

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**YENİDEN KULLANIMDA ZAMANSALLIK BOYUTU:
KALCIOĞLU KONAĞI, TRABZON**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İç Mimar Süheyla TURHAN

**HAZİRAN 2013
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YENİDEN KULLANIMDA ZAMANSALLIK BOYUTU:
KALCIOĞLU KONAĞI, TRABZON

İç Mimar Süheyla TURHAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"YÜKSEK LİSANS (MİMARLIK)"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 27.05.2013
Tezin Savunma Tarihi : 17.06.2013

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAŞ KAHYA

Trabzon 2013

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalında
Süheyla TURHAN tarafından hazırlanan

YENİDEN KULLANIMDA ZAMANSALLIK BOYUTU:
KALCIOĞLU KONAĞI, TRABZON

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 28/05/2013 gün ve 1507sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda

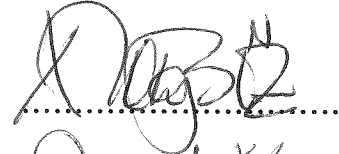
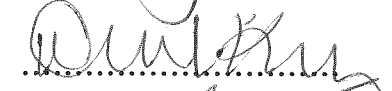
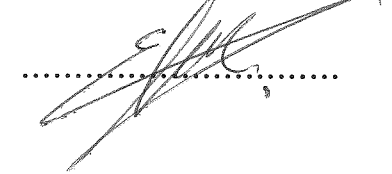
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAŞ KAHYA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Erkan AYDINTAN

.....

.....

.....

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma, 2010–2013 tarihleri arasında KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı’nda Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAŞ KAHYA’nın danışmanlığında “Yüksek Lisans” Tezi olarak hazırlanmıştır ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Komisyonu tarafından desteklenmiştir.

Öncelikle beni öğrencisi olarak kabul eden çalışmalarım sırasında yaptığı olumlu eleştirilerle beni yönlendiren, yol gösteren, katkı ve yardımlarını esirgemeyen çalışmanın bu aşamaya gelmesinde büyük katkıları olan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAŞ KAHYA’ya teşekkürlerimi sunarım. Danışman hocam, Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAŞ KAHYA ile tanışmama vesile olan beni yönlendiren ayrıca tez jürimde bulunan değerli hocam Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ’e ve de Yrd. Doç. Dr. Erkan AYDINTAN’a teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Yalnızca çalışmam süresince değil, doğduğum günden bu yana, her zaman sevgileri ve şefkatleriyle yanımda olan beni destekleyen annem Ayşe Turhan’a, babam Abdullah Turhan’a ve kardeşim Kübra Turhan’a teşekkür ederim. İyi ki varsınız...

Çalışmalarında bana yardımcı olan ihtiyaç duyduğum her an imdadıma yetişen sevgili dostlarım; Şeyma Özdoğan’a, Handan Kayıkçı Yıldırım’a, Semra Koç’a çok ama çok teşekkür ederim.

Tez konusu yapı ile ilgili sorularımı yanıtlayan ve hatıralarını benimle paylaşan ev sahipleri, Mine Kalcıoğlu ve Mehmet Kalcıoğlu’na gösterdikleri anlayıştan ve özveriden ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Süheyla TURHAN

Trabzon 2013

TEZ BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yeniden Kullanımda Zamansallık Boyutu: Kalcıoğlu Konağı, Trabzon” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAS KAHYA’ ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim
27/05/2013

Süheyla Turhan

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar(ÇİZELGELER) DİZİNİ.....	XIV
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi.....	3
1.3. Temel Kavramlar ve Tanımlar.....	6
1.3.1. Boşluk, Mekân ve İç Mekân Kavramları.....	7
1.3.2. İşlev, Eski İşlev-Yeni İşlev Kavramları.....	11
1.3.3. Yeniden Kullanma Kavramı.....	14
1.3.3.1. Yeniden Kullanmanın Tarihçesi ve Yöntemleri.....	15
1.3.3.2. Yeniden Kullanmaya İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	23
1.3.3.3. Yeniden Kullanmanın Gerekçeleri ve Avantajları.....	28
1.3.3.4. Yeniden Kullanmada Çıkabilecek Sorunlar ve Dikkat Edilmesi Gerekenler.....	30
1.3.3.4.1. Çevresel Sorunlar	30
1.3.3.4.2. Yapısal Sorunlar	31
1.3.3.4.3. İşlevsel Sorunlar.....	33
1.3.3.4.4. Yasal Engeller	34
1.4. Literatürden Seçilen Yeniden Kullanım Örnekleri	35
1.4.1. Freudenstein Maden Müzesi.....	36
1.4.2. Caixa Forum Müzesi.....	38
1.4.3. Young Centre Performans Merkezi.....	40
1.4.4. Hearst Kulesi.....	42

1.4.5.	Whitney Loft (WeeHouse)	44
1.4.6.	Las Arenas Alışveriş Merkezi.....	46
1.4.7.	Elbhillarmonie Konser Salonu.....	48
1.4.8.	Kilise Ev (Residential Church XL)	50
1.4.9.	Cannon Tasarım Bölge Ofisi.....	52
1.4.10.	Coops Shot Kulesi ve Alışveriş Merkezi.....	54
1.5.	Seçilen Yeniden Kullanım Örneklerinin Değerlendirilmesi.....	55
1.6.	Bölüm Değerlendirmesi.....	61
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	64
2.1.	Kalcıoğlu Konağının Tespiti.....	65
2.1.1.	Yapının Plan Özellikleri ve Mekan Tanımları.....	68
2.1.2.	Yapının Rölövesi.....	79
2.2.	Yapının Yeniden Kullanımına İlişkin Öneriler.....	97
2.3.	Yapının Butik Otel Olarak Yeniden Kullanılması Önerisi.....	98
2.3.1.	Yeni İşlevin Gerektirdiği Düzenlemelerin Belirlenmesi.....	100
2.3.1.1.	Plan Şemasında Yapılacak Düzenlemeler.....	101
2.3.1.2.	Tesisat Sisteminde Yapılacak Düzenlemeler.....	101
2.3.1.3.	Modüler Eylem Alanları Oluşturma.....	110
2.3.2	Yeni İşlev İçin Önerilen Düzenlemelerin Özgün Yapıya Uyarlanması....	127
2.3.2.1	Zemin Kat İçin Önerilen Düzenlemeler.....	128
2.3.3.2.	Birinci Kat İçin Önerilen Düzenlemeler.....	131
2.3.4.3.	İkinci Kat İçin Önerilen Düzenlemeler.....	134
2.3.5.4.	Çatı Katı İçin Önerilen Düzenlemeler.....	137
3.	BULGULAR.....	141
4.	İRDELEME.....	155
5.	SONUÇLAR.....	158
6.	ÖNERİLER.....	161
7.	KAYNAKLAR.....	168

ÖZGEÇMİŞ

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

YENİDEN KULLANIMDA ZAMANSALLIK BOYUTU:
KALCIOĞLU KONAĞI, TRABZON

Süheyla TURHAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAŞ KAHYA
2013, 173 Sayfa

Tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıların geleceğe aktarılması; barındırdıkları işlevlerin sürekliliğinin sağlanmasıyla ya da yapılara yeni işlevler verilerek kullanılabilirliğiyle mümkündür. Özgün işlevlerini sürdüren yapıların günün konfor koşullarına uyum sağlar hale getirilmesi, yeni işlev verilen yapılar da ise işlevin gerektirdiği yapısal düzenlemeleri barındırır halde olması tarihi yapılarımızın sürekliliğini sağlarken gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Kuramsal, yasal, teknik boyutlarıyla çok disiplinli olan bu çalışma alanında tasarımcının katkısı, yeniden kullanılacak mekânlarda yapacağı fiziksel düzenlemeler bağlamında çok önemlidir.

Tarihi yapıların yeniden kullanımında binalara işlev çeşitliliği sunacak, yapıda özgür düzenlemelere izin verecek esnek modüler, eylem alanları tasarlamak ve bunları minimum müdahaleyle gerçekleştirerek işlev değişimini ya da gelişimini sağlayarak, yapıların kullanılmasını ve dolayısıyla yaşatılmasını sağlamak tezin çıkış noktasını oluşturmuştur.

Tez kapsamında; Trabzon 1 Nolu Kentsel Sit Bölgesi'nde yer alan, Osmanlı dönemine ait Kalcioğlu Konağı ele alınarak koruma ve yeniden kullanım kapsamında değerlendirilmiştir. Döneminin şartlarına göre inşa edilmiş yapının plan kurgusu korunarak, günümüzün konfor koşulları yapıya adapte edilmiştir. Binanın, yeni işlevin gereksinimlerine cevap verebilir nitelikte düzenlenmesi, mekân performanslarının kullanıcılar tarafından memnun edici olması ve bunlar yapılırken yapıya hiçbir zararın verilmemesi ve ayrıca bu sistemlerin ihtiyaç duyulduğunda aynı nitelikli diğer tarihi yapılara uygulanabilir olması çalışmanın elverişli yanlarını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarihi ve Kültürel Miras Kapsamındaki Yapılar, Yeniden Kullanım, İç Mekân Sorunları, Serbest-Modüler Eylem Alanı Tasarlama

Master Thesis

SUMMARY

METAMORPHOSIS OF RE-USE:
KALCIOGLU MANSION, TRABZON

Suheyra TURHAN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Graduate Program
Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Nimet CANDAS KAHYA
2013, 173 Pages

It can be possible to preserve historic structures involved in cultural heritage for future generations only if the continuity of functions these buildings have already contained within themselves is maintained or new functions are proposed for them. Bringing these buildings into conformity with current comfort circumstances without ruining their unique functions while assuring that those with new functions would contain structural adjustments which the functions require not only ensures continuity of our historic buildings but also help to preserve them for future generations. In such a working area so disciplined in terms of its theoretical, legal, and technical aspects, a designer's contribution is crucial as part of physical regulations which she/he can create in a space that will be reused.

The starting point of this dissertation is to design flexible and modular practice areas which enable to propose a variety of functions for historical buildings so as to reuse them, and to provide or develop a function by carrying out all that with least intervention.

Within the dissertation; The Ottoman- era mansion Kalcioğlu which located in Trabzon one of the urban sites by taking within the scope of protection and re-use. By retaining the space setups of the structure that was built in conformity with the Ottoman practices, we aimed to achieve today's comfort requirements in the house. It was intended that the house would be redesigned such as to meet the requirements of its new function, the residents would be satisfied with the performances of spaces, there would be no damage to the structure while achieving all that, and also these systems could be practicable – when needed - for other historic structures with the identical qualification.

Key Words: The buildings within Historical and Cultural Heritage, Re-use, Indoor Problems, Free-Modular Practice Areas Design

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1. Çalışmanın adımları.....	4
Şekil 1.2. Restorasyon teknikleri.....	19
Şekil 1.3. Freudenstein Maden Müzesi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	36
Şekil 1.4. Okuma salonu ve ahşap strüktürü korunan sergi alanı.....	36
Şekil 1.5. Eski kilise kanadına eklenen yeni iç gövde.....	37
Şekil 1.6. Giriş , teknik destek birimi, yönetici odalarının bulunduğu atrium.....	37
Şekil 1.7. Caixa Forum Müzesi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	38
Şekil 1.8. Eski santralin altında ve üstünde oluşturulan yeni birimler.....	38
Şekil 1.9. Sergi salonu ve restorandan görünüşler.....	39
Şekil 1.10. Bodrum kata inen merdiven ve zemin kattan üst katlara çıkan organik formlu merdivenden görünüşler.....	39
Şekil 1.11. Young Centre Performans Merkezi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	40
Şekil 1.12. Orjinal yapı arasına eklenen yeni strüktür ve iç mekanlarda oluşturulan galeri katlardan görünüşler	40
Şekil 1.13. Orijinal malzeme korunarak yeni malzemelerle bütünleştirilmiş	41
Şekil 1.14. Fuaye, kulis ve tiyatro bölümünden görünüşler.....	41
Şekil 1.15. Hearst Kulesi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	42
Şekil 1.16. Yapı içinde oluşturulan lobi, kafeterya ile birlikte oluşturulan yeni bütünlük.....	42
Şekil 1.17. Ek yapının cephesinden ve binanın girişinden görünüşler.....	43
Şekil 1.18. Hearst Kulesi'nin içinden görünüşler.....	43
Şekil 1.19. Whitney Loft'un iç mekânlarından görünüşler	44
Şekil 1.20. Yapının iç mekânlarında korunan dokuya ait görünüşler.....	44
Şekil 1.21. Oluşturulan yeni eylem alanından görünüşler	45
Şekil 1.22. Yapıya taşınan yeni sistemlerle eski dokunun bütünlüğü	45
Şekil 1.23. Yapının kavuştuğu yeni bütünlükle, sahip olduğu mekânlar.....	45
Şekil 1.24. Las Arenas Alışveriş Merkezi, dönüşüm öncesi- sonrası görünüşleri.....	46
Şekil 1.25. Yapıya uygulanan müdahalelerden görünüşler.....	46
Şekil 1.26. Tarihi yapıda oluşturulan yeni eylem alanları.....	47

Şekil 1.27. Yapıda oluşturulan dokuz katlı otopark.....	47
Şekil 1.28. Yapının yeni bütünlüğüne ulaşmasında ki evreleri.....	47
Şekil 1.29. Elbhillarmonie Konser Salonu, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri ...	48
Şekil 1.30. Kaispeicher'in içi boşaltılarak yeni ek yapıyla bütünleştirilmiş.....	48
Şekil 1.31. Oluşturulacak kongre merkezinden görünüşler.....	49
Şekil 1.32. Yapıda oluşturulacak mekanlardan perspektifler.....	49
Şekil 1.33. Kilise Ev, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	50
Şekil 1.34. Yeni bütünlüğün plan ve kesitten okunması.....	50
Şekil 1.35. Orijinal yapının korunan; döşemesi, cephe boşlukları, özel donatıları.....	51
Şekil 1.36. Yapı içinde oluşturulan hacimlerin içine ya da üstünde konumlanan mekânlar	51
Şekil 1.37. Yapı içinde oluşturulan hacimler.....	51
Şekil 1.38. Cannon Tasarım Bölge Ofisi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	52
Şekil 1.39. Boş hacimde oluşturulan yeni kütle, yeni eylem alanları.....	52
Şekil 1.40. Yapı içinde, yeni işlevin eylem alanları.....	53
Şekil 1.41. Yeni bütünlüğüne kavuşan yapının iç mekânından görünüşler.....	53
Şekil 1.42. Coops Shot Kulesi ve Alışveriş Merkezi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri.....	54
Şekil 1.43. Yapının yeni işlevle kazandığı yeni algı.....	54
Şekil 1.44. Port House, yeni işlevin eylem alanı özgün yapı üstünde-ayrık.....	60
Şekil 1.45. Louvre Müzesi, yeni işlevin eylem alanı özgün yapının yanında-ayrık.....	60
Şekil 1.46. Yeniden kullanılan özgün yapının ulaştığı yeni bütünlüğün değerlendirmesi	62
Şekil 2.1 Konağın yeniden kullanım- yeniden işlevlendirme süreci.....	64
Şekil 2.2. Kalcioğlu Konağı.....	65
Şekil 2.3. Konaktan Zağnos Vadisi'ne bakış.....	66
Şekil 2.4. Zağnos Vadisi'nden konağa bakış.....	66
Şekil 2.5. Taç kapısı üzerindeki akantüs motifi üzerindeki yapılaş tarihi.....	67
Şekil 2.6. Ana giriş kapısı, taşlıktan bahçeye açılan kapı, mutfaktan bahçeye açılan kapı.....	69
Şekil 2.7. Ocaklık ve sonradan kapatılmış pencere ve iptal edilen kapı.....	69
Şekil 2.8. Yapının merdiveninden görünüşler	70
Şekil 2.9. Z08 nolu depo, Z09 nolu odunluk.....	70
Şekil 2.10. Z04 nolu mekandaki muhdes kapılar.....	71

Şekil 2.11. Z03 nolu odanın muhdes cephesi, bahçeye açılan taç kapı, bahçede bulunan muhdes yapılar.....	71
Şekil 2.12. Batı cephesindeki muhdes merdiven.....	72
Şekil 2.13. Birinci katta kapıya çevrilen pencere.....	72
Şekil 2.14. Bölücü Panellerle Oluşturulan 105 nolu odadan ve birinci katta açılan muhdes kapıdan görüşler.....	73
Şekil 2.15. 104 nolu odadaki hamam ve yüklük, 106 nolu odadaki iptal edilen yüklük ve sonradan eklenen mutfak-tuvalet birimleri.....	73
Şekil 2.16. 205 nolu odanın iptal edilen yüklüğü ve hamamlığı.....	74
Şekil 2.17. Sofada sonradan oluşturulan 206 ve 203 nolu odanın görüşleri.....	74
Şekil 2.18. 207 nolu oda içindeki muhdes yapı ,bu muhdes yapı içinde işlevlendirilen banyo-tuvalet birimleri	75
Şekil 2.19. Yapıda sonradan oluşturulan; 2 K3 nolu banyo kapısından, 2K8 nolu kapıdan ve 2K6 nolu kapıdan görüşler.....	75
Şekil 2.20. Giriş holünden, oturma odasından ve mutfaktan görüşler.....	76
Şekil 2.21. Çatıdaki muhdes tuvalet, ÇK7 nolu pencere, batı cephesindeki muhdes köprü	76
Şekil 2.22. Çatı katının güney cephesine ait kapatılan pencereler	77
Şekil 2.23. İkinci katın sofasına ait tavan bezemesi.....	77
Şekil 2.24. Güney-batı cepheleri ile sağır olan kuzey cephesinden görüşler.....	78
Şekil 2.25. Yapının çatısından görüşler.....	78
Şekil 2.26. Rölöve- Zemin Kat Planı.....	80
Şekil 2.27. Rölöve- 1. Kat Planı.....	81
Şekil 2.28. Rölöve- 2. Kat Planı.....	82
Şekil 2.29. Rölöve- Çatı Katı Planı.....	83
Şekil 2.30. Rölöve- Çatı Planı.....	84
Şekil 2.31. Rölöve- Zemin Kat Tavan Planı.....	85
Şekil 2.32. Rölöve- 1. Kat Tavan Planı.....	86
Şekil 2.33. Rölöve- 2. Kat Tavan Planı.....	87
Şekil 2.34. Rölöve- Çatı Katı Tavan Planı.....	88
Şekil 2.35. Rölöve- A-A Kesiti.....	89
Şekil 2.36. Rölöve- B-B Kesiti.....	90
Şekil 2.37. Rölöve- C-C Kesiti.....	91
Şekil 2.38. Rölöve- D-D Kesiti.....	92
Şekil 2.39. Rölöve- Güney Cephesi.....	93

Şekil 2.40. Rölöve- Kuzey Cephesi.....	94
Şekil 2.41. Rölöve- Doğu Cephesi.....	95
Şekil 2.42. Rölöve- Batı Cephesi.....	96
Şekil 2.43. Özgün yapının yeniden kullanımı için gerekli sistem, eylem alanlarının belirlenmesi ve bu sistemlerin yapıya adapte edilme kriterleri.....	100
Şekil 2.44. Yapı için tasarlanan; aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerini taşıyan strüktür,	102
Şekil 2.45. Tesisat borularını taşıyıcı strüktür planı ve detay anlatımları.....	106
Şekil 2.46. Aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerinin katlara yerleştirilmesi.....	107
Şekil 2.47. Aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerinin katlara yerleştirilmesi.....	108
Şekil 2.48. Aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerinin oluşturduğu ana taşıyıcı sistemin dekoratif bir pano/yüzey olarak ifadesi.....	109
Şekil 2.49. Banyo modülü önerisi -1.....	112
Şekil 2.50. Banyo modülü önerisi -2.....	113
Şekil 2.51. Banyo modülü önerisi -3.....	114
Şekil 2.52. Banyo modülü önerisi -4.....	115
Şekil 2.53. Banyo modülü önerisi -5.....	116
Şekil 2.54. Banyo modülü önerisi -6.....	117
Şekil 2.55. Mutfak modülü önerisi -1.....	120
Şekil 2.56. Mutfak modülü önerisi -2.....	121
Şekil 2.57. Mutfak modülü önerisi -3.....	122
Şekil 2.58. Mutfak modülü önerisi -4.....	123
Şekil 2.59. Mutfak modülü önerisi -5.....	124
Şekil 2.60. Mutfak modülü önerisi -6.....	125
Şekil 2.61. Mutfak modülü önerisi -7.....	126
Şekil 2.62. Yeni işlev doğrultusunda zemin katta yapılan düzenlemeler.....	129
Şekil 2.63. Zemin kattın üç boyutlu görseli.....	130
Şekil 2.64. Doğu cephesi görünüşü.....	130
Şekil 2.65. Yeni işlev doğrultusunda birinci katta yapılan düzenlemeler.....	132
Şekil 2.66. Birinci kattın üç boyutlu görseli.....	133
Şekil 2.67. Sofanın kavuştuğu yeni bütünlük.....	133
Şekil 2.68. Yeni işlev doğrultusunda ikinci katta yapılan düzenlemeler.....	135
Şekil 2.69. 205 nolu odanın yeni bütünlüğü.....	136

Şekil 2.70. 205 nolu odadan görünüş.....	136
Şekil 2.71. 204 nolu odadan görünüş.....	136
Şekil 2.72. Yeni işlev doğrultusunda çatı katta yapılan düzenlemeler.....	138
Şekil 2.73. Yeni işlev doğrultusunda çatı katında oluşturulan ara kat.....	139
Şekil 2.74. Çatı katının üç boyutlu görseli.....	140
Şekil 2.75. Ç02 nolu odadan görünüş.....	140
Şekil 3.1. Eski işlev, zemin kat planı.....	145
Şekil 3.2. Eski işlev, birinci kat planı.....	146
Şekil 3.3. Eski işlev, ikinci kat planı.....	147
Şekil 3.4. Eski işlev, çatı katı planı.....	148
Şekil 3.5. Yeni işlev, zemin kat planı.....	149
Şekil 3.6. Yeni işlev, birinci kat planı.....	151
Şekil 3.7. Yeni işlev, ikinci kat planı.....	152
Şekil 3.8. Yeni işlev, çatı katı planı.....	153

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1. Seçilen yapıların analizleri.....	57
Tablo 1.2. Özgün yapı ile yeni işlevin eylem alanı arasındaki analiz tablosu.....	59

1. GENEL BİLGİLER

1.1 Giriş

Değişmeyen tek şey; değişimin kendisidir. (Herakleitos).

“Değişim” olgusu yaşamımızda hep vardı ve var olacaktır. Örneğin; ısınmak için kullandığımız sistemin, mağaralarda yakılan ateşten, günümüzde kullanılan iklimlendirme sistemine geçişine kadarki zamanda, yaşamda ve yaşanan alanlarda hep bir değişim olmuştur. Yaşanması zorunlu bu değişim sürecinde; değişmeyen, değişime ayak uyduramayan ne yazık ki yok olmayla yüz yüze kalmıştır.

Sürekli değişim ve gelişim içerisinde olan toplumsal yapının, yeni biçim ve düzenlemeleri izlemesi, Tarihi ve kültürel sürecin bir parçası olan yapıları da etkilemektedir. Toplumların geçmişteki kültür değerini, yaşam tarzını, sosyal ve ekonomik düzeylerini yansıtan mimari yapılar bu değişkenlerden olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Yaşam biçimi ve ona bağlı ihtiyaçların zamanla değişmesi yapılardaki işlevlerin de eskimesine ya da yok olmasına sebep olmuştur. Dini yapı, konut, otel, hamam, gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binaların, bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunabilmeleri için yapılan müdahaleler ölçüsünde varlıklarını sürdürebilmektedirler.

Özgün işlevini yitiren yapılar, anlamları ve yeni işlevleri ile birlikte çağdaş yaşam içersine verimli bir şekilde uyarlanmaya çalışılmıştır. Saraydan müzeye, kaleden konser alanına, sarnıçtan restorana, handan çarşıya, kervansaraydan otele, tekkeden kütüphaneye, külliyyeden tıp merkezine, manastırdan sanat atölyelerine vb. yapılar bu duruma örnek gösterilebilecek uygulamalardır. Tarihi yapılara uygulanan müdahaleler onları yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmak için bir araçtır, amaç onları korumak ve sürekliliklerini sağlamaktır. Tarihi ve kültürel mirasımızın bir parçası olan yapıların yaşatılması için pek çok uzman “yaşatmak için kullan” görüşü etrafında toplanmıştır.

Tarihi yapıları korumak için kullanımlarının sürekliliğini sağlamak doğru bir yaklaşımdır. Zira kullanım dışı kalan yapılar hızla yok olacaktır. Sözü edilen kullanım özgün ya da yeni bir işlevle olabilir. Ancak bu noktada korumak ile kullanmak kavramlarının arasındaki ilişkiyi doğru kurabilmek son derece önemlidir. Amaç

korumaktır, kullanmak korumak için bir araçtır. Bu yüzden koruma uygulamalarında, yapıya yönelik müdahalelere titizlikle yaklaşılması gerekir. Aksi halde tarihi yapılar sahip oldukları fiziki (strüktür, malzeme vb), sosyal ve kültürel (tarih, anı vb) ayrıca da ekonomik değerlerini yitirebilmektedir, (Gönül, 2010).

Altınoluk (1998) çalışmasında; “Tarihsel kültürel varlıklarımızın yeterince değerlendirilmesi, bizim birikimlerimizden de, gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu itibarla yapılara; toplumu etkileyici ve sonunda onları eğitici, onları yüceltici birer anlam kazandırmanın en etkin yolu onları: “yaşayan birer varlık” konumuna getirebilmektir. Hiç kuşku yoktur ki bu amaç, söz konusu yapıya işlevsel bir içerik kazandırmak, onu topluma yararlı kılmak, toplumun onda yaşamasını, çevrenin ondan yararlanmasını sağlamak olmalıdır” diyerek; anlam kazanan, işlev yüklenen, yararlı kılınan tarihi yapıların yaşatılmasını önermektedir.

Tarihi yapıların yeniden kullanımı, kültürümüzü devam ettirmek açısından üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. İşlevini yitirmiş aynı zamanda strüktürel dejenerasyona maruz kalmış tarihi yapının yeniden kullanımla hayat kazanması, gerek kullanılan malzeme ve yapım tekniği, gerekse tarihteki yeri ve önemi itibarıyla gelecek nesiller için “üç boyutlu görsel bir eğitim aracı” olmaktadır (Öter, 1996).

Yeni işlev belirlenmesinde amaç; yapının sürekliliğinin, bakımının ve çevresiyle ilişkisinin sağlanması ve yapı stokunun değerlendirilmesidir. Yapının özgün işlevini yitirmesindeki neden, sosyal yapıdaki değişimlere bağlıdır. Dolayısıyla yapıya yeni fonksiyon belirlenirken, tarihsel süreç içinde sosyal değişimi analiz etmek önemli bir veri kaynağı olacaktır (Aksulu ve Urak, 1988).

Yapıldığı dönemdeki insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa edilmiş olan anıtsal yapıların, günümüzde kullanılabilirliği ve ileride de yaşayabilmeleri ancak kullanılmalarıyla mümkün olmaktadır (Yaldız, 2003).

Kıraç’a (2001) göre; “Kültür varlıklarının yok olmasına neden olan en önemli faktör yapının işlevsel değerini kaybetmesidir. Endüstriyel miras için de birincil tehlike işlev kaybıdır. Teknolojik gelişimin doğal sonucu ise değişim ve terk edilmiş, modası geçmiş değerler demektir. Endüstri yapıları bu değişime, mimarisi izin verdiği ölçüde ayak uydurmuş ve üretim süreci teknolojiye bağlı kalarak sürekli değişim geçirmiştir. Adaptasyonun mümkün olmadığı durumlarda ise terk edilmişlerdir.” Bu açıklamadan; kullanılmayan yapı insan için gereksiz ve değersizdir, sonunda da terk edilmeye

mahkûmdur, terk edilen yapı ise bakımı, onarımı yapılmayan ve yavaş yavaş yok olandır, sonucu çıkarılır.

Sonuç olarak insanlar için tasarlanan mekânlar ve yapılar kullanıldıkça yaşarlar aksi halde var olma nedenlerini yitirirler ve harabe haline dönerler. Bu yaklaşımdan yola çıkarak; işlevi tamamen kaybolmuş ve yeni işlevle kullanılmak üzere bekleyen yapılarda gerekli eylem alanlarını ve sistemleri sağlamak, işlevi günümüzde de geçerli olan fakat günün konfor koşullarından uzak, ihtiyaçlara tam olarak cevap veremeyen yapılarda ise çağdaş yaşamın gerektirdiği sistemleri ve mekân özelliklerini yüklemek gerekmektedir. Yapılara yapılan bu müdahaleler sayesinde, onların yaşam sürelerini uzatmak elimizdedir.

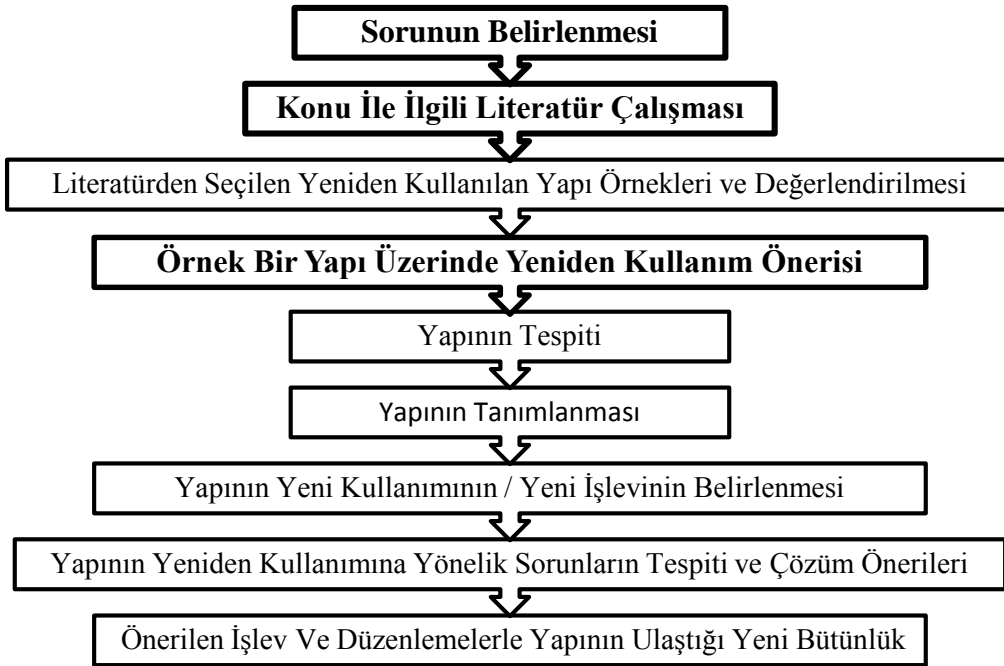
1.2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Kültür mirası yapılarımız gelişen teknoloji ve değişen yaşam tarzına bağlı olarak insan ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiştir. Bu durumda insanın içinde yaşamadığı, kullanmadığı yapıların bakımsızlık yüzünden yok olduklarına değinmiştik. İşte bu noktada tarihi yapıları yaşatmak ve sürekliliklerini sağlamak için bu yapıların, kullanılması gerekmektedir. Bunun için ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli düzenlemelerin yapılıp çağdaş yaşam koşullarının bu yapılarda yerini bulması gündeme gelmektedir. Literatüre bakıldığında, tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden işlevlendirilmesi alanında, teorik ve uygulamalı pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu alanda gerçekleştirilen iyi örneklerin yanı sıra, yeniden işlevlendirme faaliyetleri sırasında bazı yapılar geri dönüşü olmayan büyük hasarlar almıştır. Mimarlık tarihinde önemli bir yere sahip olan, insanın sosyal ve kültürel yapısıyla şekillenen iç mekânlar; gelişi güzel müdahalelerden en çok zararı görenler olmuştur. Gönül (2010) çalışmasında “Tarihi yapıların kullanımında değişiklik yapma isteği genellikle iç mekânlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden cepheye oranla, iç mekânlarda değer kaybı riski artmaktadır. Sonuçta; pek çok tarihi yapı cephesi geçmişe şahitlik ederken, iç mekânlar bugünün yansıması olarak varlıklarını sürdürmektedir” diyerek yeniden kullanımda, iç mekânların yeni kullanımlara uyarlanmasında birtakım sorunlarla karşılaşıldığına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden işlevlendirilmesinde karşılaşılan iç mekân sorunlarına çözüm üretmek olmuştur. Bu sorunlardan yola çıkarak ilk olarak bir genellemeyle hangi tarihi yapı olursa olsun yeniden kullanım bağlamında değerlendirildiğinde günün konfor koşulları olarak nitelendirilen bazı

sistemlerin yapıya yüklenmesi gerektiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu sistemlerin yapıya yüklenmesi ve bu işlemler sırasında yapının zarar görmemesi yine aynı şekilde yapıdan uzaklaştırılırken de yapıya zarar vermemesi önemli bir konudur. Bu konu kapsamında gerekli sistemler ve gerekli eylem alanlarının ne olabileceği, hangi ölçü-formda olabileceği ve hangi malzemelerin kullanılabilceği ayrıca yapılara bu düzenlemelerin nasıl yerleştirileceği araştırılarak, bunların çözümüne yönelik yapılan uygulamalar, çalışmanın amacını ortaya koymuştur.

Bu bağlamda çalışmada; ilk olarak yeniden kullanım tanımı ortaya konmuş, yeniden kullanılmasına karar verilen yapıların mekân tasarımı, kullanımı, yönetimi, işletimi, yasal ve yönetsel şartları koruma kavramı içerisinde araştırılmıştır. Sonrasında Dünya'dan ve Türkiye'den işlev dönüşümünü tamamlamış yapıların; yeniden kullanım sürecinde karşılaşılan problemlere, mekânsal gerekliliklere, yapıya müdahale şeklinde getirilen çözümlere kadar birçok tespit yapılmıştır. Son olarak tarihi yapıların yeniden kullanılmasındaki sorunlar tespit edilerek bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapılmıştır ve bu çalışmalar tezin kapsamını oluşturmuştur.

Bu çalışmada izlenen yöntem üç basamakta ele alınmıştır. İlk olarak sorun belirlenmiş ikinci olarak konuyla ilgili literatür çalışması yapılmış ve son olarak da geleneksel bir yapıda, konunun ele alınış yöntemi oluşturulmuştur, (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. Çalışmanın adımları

Örnek Bir Yapı Üzerinde Yeniden Kullanım Önerisi: Trabzon 1 Nolu Kentsel Sit Bölgesi Gülbahar Hatun Mahallesi Kalcıoğlu Sokağı üzerinde yer alan bir Osmanlı dönemi geleneksel konut örneği olan 9 Nolu Ev ele alınarak koruma ve yeniden kullanım kapsamında değerlendirilmiştir. Seçilen yapının yeniden işlevlendirme projesi yapılarak bu esnada karşılaşılan sorunlara somut çözüm önerileri üretilmiştir. Bu çalışmada izlenen yöntem:

— Yapının Tespiti: Çalışma alanı ile ilgili kişi ve kuruluşlarla görüşülerek çalışmaya veri olabilecek bilgiler araştırılmış ve yapının tescil durumu öğrenilmiş, yapının bulunduğu çevrenin vaziyet planından yapının yeri tespit edilmiştir. Yapıyı ve çevresini doğrudan ya da dolaylı olarak ele alan; tezler, makaleler, dergiler, internet ortamı, taranarak gerekli bilgilere ulaşılmıştır.

— Yapının Tanımlanması: Yapının mevcut durumun tanımlanması için yapının tamamının ölçümü yapılmıştır. Rölövesinin hazırlanmasına; plan, kesit, görünüş krokilerinin çizilmesi ve fotoğraf çekimi ile başlanmıştır. Yapının plan ölçüleri için geleneksel üçgenleme metodu kullanılmıştır. Yapılan ölçümler, bilgisayar ortamında iki boyutlu olarak çizime aktarılmış, ölçülendirmeler yapılmış ve yapının rölöve projesi hazırlanmıştır. Mevcut durumu belgelemek için detaylı fotoğraf çekimi yapılmış ve bu bilgilere çalışmada yer verilmiştir. Yapı hakkında yapılan bu çalışmalarla yapının; bugünkü durumu, plan özellikleri, malzemesi ve teknik özellikleri belirlenmiştir. Yapının özgün durumuna ilişkin bilgiler, konağın sahibi olan Kalcıoğlu ailesi ile görüşülerek ve yapının kendisinden elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu veriler; yapının geçmişine ait bilgileri, yapının almış olduğu ekleri, geçirmiş olduğu onarımları kapsamaktadır.

— Yeni İşlev: Alan çalışmasından edinilen bilgiler değerlendirilmiş ve bu bilgiler doğrultusunda yapıda yaşanan süreç ve karşılaşılan sorunlar tanımlanmıştır. Yeniden kullanım kapsamında ele alınan Kalcıoğlu Konağı'na önerilecek yeni işlevler için, yapının mevcut plan kurgusu, yasal durum değerlendirilmiş, yapının özgün hali korunarak yaşatılması adına gerekli çalışmalar yapılmıştır. Konağın yeniden bir bütün olarak kullanılması için yapının; kimliğine, karakterine, kurgusuna ters düşmeyecek yeni işlevler belirlenmiş ve bunlardan, tarihi yapının sürekliliği sağlayacak en uygun olanı seçilmiştir. Sonraki aşama olarak belirlenen işleve yönelik; ihtiyaç programı hazırlanmış, var olan mekânlara yeni işlevler yüklenmiş, yeni işlevin özgün mekânlarda yerini bulamadığı durumlarda ise yeni eylem alanları üretilmiştir. Bunlara ek olarak, yapının ve yeni işlevin

ihtiyaç duyduğu günün konfor koşulları yapı içine sistematik bir şekilde yerleştirilmiş, gerekli çözüm önerileri çalışma içinde sunulmuştur.

Kalcıoğlu konağı hakkında edinilen bu bilgiler ışığında, yapıya önerilen işlevlerden bir tanesi seçilip bu işlev dâhilinde gerekli mekânlar mevcut yapıda belirlenip gerekli düzenlemelerle ve mekânları organizasyonu yapılmış ve yeni işlevin projesi hazırlanmıştır. Burada amaç yalnızca ele alınan bu konağın rölöve projesini ve yeni işlevin mekâna yerleşmesine dair hazırlanan projeyi sunmak değildir. Amaç; Yeniden Kullanım- Yeniden İşlevlendirme kavramları kapsamında bu uygulamaların tarihi yapılara getirdiği değişimin yani tarihi yapının ulaştığı yeni bütünlüğün, bir sistem dâhilinde ele alınması ve bu doğrultuda gerekli çalışmaların yapılmasıdır. Tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden kullanılması en başta günün konfor koşullarının özgün yapıya adapte edilmesi probleminin çözümü ile ele alınmalıdır. Çalışma kapsamında, günün konfor koşullarının yapıya adapte edilmesi problemi, oluşturulan bir sistem dâhilinde çözülmeye çalışılmıştır. Bu noktada ihtiyaçlar belirlenmiş; iklimlendirme, elektrik-aydınlatma ve sıhhi tesisat sistemlerini ayrıca modern mutfak-banyo-tuvalet gibi üniteleri yapıya minimum müdahale ile yerleştirmek için geliştirilen sistemler, seçilen Kalcıoğlu konağı üzerinde uygulanmıştır. Bunlara ek olarak, proje kapsamında tasarlanmış olan mutfak, banyo ve tuvalet gibi “modüler eylem” alanlarının tarihi yapılara fonksiyon çeşitliliği sunması, yapıda özgür yerleşimlere izin vermesi ayrıca geliştirilen sistemlerin kolaylıkla uygulanabilir olması, uygulama esnasında yapıya zarar verilmemesi, gereksinim ortadan kalktığında yine yapıya zarar vermeden sökülebilmesi çalışmanın elverişli yanlarını oluşturmuştur. Bütün bunlara ek olarak, örnek yapı için geliştirilen sistemlerin, kültürel miras kapsamındaki diğer yapıların yeniden kullanılması sırasında yaşanan iç mekân sorunlarına büyük ölçüde çözüm getirmesi hedeflenmiştir.

1.3. Temel Kavramlar ve Tanımlar

Bu bölümde, farklı disiplinlerin çalışmalarına konu olan “Tarihi ve Kültürel Miras” kapsamındaki yapıların yeniden kullanılması alanı, teknik ve yasal boyutuyla ele alınmış, bu alanda çalışan tasarımcıların karşılaştığı kavramlara ve yaklaşımlara yer verilmiştir.

1.3.1. Boşluk, Mekân ve İç Mekân Kavramları

— Boşluk: Boşluk kelimesi; sonsuzluk, uzay, yokluk, hiçlik, sıfır, eksiklik, oyuk, muğlâklık, bilinemez, hesaplanamaz, henüz olmamışı barındıran, olanaklı olan, gibi çeşitli çağrışımlar yapar. Boşluk, mekânsal tanımıyla, nesnelere saran, onları var eden, ileri bir aşamaya götürüldüğünde sonsuz ve sürekli bir alan olarak karşımıza çıkar.

Kuramsal anlamda; insan aktivitesini barındıran ve yönlendiren, sınırlayıcılar tarafından tanımlanan boşluklar mimarlığın esas problem alanıdır. “Mimarlığın en önemli unsuru boşluğu tasarlayabilmektir” fikrini savunan Kengo Kuma bu konudaki düşüncesini şu şekilde açıklamıştır. Mimarlık ve doğa birbirleriyle ‘boşluk’ üzerinden iletişim kurar. ‘Boşluk’, Asya kültürünün her alanında yaşamsal öneme sahiptir. İnsanlar bile aralarında mesafe bırakarak iletişim kurarlar. Bu nedenle boşluğun iyi tasarlanması doğayla mimari ürünün bağdaşması, doğru iletişim kurması anlamına da gelir. Bir yapının ölçeği, onu saran boşluk onun bulunduğu coğrafyada tanımlı kılar. Bazen boşluğu yapının sınırlarına almak, bazen yapıyı boşlukla sarmak bazen yapıyla çevresindeki yapılar ya da doğa arasında tanımlı bir boşluk bırakmak gerekir. İşte binayı tasarlarken bu boşluğun da doğru tanımlanması mimarinin önkoşuludur(URL-6, 2012).

Çinli filozof Lao-tze de bir odanın esas gerçekliğinin, sınırlayıcıları değil, onların kapsadığı boşluk olduğunu savunur. Boşluk insan tarafından tanımlanabilir ve insanın yaşantısına göre biçimlendirilebilir. Boşluğun biçimlendirilmesi ve sınırlandırılması karşımıza başka bir kavramı “mekân”ı çıkarır. Mekân aynı anda hem bir boşluk tanımlar, hem de kendinden büyük bir boşluğun içinde tanımlanır. Bu noktada mekân kavramının tanımına başvurmak gerekir.

— Mekân: Mimarlığın konusunu oluşturan mekân; boşlukların sınırladığı her yerdir. Geçmişten günümüze kadar birden çok tasarım disiplininin temel sorunlarından biri olan bu kavramı doğru anlamlandırabilmek için geniş ve kapsamlı bir şekilde incelemek gerekmektedir. Tarih öncesi dönemlerde korunma içgüdüleriyle kendilerine sığınmak ve saklanmak için örtülü bir yer bulma arayışına giren insanlar daha sonra fiziksel çevrede kendini güvencede hissettiren sınırlı bir hacim yani “mekân”ı keşfetmişlerdir. Kuban (1990), mimarinin içinde yaşanan ve insanı doğal çevreden ayıran bir özel boşluğun ortaya çıkması ile başladığını, “mekân” diye adlandırılan bu özel boşluğun mimariyi diğer yapı eylemlerinden ayırdığını ifade etmiştir.

Arapça kökenli olan mekân kelimesi “kevn” kökünden gelir; var olma, varlık, vücut demektir. Türk Dil Kurumu sözlüğüne (2006) göre mekân; yer, bulunulan yer, ev, yurt, gök bilimi, uzay olarak tanımlanır. Mimarlık Sözlüğünde ise; insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun (Hasol, 2010) olarak tanımlanmaktadır.

Sözlük anlamlarının yanı sıra mekân kavramı farklı tasarım disiplinlerinde birden fazla anlam ve nitelik içermektedir.

Mekânın ilk tanımını yapan Aristotle’ye göre; mekân içi boş bir yer değil, bir şeyin etrafının bir başka şeyle sarılması, çevrelenmesi anlamındadır; bir bardak su örneğinde bardağın içindeki boşluk değil, bardağı içeren topostur (yer, mahal) (Hisarlıgil, 2008).

Kant için mekân, insan kafasının temel önsel yaratımlarından birisidir: maddeden farklı ve ondan bağımsızdır, deney dışı sezidir, dış uyumun biçimidir (Hançerlioğlu,1993).

Casey, mekânın en temel anlamda “yalın bir boşluk” , amaca yönelik olarak bu boşluğa hükmedilmesiyle gerçekleşen “bir muhafaza veya kap” olduğu gerçeğini ileri sürer (Kahvecioğlu, 1998)

Bilgin, (1990) çalışmasında mekânı, hem bir yer, bir adrestir, koordinatlar sistemiyle ifade edilen bir noktadır; hem de bir nicelik, kullanılan bir yüzey ya da hacimdir, tüketilen ve kullanılan bir sermayedir. Mekân, insanın eylemlerinin geometrik özü olan ve bu eylemlerin gerçekleştirilmesi için gerekli hacimlerdir. Bu anlamdadır ki, mekân var oluşun ve eylemin hammaddesidir.

Rasmussen’e (2010)göre mekân; işlevsel bir sanattır. İçinde yaşayabilmemiz için mekâna sınırlar koyar, yaşamlarımızı çevreleyen düzeni yaratır. Mimarlığın konusunu oluşturan mekân; boşlukların sınırladığı her yerdir. Mimari doğrudan mekâna yönelir, onu bir malzeme gibi kullanır ve insanı bu mekânın merkezine yerleştirir.

Aydınlı’ ya göre mekân; içinde bulunan insan tarafından gözlenen, yaşanan ve algılanandır. Yaşanan bir mekân olarak da nitelendirilen mekân, hem uyarıcının fiziksel özelliklerinin, hem de algılayanın öznel bir işlevidir. Mimari mekân ve insan arasındaki karşılıklı ilişki, bir taraftan kişisel düzenlemeleri, mekânın bünyesi içinde bütünleştirme; diğer taraftan bu düzenlemeleri somut mimari elemanlara dönüştürme çabalarını kapsamaktadır. Mevcut mekânı geliştirmeye yönelik katkılar, özel veya bireysel düzey; sosyal veya toplumsal düzey; nesnel veya bilimsel düzeydedir (Coşut, 2005).

Auge’e göre (1997) ise, mekânın anlamlandırılabilmesi için mekânla kurulan üç tür bağ vardır: Eğer bir “yer”, orada yaşayan insanlar ve toplum tarafından kimlikli, ilişkisel

ve tarihsel olarak tanımlanabilirse “mekân” olarak nitelendirilebilecektir. Mekânla kurulan ilişkinin ana unsurlarından biri olan mekânın “kimlikli” olma özelliği, bireyin kendi geçmişi ve gelişimiyle birlikte bir mekânla kurmuş olduğu bağıdır. Bir diğer unsur olan “ilişkisel” olma özelliği, birey ve çevresindekilerin geliştirdikleri ortak kültür ve ritüeller aracılığıyla bir mekânla kurdukları bağıdır. “Tarihsel” olma özelliği ise, bireyin ve çevresindekilerin mensup oldukları ortak kültürün geçmişten geleceğe sürekliliği içinde mekânla kurulan ilişkidir (Augé, 1995)

Bu çalışmada mekân, İnsan yaşadığı mekânı, kendi sosyal ve kültürel yapısıyla biçimlendirirken, diğer taraftan yaşadığı çevreyle de kültürel kimliğini kazanır (Gezer, 2008), İnsan tarafından algılanan ve içinde yaşanan “mimari mekân”, varoluş nedeni ile sınırlı bir fonksiyonelliğin ötesinde; insan yaşamından yansıttıkları ve kuşaktan kuşağa aktardıkları ile insan kültürünün bir parçasıdır. Kahvecioğlu (1998), Eğer mekân(raum) fikri mutlak ve değişmez bir değer taşımış olsa idi, şehirselleşmiş mekânlar tarih boyunca çeşitli sanat devirlerinde formları bakımından değişiklikler göstermezdi. Her devir sanat bakımından özel bir mekân fikrini ifade etmektedir(Arıksay, 1991). Mekânı deneyimlemek, mimarlık bilgisinden çok, o kültüre ait olmakla ilgilidir. Anıtlar ise, ortak yaşanmışlığın mekânsal izleridir. Üretilmesi, anlaşılması ve sürekliliği ortak deneyime bağlıdır; belleğimizdeki fiziksel çevre ile ilgili bilgilerin nesnelleşmiş halidir. Anıt üzerinde saklananlar, o toplumun kurumsal yapısını oluşturan ana değerler, kimliğin özleridir. Özetle anıtlar, duvarları ardında sadece yaşamak için oluşturulmuş bir boşluktan öte, geleneklerin, alışkanlıkların; toplum bilgisinin ve deneyiminin sıkıştırıldığı mekânlardır (Asiliskender vd., 2005).

Sonuç olarak, Kültürel bir kimlik tanımlama ögesi olan mekânlar, belleğin içinde saklanan bilgiye göre şekillenen nesnelere dir. Mekân, fiziksel özellikleriyle, aidiyetin sınırlarını belirleyen bir düzenleme ve aynı zamanda sosyolojik ve kültürel değer sistemlerinin üzerinde kodlandığı üç boyutlu biçimsel bir oluşumdur. Bu yaklaşımla, mekân, “farklı dönemlerle ilgili somut veriler taşıyan birer tarihsel belge” olarak tanımlanabilir.

— İç Mekân: Pierre Von Meiss (1990) mekânı, “dıştan sınırlandırılmış, içten doldurulmuş bir boşluk” olarak tanımlar. Yani her mekân aslında sınırlayıcıların içinde ve dışında olmak üzere iki alan tanımlar. Ancak mekândan bahsederken ilk etapta akla gelen içeride kalan alandır. Çünkü esasen mekânın karakterini oluşturan sınırlayıcılar içerideki alanı yani “iç mekân”ı tanımlar (Onay, 2010). Farklı anlayış ve kültüre sahip kullanıcıların,

farklı koşul ve gereksinimlere bağılı olarak farklı tercihlere göre şekil verdikleri iç mekân, kültürel birikimlerinin de birer simgesini oluşturmaktadır. Kültür varlıkları tanımında yer alan sosyal yaşama konu olma durumu, tarihi yapıların iç mekân açısından önemini vurgulayan unsurlardan biri olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Zevi ‘Architecture as Space’ adlı eserinde, mimariyi tümüyle kapsayan olgunun ‘mekân’ olduğunu vurgulamakta, sağlam bir mimari görüşe varmak için mekân olgusundan yola çıkılması gerektiğini belirtmektedir. Bir yapının dışı, cephesi ne kadar güzel olursa olsun, bir dış kalıp olarak karşımıza çıkmaktadır, esas içerik ise iç mekândadır.(Açııcı, 2006).

Frank Lloyd Wright; “İç mekân, binanın ruhu olan mekânın kendisidir. İçinde yaşanılan oda veya salon, bu mekânın bir parçasıdır, ona aittir, onunla beraberdir, ondan doğmadır. İçinde yaşanılan mekân bir bütün olarak, bu şekilde düşünüldüğü zamandır ki, bu mekân mimarının ta kendisidir” (Dinçer, 2011).

Mimarlık tarihi, farklı dönemlerde hâkim olan düşünce yapısına göre, kendi mimari dilini oluşturmuştur. Mimarlık tarihinde önemli bir yere sahip olan iç mekânlar, söz konusu düşünce yapısını yansıtan oluşumlardır. Roma, Bizans, Romanesk, Gotik, Rönesans, Barok dönemlerin her birinde dönemin özgün karakterini belirleyen farklı mekânsal organizasyonlar söz konusudur. Bu farklılıklar iç mekânı tanımlayan, niteliksel ve niceliksel özellikler ile dönemleri toplumları kültürleri birbirinden ayıran farklılaştırıcı durumlardır. Soyut güzellik ve nispet arayan Yunan Mimarisinde labirent etkisi yapan iç mekanlar, en küçük ve en yoğun mekan en önemli ve en kutsal mekandır anlayışıyla şekillenen Mısır Mimarisi, faydacılık ve anıtsallıkla mekana önem kazandıran roma mimarisi, Tanrıya ulaşma ve yükselme arzusuyla, mimariyi biçimlendiren Gotik Mimarisi, artık mekan Tanrının değil; insanın hizmetkarıdır anlayışıyla insanın mekanı algısal olarak kavramasını ve ona yaklaşmasını sağlayan Rönesans Mimarisi, ihtişamlı şatafatlı, süslü, görkemli görünme isteği ile tüm devir boyunca kendini gösteren Barok Mimarisi ve daha bir çok dönem, yapılarıyla kendini tanımlar ve tanıtır. O dönem yapılarına ait iç mekânlarda ölçü- oran, ihtişam-gösteriş, faydacılık-anıtsallık ya da sade-yalın gibi tabirler yapının o dönemdeki sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi durumuna ilişkin çok değerli bilgi ve görüşler yer almaktadır.

Çalışma kapsamında, tarihi yapı kabuğunun içine yönelik; koruma, kullanma, işlev gibi konuların iç mekânı ilgilendiren kavramlar olduğu bilinmektedir. Tarihi yapıların yeniden kullanımında cepheye oranla daha çok müdahaleye maruz kalan iç mekânlarda

değer kaybetme riski daha fazladır. Bu sebepten tarihi yapıların cepheleri geçmişe tanıklık ederken, iç mekânlar bugünün yansıması olarak varlıklarını sürdürmektedir. Yanlış kullanımlar ve yanlış işlevler yapıların geleceğe aktarılmasında büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı tarihi yapıların iç mekânlarında koruma kapsamında değerlendirilen “işlev” kavramının tanımını açıklayarak, çalışma konusu ile bağlantısından bahsetmek etmek gerekmektedir.

1.3.2. İşlev, Eski İşlev-Yeni İşlev Kavramları

— İşlev: İşlev, “Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş, iş görme yetisi, görev, fonksiyon” dur. Sosyolojik olarak ise “bir yapının gerçekleştirilebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme imkânı veren eylem türü, fonksiyon.”(TDK, 2006) şeklinde tanımlanmıştır. İşlev binanın kullanım amacını ve buna bağlı ihtiyaçları yapının ölçüsünü, yapıda kullanılacak malzemeyi belirler. Tasarıma cevap verebilecek nitelikleri ve bunu sağlayacak formları araştırıp tanımlayan işlev projesinin ana belirleyicisi olmaktadır.

Onur (2000) işlev kavramını; “yapının doğal ve yapay çevresinde, ilişkilerini oluşturması, kullanıcıların algılamalarının açılmaları çerçevesinde bir süreç, sınırlandığı gereksinim programı açısından bir amaç, yayıldığı alanlarda bir bütünü, bileşenlerinin nitelikleriyle bir davranışı, malzemelerden boşluklara geçişle bir bağlantı, tek tek özelliklerin bir araya getirilmesiyle bir zorunluluk oluşturmaktadır” şeklinde ifade etmiştir. Bununla beraber işlevi; süreç, amaç, bütünlük, davranış, bağlantı, gereklilik terimleriyle ilişkilendirmekte ve çeşitli anlamlara karşılık geleceğini ifade etmektedir.

Kuban (1990) mimaride işlev kavramı için; “İşlev, öncelikle yapı öğelerinin, tek veya tüm, amaca uygunluğu anlamına gelmektedir. Bu, plan özellikleri için olduğu kadar, biçim özellikleri için de geçerlidir. Örneğin her yapı bölümü, kendi içinde belli ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanır” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Burada anlatılmak istenen bir yapıda: duvarın; mekânı çevrelemesi, çatının; yapıyı örtmesi, düşemenin; hareket eylemine izin vermesi ve ayrıca soğuk iklim bölgelerinde duvar yüzeylerinin fazla boşaltılmaması, yağışlı bölgeler de çatı eğiminin fazla olması gibi benzer durumların işleve uygunluğu olarak tanımlanmasıdır.

Kaptan (2001) iç mimari mekânda, işlevi üç yönden ele almaktadır. “İlk olarak mekânda işlev, kullanıcının isteklerinin içmimar tarafından çözümlendirilerek tekrar kullanıcıya sunulan görsellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Biçim, renk, doku, desen gibi

estetik boyutlu bu nitelikler kullanıcıya mekânda görsel algıyı yaratmaktadır. İkinci olarak ise işlev kullanıcının kültürü toplum içindeki statüsü, zevkleri kısacası bireyin estetik yaşantısından yola çıkarak iç mimarının kullanıcıya sunduğu ve bireyde duygusal etkilere yol açan tinselliktir. Son olarak mekân tasarımının kullanım amacı ve belirlenen eylemlere cevap vermesi, gereksinimleri karşılaması da pratik işlev olarak adlandırılmaktadır”. Estetik kaygıların, kullanıcı isteklerinin, fizyolojik gereksinimlerin ve ayrıca toplumsal ve kültürel durumunda etkisiyle biçimlenen “işlev” mekânda var olmaktadır.

Bu çalışmada yoğunlukla sözü edilen işlev kavramı, bir kullanım biçimi olarak tarihi yapıların iç mekânlarında koruma kapsamında değerlendirilmesi gereken en önemli unsurlardan biridir olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal ve kültürel değerler bağlamında toplum için birer referans noktası haline gelen tarihi yapılar zamanla değişen yaşam biçimi ve onun şekillendirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda kendilerinden beklenen performansı karşılayamaz hale gelirler. Yani yapılar özgün işlevlerini sürdürebilecek bir durumda olmalarına karşın bahsedilen gelişmeler sonucu işlevsel eskime olarak veya zamana bağlı strüktürel bozulmalara (fiziksel eskime) maruz kalarak yetersiz kalırlar. Bu durumda yapının eski işlevi değiştirilerek yeniden kullanım söz konusu olmaktadır.

— Eski İşlev-Yeni İşlev: Sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerine, yaşam biçimlerine, dönemin mimari ve teknik konularına ilişkin pek çok veriyi üzerlerinde barındıran yapılar zaman içerisinde bu şartların değişiminden etkilenmiştir. Değişimle birlikte yapıların başlangıçta tasarlanan işlevleri de zamanla değişmiş ya da gelişmiştir. Umberto Eco (1980), binanın inşa edildiğinde içermesi amaçlanan kullanımını ‘birincil işlev’ bu kullanım amacı hiç değişmese bile zaman ve çevre koşullarındaki değişmelerin o binaya kattığı işlev boyutunu ‘ikincil işlev’ olarak tanımlamaktadır (Altınoluk, 1998). Birincil işlevin güncelliğini kaybederek ‘eski işlev’e dönüştüğü ve zamanla yapıya verilen ikinci, üçüncü, dördüncü... işlevlerin ‘yeni işlev’ olarak tanımlandığı durum çalışma kapsamında ele alınan bir konudur.

İnsanlar için tasarlanan mekânlar ve yapılar kullanıldıkça yaşarlar aksi halde var olma nedenlerini yitirirler ve harabe haline dönerler. Konunun önemli bir boyutunu oluşturan tarihsel ve kültürel birikimi olan yapılar için koruma kapsamı altında ele alanına yeniden kullanma-yeni işlev bu tür yapıların günümüzde de kullanılabilmesine imkân vermektedir. Fakat bu noktada korumak ile kullanmak kavramlarının arasındaki ilişkiyi doğru kurabilmek son derece önemlidir. Ahunbay’ın (2009) da açıkladığı gibi; “Amaç korumaktır, kullanmak korumak için bir araçtır”. Mimar Cengiz Bektaş (2001) neyi

korumak isteriz sorusuna kitabında şöyle cevap vermektedir: “Bizim için değerli olanı, anıları olanı, tarihsel olanı bize dek yaşayarak gelmiş olanı, ön açmış, ön açan geleneği... Böyle bir şeyin bozulmamasını, niteliklerini yitirmemesini, yıpranmamasını, yok olmamasını isteriz. Giderek bütün bu özellikleriyle bizden sonrada yaşasın sürsün isteriz... Çocuklarımıza torunlarımıza da aktarmak isteriz. Onlarda değerini bilsin isteriz... Böylece onlarda kişiliklerini geleceklerini daha sağlıklı, daha insana yakışacak biçimde kurabileceklerdir. Bunun için aldığımız önlemlerin tümü ‘koruma’ eylemine girer.” Tarihi yapıları korumak, kullanımlarının sürekliliğini sağlamak için önerilen bir uygulama olan “Yeni işlev” kavramı korumak için alternatif bir tekniktir.

Tayla'nın (1998) tarihi yapıların birincil işlevleriyle ilgili yorumu şu şekildedir; “dini yapılar dışında günümüze kadar gelebilmiş tarihi yapılar özgün işlevlerini kaybetmişlerdir. Günümüzde bir hamam, bir medrese ya da bir sarayı yapıldığı günkü işlevi ile kullanmak olası değildir. Ne toplumun sosyal yaşamı ne de ekonomik düzeni buna izin vermektedir.” Bu açıklamada; yapıların birincil işlevlerinin güncelliğini kaybetmesine ve bu şekilde yapıların kullanılamayacağına değinmiştir.

Özer (1979) tarihi yapıların işlevleri için; “işlevi ya geliştirme yoluna gidilmeli ya da tamamen değiştirilmeli ve yapıya yeni işlev verilmelidir” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Ayrıca yeni işlev vermenin iki şekilde mümkün olacağını belirtmiştir. Edilgen yaşatma olarak tanımladığı yeni işlev şeklinin; yapının bir maket, bir mumya niteliğinde korunmalarını ve iç mekânlarında sanat ve sanat dallarını barındıran müze, kültür merkezi gibi kullanımları barındırması gerektiğini söylerken, Etkin yaşatma da; kentsel tarihi yapıya çağdaş yeni bir işlev vererek çağdaş yaşamada etkin olarak katılmasını sağlamak gerektiğini belirtmiştir.

Yeni işlevdeki amaç; yapının tarihsel-kültürel sürekliliğinin, bakımının ve çevresiyle ilişkisinin sağlanması ve yapı stokunun değerlendirilmesidir. Bu durumda yapılara, yeniden işlev verilirken mekânsal değerler de yüklenmektedir. Belli bir amaca, ihtiyaca göre düzenlenen yapıya yeni fonksiyon ya da fonksiyonlar kazandırılırken elbette eksik işlevler ve mevcut mekânlar, tasarımı yönlendiren unsurları oluşturmaktadır.

Tarihi yapılara yeni işlev verirken dikkat edilmesi gereken faktörleri Yıldız (2003) çalışmasında beş ana başlık altında toplamıştır.

1. Tarihi yapının korunması gereken anıt özelliği; yapının taşıdığı değer ve hangi anıt grubu içerisinde yer aldığı önemlidir ve yeni işlev verirken ilk olarak koruma derecesine bakılmalıdır.

2. Tarihi yapının mekânsal oluşumu; Yapının mekânsal oluşum şeması, verilecek işlevle doğrudan bağlantılı olmalıdır.
3. Tarihi yapının hacim boyutu; yapının mekân boyutlarının yeni işlev için yeterli olup olmadığına dikkat edilmeli
4. Tarihi yapının işlevsel ilişkiler kurgusu; yeni işlev verilecek olan yapının bünyesindeki mekânlar, yeni işleve ait eylemlere uygun olmalıdır.
5. Tarihi yapının bulunduğu konum; yapının bünyesine ve çevresine uygun olarak yapılacak olan işlevsel düzenlemeler, yapının sürekliliğini sağlamaktadır.

Sonuç olarak işlevsel eskimeye uğrayan yapıların, yapısal ömrünü tamamlamadığı için yeni bir işlev verilerek kullanılmalrı yapıların yaşam standardını yükseltirken ayrıca tarihi ve kültürel sürekliliğin devamı da sağlanmış olur.

1.3.3. Yeniden Kullanma Kavramı

Yeniden kullanım; çevresel, toplumsal, kültürel, ekonomik, teknolojik vb. nedenlerle mevcut işlevi ile kullanılamaz hale gelmiş korumaya değer yapıların fiziki varlıklarının korunarak ve yeniden yorumlanarak insan kullanımına sunulmasıdır. Antik çağlardan beri yapılan bu çalışmalar ilk başta, tarihi ya da tescilli bir yapıyı korumaktan öte mevcut yapı stokundan daha çok faydalanmak amaçlı başlamıştır. Daha sonraları ise kültürel miras kavramı ortaya atılarak konu farklı bir boyutta ele alınmaya başlanmıştır.

Cantell'e (2005) göre, "yeniden kullanım, bir bina için yeni kullanım-işlev bulma eylemi olarak, "yapısal yönden kullanım potansiyeli olan eski binaların ekonomik olarak yaşayabilmesi için yeni kullanımlar geliştirilmesi" (Aydın ve Yıldız, 2010) biçiminde tanımlanmakta ve rehabilitasyon sürecinin bir bileşeni olarak görülmektedir.

Kuban'a (2000) göre yeniden kullanım, "var olan binayı doğal bir mimari tasarım sürecine sokmasından dolayı klasik müdahale türlerinden farklı olmaktadır. Yeniden kullanımla yapı, hem korunmakta hem de kullanım değişikliği yaşamaktadır." Bu ifadeyle yeniden kullanım kavramını; sağlamlaştırma, bütünleme, çağdaş ek, temizleme, taşıma gibi tekniklerden ayrı tutulmaktadır.

Dinçer, (1988) çalışmasında, "Yapıların ömrü, işlevlerinin ömründen daha uzun olduğundan, mevcut yapıların işlevdeki değişikliklere uyarlanması, koruma kararları söz konusu olmasa da alışılmalı bir uygulamadır." Yeniden kullanmanın dışında da kullanılan bir yöntem olduğuna değinmiştir

Sarıcı (1990) çalışmasında, “Bir yapının ömrünün uzatılması için, prezervasyon, restorasyon, konsolidasyon, rökonstitüsyon, rökonstrüksiyon, replikasyon gibi koruma yöntemleri uygulanmaktadır. Bu yöntemler; yapının yapısal açıdan korunmasına yönelik çalışmalardır. Tek tek ya da birkaçı bir arada kullanılabilir. Yapıda fiziksel olarak yapılan koruma çalışmaları, yapı; toplumsal yaşamın içinde yerini almaması durumunda eskime sürecine yeniden gireceğinden, ekonomik kayba neden olacaktır. Bu nedenle koruma, yeniden kullanım ile amacına daha gerçekçi boyutlarda ulaşabilmektedir.” Bu ifadeyle korumanın devamlılığını, kullanma eylemine bağlamaktadır.

Uçkan’ın (2000) çalışmasında, “artık kullanılmayan depo-antrepo yapılarının konutlara dönüştürülmesi, bir gazometre yapısının insanların kullanımı için dalış okuluna ya da deneysel müzik laboratuvarına dönüştürülmesi ve yarattığı çekim odağıyla bulunduğu semtin rehabilitasyonuna katkıda bulunması, ya da devasa bir endüstriyel kompleksin tüm bölgenin çehresini, toplumsal yaşamını ve ekonomisini dönüştürecek rekreasyon alanları olarak yeniden yapılandırılması, eski bir hapishane yapısının bir otele dönüştürülmesi yeniden kullanım kavramının örneklerini oluşturmaktadır.” Uçkan’ın verdiği bu örneklerle yeniden kullanıma uyarlanan yapıların toplumsal, kültürel ve ekonomik açıdan da çevresine bir canlılık getirdiği belirtilmektedir.

1.3.3.1. Yeniden Kullanmanın Tarihçesi ve Yöntemleri

Tarih boyunca, birçok yapı yeniden kullanılmıştır. Eski Yunan ve Roma tapınakları, Hıristiyan kiliseleri haline gelmiş; İngiliz manastırları, kır evleri olarak kullanılmış; Eski sanayi yapıları eğitim ve araştırma binalarına dönüştürülmüş; İngiltere’de 13.yy’da inşa edilen bir manastırın rahip konutları 16.yy’da saray olarak kullanılmış, 19.yy’ın ilk yarısında görme engelliler için bir atölye haline getirilmiştir. Bugün bina ‘Mimarlık Çalışmaları Enstitüsü’ olarak kullanılmaktadır. Orjinalinde Hadrian’ın Anıt Mezarı olarak yapılmış olan St.Angelo Kilisesi zaman içerisinde kale, papaya ait bir ikametgâh, cezaevi olarak kullanılmış ve şu an müze-turistik aktivite merkezi durumuna getirilmiştir. Belçika’da 9. yy. da inşa edilen Gravensteen Kalesi yüzyıllar içinde farklı işlevlere hizmet etmiştir. 14.yy da terk edilen kale daha sonra hapishane, adliye binası darphane, dokuma fabrikası olarak kullanılmış, 19. yy. da restore edilerek müzeye dönüştürülmüştür, (URL-1, 2011). Diğer bir örnek ise Roma’daki Diocletian Hamamıdır (M.S. 298-306). 16.yy’da hamamın bazı bölümleri Michelangelo tarafından kiliseye çevrilmiştir. Zaman içerisinde

yapının bir kısmı müze ve sinema olarak kullanılmıştır. Hamamın kiliseye çevrilen kısmı haricinde kalan bölümleri bugün müze olarak kullanılmaktadır. Rönesans'ın en ünlü yapıtlarından biri olan Roma'daki Farnese Sarayı (15. yy) 1911 yılından beri Fransız Büyükelçiliği olarak yaşamını sürdürmektedir. (Brooker-Stone,2004).

Farklı ülkelerde ki bu yeniden kullanım çalışmalarına Türkiye'den de çeşitli örnekler verilebilir: Çarşıya çevrilen hamamlar, yurt haline getirilen medreseler, müze haline getirilen saraylar, otel haline getirilen; hanlar, konaklar ve sıra evler... Taşkıışla (1846-1852) Askeri Tıbbiye olarak tasarlanmış ve 1860 yılında Dolmabahçe Sarayı'nı korumak için askeri kışla olarak kullanılmış, günümüzde ise, İTÜ Mimarlık Fakültesi olarak kullanılmaktadır, (URL-2, 2011). Yunan döneminde anıt mezar olarak inşa edilen Kız Kulesi (M.Ö. 341) Bizans döneminde ek bina yapılarak gümrük istasyonu daha sonra savunma kulesi olarak işlevlendirilmiştir. Osmanlı döneminde ise gösteri platformundan, savunma kalesine, sürgün istasyonundan, karantina odasına kadar birçok işlev yüklenmiştir. Kız Kulesi 2000 yılında restore edilerek restoran olarak kullanılmaktadır, (URL-3, 2011). Konya'da 1264 yılında inşa edilen Konya İnce Minareli Medrese 1956 yılından beri Selçuklu Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi olarak faaliyet göstermektedir,(URL-4, 2011). 16. yy da yapılan Gazanfer Ağa külliyesi 1940'lı yıllarda Belediye Müzesi, 1990 da Karikatür ve Mizah Müzesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı 16. yy da bir han yapısı olarak yapılmış, belli bir dönem pazar alanı olarak kullanılmış ve 1972 yılında Otel haline getirilmiştir (URL-5, 2011). 18. yüzyıl başında İstanbul Bakırköy'deki Bakırköy Baruthanesi, Kültür Merkezi ve Müzik Okulu; 18.yüzyılda İstanbul Tophane'deki Tophane-i Amire, günümüzde Sergi Alanı; 18.yüzyılda İstanbul Hasköy'de inşa edilen Lengerhane, Endüstri Müzesi; 1833 yılında İstanbul Defterdar'daki Feshane Fabrika-i Hümayunu, El Sanatları ve Fuar Merkezi olarak, 1884 yılında İstanbul Cibali'de yapılmış olan Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası, günümüzde Üniversite olarak kullanılmıştır. Verilen bu örnekler yeniden kullanımın oldukça uzun bir zamandan beri geçerli bir yöntem olduğunu göstermektedir.

Koruma alanında 19.yüzyılla başlayan bilinçlenme; koruma yaklaşımları, restorasyon teknikleri ve yeniden kullanım yöntemleri gibi bu alanda yapılacak çalışmaları yönlendiren bir dizi teknik ve kuramsal tanımları oluşturmuştur (Candaş, 2007).

— Koruma Yaklaşımları: İlk zamanlar yapının işlevini sürdürebilmesi için yapılan müdahaleler daha sonra tarihi yapıları koruma ve yaşatma amacını güderek yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaların daha bilinçli bir şekilde yapılması 1789 Fransız İhtilali'ne

dayanmaktadır. Fransa'da aristokralara ve kiliseye karşı çıkarılan ihtilal de egemen sınıf cezalandırılırken bir yandan da onları temsil ettiği düşünülen yapılarının da yıkılması söz konusu olmuştur.1830'larda Fransa'da yitirilen, Ortaçağın kültürünü taşıyan anıtların yeniden yaşatılması kaygısı ile çeşitli yaklaşımlar ve uygulamalar ortaya konmuştur (Ahunbay,1999)

Bu yaklaşımların ilki Viollet le Duc (1814-1879) ve Sir Gilbert Scott'un (1811-1877) öncülük ettiği "Üslup Birliği ya da Stilistik Rekompozisyon" anlayışıdır. Viollet le Duc : "Bir yapıyı restore etmek, onu korumak, onarmak veya yeniden yapmak değil, belirli bir zamanda hiç var olmadığı biçimiyle eksiklerini tamamlayarak tam bitmiş bir yapı haline getirmektir."(Ahunbay, 2009) görüşünü ortaya atmıştır. Bu yaklaşımın amacı, yapılarının restorasyonunda gotik tarzı yeniden canlandırmaktır. Bu kuramın ortaçağ yapılarına uygulanması büyük hasarlara neden olmuştur. Anıtların, çeşitli dönemlere ait eklerini kaldırmak; anıtı tek dönem yapısı görünümüne sokmaya çalışmak, var olanı yıkıp yerine "ilk üsluba uygun" tasarımlar yapmak, anıtların kimliklerini değiştirmiştir.

Üslup birliği anlayışına tamamen karşı oluşan yeni görüş, John Ruskin (1819-1900) ve William Morris'in (1834-1896) öncülük ettiği "Romantik Görüş"tür. John Ruskin: "Beyler anıtlarınıza sadece iyi bakınız, bakımını yapınız; o zaman restorasyona gerek kalmayacaktır. Restorasyon, bir yapının başına gelebilecek en büyük felakettir. Öyle bir felaket ki ondan hiçbir şey kurtulamaz ve yok olanın yerine sahte bir benzeri getirilir. Bu önemli konuda hiç kendimizi aldatmayalım; nasıl ölüleri diriltmek mümkün değilse, mimarlıkta da bir zaman muhteşem ve güzel olanı restore etmek olası değildir. Öyleyse restorasyondan söz etmeyelim. O baştan sona bir yalandır." (Ahunbay, 2009) söyleyiyle yapıya hiç müdahale etmemeyi, sürekli bakımın yapının sağlam kalmasına yeteceğini savunmaktadır.

İtalya'da Luca Beltrami (1854-1933) tarafından ileri sürülen ve uygulamaya konulan Tarihi Restorasyon kuramı, ilk iki yaklaşımda olduğu gibi duygusal tavırlara değil daha bilimsel temellere dayandırılır. Anıtların tarihi belgelerden sağlanacak somut verilere dayanılarak restore edilmesini önermekteydi. Böylece "tarihçi ve arşivci restoratör" tipi doğuyor ve mimar restorasyon önerisini; arşiv belgeleri, tarih hitapları, pullar, resimler ve anıt üzerinde yaptığı araştırmalara dayanarak hazırlıyordu. Bu kurama uygun olarak yapılan restorasyonların üslup birliğine ulaşmayı hedefleyen mimarın kendi birikim ve düşün gücüne, analogilere dayanarak yarattığı gibi dayanaksız değil, anıta ait bir dizi kanıtla desteklendiği için kabul edilebilir bir işlem olacağı ileri sürülüyordu.(Ahunbay, 2009)

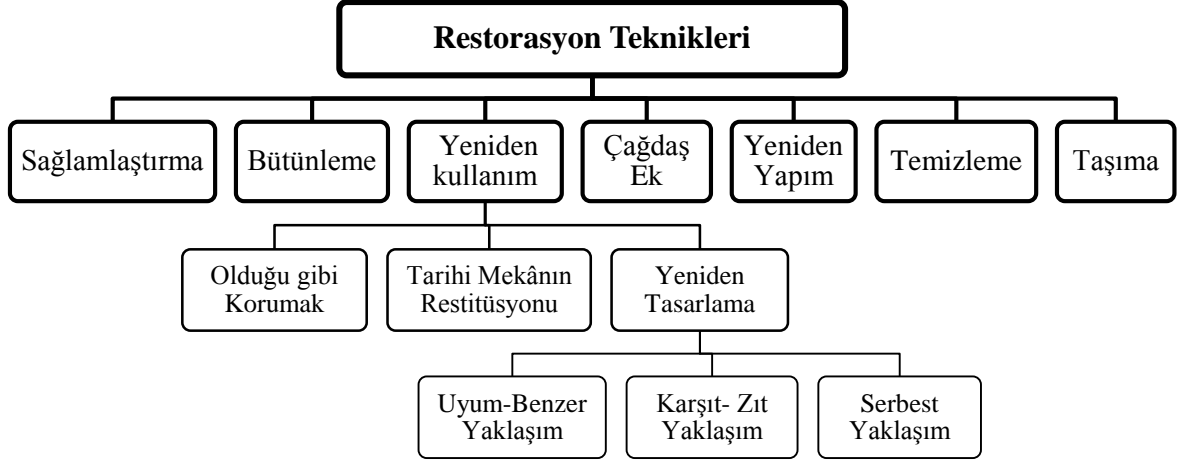
Bu tarihi süreçte en son olarak Camilo Boito'nun (1836-1914) öncülük ettiği “Çağdaş Restorasyon Anlayışı/Bilimsel Restorasyon Kuramı” yer almaktadır. Bilimsel restorasyon kuramına göre, tüm restorasyonlardan önce ayrıntılı bir tarihi araştırma ve belgeleme yapılmalı, bu bilgiler ışığında restorasyonlar gerçekleştirilmeli ve yapıların eksik bölümlerinin tarihi bilgilere dayanarak yapılan yenilemelerinde, kullanılan malzemelerle bu bölümlerin sonradan yapıldığı açıkça gösterilmelidir (Candaş, 2007). Çağdaş restorasyon kuramının bir başka destekleyicisi Gustava Giovannoni 'dir (1873-1947). Gustava Giovannoni, bu konu hakkındaki görüşünü: “Yapıların mutlaka kullanılması gerekir, fonksiyon yapıyı hayatta tutar. Binada hayat yoksa o bina gider, mutlaka yapıyı bir fonksiyona dönüştüreceksiniz. Bunu da uygun şekilde yapmak lazım, her bina her fonksiyona gelemmez, uygun fonksiyonu seçip ona göre restore etmek lazım. Çağdaş tekniğin sunduğu olanaklar kullanılmalıdır.” (İlhan, 2004) şeklinde dile getirmişti. Giovannoni bu görüşlerini “Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin I. Uluslara arası Konferansı” nda açıklamış (1931) ve Carta del Restauro (Restorasyon Tüzüğü 1932) da yasal bir kimlik kazandırılmıştır.

19.yy da Avrupa'da tartışılan bu yaklaşımlar, zamanla evrenselleşmiş ve uluslararası koruma ilkelerinin temelini oluşturmuştur. Korumanın yaşatmak olduğu ve tarihi yapıları yaşatmak için onları izlenen değil yaşanan mekânlar haline getirme anlayışı koruma yaklaşımlarının bir yöntemi olmuştur. Hasol (1976) bu konudaki görüşünü; “Eski eseri korumak onu yaşatmakla mümkündür. Başka bir deyişle eski eser yaşatılabildiği süreç vardır. Bütün eski eserlerin müze olarak korunmaları beklenemez. Eski fonksiyon korunabilir veya korunamıyorsa yapısal bütünlük ve tutarlılık bozulmadan bina yeni bir fonksiyonla yaşatılabilir.” şeklinde açıklamıştır. Tarihi yapıları yaşatmak ve sürekliliklerini sağlamak adına yapılan çalışmalar, restorasyon teknikleri ile gerçekleştirilmektedir.

—Restorasyon kavramı: Yapıyı morfolojik gelişimin geçmiş bir evresindeki fiziki koşullarına döndürme ya da orjinaline zarar vermeden onarmak olarak tanımlanabilir. Bu eylem yapıların; rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri ve diğer belgeleri ile koruma ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilir.

Bilimsel restorasyonda olabildiğince az müdahaleyle, anıtın tarihi belge ve estetik değerinin korunması amaçlanmaktadır. Onarım sırasında yapılan müdahalelerin derecesi, sağlamlaştırılmadan yeniden yapıma doğru artar. Koruma açısından en uygunu, sağlamlaştırmayla yetinmektir. Ancak anıttaki hasar derecesi arttıkça, müdahalenin

kapsamı da genişler (Ahunbay, 2009). Bu bağlamda restorasyon işleminde kullanılan teknikler, Şekil 1.2. de ifade edilerek tanımları açıklanmıştır.

Şekil 1.2. Restorasyon teknikleri

Sağlamaştırma (konsolidasyon): Korunma statüsü kazanmış her yapı, hangi yeni işleve tahsis edilirse edilsin, ve hangi kuramsal, felsefi ya da pratik nedenlerle restore edilirse edilsin, ilk aşamada malzeme ve strüktür olarak yaşamını uzatacak fiziksel ve kimyasal müdahale yapılmalıdır (Kuban, 2000). Restorasyonunu temelini oluşturan ve yapının malzemesini, taşıyıcı sistemini ayrıca üzerinde bulunduğu zemini sağlamaştırma olarak ele alan bu teknikteki amaç yapının özgün malzemesine zarar vermeden minimum müdahale ile korumaktır.

Bütünleme (reintegrasyon): Bir bölümü hasar görmüş, ya da yok olmuş yapı ve öğeleri ilk tasarımlarındaki bütünlüğe kavuşturacak biçimde geleneksel ya da çağdaş malzeme kullanılarak tamamlama işlemine bütünleme-reintegrasyon denir. Bütünleme ancak gerçek yapısal verilere ya da belgelere dayandırıldığında kabul edilebilen bir uygulamadır (KGKV Şartnamesi, 2006).

Yenileme, Yeniden Kullanım (renovasyon, rehabilitasyon): Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı isteklerle işlevini yitirmiş tarihi yapıların farklı bir işleve uyarlanması ya da işlevleri devam eden, ancak günün konfor koşullarına uyum sağlayamayan tarihi yapıların güncelleştirilmesidir, (KGKV Şartnamesi, 2006). Bu bağlamda güncelleştirilen tarihi yapıda, tasarımcının yorumu ve yaklaşımı önemli bir yere sahiptir. Fakat diğer

restorasyon tekniklerinde ise (sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım, temizleme, taşıma) koşulları ve kuralları belirlenmiş teknik bir müdahale söz konusudur.

Günümüzde sıradan yapıların yıkılıp yerine yenilerinin yapılmasının kabullenilebilir bir durum olmasına rağmen, Tarihi değeri olan, tescilli yapıların yıkılıp yerine başka yapıların yapılması, kabul edilemeyecek bir durumdur. Toplumların geçmişteki kültür değerlerini, yaşam tarzını, sosyal ve ekonomik düzeyini yansıtan tarihi yapılara, mimari olanaklar çerçevesinde yeni bir işlev verilerek kullanılması mümkündür. Burada ki “Yeniden kullanım”, yapıyı ve yapının sahip olduğu karakterleri korumayı hesaba katmakta ve her bir yapının farklı farklı ele alınarak değerlendirilmesiyle belirlenmektedir. Yeniden kullanımda belirleyici unsurları Kıraç (2001) çalışmasında: Yapının ve çevrenin önemi, yapının mimari önemi, korunmuşluk durumu, ekonomik destek ve yapının yeniden işlevlendirilebilirlik potansiyeli olarak belirtmiştir.

Bu doğrultuda tarihi yapılara yeni işlev vererek kullanmak, yapının sahip olduğu değere ve tescil durumlarına göre değişmekte ve bu uygulamaya yönelik yöntem seçenekleri; olduğu gibi korumak, tarihi mekanın restitüsyonu ve yeniden tasarlamadır.

•Olduğu gibi Korumak: Evrensel, ulusal ya da yöresel düzeyde mimari değere sahip tarihsel, anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu yapıları; plan düzeni, strüktürü, bezemesi ve malzemesiyle birlikte korunarak yeniden işlevlendiren yapılar genellikle müze veya kültür-sanat merkezi olarak değerlendirilmişlerdir. Bu tip yapılara belli oranlarda, sağlamlaştırma ve temizleme yöntemlerinin uygulanarak, yapıdaki yıpranan kısımlarının, onarılıp yenilenmesi zaman ve kullanıma bağlı olarak oluşan tahribatın durdurulması sağlanmaktadır. Bugün İstanbul’daki Dolmabahçe sarayı ve Ayasofya müzesi, Konya’da bulunan Karatay Medresesi, İznik’te bulunan Nilüfer Hatun İmareti, Trabzon’daki Kostaki Konağı’da tüm sistemler korunmuş ve yapılarda “Olduğu gibi Koruma” yöntemi uygulanmış. Bu yapılar her ne kadar plan düzeni, strüktürü, bezemesi ve malzemesiyle birlikte kullanılmış olsa da ihtiyaçlar doğrultusunda bazı teknik eksiklikler(aydınlatma sistemi, ısıtma sistemi, güvenlik sistem) yapılara eklenmiştir. Tam olarak olduğu gibi koruma, yalnızca arkeolojik yapı kalıntılarında kendini göstermektedir

•Tarihi Mekânın Restitüsyonu: Rölöve analizi, tarihi araştırma ve benzeri örneklerin karşılaştırmalı etüdü sonucunda; dönemler itibariyle değişikliğe uğramış, eklenmiş, kısmen yıkılmış veya yok olmuş öğelerin ve/veya yapıların ilk tasarımlarındaki süreçten itibaren tarihsel durumlarını belirten rapor/belge ile ölçekli çizimlerle anlatımıdır, (KGKV Şartnamesi, 2011).

Tarihi mekânın restitüsyonun da ise farklı bir anlayış hâkimdir. Burada amaç mekânı aynen birebir şekilde oluşturmak ya da yeniden yorumlamak değildir. Tarihi yapının belli bir süreçteki mimarisinin tekrardan oluşturulması ve önemli kalıntıların, mekânların çağdaş teknik ve malzemelerle restitüsyonunu içerir. Bu yöntem Turing tarafından 1985-86 yıllarında günün malzemesi kullanılarak, yeniden inşa edilen Soğukçeşme Sokağı'nda başarıyla uygulanmıştır.

•Yeniden Tasarlama: Tarihi yapıların tasarlama sürecinde mimari kaygılardan yola çıkarak geçmiş ve günümüz mimari yaklaşımlarını, tekniklerini, yapım yöntemlerini proje ve uygulama bazında hayata geçirip yapıyı yeniden tasarlayıp, kullanılabilir hale getirmektir (Kıraç, 2001). Yapının ve mekânın tarihsel dokusunun korunabilmesi için tarihi yapı üzerinde gerçekleştirilecek uygulamaların, mimari bir tasarım anlayışı ve kaygısı taşıması gerekmektedir. Uyum, zıtlık ve serbest yaklaşım olarak sınıflandırılan, tarihi çevrede tasarım yaklaşımları (Velioğlu, 1992) ,tarihi yapıların mekânsal tasarımında da başvurulacak yöntemlerdir.

“Uyum-Benzer Yaklaşım” olarak adlandırılan tasarım anlayışı tarihi yapının üslup, malzeme, renk, doku, oran, ölçü gibi sahip olduğu özellikleriyle benzerliği yakalamaya çalışan, iç mekânda tarihsel dokunun yorumuna ya da taklidine yönelen bir eğim vardır. Bu yaklaşımda tarihi yapının orjinal dokusuyla yapıya sonradan eklenen donatı ve yüzeylerin algılanabilmesi zordur dolayısıyla fazla tercih edilmeyen bir yöntemdir.

Uyum yaklaşımına karşı olarak ortaya çıkan “Karşıt- Zıt Yaklaşım” karşıt dil kullanılarak bilinçli bir zıtlık oluşturmaktadır. Orjinal dokunun olabildiğince korunarak yeni kısımların tamamen modern bir teknoloji kullanarak eski yapıya eklenmesi, zamanın katmanlarının okunmasına yardımcı olurken eski ile yeninin birbirlerine olan saygılarını vurgulamaktadır. Yaygın olarak kullanılan bu yöntemi Öter (1996) çalışmasında; “Tarihi yapıdaki müdahale tekrarlama şeklinde olursa, yapıdaki değişiklikler binanın orjinal haline görünüşte benzetilerek yapılmaya çalışılacak, bu da zaman kavramı bağlamında karışıklık yaratacaktır. Çünkü bu şekilde hangi işlemin ne zaman yapıldığı anlaşılamayacak, bugün yapılmış bir şey, geçmişte yapılmış izlenimi verebilecektir.” şeklinde açıklamıştır. Jessica Kersting’in ise bu konuda değindiği en önemli nokta, binanın geçmişine saygı gösterilmesi gerektiğidir. Bu bağlamda binanın geçmişi bugün de yaşatılmalı, dün ve bugün arasındaki farklılıklar açıkça belli edilmeli, binanın geçmişi bugünüyle beraber yapılan yeni düzenlemelerle geleceğe de aktarılmalıdır (Kersting, 2006).

Buraya kadar ifade edilen tasarım yaklaşımların (uyum yaklaşımı, karşıt yaklaşım) bir arada kullanıldığı “Serbest Yaklaşım” tasarımcının isteklerine bağlı olarak ele alınır. Tarihi yapının yeni işlevine yönelik bazı yüzeylerde ya da donatılarda çağdaş malzemeler ve günün teknolojisi kullanılırken bazı yerlerde de ise tarihi yapının dokusuna, rengine, ölçüsüne, oranına yakın malzemeler seçilerek düzenlemeler yapılır. Böyle şekillenen tarihi yapıda belirsizliğe sebep olan bir anlayıştır mevcuttur. Uyum yaklaşımında olduğu gibi eski ve yeni ayrımını yapmak zordur.

Çağdaş ek: Yeniden kullanılan yapının yeni işlevin eylem alanlarını barındırmadığı durumlarda ek yapma yoluna gidilir. Bu teknikte tasarımcının, yorumu ve tarihi yapıya yaklaşımı, yeni ek yapıyı özgünleştirir. Dolayısıyla tasarımcı “Çağdaş Ek” uygulamasında önemli bir yere sahiptir. Tarihi yapılara ek konusunda Venedik Tüzüğü’nün(1964) 13. Maddesine göre; “Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.” şeklinde açıklık getirilmiştir. İşlevi değişmiş bir yapıya yapılacak ek, yeni yapılan bir tasarımdan daha zordur. Yeni ekler eski eklere ve yapıyla uyum içinde olmalıdır. Bu uyum biçimsel bir uyum, duyarlı bir uyum, karşıtlığı vurgulayan dinamik bir uyum olabileceği gibi, uyumu reddeden bir tutumla da ek projesi hazırlanabilir. Ancak yapılan ek, tarihi yapıya hiçbir şekilde egemen olamaz, (Kuban, 2000).

Yeniden yapım (rekonstrüksiyon): Tümüyle yıkılmış, yok olmuş, ya da çok harap durumda olan bir kültür varlığının veya sit’in elde bulunan belgelere dayanılarak yeniden yapılmasıdır. Bu ancak özel durumlarda kabul edilen bir uygulamadır. Yeni yapı, yerine yapıldığı kültür varlığının tarihi dokusuna, özgün malzeme ve işçiliğine sahip değildir. Bir kopya, tarihi yapının kütle ve mekânlarını ancak biçimsel olarak canlandırabilir, kültür varlığının yerini alamaz. Bu nedenle yeniden yapımda doğru ve yeterli bir restitüsyon araştırması ve buna dayalı restitüsyon projesinin temel alınması gerekir. Ayrıca gelecek kuşaklar açısından yapının yeniden yapıldığı tarih de (rekonstrüksiyon tarihi) cephesindeki bir plaket üzerinde belirlenmelidir(KGKV şartnamesi, 2006).

Temizleme (liberasyon): Anıtların ve kentsel sitelerin genel etkisini bozan, tarihi ve estetik değer taşımayan eklerden arındırılması işlemidir, (Ahunbay, 2009).

Taşıma: Bayındırlık etkinlikleri (yol, baraj yapımı), jeolojik yapı, ya da doğal afetler bir anıtın, ya da tarihi yerleşmenin bulunduğu yerde korunmasını zorlaştırabilir, hatta olanaksız kılabilir. Bu durumda anıt veya yerleşmenin önceden belirlenen uygun bir konuma taşınarak orada yaşamını sürdürmesi gerekebilir, (Ahunbay, 2009).

1.3.3.2. Yeniden Kullanmaya İlişkin Yasal Düzenlemeler

Tarihi ve kültürel değeri olan yapıların yeniden kullanımında karşımıza çıkabilecek kısıtlamalar, koruma amaçlı kanunlar içerisinde yer almaktadır. Bundan dolayı yeniden kullanıma ilişkin mekânsal dönüşümlerde koruma ilkelerine dikkat edilmelidir.

Kişisel görüş ve mimari akımlara bağlı olarak farklılıklar gösteren koruma uygulamaları, bilimsel bir uğraş halini aldıktan sonra belirli ilkelere bağlı olarak yapılmaya başlanmıştır. Çeşitli ülkelerin üyeliğinde kurulan; UN, NATO, UNESCO, OECD, Avrupa Konseyi vb. uluslararası kuruluşların da desteği ile seri toplantılar ve kongreler düzenlenmektedir. Yapılan bu toplantılarda günün koşullarına uygun kararlar alınarak, koruma konusunda kamuoyunun aydınlatılması ve konunun sürekli canlı tutulması sağlanmaktadır. Bu kuruluşlar, farklı ülkelerde yapılan toplantılarla, oluşturulan çalışma grupları ve yürütülen projelerle üyeleri arasındaki ortak kültürel ve tarihsel eserlerin korunmasını amaçlamaktadır.

Uluslararası örgütlerin koruma alanındaki çalışmaları 1930'da başlamış ve bu örgütler, "koruma"nın tarihsel sürecinde, kültürel değeri olduğu onaylanan her ürünün, geçmişin geleceğe mirası olarak korunması ve yaşatılması üzerine kararlar almıştır. Tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden kullanılması alanında, Uluslararası düzenlemelerin devamında, ulusal düzenlemelerin gerçekleştirildiği gözlenmektedir.

— Uluslararası Kararlarda Yeniden Kullanımla İlgili Yasal Düzenlemeler:

– 1931'de Atina'da toplanan Tarihi Anıtların Korunmasıyla İlgili Mimar Ve Teknisyenlerin I. Uluslararası konferansında:

“Yapıların yaşamlarını sürdürmeleri için kullanılmalrı önerilir, ancak bu kullanım onların estetik ve tarihi kimliğine saygılı bir amaca dönük olmalıdır.”

– 1931 Carta Del Restauro'nun 4.,7. ve 8. maddelerinde:

“Yaşayan yani ayakta duran anıtlara, yalnızca özgün işlevinden çok uzak olmayan ve binada gerekli uyarlamaların önemli hasara neden olmayacak şekilde yapılabileceği yeni kullanımlar verilmesi kabul edilebilir.”

“Eğer bir anıtı sağlamlaştırmak, kısmi veya tam olarak bütünlemek amacıyla, ya da yeniden kullanım nedeniyle ekler yapılması gerekirse, uyulması gereken temel koşul yeni öğelerin en azda tutulmaları, yalın ve yapısal düzeni yansıtır karakterde olmalarıdır; benzer

üslupta bir ek ancak yapının mevcut çizgilerini devam ettirmek ve bezemeden arınmış geometrik anlatımlar söz konusu olduğunda kabul edilebilir.”

“Ekler kesin ve açık olmalı ve özgünden farklı malzeme kullanılarak veya bezemesiz bir çerçeveye sınırlanarak, ya da damga veya yazıtla belirtilmelidir. Bir restorasyon asla onu inceleyenleri yanıltacak veya tarihi bir belgeyi değiştirecek şekilde yapılmamalıdır.”

– Mayıs 1964’de yayımlanan Venedik Tüzüğü’nün 2., 4. ve 5. maddelerinde:

“Kültür varlığının korunması ve onarımı için, mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olabilecek bütün bilim ve tekniklerden yararlanılmalıdır.”

“Kültür varlığının korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır.”

“Kültür varlığının korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.”

– 1975 Amsterdam Bildirgesinde ise:

“Yapılara onların karakterlerine saygı göstermeyi ihmal etmeden, çağdaş yaşamın gereklerine uyan işlevler verilmeli; böylece yaşatılmaları garanti altına alınmalıdır.”

– Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler (UNESCO, 30 Kasım 1976, Nairobi) 33. maddesinde:

“Koruma ve onarım çalışmaları yeniden yaşama katma etkinlikleri ile birlikte yürütülmelidir. Böylece uygun mevcut işlevleri özellikle ticaret ve zanaatı yerinde tutmak uzun vadede ülke, bölge veya kentin sosyo-ekonomik yapısı ile bağdaşacak yenilerini getirmek temel olacaktır. Koruma uygulamalarının maliyeti yalnız yapıların kültürel önemleri açısından değerlendirilmemeli, onarılan yapıların kullanılmaları dolayısıyla kazanacakları değerde göz önünde tutulmalı. Her iki değer skalası kullanılmadıkça, korumanın sosyal sorunları doğru gözlemlenemez. Bu işlevler alanın kendine özgü karakterini bozmadan alanda yaşayanların sosyal, kültürel, ekonomik gereksinimlerini karşılayabilmelidir.”

– 3 Ekim 1985’de Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi’nin 11. maddesinde:

“Her bir Taraf, Kültür mirasının mimari ve tarihsel özelliklerini koruma açısından

Korunan varlıkların, çağdaş hayatın gereksinimleri göz önüne alınacak şekilde kullanımını, uygun olan durumlarda, eski binaların yeni kullanımlara intibaklarını teşvik etmeyi taahhüt eder.”

– 1987 Washington Tüzüğü’nün 8. maddesinde:

“Yeni işlev ve etkinlikler tarihi kent veya kentsel alanın karakteriyle uyumlu olmalıdır. Bu alanların çağdaş yaşama uyarlanması için gerekli teknik servislerin getirilmesi veya iyileştirilmesi işlemleri özenle yapılmalıdır.”

– Uluslararası Eğitim Komitesi Toplantısı’nda ise (ICOMOS, 1995, Finlandiya):

“Yapılması düşünülen müdahalelerin, geri dönüşümlü, mirasın ve çevresinin bütünlüğüne, estetik, tarihsel, fiziksel özgünlüğüne saygılı olması gerektiği belirtilmiştir.”

– Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü’nün (ICOMOS, 1999, Meksika) 5. Maddesinde:

“Geleneksel yapıların yeni işlevlere uyarlanması ve yeniden kullanımında, yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, bütünlüğü, karakteri ve biçimi saygı görmelidir. Eğer geleneksel mimari biçimler hala kullanılıyorsa, müdahaleler toplumun kabul edeceği bir etik kurallar çerçevesinde yapılabilir.”

— Ulusal Kararlarda Yeniden Kullanımla İlgili Yasal Düzenlemeler:

Tarihi boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu çok zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Bu çeşitlilik ve zenginlik, Türkiye’yi, Dünya’da sayılı ülkeler arasında yaparken, bu mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak için belirlenecek politika ve stratejiler için çok büyük çabalar harcanmasını da zorunlu kılmaktadır.

Türkiye’de koruma düşüncesinin başlangıcı ve gelişimi çok eski dönemlere dayanmamakta, bilinçli bir koruma düşüncesi 19. yy’ın ortalarında kendini göstermektedir, (Madran, 2002).. Bu döneme kadar tarihi yapılar kullanılmış, yeniden işlevlendirilmiş, fakat bu uygulama yapının korunmasından çok o dönemki ihtiyaçlar dâhilinde yapılmıştır. Osmanlı Devleti’nin klasik döneminde, koruma alanında vakıflar ön plana çıkmıştır. Koruma faaliyetlerinde etkin bir şekilde yer alan vakıflar, bünyelerindeki yapıların (medreseler, hanlar, camiler, kervansaraylar, körüler, konutlar, çeşmeler, darüşşifalar vs) bakım ve onarımlarını düzenli olarak yaparak, tarih ve kültür birikiminin korunması sağlamışlardır. Fakat 18. yy.’ın ilk çeyreğinden sonra vakıf sisteminde bozulmalar yaşanmıştır, (Öztürk, 1995; Madran, 2002). Dolayısıyla bu durumdan yapılarda olumsuz yönde etkilenmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde koruma alanındaki yasal düzenlemeler; 1869, 1874, 1884 yıllarında yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnameleri ile yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca 1917 yılında oluşturulan Asar-ı Atika Encümeni Daimisi örgütü de kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar yapmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ise korumacılık anlayışı daha çok müzecilikle sınırlı kalmış, bilinçli bir korumacılık anlayışı hâkim olmamıştır. 1931 yılında Eski Yapıların Korunması Komisyonu kurulmuş, tarihi yapılar saptanmış, belgelenmiş ve onarım raporları hazırlanmıştır, (Candaş, 2007). Bu dönemde kültür varlığının korunması, bakımı, onarımı ve restorasyonu ile ilgili atılan en önemli adım 1951 yılında 5805 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu yasasının çıkarılmasıdır.

GEEAYK aldığı önemli kararlar arasında; 10.08.1953 günü 155sayılı karar ile “eski eserleri yaşatmak için bunlara bir işlev verilmesi”, 19.03.1956 günü 466 sayılı karar ile eski eserlerin çökme tehlikesi olsa da yıkılmayıp onarılması, 06.08.1957günü 707 sayılı karar ile de,” kurul tarafından korunmaları gerekli görülmeyen yapıların yıkılmadan önce rölövelerinin kurula gönderilmesi gerektiği” yer almaktadır. 1955 yılında önemli bir gelişme olarak da eski eserlerin turizmle ilişkisini kurmak ve mevcut örgütleri yeniden düzenlemek, geliştirmek için teklifler yapıldığı da bilinmektedir (Kejanlı vd., 2007)

25 Nisan 1973’de Eski Eserler Kanunu kabul edilmiştir. Bu yasayla korunacak miras ögesi olan anıtlar ve çevreleri, çeşitli türde sit alanları (anıt, külliye, sit, tarihi sit, arkeolojik sit, doğal sit) eski eser olarak belirlenerek koruma ilkeleri getirilmiş, bunlar devlet malı sayılmış, koruma ve kullanma koşullarının belirlenmesinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu ile Milli Eğitim Bakanlığı görevlendirilmiştir (Özdemir, 2005).

21 Temmuz 1983’te yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile planlama konusu da koruma kavramıyla birlikte düşünölmeye başlanmıştır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 1. maddesindeki tanımlamaya göre:

"Koruma" ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.”şeklinde açıklanmıştır.

Son olarak 17 Haziran 1987’de kabul edilen 3386 sayılı Tamamlayıcı Kanun halen yürürlükte olan mevzuattır.

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 5.11.1999 tarihli 660 sayılı İlke Kararı'nda; "Yapılar, kendi başlarına bir tarihi ve estetik değer taşımaları ya da kentlerin tarihi kimliğini oluşturan kentsel sitler, sokaklar ve silüetlerin öğeleri olarak, 1 Grup Yapılar ve 2. Grup Yapılar olmak üzere ayrılmıştır". Bu yapı gruplarına göre müdahale şekilleri belirlenmiştir. Esaslı Onarım İlkeleri bölümünde yeni işlev verilecek yapılar ile ilgili şu kararlar alınmıştır:

"Yeni işlev verilecek yapılarda yapılacak eklerin, niteliği ve korunması gerekli kültür varlığıyla bütünleşmesi, tasarımı yapan mimar tarafından gerektiğinde avan proje niteliğinde hazırlanarak, koruma kurulunun görüşüne sunulacağına," demekte ve Restorasyon ve Yeni Kullanım Projesi bölümünde; koruma kurullarının gerekli görmesi durumunda hazırlanması gereken belgeleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Yapının özgün şema, eleman, strüktür ve malzemesine ilişkin müdahaleler,
- Yeni kullanımın gerektirdiği mekânsal ve eleman ölçeğindeki müdahaleler,
- Uygulamaya yönelik öneriler,
- Yapının yeni kullanımı için gerekli ısıtma, aydınlatma, temiz ve pis su sistemlerine ilişkin ana ilkeler.

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.6.2007 tarihli 731 Sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün idaresinde veya denetiminde bulunan;"Cami, Mescit, Türbe vb. Kültür Varlıklarının Müdahale Biçimleri Uygulama ve Denetimi"denetimi ile ilgili işlev değişikliği bölümü şu şekildedir:

"Vakıf kökenli anıtsal yapıların fonksiyon değişikliklerinde varsa vakfiye veya vakfiye yerine geçen hüccet, berat, ferman gibi belgeler veya vakıf senetlerinde yazılı fonksiyonlara uyulmasına özen gösterilmesine" denmektedir

Bakanlar Kurulu'nca 10.08.2009 tarihli 2009/15316 sayılı yönetmeliğin, Tarihi yapılara ilişkin uygulama 167/C maddesinde:

"Taşıyıcı kolonları ve ana kirişleri ahşap olan tarihi binaların zemin katı haricindeki katları, yataklı sağlık hizmeti, huzurevi, bakımevi, anaokulu, ilköğretim okulu ve öğrenci yurdu olarak kullanılamaz." demektedir.

Ülkemizde tarihi yapılar ile ilgili ilke kararları Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınmakta, uygulamadaki belirleyici kararlar ise Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları tarafından alınmaktadır.

1.3.3.3. Yeniden Kullanmanın Gerekçeleri ve Avantajları

Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Hamam, kervansaray, tekke, manastır gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevlerini sürdürdüklerinden, bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanılmaları zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binalar ise bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadır (Ahunbay, 2009).

Korumaya değer yapıların “orjinal işlevini kaybetmesi” ya da “işlevsel olarak eskimesi” gibi durumlarda yeniden kullanılmaları, sahip oldukları tüm değerlerin de korunarak ömürlerinin devam ettirilmesi sağlanmalıdır. Bu sayede yeniden işlevlendirilen ve kullanılabilir hale getirilen tarihi yapılar yükledikleri yeni misyonlarıyla toplumsal, çevresel, kültürel ve hatta turistik açıdan da ekonomik bir canlılık getirmiş olacaktır.

Çalışma bu bağlamda, yapıların yeniden kullanılmasını gerektiren nedenleri Altınoluk’un (1998) da belirttiği gibi, tarihsel ve kültürel nedenler, ekonomik nedenler ve çevresel nedenler olmak üzere üç ana başlık etrafında incelenmiştir.

— Tarihsel ve Kültürel Nedenler: Yapılar inşa edildikleri dönemin; sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerine, yaşam biçimlerine, dönemin mimari ve teknik konularına ilişkin pek çok veriyi üzerlerinde barındıran eserlerdir. Bu nedenle, yapılar toplumun maddi ve manevi durumunu yansıtan toplumsal belleğinin aynası konumundadırlar. Madran ve Özgönül’e (2005) göre, “Bizden önceki nesillerin yaşam biçimleri, estetik anlayışları, yapı ve süsleme sanatında ulaştıkları düzey gibi birçok önemli bilgi, yapılar aracılığı ile alınabilmektedir. Bu nedenle geçmişi öğrenmek, deneyimlerden yararlanmak, gelecek için örnek almak, bir belge olarak gelecek nesillere aktarmak amacı, geçmişin ‘tanıkları’nın korunmaları için önemli bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir”. Korumanın, kullanmakla sağlanabildiği günümüzde tarih ve kültürün sembolü olan korumaya değer yapıların insan ile ilişkisinin devam etmesi için yapıların yeniden kullanımı gerekmektedir.

Altınoluk’a (1998) göre yeniden kullanım, “İşlevsel eskimeye uğrayan yapılar aynı zamanda değerlendirilmeleri, kullanılmaları, yaşatılmaları ve bu şekilde gelecek kuşaklara aktarılmaları gereken kültür varlıklarıdır. Tarihsel ve kültürel varlıklarımızın yeterince

değerlendirilmesi, bizim birikimlerimizden de, gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu itibarla yapılara; toplumu etkileyici ve sonunda onları eğitici, onları yüceltici birer anlam kazandırmanın en etkin yolu onları: “yaşayan birer varlık” konumuna getirebilmektir. Hiç kuşku yoktur ki bu amaç, söz konusu yapıya işlevsel bir içerik kazandırmak, onu topluma yararlı kılmak, toplumun onda yaşamasını, çevrenin ondan yararlanmasını sağlamak olmalıdır”.

— Ekonomik Nedenler: Tarihi ve kültürel değeri olan yapıların belli bir süreçten geçerek günümüze kadar ulaşması ve sonrasında çağdaş fonksiyonlarla donatılıp yaşama kazandırılmasının, kültürel ve tarihi sürekliliğin sağlanmasının yanı sıra bu konunun ekonomik değeri de bulunmaktadır.

Stein ve çalışma grubunun yaptığı çalışmada; yeni yapı için harcanan enerji miktarının, mevcut yapının değerlendirilerek kullanılmasında harcanan enerji miktarından fazla olduğunu gözlemlemiştir (Sarıcı, 1990).

Altınoluk'ta (1998) benzer bir ifadeyle, “Binaların yıkılıp yeniden yapılması “enerji yoğun “bir çabayı gerektiren yüksek maliyetli bir işlemdir. Burada konu olan yıkım ve yapım maliyetinin yanı sıra para ile ölçülemeyen tarihsel değerdir. Bir kentsel dokunun yıkılıp yeniden yapılması uzun hukuksal süreç, işin yüklenme maliyeti ve kamuya ağır yükler getirecek kamulaştırma maliyetlerinin tümünü kapsar. Bu maliyet hem kamuya ağır yükler getirirken hem de kentin gelişmekte olan ve yatırıma ihtiyacı olan alanlara gerekli yatırımların yapılamamasına neden olur. Kentsel dokunun yeniden işlevlendirilmesi ise “emek yoğun” çalışmaları gerektirir. Düzenli ve planlı bir çalışma sonucu belki de kamuya hiçbir yük getirmeden bu çalışma tamamlanabilir.” şeklinde konuya açıklık getirmiştir.

Kıraç (2001) çalışmasında bu konuya farklı bir bakış açısıyla değinmiştir. Tarihi yapıyı kullanmak ile yeni yapı yapmak arasındaki ekonomik değerleri kıyaslamamıştır. Bunun yerine kültür varlıklarının bir yapı stoku oluşturduklarına, onarımlarla buldukları çevreye canlılık getirdiklerine ve ayrıca turizme katkı sağladıklarına vurgu yapmış, bunların sonucunda ülke ekonomisine katkıda bulduklarını ifade etmiştir.

— Çevresel Nedenler: Tarihi yapılar çevreleri ile bir bütün halindedir. Yapının bulunduğu konumun ihtiyaçlarındaki değişimler, yapıdaki değişimi de beraberinde getirir. Bu nedenle, yapının çevresi ile etkileşimi, yapının yeniden kullanımını gerektiren nedenlerin başında gelir. Bina ile çevresinin sahip olduğu ortak tarih ve birbirleri ile etkileşimleri, değişen çevre koşullarında, ihtiyaç duyulan işlevler doğrultusunda yeniden ele alınmalı, yeniden kullanılan yapının anlamı, değişen çevre içerisinde tekrar

yorumlanmalıdır. Yıldız (2003) çalışmasında bu konuya şöyle bir açıklama getirmiştir, “Nüfus artışı ve artan ekonomik eylemler kentsel gelişmeyi ve arazi kullanım değerlerini etkilemekte, bu da giderek tarihi kentlerin fiziksel yapısını değiştirmektedir. Böylece tarihi kent merkezleri ticaret, hizmet ve diğer sektörlerin baskısına karşı koyamamakta, tarihi öğeleri ve mimari yapıları zorlamaktadır. Tarihi yapıların yoğun olarak bulunduğu bölgelerin turizm alanı olarak ilan edilmesi ya da konut alanının ticaret bölgesi içerisinde kalması yeniden kullanımın bir nedeni olabilmektedir.” Tarihi yapıların çevreleriyle birlikte değerlendirilmesi, değişimin yarattığı sosyal ve tarihi süreklilik ile binanın toplumsal bellekteki yeri korunmuş olur.

1.3.3.4. Yeniden Kullanmada Çıkabilecek Sorunlar ve Dikkat Edilmesi Gerekenler

Yeniden kullanım, mekânsal kullanımın dönüşümüyle tanımlanabilir. Bu bakımdan, insan ihtiyaçlarını ve alışkanlıklarını, başka bir tanımla yaşantının gereklerini karşılayan, çevresiyle birlikte sürekliliğini sağlayan, sağlıklı mekânsal dönüşümlerin gerçekleşmesi için bazı durumlar göz önünde bulundurulmalı ve çıkabilecek sorunlar dikkate alınmalıdır.

Bir dönemin toplumsal anlayışı ve yapım teknikleriyle biçimlendirilen yapılar, değişen kullanıcı gereksinimleri ile günümüzde yeniden kullanılmalarında sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Yapının yeniden tasarlanması çerçevesinde; çevresel, yapısal, işlevsel ve yasal yönünden sorunlarla karşılaşılabilir.

1.3.3.4.1. Çevresel Sorunlar

Mekân düzenlemeleri, kullanıcı gereksinimlerini karşılamak amacı ile yapıldığından, kullanıcı için gerekli olan koşulların sağlanması gerekmektedir. Yeniden kullanımda ise yapıya verilecek olan yeni işlevin var olan koşullarla ve yapının bulunduğu çevreyle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Tarihi yapıların çevresinden ayrı tasarlanmaması gerektiği, çevresinden ayrı düşünülerek yapılan uygulamaların o yapıyı onarmaktan öteye götüremeyeceği açıktır. Canpolat'ın (1986) araştırmalarına göre; değişik amaçlarla tasarlanan yapılar, günümüzde çok farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Sosyal çevredeki değişimlere rağmen mevcut yapıların günümüzde tekrar kullanımında dikkat edilecek en

önemli konu mevcut form içerisine sonradan yerleştirilen fonksiyonun çevresi ile çelişmeyecek bir türde olmasını sağlamaktır.

Çevredeki yapıların konumları, kullanım amaçları, ulaşım aksları, çevresel davranış hareketleri yapının kullanım fonksiyonlarına etki eden önemli unsurlardır. Özellikle bu durumlarda çevredeki yapılarla gürültü, güvenlik ihlalleri, giriş-çıkış engelleri gibi olumsuz şartlar düşünülmeli ve bunlara karşı önlem alınmalıdır. Yeniden kullanımda çağdaş mekân anlayışı ile çelişecek noktaların kullanıcıların öz verisi ile çözümlenecek sorunlar olmasına karşın yapay çevredeki sorunlar ekonomik güç ve köklü çözümler gerektirecektir(Canpolat, 1986).

Sonuç olarak tarihi yapıların hangi amaç için kullanılacağı konusunda; konumsal durumun yani yapının bulunduğu çevrenin fiziki ve coğrafi özellikleri ya da o çevrede yaşayan insanların ihtiyaçları göz ardı edilemez. Konumun fiziki ve coğrafi özelliklerinin avantajları ve/veya çevresel ilişkiler sonucu oluşan ihtiyaçlar işlev seçiminde önemli bir rol oynar.

1.3.3.4.2. Yapısal Sorunlar

Yapının ayakta durmasını sağlayan taşıyıcı sistemi ve onu tamamlayan diğer yapı elemanları, binanın temel bileşenleridir. Tarihi yapının sahip olduğu bu elemanlar binanın yapım sistemi ve mekân organizasyonu belirleme konusunda önemli bir göreve sahiptir. Bu nedenlerden dolayı yapının yapısal durum, yeniden kullanımda kurgunun oluşmasına ve yapının tasarımına etki eden önemli bir faktördür. Dolayısıyla mevcut yapılara günümüzün ihtiyaçları doğrultusunda yeni fonksiyonlar verilmesinde yapısal sorunlarla karşılaşılması doğaldır. Yapının mekân kurgusu ve yapıda kullanılacak yeni malzemelerin tarihi yapıya yaklaşımı konusundaki; durum ve tutum irdelenmesi gereken konulardır.

— Mekân Kurgusunun oluşturulmasında çıkabilecek sorunlar: Mekân Kurgusunun oluşturulmasında çıkabilecek sorunlar, tarihi yapının esnek olmayan mekânlarının, yapısına ve bünyesine büyük müdahaleler yapmadan başka bir kullanıma dönüştürmek veya değiştirmekle yaşanır.

Tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıları yeniden kullanmada esas prensip, var olan mekânların kullanımınıdır. Bu mekânların çağdaş ihtiyaçlara cevap vermemesi ve fonksiyonel sorunların çıkması halinde; ya ayrı mekânların birleştirilmesi ya da bir mekânın parçalara ayrılması gibi durumlar söz konusu olacaktır. Büyük bir mekânın

çağdaş malzemeler ile küçük birimlere ayrılması pek sorun olmamasına rağmen ayırık mekânların birleştirilmesi için açılacak boşlukların yapısal sistemi etkileyeceği kesindir. Kullanım gereği mutlaka bir boşluk açılacaksa ölçüsü minimum düzeyde tutulmalı çok zorunlu değilse hiç boşluk açılmamalıdır (Canpolat, 1986). Bu bakımdan iki farklı hacmi birleştirmek ya da var olan hacmi bölmek gibi işlev zorunluluğunun yarattığı mekânsal oluşumlarda, geri dönüşümü mümkün müdahalelerle yapının orjinal hacim şemasının korunmasına dikkat edilmelidir.

Tarihi yapıların yeniden kullanımında, yeni işlev tespit edilirken, işlev doğrultusunda şekillenecek mekânsal düzenin, yapının mevcut hacimsel düzen ile aynı izdüşümde olması, mekânın karakterinin daha verimli olarak bugüne yansıtılmasında önemli bir noktadır. Örneğin, tekrarlanan hacimlerden oluşan korumaya değer bir hapisane yapısının duvar yüzeylerine boşluklar açılarak sergi salonu haline getirmek, yapının kimliğinin ve algısal özelliklerinin kaybına sebep olur. Fakat bir han yapısı otel olarak kullanılmaya karar verildiğinde, mevcut bölüntüler kullanılabilir, zaten bölüntülü bir yapısı olan han yapısı kimliğini kaybetmemiş olur.

Bunun için yeni mekânlar oluştururken dikkat edilecek en önemli konu yapısal sistemi etkilemeden, yapının sahip olduğu hacimden yararlanarak çözümler üretilmesidir. Unutulmamalıdır ki yapı için en ideal olanı tasarlandığı gün ki fonksiyonuyla yaşatılmasıdır, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise ilk işlevine yakın ve ona uygun bir uygulama seçilmelidir. Bu durum yapının tarihi, estetik ve belgesel niteliklerine en az müdahaleyi gerektiren bir seçimdir.

— Malzeme ve uygulama teknolojisinin getireceği sorunlar: Tarihi yapılar, onları biçimlendiren malzemeleri ile anlam kazanır. Dolayısıyla malzeme, koruma ve yeniden kullanma uygulamalarının ayrılmaz önemli bir bileşenidir. Mekânsal dönüşümde yapının tümü üzerinde etkili olan yeni malzeme ve yeni teknolojinin yapıya uygulanması beraberinde malzeme ve uygulama teknolojisi sorununu getirir.

Tarihi yapıların yeniden kullanımında; ısıtma, havalandırma, yangın güvenliği, aydınlatma ve su tesisatı gibi sistemlerin günün konfor koşullarına göre yeniden düzenlenmesi ve ihtiyaç duyulan sistemlerin eklenmesi gerekmektedir. Yeni işlevin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapıya eklenecek bu sistemlerin tasarımı ve malzemesi; mevcut yapının mimari ve kültürel özelliklerine görsel ve fiziksel olarak zarar verecek nitelikte olmamalıdır. Ayrıca bunlar yapının renk, malzeme, form, ölçek ve yerleşim

özellikleri ile uyumlu bir şekilde seçilmelidir. Özgün malzemeyi bastırmamalı ve yapıya sonradan eklendikleri anlaşılır biçimde düzenlenmesine dikkat edilmelidir.

1.3.3.4.3. İşlevsel Sorunlar

Zamanla işlevini yitiren tarihi yapıların, günümüz koşullarına uygun olarak yeniden kullanılmaları düşüncesi, beraberinde insanların ihtiyaç duydukları fonksiyonların KTVKK'un da belirlediği hükümler çerçevesinde yapıya uyarlama da yerini bulması sorununu karşımıza çıkartmaktadır.

Yeni işlevin gereksinimlerine göre; ara kat eklenmesi, mevcut mekânlar arası geçitler açılarak bağlantı kurulması, mekânlar arası duvarların kaldırılarak yeni mekânlar oluşturulması, yeni işlevin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ek yapıların yapılması karşılaşılan uygulamalar arasındadır.

1887'de Morris'in S.P.A.B (Society For Protection Of Ancient Buildings)'de biçimlendirilen ilkeleriyle, tarihi binaya yapılacak eklerin nasıl bir yaklaşım tarzıyla oluşturulması gerektiğine açıklık getirmektedir

- Müdahaleler, eski ile yeni farkını tamamen ortaya koyacak biçimde yapılmalı, bunun için eski ve yeni malzemeler dürüstçe göz önüne serilmelidir.
- Orjinali taklit eden malzeme ve mekân/biçim arayışlarına gidilmemelidir, "orjinalmiş gibi" yapılmamalıdır.
- Eski bina üzerine sadece denenmiş ve test edilmiş malzeme ve yapım teknolojisi kullanılmalıdır.
- Ekler, mevcut binaya bir cevap, bir karşılık oluşturacak nitelikte olmalıdır, beceriksizce taklitten çok tamamlayıcı olmalıdır (Taşdemir, 2005).

Ayrıca bu uygulamalarda önemli olan tarihi yapının ilk günkü işlevin ihtiyaçları paralelinde oluşan plan özelliklerini yitirmemesi ve ihtiyaçlar dâhilinde yapılan müdahalelerin geri dönüşümlü olmasını sağlamaktır.

Diğer bir fonksiyonel sorun ise dolaşım ile ilgili gereksinimlerden kaynaklanmaktadır. Tarihi yapının sahip olduğu işlevsel sirkülasyon ile verilecek olan yeni işlevin sirkülasyonu arasında bir uyum olmalıdır. Aksi takdirde işlemeyen bir fonksiyon şeması, kopukluklara, rahatsızlıklara neden olabilecektir. Örneğin, zaman zaman revaklı avluların yeniden kullanımlarında, revak aralarının, avlu üstlerinin şeffaf malzeme ile kapatıldığı görülmektedir. Bu tip yöntemlerle kullanıcıların anıtı yeni işlevi doğrultusunda

kullanırken rahat etmelerini sağlama fikri esastır. Ancak bütün bunlar yapılırken yapının özüne, ruhuma aykırı çözümlerden kaçınmak gerekmektedir (Yaldız, 2003)

1.3.3.4.4. Yasal Engeller

Tarihi bir yapıya uygun işlevin seçimindeki en önemli faktör, yapının taşıdığı değerdir. Bu bağlamda yapının hangi grup içerisinde yer aldığı önemlidir. Yapının yasal statüsü yapıya yapılabilecek müdahaleleri belirlediği için, işlev seçiminde ilk olarak yapının koruma derecesine bakılmalıdır.

Günümüzde geçerli olan değerlendirme düzeni Türkiye'de kültür ve doğa varlıkları ile ilgili bilimsel ilkeleri saptayan "Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu"nun 28.2.1995' de aldığı kararla belirlenmiştir. Bu karara göre, taşınmaz kültür varlıkları iki bölümde incelenmektedir:

1. Grup yapılar: Evrensel, ulusal ya da yöresel düzeyde mimari değere sahip; "tarihi, anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu" yapılardır. Antik yapılar (Aspendos Tiyatrosu. Ayasofya); Ortaçağ yapıları (Erzurum Çifte Minareli Medrese, Kayseri Döner Kümbet), dini ve askeri mimarlık örnekleri (Süleymaniye Camii, Yedikule Hisarı Taşkılla), su yapıları (Taksim Maksemi, III. Ahmet Çeşmesi), saraylar (Edirne Cihannüma Kasrı, Topkapı Sarayı), plan düzeni, strüktürü bezemesi ve malzemesiyle korunması gereken konutlar bu küme içinde yer almaktadır(Ahunbay, 2009).

2. Grup yapılar: Kentsel çevreyi oluşturan, yöreye karakter veren, geleneksel yapıım tekniğiyle yapılmış binalar bu gruba girmektedir. İç mekândaki küçük değişikliklerle yeni bir kullanıma uyarlanacak binalar (eski fabrikalar, depolar, çağdaş isteklere göre yeniden düzenlenecek 19. yüzyıl konut, han ve apartmanları) bu kapsamda yer almaktadır(Ahunbay, 2009).

Koruma kurulunca belirlenen kararlarda 19.04.1996 tarihinde bazı yenilikler getirilmiştir. Bu yenilikler uygulama yöntemleri kapsamında gerçekleşmiştir. Buna göre;

- 1- Sadece bakım ve koruma onarımı ile yetinilmesi gerekli binalar,
- 2- Günümüz yaşantısının gerektirdiği olanakları sağlayacak ancak binanın iç ve dış görünümünü, karakter ve görünen malzeme dokusu ile süslemelerini ve plan özelliğini bozmayacak müdahalelerin yapılabileceği binalar,
- 3- Gabarisini, dış mimari görüntüsünü aynen korumak kaydıyla iç taşıyıcı elemanları, kat planları, iç malzeme ve mimarisi yenilenebilecek binalar,

- 4- Korunması gerekli kültür varlığının mimari görüntüsündeki malzeme ve yapı elemanlarında ve gabarisinde bazı önemsiz değişiklikler yapılabilecek binalar,
- 5- Yukarıdaki müdahale biçimlerinden herhangi birine uymak kaydıyla, koruma kurulunca uygun görülmesi ve kurulun ileri süreceği şartlarla, geçerli imar planındaki yükseklik ve derinliklere uygun yenileme ve eklemelerin yapılabileceği binalar,
- 6- Bugün var olmamakla beraber tapu kaydı, kadastral ve tarihi belgeler, fotoğraf, rölöve vb. gibi bilimsel bulgularla varlıklarını ve güzelliklerini bildiğimiz ve yukarıda belirtilen yöntemlerin herhangi birinin uygulanabileceği binalar olarak belirlenmiştir”(KTVKK, 1996).

Tarihi yapıların yeniden kullanımı söz konusu olduğunda yapıların durumuna göre, tasarım ölçütlerinin bu kanunlarda yer alan onarım esaslarına uygun olarak belirlenmesi gerekmektedir.

1.4. Literatürden Seçilen Yeniden Kullanım Örnekleri

Dünya genelinde binlerce yıllık geçmişe sahip dini yapılar, endüstri yapıları, kervansaraylar, hanlar, konutlar, depolar, antrepolar vs. gibi kullanım dışı kalmış sayısız yapı örneği bulunmaktadır. Aşağıda hem koruma hem de günün koşullarını sağlama amacıyla yeniden kullanılan yapılarla ilgili literatürden çeşitli örnekler sunulmuştur. Bu örnekler, ‘Tarihi ve Kültürel Miras’ kapsamına giren yapılardan, özgün yapıya farklı derecelerde müdahale ile sonuçlanan yeniden kullanım örnekleri arasından seçilmiş ve bu yapılara ilişkin “Eski Yapı- Eski İşlev”, “Yeni Yapı-Yeni İşlev” bağlamında analizler yapılmıştır. Yapının ulaştığı son bütünlük çeşitli açılardan değerlendirilmiştir, (Tablo 1.1).

1.4.1. Freudenstein Maden Müzesi, Freiberg-Almanya (2005)

Freudenstein Kalesi 1168 yılında inşa edilmiş ve yüzyıllar boyunca birçok değişiklik geçirip pek çok işleve hizmet etmiştir. Rönesans'ta en görkemli dönemini yaşayan bina sonraki yüzyıllarda cephanelik, askeri hastane ve tahıl ambarı olarak kullanılmıştır.

Şekil 1.3. Freudenstein Maden Müzesi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri, (URL-7)

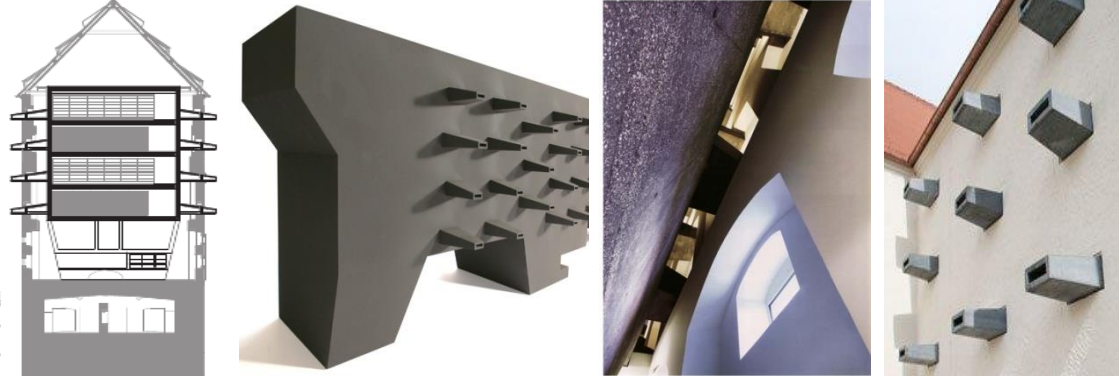
O yıllardan sonra kaderine terk edilen binanın 2005'de maden müzesine dönüştürülmesi kararı alınmıştır, (Şekil 1.3). Kale, AFF mimarlık ofisi tarafından tasarlanmış ve şimdi dünyanın en büyük maden koleksiyonuna, Sakson Madencilik Arşivi'ne ve bir lokantaya ev sahipliği yapmaktadır, (URL-8, 2012).

Şekil 1.4. Okuma salonu (solda) ve ahşap strüktürü korunan sergi alanı (sağda), (URL-7)

Tasarım yeni ve eski yüzeylerin kolaylıkla fark edilebilmesini sağlayacak şekilde geliştirilmiştir. Yapının harap olan bölümleri onarılmış, bugün okuma salonu ve sergi alanı

(Şekil 1.4) olarak kullanılan eski kilise kanadına yeni bir iç gövde eklenmiştir, (Şekil 1.5). Gövde, tarihi duvarlara bağlanmakta ve dış cephede çıkma pencereler olarak kendini göstermektedir, (URL-8, 2012).

Şekil 1.5. Eski kilise kanadına eklenen yeni iç gövde, (URL-7)

Tıpkı bir kayanın içindeki maden yatakları gibi, odalarda kullanılan baskın renkler, bu odaların binanın içinde göze batmalarını sağlamaktadır. Yönetici odalarının bulunduğu alan yeşil atrium, teknik destek birimlerinin bulunduğu alan sarı omurga ve mor giriş bölümüyle (Şekil 1.6), tarihi yapıyla yepyeni bir bağ kurulmuştur, (URL-8, 2012).

Şekil 1.6. Giriş bölümü(solda), teknik destek birimi(ortada), yönetici odalarının bulunduğu atriumdan (sağda) görüşler, (URL-7)

Yapıda gotik pencere pervazlarından, Rönesans döneminde yapılmış odalara ve 19. yüzyılda yerleştirilen ahşap strüktüre kadar geçmişe dair birçok iz görülmektedir. Tarihi değerlerden yola çıkarak ve koruma koşullarına tamamen uyarak Frieberg kenti için, kendine öz saygısı olan ve tarihin kültürel kazanımlarıyla ilişkilenen yeni bir çekirdek yaratılmıştır, (URL-8, 2012).

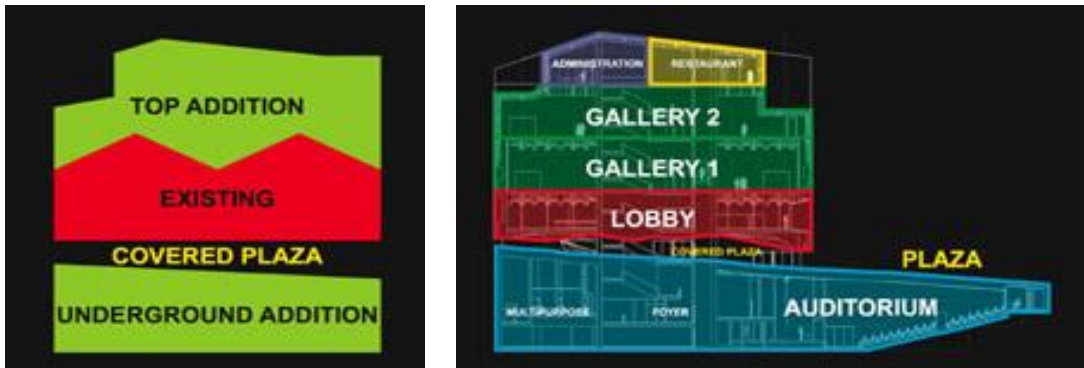
1.4.2. Caixa Forum Müzesi, Madrid-İspanya (2008)

“del Mediodia” olarak bilinen elektrik santrali 1899 yılında mimar Jesus Carrasco-Munos tarafından inşa edilmiştir. Elektrik santrali binası 2001-2003 yılları arasında Herzog&de Meuron tarafından birçok işlevi içeren bir kompleks olarak yeniden tasarlanmış, (Şekil 1.7) ve yeni işleviyle 2008 de hizmete açılmıştır, (URL-9, 2012).

Şekil 1.7. Caixa Forum Müzesi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri, (URL-10)

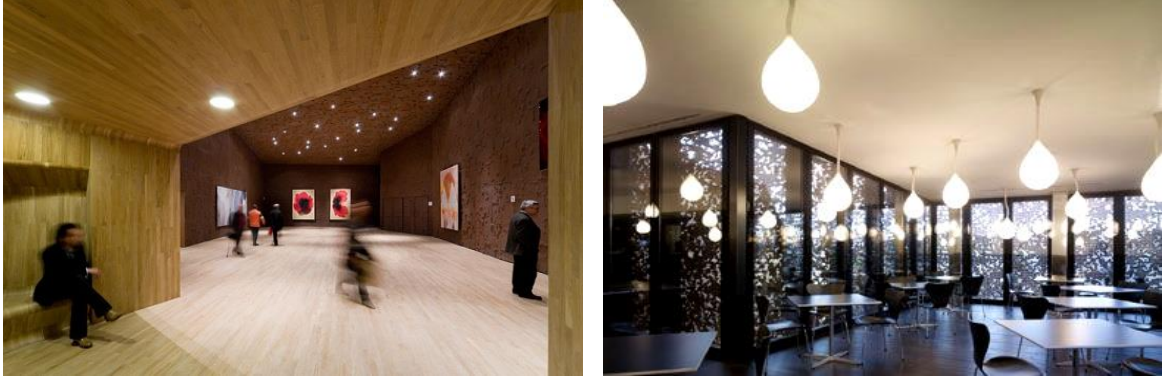
Cepheleleri tescilli olan bu yapıyı mimarlar; oturduğu gri taş zeminden ayırarak yukarı kaldırmış, yan yüzeyleri dışında yapının diğer tüm bölümlerini yıkmışlardır. Böylelikle tuğla cephelerin yeni strüktür ile bağlantısını kurmak ve eski endüstri yapısının taşınmadan havada yüzermiş gibi görünmesini sağlamak amaçlanmıştır, (URL-9, 2012).

Şekil 1.8. Eski santralin altında ve üstünde yeni birimler, (URL-11)

Eski santralin altı kazınarak yeni işlevin ihtiyaç duyduğu bazı birimler burada konumlandırılmıştır. Yapının üzerine malzemesi (paslı görünüme sahip delikli panel), rengi ve formu ile etkileyici bir kütle eklenmiştir.

Sonuçta orijinal yapının altında ve üstünde, yeni yapı, yeni eylem alanları yapılarak Caixa Forum yeni işleviyle yeni bütünlüğüne kavuşmuştur. Zemin katın altında oluşturulan yeni katlarda; toplantı odaları, amfi tiyatrolar, dinlenme alanları ve depolar oluşturulmuş (Şekil 1.8), zemin katta giriş bölümü, lobi ve sergi salonları oluşturulmuş ve üst katlarda sergi alanları, idari ofisler ve restoran oluşturulmuştur, (Şekil 1.9), (URL-9, 2012)

Şekil 1.9. Sergi salonu (solda) ve restorandan görüşler (sağda), (URL-11)

Her açıdan görünmeyi amaçlayan üçgenel metal plakalarla kaplı merdiven zemin kattın aşağısındaki; toplantı odaları, amfi tiyatrolar, dinlenme alanları ve depolara ulaşmayı sağlar. Zemin kattan üst katlara çıkmayı sağlayan merdiven ise diğerinin zıttı olarak daha yumuşak renk ve formadan (Şekil 1.10) oluşmuştur, (URL-9, 2012).

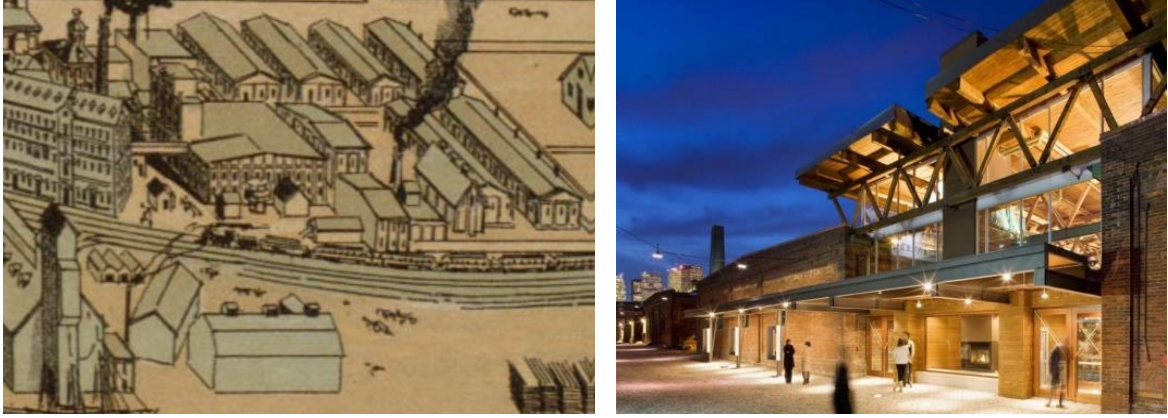

Şekil 1.10. Bodrum kata inen merdiven(sağda ve ortada) ve zemin kattan üst katlara çıkan organik formlu merdivenden (solda) görüşler, (URL-12)

Yeni Caixa Forum kazandığı yeni bütünlüğüyle; müzik, edebiyat, sinema ve sosyal eğitimsel olarak çok çeşitli programlara ev sahipliği yapan bir kompleks yapı halini almıştır, (URL-9, 2012).

1.4.3. Young Centre Performans Merkezi, Toronto – Kanada (2006)

19. yüzyıldan kalmış Toronto'nun Distillery Mahallesi'nde bulunan 49 ve 50 numaralı Tank Garajları, KPMB mimarlık ofisi tarafından 2006 da sahne sanatları için gençlik merkezine dönüştürülmüştür (Şekil 1.11), (URL-13, 2012).

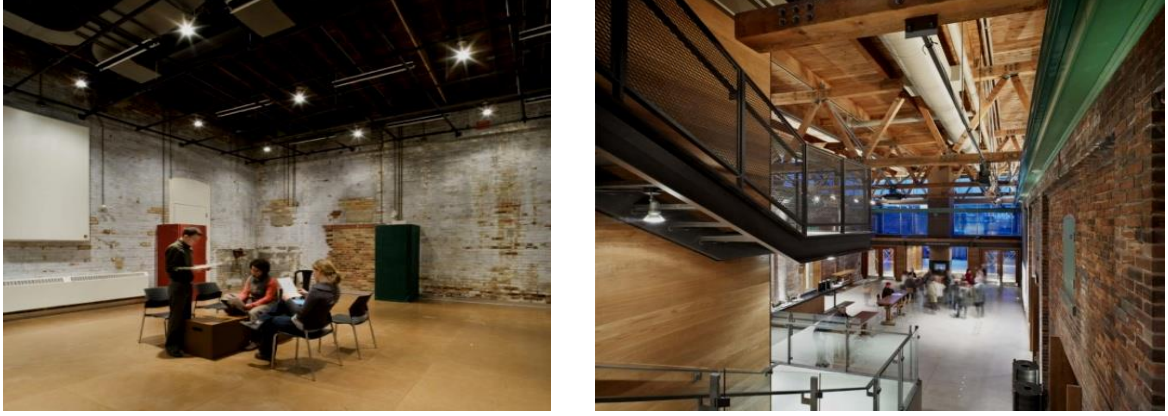
Şekil 1.11. Young Centre Performans Merkezi, dönüşüm öncesi ve sonrası, (URL-13)

44000 metrekarelik proje, 49. ve 50. numaralı garajların yeniden kullanımını içermektedir. Bina performansının maksimize edilerek, dinamik performansın ve öğretim için bir platformun oluşturulması hedeflenmiştir. Yeterli alan yaratabilmek amacıyla, 48. yapı ile 49. yapı ve 49. yapı ile 50. yapı arasındaki boşluklar uzun yatay ahşap saçaklar ile örtülüp binaya katılmıştır. Yeni işlev gereği ihtiyaç duyulan alanlar galeri katlar oluşturularak ve orjinal çatının bir kısmı yukarı kaldırılarak sağlanmıştır (Şekil 1.12). Bu şekilde ki bir tasarımla 4 ayrı yapı ve 2 kat elde edilmiştir, (URL-13, 2012).

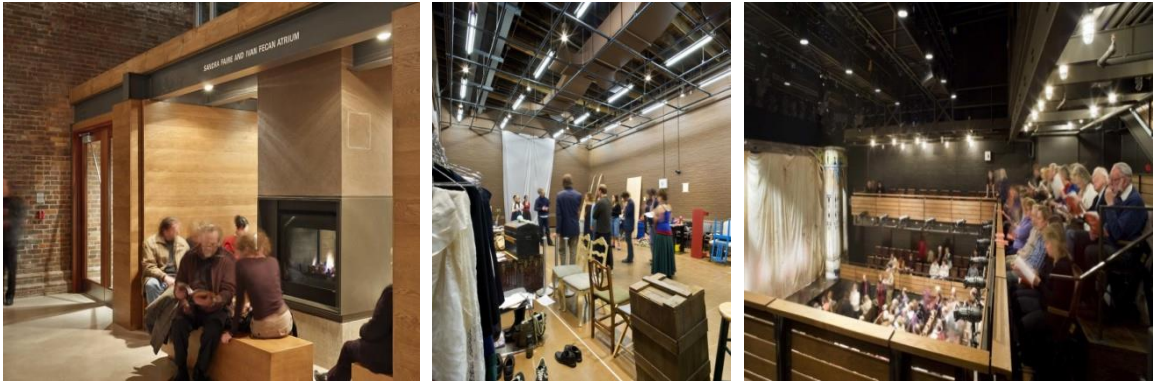
Şekil 1.12. Orjinal yapıya eklenen yeni yapıların dış ve iç mekanda oluşturulan galeri katlarından görünüşler (sağda), (URL-13)

KPMB mimarlık ofisi tasarımcıları için mücadele; ne zaman müdahale etmemeyi bilmek ve bağımsız karakterini ve tarihi değerini kaybetmeden kullanışlı bir bina ortaya çıkarmayı gerektiren müdahaleleri yapabilmek adına gerçekleştirilmiştir. Bu durumda, mimarlar orjinal yapı ile samimi ama saygılı iletişim kuran cesur bir açılım yaratarak, bu dengeyi kurmayı başarmışlardır, (URL-13, 2012).

Şekil 1.13. Orjinal malzeme korunarak yeni malzemelerle bütünleştirilmiş, (URL-13)

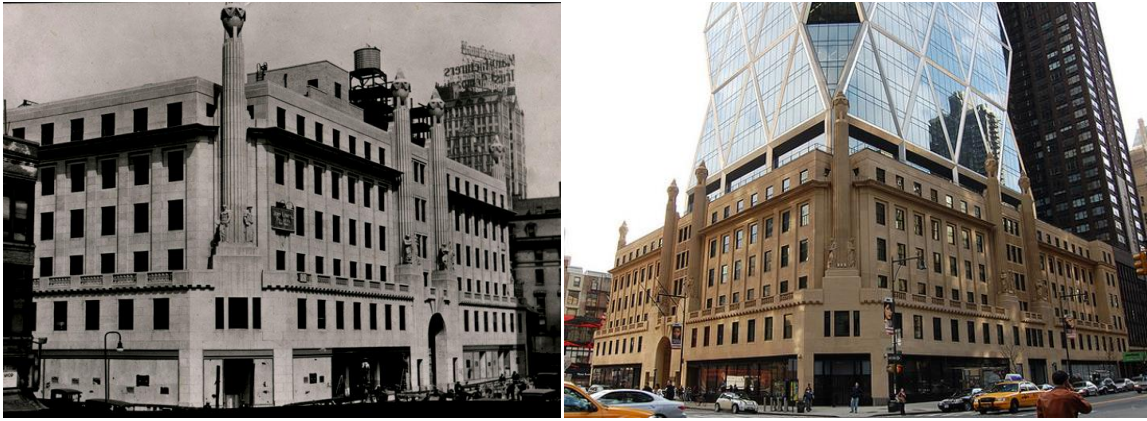
Tuğla cepheleri, orjinal pencereleri, mevcut kaldırım taşlı döşemeyi koruyarak gerekli eklemelerle, zamanımızın malzemelerinin kullanımı yoluyla, oldukça bilinçli bir şekilde yapıya müdahale edilmiştir (Şekil 1.13). Betonarme, sıcak haddelenmiş çelik, alüminyum ve ahşap gibi farklı malzemeler güzel bir kompozisyonla bu yapıda bir araya getirilmiştir. Eski tank garajlarına yeni işleviyle; zamanın ve mimarlığın, tarihin ve kültürün, eğitimin ve performansın bir arada olması gerçekleştirilmiştir (Şekil 1.14), (URL-13, 2012).

Şekil 1.14. Fuaye (solda), kulis (ortada), tiyatro bölümünden(sağda) görüşler, (URL-13).

1.4.4. Hearst Kulesi, New York – ABD (2006)

Amerikalı Joseph Urban'ın 1928 yılında yaptığı altı katlı Art Deco stilineki Hearst Corporation orjinal yapısı 1988'de Sivil Mimarlık Örneklerini Koruma Komisyonu tarafından kentin anıt binaları listesine alınmıştır. Hearst Corporation Binası'nın üzerine 46 katlı kule Foster & Partners' i tarafından tasarlanmış ve 2006 yılında "Hearst Tower" binası tamamlanmıştır (Şekil 1.15), (URL-14, 2012).

Şekil 1.15. Hearst Kulesi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri, (URL-15 ve 16)

Norman Foster, "1928'de inşa edilmiş bu ofis binasının alçak tavanlarıyla bugünün gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğunu" vurgulayarak, ofis mekânlarını yeni inşa ettiği kuleye taşımıştır. Foster, büyük iç avlunun, yapının kimliğinin bir parçası ve binaya ulaşma hissini ifade edebileceğini düşünerek eski binanın içini boşaltarak yalnızca cephesini korumuştur, (URL-14, 2012).

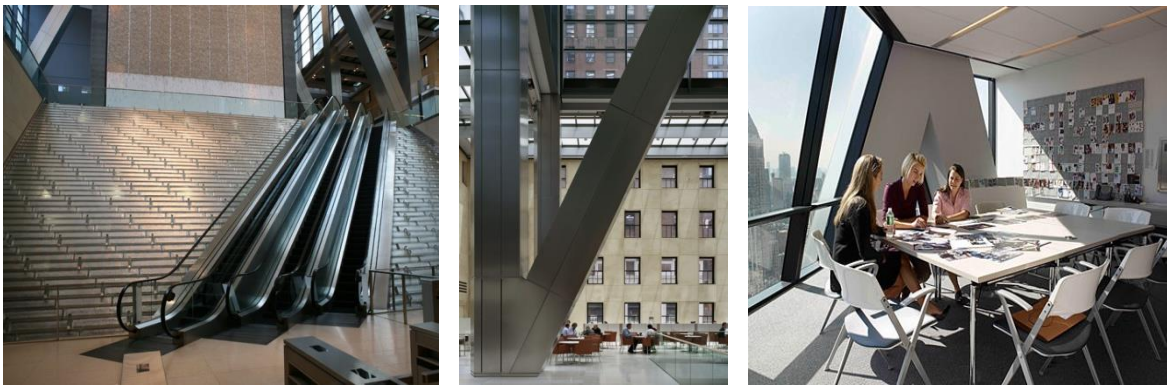
Şekil 1.16. Yapı içinde oluşturulan lobi (solda), kafeterya (ortada) ile birlikte oluşturulan yeni bütünlük (sağda), (URL-17 ve 18)

Cephelerinin koruduğu binada ana mekânsal unsur, girişin tamamını kaplayarak altı kata kadar yükselen lobi olmuştur. İçinde yapay bir şelaleyi barındıran lobi; asansör lobisi, kafeterya, konferans salonu, toplantı salonları gibi mekânlarla bağlantılı kurgulanmıştır (Şekil 1.16), (URL-14, 2012).

Şekil 1.17. Ek yapının cephesinden (solda ve ortada) ve binanın girişinden görüşler (sağda), (URL-18)

Yapısal olarak dört kat uzunluğundaki geleneksel yapıya üçgenimsi bir formu olan yeni ek yapı inşa edilmiştir. Diyagonaller arasında geriye doğru çekilen köşeler, kulenin düşey oranlarını vurgulayan bir etki yaratmakta ve farklı bir cepheye silueti ortaya çıkartmaktadır (Şekil 1.17), (URL-14, 2012).

Şekil 1.18. Hearst Kulesi'nin içinden görüşler, (URL-18 ve 19).

Foster, Hearst Corporation binasındaki hedefinin “duyuları tatmin eden ve mekânın ruhunu yansıtan, ışık- gölge ya da renk-doku oyunları ile keyifli bir mekân oluşturmak” olduğunu söylemiştir (Şekil 1.18), (URL-14, 2012).

1.4.5. Whitney Loft (WeeHouse), Minnesota – ABD (2007)

Whitney Loft 1879 tarihinde değirmen olarak inşa edilmiştir. Geoffrey Warner ve Alchemy Architects (mimarlık firması) tarafından 2007 yılında yapının türbin bölümü ev ve ofis mekânlarının birlikte çözüldüğü bir hacim olarak tasarlanmıştır (Şekil 1.19), (URL-20, 2012).

Şekil 1.19. Whitney Loft'un iç mekânlarından görüşler, (URL-21)

Tasarım aşamasında yapıya ait eski fotoğraflardan faydalanılmış ve yapıdaki bazı elemanlar aynen korunurken bazıları da bu verilerden alınan ilhamla yeniden tasarlanmıştır, (Şekil 1.20) (URL-20, 2012).

Şekil 1.20. Yapının iç mekânlarında korunan dokuya ait görüşler, (URL-21)

Hacmin beyaz olarak ele alınmasıyla objeler için bir fon oluşturulmuş. Eski ve yeni kavramlar özgürce yan yana getirilmiştir. Ev içinde ahşap ağırlıklı yapı elemanları eski havasında korunmuş ve geliştirilmiştir. Özgün hacim içerisinde yeni işlevin ihtiyaç duyduğu yeni eylem alanları oluşturulmuştur, (Şekil 1.21), (URL-20, 2012).

Şekil 1.21. Oluşturulan yeni eylem alanından görüşler, (URL-21)

Yapıdaki 19.yy çelik kirişleri, ağır ahşap ve taş-tuğla kemerler düz ve bulut izlenimi veren tavanın (Şekil 1.22) altında geçmişteki özellikleriyle korunmuştur. Işıklar kasnaklar ve kaba sisal halatlar ortama ayrı bir hava katmıştır,(URL-20, 2012).

Şekil 1.22. Yapıya taşınan yeni sistemlerle eski dokunun bütünlüğü, (URL-21)

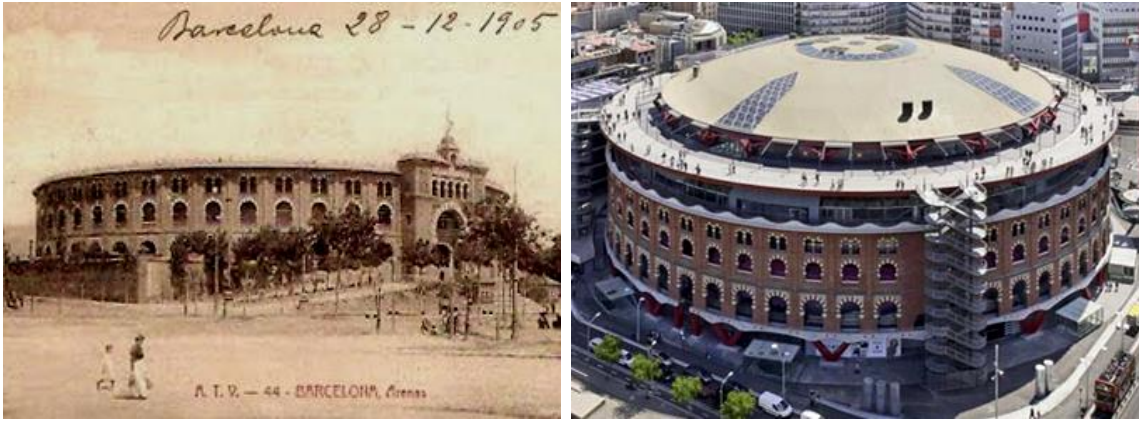
Burada canlı, yaşayan bir çalışma ortamı ve ev yaratma fikri (Şekil 1.23), tarihi duvarları, çelik kolonları ve ahşap kirişleriyle eskiyle yeninin iç içe güzel bir yorumunu ortaya koymuştur(URL-20, 2012).

Şekil 1.23. Yapının kavuştuğu yeni bütünlükle, sahip olduğu mekanlar, (URL-21)

1.4.6. Las Arenas Alışveriş Merkezi, Barselona - İspanya (2011)

Tarihi boğa arenasını 19. yy sonlarına doğru inşa edilmiştir. 1970'lerin sonlarına doğru Katalonya da boğa güreşlerinin popülaritesini kaybetmesiyle yapı işlevini kaybetmiş ve farklı amaçlara hizmet etmek için kullanılmıştır. Çeşitli sanatsal faaliyetlere, konserlere ve siyasilerin propagandalarına ev sahipliği yapan arena 2003'de Roger Strik Harbour ve ortakları tarafından projelendirilmiştir (Şekil 1.24), (URL-22).

Şekil 1.24. Las Arenas Alışveriş Merkezi, dönüşüm öncesi ve sonrası görüntüleri, (URL-23 ve 24)

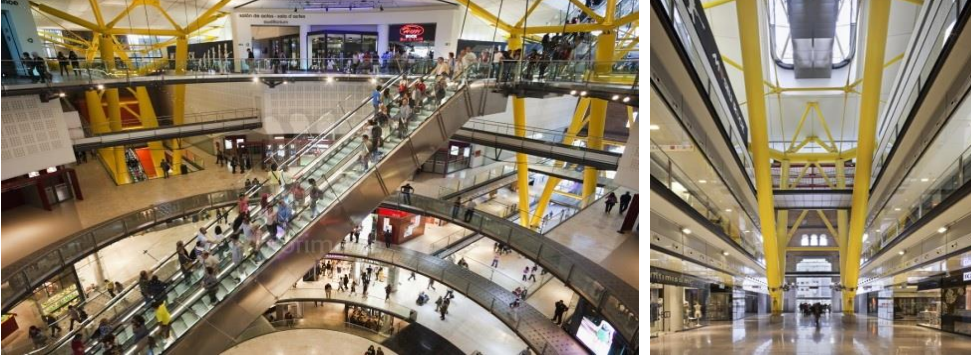
Bazı ekonomik sorunlar nedeniyle çalışmalar yavaşlamış ve 2011 yılında "Las Arenas" adıyla yeniden açılan bina orjinal cephesine sadık kalınarak sosyal yaşam alanı kompleksine dönüştürülmüştür, (URL-22, 2012).

Şekil 1.25. Yapıya uygulanan müdahalelerden görüntüler, (URL-22)

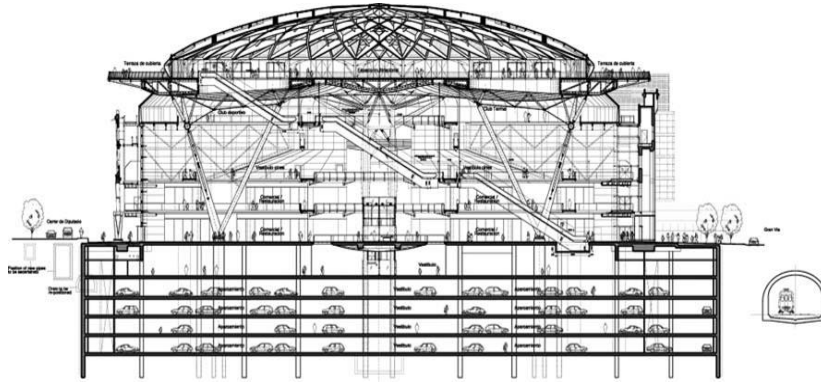
Binanın taşıyıcı duvarları yaklaşık olarak 4m kaldırılmıştır (Şekil 1.25). Bu sayede binaya rampalar veya merdivenlerle ulaşmaktansa doğrudan ulaşımı sağlayan yeni girişler açılmış, ayrıca daha önceden toprak altında kalan orjinal cephenin bir kısmı ortaya

çıkartılmış, bu alanda restoranlar ve mağazalar konumlandırılmıştır (Şekil 1.26), (URL-22, 2012)

Şekil 1.26. Tarihi yapıda oluşturulan yeni eylem alanları, (URL-25 ve 22).

Yapı zemin altında beş katlı otoparkla birlikte toplam dokuz katlıdır(Şekil 1.27). Dokuzuncu katın üstü ana bina tarafından desteklenmiş 76 metre genişliğinde bir kubbeyle örtülmüştür. Şehre hakim olan bu katta teras kafe ve restoranlar yer almaktadır. Diğer katlarda jimnastik salonları, ofisler, mağazalar, sinema salonları bulunmaktadır (Şekil 1.28), (URL-22, 2012).

Şekil 1.27. Yapıda oluşturulan dokuz katlı otopark, (URL-22)

Şekil 1.28. Yapının yeni bütünlüğüne ulaşmasında ki evreleri, (URL-26,27,22 ve 22)

1.4.7. Elbhillarmonie Konser Salonu, Hamburg – Almanya (201?)

1875 tarihinde Hamburger Limanında Gotik tarzında yapılan Kaiserspeicher ambar binası ikinci dünya savaşında bombardımana maruz kalmış ve yıkılmıştır. 1963 yılında bina, mimar Werner Kallmorgen tarafından Elbe Nehrine Gömülen 1111 beton sütunun üstüne Kaispeicher isimli antrepo inşa edilmiştir (Şekil 1.29), (URL-28, 2012).

Şekil 1.29. Elbhillarmonie Konser Salonu, dönüşüm öncesi ve sonrası görüşleri, (URL-29, 30 ve 31)

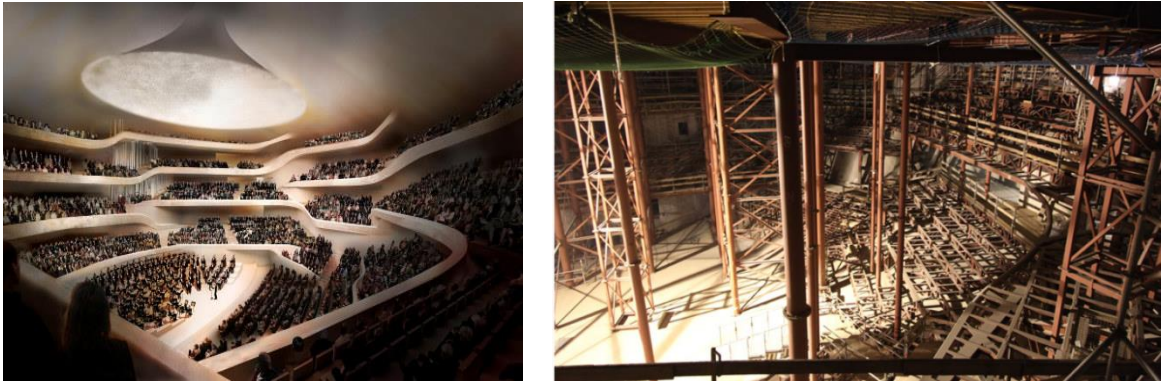
Konteynır taşımacılığının ortaya çıkmasından sonra depo önemi kaybetmiştir. Kullanılmayan bu yapı 2003 te Alexander Gérard ve İsveçli Mimarlar Herzog & de Meuron yeni bir konser alanı oluşturma planı ortaya koymuşlardır. Ana binanın üzerine yapılacak olan Elbphilharmonie binası inşaatı 2007 de başlamıştır. (URL-28, 2012).

Şekil 1.30. Kaispeicher'in içi boşaltılarak yeni ek yapıyla bütünleştirilmiş, (URL-31)

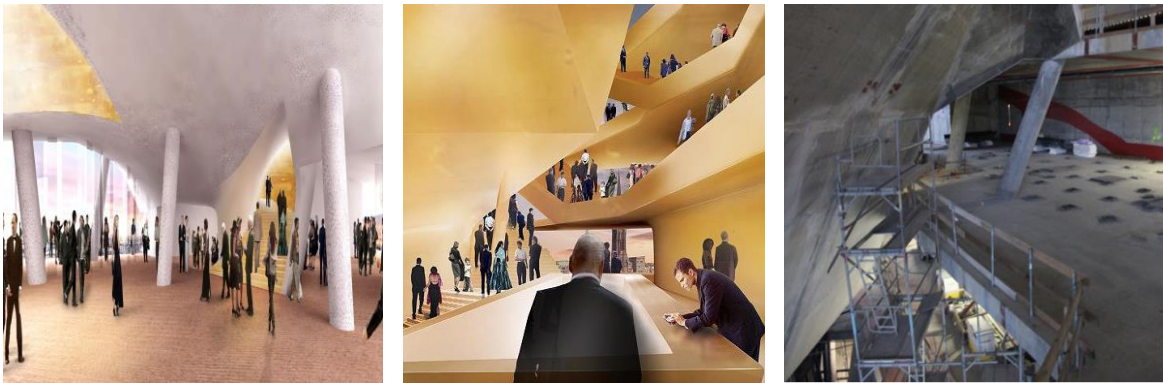
Kaispeicher'in çekirdek yapısı tamamen kaldırılmış ve yalnızca kırmızı tuğlalı cephe bırakılmıştır. Kaispeicherin 'den tamamen ayrı bir parça olarak tasarlanan ek yapıda; cam ve metal kullanılmıştır (Şekil 1.30), (URL-28, 2012).

2.150 kişilik konser salonu tamamlandığında, Hamburg'daki Elbe Nehri'ne doğru uzanan iskelenin uç kısmında yer alacak ve 1963 yılında inşa edilen Kaispeicher isimli antrepo ile birleşecektir. Avrupa'nın en büyük kentsel tasarım projelerinden biri olan Hafenshri için merkezi bir öneme sahip olan yapı aynı zamanda projenin kültür ve sanat birimi olarak da öne çıkıyor ve Alman Radyosu Senfoni Orkestrası'na ev sahipliği de yapmaktadır. Bu işlevinin yanında Elbphilharmonie'nin içinde lüks otel, konut, sağlık merkezi, kongre merkezi, Klingendes Müzesi, restoran, gece kulübü ve otopark gibi birimler de yer almaktadır (Şekil 1.31), (URL-28, 2012).

Şekil 1.31. Oluşturulacak kongre merkezinden görüşler, (URL-32)

Binanın 37. metresinde ziyaretçileri enfes bir panoramik şehir manzarası beklemektedir, aynı zamanda, açık yapılar ve galeriler olağanüstü mekansal perspektif sunacaktır (Şekil 1.32). Elbphilharmonie'nin kalbi, devasa çelik yaylarla binanın merkezine yaslanan Grand Hall'dür. Bilet gişesi bir otel lobisi gibi tasarlanıp, Grand Hall'e giden merdivenler plazanın içinde konumlandırılacaktır, (URL-28, 2012).

Şekil 1.32. Yapıda oluşturulacak mekânlardan perspektifler, (URL-31 ve 32)

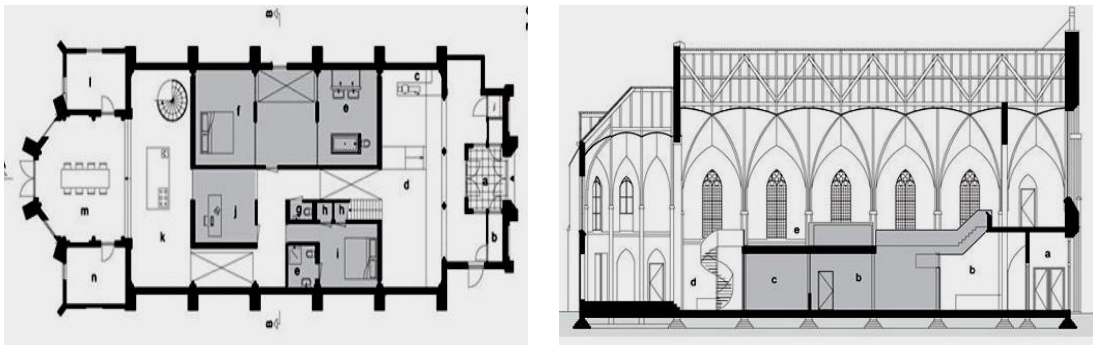
1.4.8. Kilise Ev (Residential Church XL), Utrecht – Hollanda (2009)

Saint Jakobus Kilisesi 1870 yılında Hollanda'nın Utrecht şehrinde inşa edilmiştir. 1991 yılında kilise törenleri ve işlemleri durdurulmuştur. 2007 yılına kadar sergi, konser ve özel etkinliklere ev sahipliği yapmıştır (Şekil 1.33), (URL-33, 2012).

Şekil 1.33. Kilise Ev, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri, (URL-33)

Daha sonra bu tarihsel anıta Zecc Mimarlık tarafından yeniden değerlendirilerek 2009 yılında konut işlevi verildi. Kilisenin dış cephesi korunmuş ve yeni işlevi desteklemek amacıyla da iç mekanda birkaç küçük mimari müdahale ile ferah ve geniş bir mekan oluşturulmuştur (Şekil 1.34), (URL-33, 2012).

Şekil 1.34. Yeni bütünlüğün plan ve kesitten okunması, (URL-33)

Vitray pencereler, eski kapılar ve var olan ahşap zeminde gerekli olan onarımlar yapılmış, yapı demirbaş eşyaları muhafaza edilerek kilise özelliğinin iç kısımlarda dolaylı bir şekilde yaşatılması sağlanmıştır (Şekil 1.35), (URL-33, 2012).

Şekil 1.35. Orijinal yapının korunan; döşemesi, cephe boşlukları, özel donatıları, (URL-33)

Yapının iç hacminde oluşturulan kütleler sayesinde bu yapının üstünde geniş bir yaşama alanı sağlanırken bu kütlelerin içinde; yatak odası, banyo, tuvalet üstünde ise yaşama alanları düzenlenmiştir (Şekil 1.36), (URL-33, 2012).

Şekil 1.36. Yapı içinde oluşturulan hacimlerin içine ya da üstünde konumlanan mekânlar (URL-33).

Yeni ve modern yerleşim alanları var olan kilise yapısından ayrık olarak inşa edilmiştir. Yapılan bu düzenleme ile oluşturulan hacimler 'geçici' yapı olarak kabul edilmektedir. Yapının eğer işlevi tekrar değiştirilmek istenirse yapılan yeni düzenlemeler yapıya zarar vermeden yapıdan uzaklaştırılabilir (Şekil 1.37), (URL-33, 2012).

Şekil 1.37. Yapı içinde oluşturulan hacimler, (URL-33)

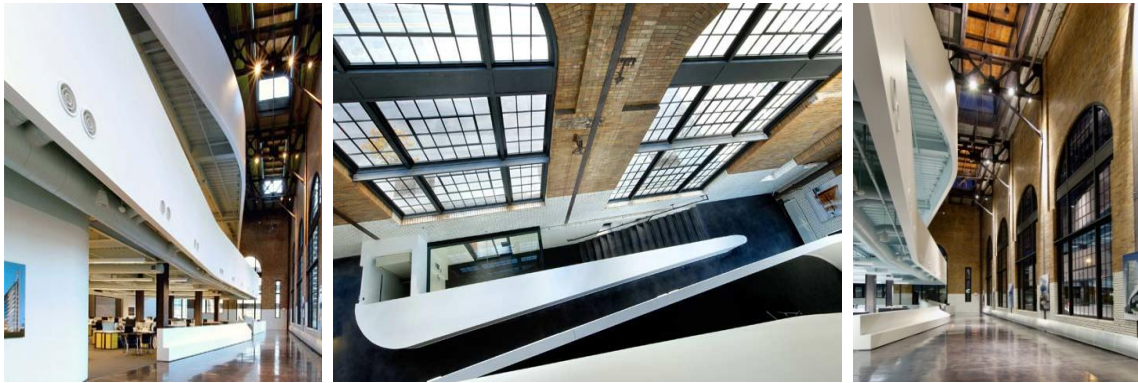
1.4.9. Cannon Tasarım Bölge Ofisi, Missouri – ABD (2008)

Yapı 1928 yılında St Louis şehrinde inşa edilmiştir. Yapıldığı dönemden 1980'e kadar belediyeye ait bir elektrik santrali ve itfaiye araçlarının otoparkı olarak kullanılmıştır. Tescillenen yapı, 30 yıla yakın bir süre boyunca işlevsiz kaldıktan sonra 2007 yılında Cannon firması tarafından satın alınmıştır. Cannon firmasına ait bir tasarım ofisi olarak yeniden işlevlendirilmiştir,(Şekil 1.38). Yapının dış cephesi korunurken yapının iç mekânında yeni, çağdaş malzemeler kullanılmış, yeni işlevin gerektirdiği alanlar oluşturulmuştur, (URL-34, 2012).

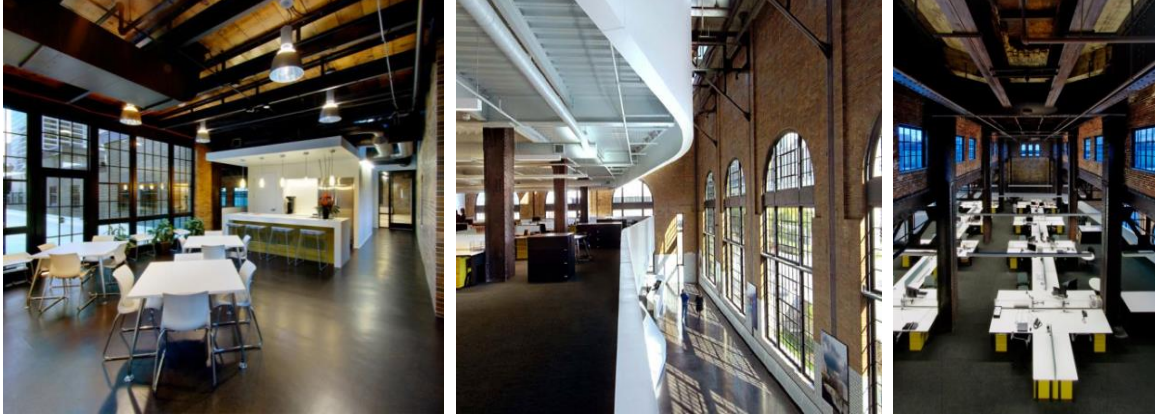
Şekil 1.38. Cannon Tasarım Bölge Ofisi, dönüşüm öncesi ve sonrası, (URL-35)

Yapının boş hacminden daha iyi yararlanmak için çelik konstrüksiyon bir kütle tasarlanmış, (Şekil 1.39). Bu kütle ile yapıda yeni katlar oluşturulmuş ayrıca zemin katın döşemesi boşaltılarak birde bodrum kat oluşturulmuş bu sayede tarihi yapıda yeni işlevin ihtiyaçları karşılanmıştır (URL-34, 2012).

Şekil 1.39. Boş hacimde oluşturulan yeni kütle, yeni eylem alanları, (URL-36)

Yapıya eklenen yeni kütle ile birlikte; bodrum kat, zemin kat, iki galeri katı ve bir de çatı katı bölümüyle yapı seçilen işleve cevap vermiştir. Yapı içinde; resepsiyon, açık-kapalı ofisler, konferans salonu, toplantı odası, kütüphane, kafeterya gibi mekanlar yerini almıştır, (Şekil 1.40), (URL-34, 2012).

Şekil 1.40. Yapı içinde, yeni işlevin eylem alanları, (URL-34)

Öncesinde boş bir alan olan iç mekân, ısıtma, havalandırma ve soğutma sistemleri eklenmiş, tesisat ve elektrik altyapısı rehabilite edilmiştir. Zemin kata şeffaf bir kaplama malzemesi seçilmiş, yapının içine eklenen kütle beyaza boyanmış, yapı içinde modern donatılar kullanılmış (Şekil 1.41) ve böylece oluşturulan zıtlıkla orijinal dokunun algısı arttırılmıştır (URL-34, 2012)

Şekil 1.41. Yeni bütünlüğüne kavuşan yapının iç mekanından görünüşler, (URL-34 ve36)

2009 da Altın LEED sertifikası alan yapı, yenileme ve yeniden kullanma projesiyle; Mimarlık ve İç Mimarlık Onur Ödülü, Ulusal Başarı Ödülü, Yılın Projesi, Uzmanlık Ödülü, Uluslar Arası Mimarlık Ödülü' ne layık bulunmuştur (URL-34, 2012)

1.4.10. Coops Shot Kulesi ve Alışveriş Merkezi, Melbourne - Avustralya (1991)

Coops Shot Kulesi 1890 yılında inşa edilmiştir. Sahibi Walter Coop'tur. Yapı 50m yüksekliğindeki bir kuleden ve üç bölümden oluşmuştur. Coops Shot Kulesi 1960 yılına kadar mermi üretim fabrikası olarak kullanılırken, endüstrinin çöküşüyle birlikte yapı kullanım dışı kalmıştır, (URL-37, 2013).

Şekil 1.42. Coops Shot Kulesi ve Alışveriş Merkezi, dönüşüm öncesi ve sonrası görünüşleri, (URL-38 ve 39)

1973 yılında koruma altına alınan bu yapı, 1991 yılında 84 metrelik cam koni altında Melbourne Central Shopping Centre binasına dahil edilmiştir (Şekil 1.42). Kentin simgelerinden biri olarak gösterilen bina günümüzde tiyatro, müzik, dans, edebiyat ve film etkinlikleri için kullanılmaktadır (Şekil 1.43), (URL-37, 2013).

Şekil1.43. Yapının yeni işlevle kazandığı yeni algı, (URL-40,41 ve 42)

1.5. Seçilen Yeniden Kullanım Örneklerinin Değerlendirilmesi

Tarihi ve kültürel miras kapsamına giren yapıların yeniden işlevlendirilip kullanılmasında tasarımcının karşılaştığı en önemli zorluklardan biri, mevcut yapı- mevcut işlev ile yeni yapı- yeni işlev arasındaki ilişkinin sağlanmasıdır. Yeniden işlevlendirme konusunda gerek eski işlevleri gerekse yeni kullanımlarıyla mimarlık literatüründe yer alan bu yapılarda; işlev değişikliğine bağlı olarak gelişen gereksinimler ya da değişimler tarihi yapının, bazen mevcut mekânlarına taşınmış bazen de yapıyla ilişkilendirilen yeni mekânlara (ek yapılara) aktarılmıştır, (Candaş Kâhya, 2011).

Mevcut mekânlarda yapılan düzenlemeler hakkındaki konuyu, Kâhya (2011) çalışmasında;“ Özgün yapı yeni işlev için gerekli mekânların düzenlenebileceği boşlukları barındırmıyor olabilir. Gerekli boşluklar oluşturulamayabilir. Özgün yapının mevcut mekânları içinde çalışılmak zorunda kalınabilir. Böyle durumlarda aslında değişen çok şey yoktur. Sadece tasarımcının yeniden düzenleyeceği hacim sınırlıdır ve gereken yeni işlevler için bu alan tasarruflu kullanılmalıdır. Yeni mekânlar oluşturmak yerine yeni eylem alanları oluşturma yoluna gidilerek problem çözülebilir.” şeklinde ifade etmiş ve problemin çözümü hakkında bilgi vermiştir.

Mevcut mekânların yeterli olmadığı durumlarda karşılaşılan sorunlarda ise gerekli boşluklar, yapının çevresiyle olan ilişkisi ve plan şemasının elverişliliğine göre yeni işlevin eylem alanı; yapının altında, üstünde, yanında ve de mevcut yapıyı saran bir durumda şekillenebilir. Tarihi yapıda gerçekleşen bu müdahaleler sonucunda; özgün yapının ulaştığı yeni bütünlük içinde, özgün yapı ya da öğelerini algılama bazen sürdürülmekte bazen de bu algı tamamen yok edilmektedir. Bu bağlamda seçilen yapılar üzerinde değerlendirmeler yapılmış ve konu ile ilgili Kâhya'nın çalışmasından yararlanılmıştır, (Candaş Kahya, 2011). Adı geçen çalışmada, tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden kullanılması alanına, çözülmesi gereken bir tasarım problemi olarak bakılmış ve yeniden kullanılan yapıların ulaştıkları son bütünlük; tasarım yaklaşımı, özgün yapıya müdahale derecesi, yeniden işlevlendirilen özgün yapıda, özgün yapının öğelerinin algılanması, teknoloji kullanımı, yeni işlevin eylem alanının özgün yapı ile kurduğu fiziksel ilişki/ler başlıkları altında değerlendirilmiştir.

— Özgün yapıya müdahale derecesi: Cephelerin korunup iç mekânın tamamen değiştirilmesi ya da yapının özüne zarar vermeden tarihi yapının yeni bütünlüğüne kavuşmasını sağlayan bu müdahaleler bazen minimum bazen de maksimum düzeyde olmaktadır. Seçilen örnek yapılar incelenip müdahale dereceleri analizleri yapılmıştır.

— Yeniden işlevlendirilen özgün yapıda, özgün yapının öğelerinin algılanması: Yeni işlevle yeni bütünlüğüne ulaşan özgün yapı, geçirdiği değişim sonucu, özgün yapı ya da yapı elemanlarının algılanması açısından değerlendirilmiş ve algının sürmesi, algının yer yer sürmesi ve algının kaybolması yönünde analizleri yapılmıştır

— Teknoloji kullanımı: kullanım dışı kalan yapıların çoğu teknolojik gelişmelere ayak uyduramadığı için bu durumdadır. Dolayısıyla bu yapıların yeniden kullanımında teknoloji büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda seçilen yapılarda teknolojinin kullanımı incelenip, analizleri yapılmıştır.

— Tasarım yaklaşımı: Yeniden işlevlendirilen pek çok yapıda tasarımın varlığı görülmektedir. Seçilen yapılara uygulanan tasarım yaklaşımları ise; uyum, karşıtlık ve serbest yaklaşım olarak gruplandırılmış ve bunlara göre analizleri yapılmıştır.

— Yeni işlevin eylem alanının özgün yapı ile kurduğu fiziksel ilişki/ler: Yeni işlevin eylem alanının özgün yapı ile farklı ilişkiler kurduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, yeni işlevin eylem alanı; mevcut yapının içinde, üstünde, altında, yanında ya da yapıyı saran bir şekilde olduğu, incelemeler sonucu gözlemlenmiştir. Edinilen tüm veriler Tablo 1.4'de ifade edilmiştir.

Tablo 1.1. Seçilen yapıların analizleri

Yapı Adı	Müdahale Derecesi	Özgün Yapı Algısı	Teknoloji Kullanımı	Tasarım Yaklaşımı	Yeni Eylem Alanı
Freudenstein Maden Müzesi	Mak. Müdahale	Algı yer yer sürmekte	Teknoloji Mak.	Serbest Yaklaşım	Yapı üstünde-yanında yapı
Caixa Forum Müzesi	Mak. Müdahale	Algı Kayboldu	Teknoloji Mak.	Karşıt Yaklaşım	Yapı içinde-üstünde-altında yapı
Young Centre Performans M.	Min. Müdahale	Algı yer yer sürmekte	Teknoloji Mak.	Serbest Yaklaşım	Yapı içinde-üstünde -yanında yapı
Hearst Kulesi	Mak. Müdahale	Algı Kayboldu	Teknoloji Mak.	Karşıt Yaklaşım	Yapı içinde-üstünde-altında yapı
Whitney Loft	Min. Müdahale	Algı sürmekte	Teknoloji Orta	Serbest Yaklaşım	Yapı içinde yapı
Las Arenas Alışveriş Merkezi	Mak. Müdahale	Algı Kayboldu	Teknoloji Mak.	Karşıt Yaklaşım	Yapı içinde-üstünde-altında yapı
Elbhillarmonie Konser Salonu	Mak. Müdahale	Algı Kayboldu	Teknoloji Mak.	Karşıt Yaklaşım	Yapı içinde-üstünde yapı
Kilise Ev	Min. Müdahale	Algı yer yer sürmekte	Teknoloji Orta	Uyum Yaklaşım	Yapı içinde yapı
Cannon Tasarım Bölge Ofisi	Min. Müdahale	Algı yer yer sürmekte	Teknoloji Mak.	Karşıt Yaklaşım	Yapı içinde yapı
Coops Shot Kulesi ve AVM	Min. Müdahale	Algı sürmekte	Teknoloji Mak.	Karşıt Yaklaşım	Yapıyı saran yapı

Özgün yapıya müdahale derecesi açısından seçilen örnekler değerlendirildiğinde; cepheleri askıya alınarak, iç mekânlarının tamamen yıkılıp yeniden yapıldığı tarihi yapılardaki maksimum müdahale; 1., 2., 4., 6. ve 7. yapılarda görülmüştür. Dış cephe ve iç mekânda küçük değişikliklerle yapının özüne dokunmadan yeni bir kullanıma uyarlanmasıyla oluşan minimum müdahale 3., 5., 8., 9. ve 10. yapılarda rastlanmaktadır.

Özgün yapının öğelerinin algısı açısından seçilen örnekler değerlendirildiğinde; gerçekleştirilen müdahale derecesi ve seçilen tasarım yöntemine bağlı olarak, yeniden işlevlendirilen yapı içinde özgün yapı, ya da öğelerini algılama değişim göstermektedir. 5. yapı örneğinde yapı içindeki algı devam ederken; 1., 3., 8. ve 9. yapılarda algı yer yer devam etmektedir. 2., 4., 6. ve 7. örneklerde ise yapı içinde özgün yapı ya da öğeleri algılanamaz hale gelmektedir.

Teknolojinin kullanımı açısından seçilen örnekler değerlendirildiğinde; teknoloji kullanımının bu alandaki önemi büyüktür ve 1., 2., 4., 6. ve 7. yapı örneklerinde teknolojiden maksimum derece yararlanıldığı ve 5. ve 8. yapılarda teknolojiden orta düzeyde yararlanıldığı görülmektedir.

Tasarım yaklaşımı açısından seçilen örnekler değerlendirildiğinde; yeniden işlevlendirilen tüm yapılarda tasarımın varlığı göze çarpmaktadır. Tarihsel biçimlerin taklidi ya da tarihsel biçimlerin yorumu ile tanımlanan uyum yaklaşımı 8. ve 9. yapılarda gözlenirken, mevcut çevre verilerinin tamamen kontrastı ile ulaşılmaya çalışılan karşıt yaklaşım; 2., 4., 6., 7., 9. ve 10. yapılarda gözlenmektedir. Benzer ve kontrast yaklaşımların bir arada kullanıldığı serbest yaklaşım ise 1., 3., ve 5. yapılarda kendini göstermektedir.

Yeni işlevin eylem alanı açısından seçilen örnekler değerlendirildiğinde; yeniden işlevlendirilecek tarihi yapıda yeni işlev alanı bazen özgün yapının mevcut mekânlarında çözülürken bazen mevcut mekân yetersiz kalır ve bunun için özgün yapı ile farklı fiziksel ilişkiler kuran yeni eylem alanları/ mekânlar / binalar oluşturulmaktadır. Bu ilişkiler Tablo 1.2 de şematik olarak ifade edilmiştir.

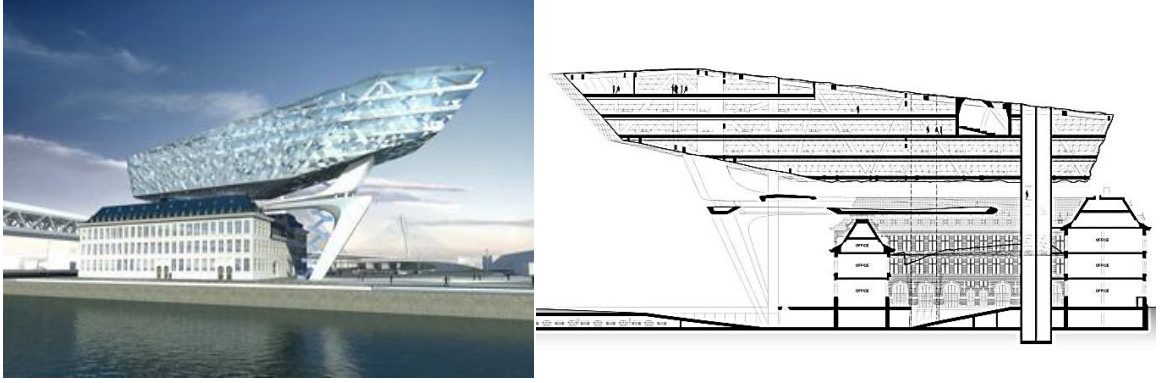
Tablo 1.2. Özgün yapı ile yeni işlevin eylem alanı arasındaki ilişki (özgün yapı gri, yeni işlevin eylem alanı kırmızı renkle ifade edilmiştir.), (Candaş Kahya, 2011).

1- Yeni yapı-yeni işlev özgün yapının içinde			1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 numaralı yapılarda görünmektedir.
2- Yeni yapı-yeni işlev özgün yapının üstünde			2, 3, 4, 6, 7, numaralı yapılarda görünmektedir.
3- Yeni yapı-yeni işlev özgün yapının altında			2, 4, 6 numaralı yapılarda görünmektedir.
4- Yeni yapı-yeni işlev özgün yapının yanında			3, numaralı yapılarda görünmektedir.
5- Yeni yapı-yeni işlev özgün yapının çevresinde			10, numaralı yapılarda görünmektedir.

İncelenen örneklerde, yeni işlevin eylem alanının özgün yapının içinde, üstünde, altında, yanında ya da özgün yapıyı saran bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Farklı örneklerde bu durumların bazen yalnızca biri, bazen de birkaçı aynı anda gözlemlenmektedir.

İlk durumda, yeni işlevin eylem alanı özgün yapı içinde-boşlukta yer aldığı; 1., 3. 5., 8., ve 9. yapı örneklerinde, ya da özgün yapı ile sınırlandırılmış olduğu yapılar; 5., 8., ve 10. örneklerde gözlemlenmektedir. Diğer bir çeşitlenmede, özgün yapı içinde yer alan yeni işlevin eylem alanı yapı içindeki tüm boşluğu sardığı yapılar 2., 3., 5., 6., 7., 8. ve 9. örneklerde verilmişken bir bölümünü yada tamamını saran yapılar; 1. ve 4. yapıları kapsamaktadır. Yeni işlevin eylem alanının özgün yapı içinde yer alması durumu ele alınan örnekler arasında en çok rastlanan durumdur.

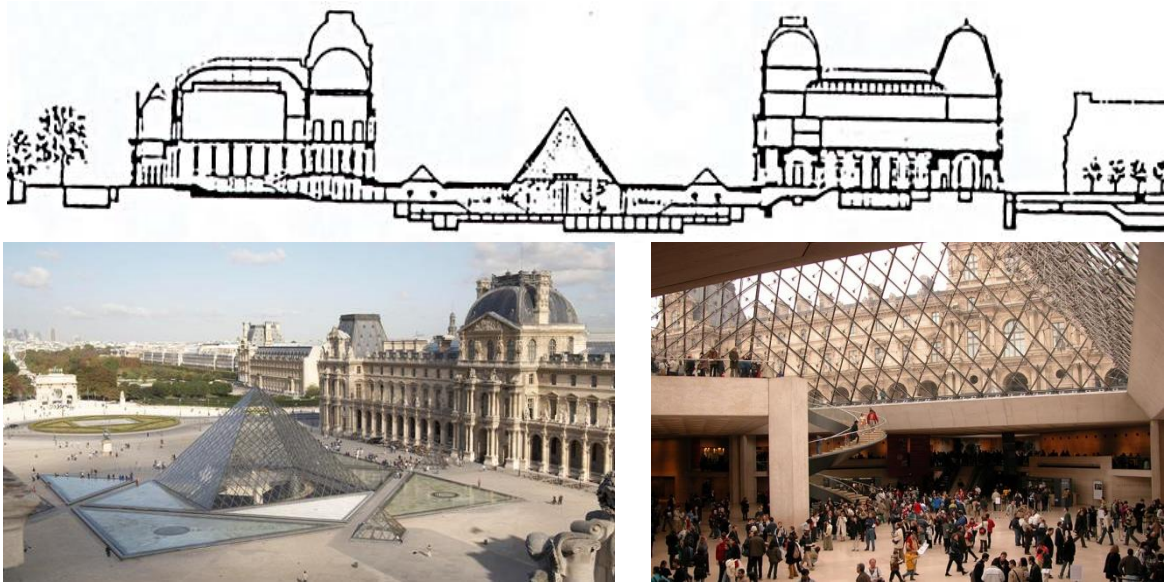
İkinci durumda, yeni işlevin eylem alanı özgün yapının üstünde-bitişik; 2., 3., 4., 6. ve 7. yapılarda gözlenirken, üstünde-ayrık konumda yer alan yeni işlev alanı ele alınan örneklerde yer almamaktadır. Fakat Belçika'da bulunan Port House bu duruma örnek olarak verilebilir (Şekil 1.142).

Şekil 1.44. Port House, yeni işlevin eylem alanı özgün yapı üstünde-ayrık , (URL-43)

Üçüncü durumda, yeni işlevin eylem alanı özgün yapının altında-bitişik; 2., 4. ve 6. yapılarda ya da altında-ayrık konumlarda yer alabilmektedir. Bu durumda yeni işlevin eylem alanı zemin altında olduğu 4.yapıda ya da yapının yukarı kaldırılıp, zeminin katın boşaltılması ile zeminin üstünde kaldığı durumlar 2. ve 6. yapılarda görülmektedir. Altında-ayrık konumlarda yer alan örnek, yapılar arasında yer almamaktadır.

Dördüncü durumda, yeni işlevin eylem alanı özgün yapının yanında-bitişik olduğu 2. ve 3. yapılarda gözlemlenmektedir. Yeni işlevin eylem alanı özgün yapının yanında-ayrık konumda yer alması durumu, incelenen örnek arasında yer almamaktadır. Fakat Paris'te bulunan Louvre Müzesi bu duruma iyi bir örnektir (Şekil 1.43).

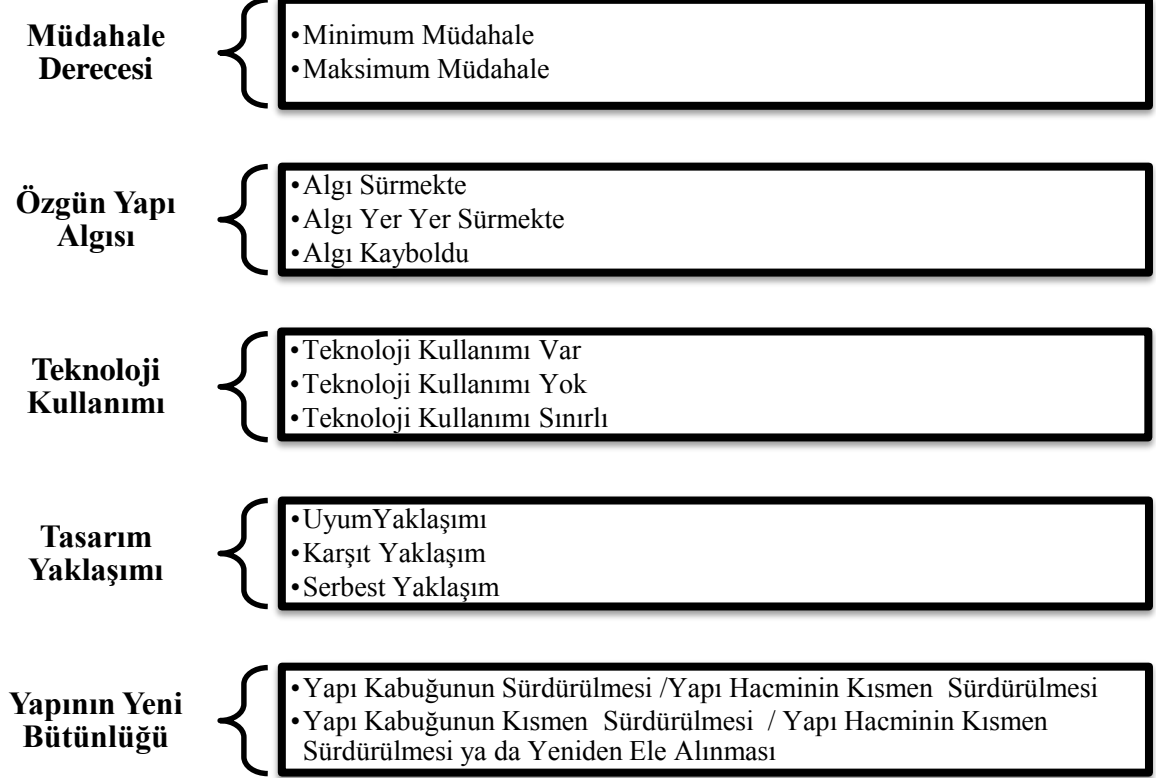
Şekil 1.45. Louvre Müzesi, yeni işlev özgün yapının yanında-ayrık, (URL-44,45,46)

Beşinci durumda, yeni işlevin eylem alanı özgün yapıyı kapsayan, çevreleyen veya saran bir durumda yer alması 10. yapıda gözlenmektedir.

İncelenen örneklerde, bazen bir yapıda dört durumun çeşitlenen hallerinden sadece birine (5., 8., 9.) bazen de birkaçına (1., 2., 3., 4., 6., 7.) rastlanmıştır. 1. ve 7. yapılarda iki durum, 2., 3., 4. ve 6. yapılarda üç durumun aynı anda varlığı belirlenmiştir.

1.6. Bölüm Değerlendirmesi

Farklı nedenlerden dolayı kullanım dışı kalmış tarihi yapıları, yeniden ele alıp yeni kullanımlarla sürekliliklerini sağlamak mümkündür. Yeniden ele alınan yapıların ulaştıkları yeni bütünlüğe kadar geçen süreçte; yapıya uygulanan müdahale, özgün yapı algısı, bu süreçte kullanılan teknoloji, tarihi yapıdaki tasarım yaklaşımı ve son olarak yapı kabuğuna ya da yapının iç hacmine yapılacak olan düzenlemeler yer almaktadır. Bu konu başlıkları farklı tasarımcıların, farklı dillerde yorumlamalarıyla sınırsız bir tasarım sürecinin başlamasına sebep olmaktadır, (Şekil. 1.46).

Şekil 1.46. Yeniden kullanılan özgün yapının ulaştığı yeni bütünlüğün değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında değerlendirilen bu yapıların yeniden kullanımlarında, mekânsal oluşum açısından tasarımın başarılı olup olmaması mevcut yapının günün şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden değerlendirilmesine bağlıdır. Yapının sınırları içinde hemen hemen her alanda farklı ölçeklerde tasarım ve uygulama sorunları ile karşılaşılıp uygun çözümlerin üretilmesi, gerekli teknolojiyi ve altyapıyı binaya adapte etmeye çalışılma ayrıca bütün bu uygulamaları belirli bir estetik anlayışla gerçekleştirme tasarımın başarısını belirlemektedir. Tasarımdaki başarı, özgün yapıya yeni işlevin adapte edilmesin, kültür varlığının yaşamını devam ettirebilmesi anlamında önemli bir husustur.

Ele alınan yapıların mekânsal dönüşümlerindeki tasarım ile yeni bir yapının tasarımı arasında büyük farklılıklar vardır. Çünkü incelenen bu yapılar fiziksel, yasal, çevresel vb. etkenlerden dolayı kısıtlandırılmıştır. Yapıların bir kısmında cepheler tescilli iken bir kısmında ise yapının tamamı tescillidir dolayısıyla müdahale miktarı ve tasarım yaklaşımı sınırlıdır. Fakat bu durumda yapının sahip olduğu tarih, mevcut biçimi ve kurgusu yasalarında izin verdiği ölçüde değerlendirilip özgün tasarımların yapılabildiği örneklerde görülmektedir.

İncelenen yapılar ve bu yapılardan elde edilen bilgiler ışığında kültürel miras kapsamındaki yapıların:

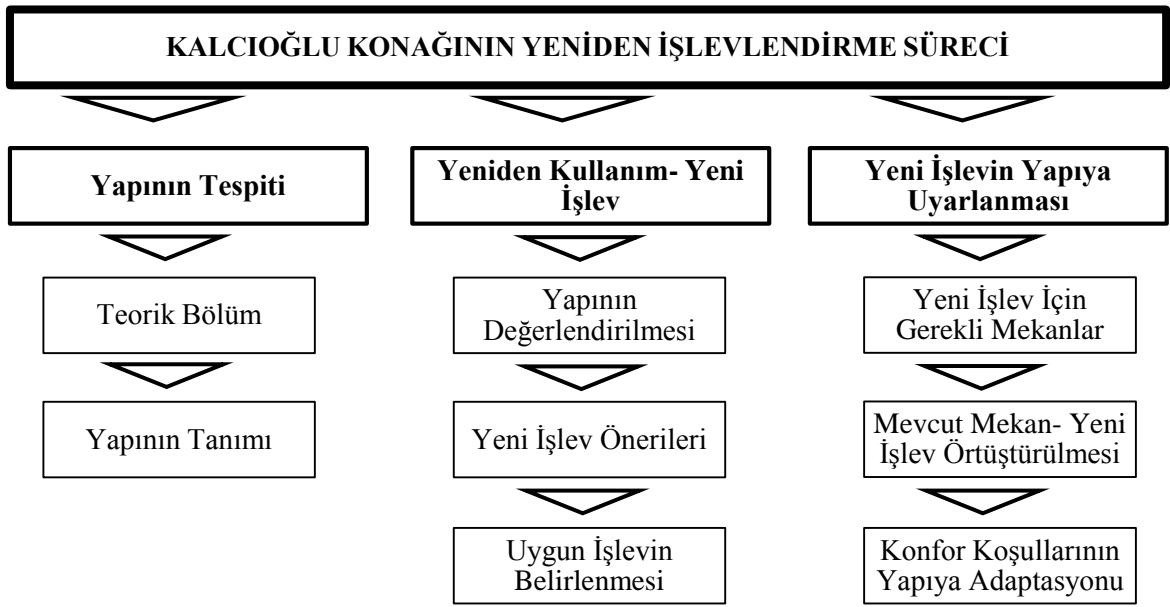
- Gereksinimlerin değişmesi, dolayısıyla işlevin yetersiz kaldığı durumlarda (4.,10.) yapıların işlevi devam ettirilirken mevcut işlevin ihtiyaçlarını karşılamak üzere mekânsal düzenlemelerin yapıldığı ya da yeni mekânların (ek yapı) oluşturulduğu
- Yapının işlevinin devam ettiği, işlev bakımından mekânın yeterli olduğu fakat bazı nedenlerden dolayı terk edilen (3. ve 8.) yapılara yeni işlevler verilerek gerekli tüm müdahalelerin yapıldığı
- Çevresel, toplumsal, kültürel, ekonomik vb. nedenlerle işlevini yitirmiş (1., 2., 5., 6., 7. ve 9.) yapıların yeni bir işlevle buldukları çevrenin ihtiyaçlarını karşılamaları seçilmiş yapılar üzerinde gözlemlenmiştir.

Bu çalışmada yer alan örneklerden de anlaşıldığı gibi “Tarihi Yapı” koruma kanunları çerçevesinde, özgün yapının karakteristik özelliklerine uygun işlevler seçilerek yeniden ele alınabilir ve yeni bir bütünlüğe ulaştırılabilir. Bu kapsamda incelenen örneklerde, geleneksel anlamıyla tarihi yapının, restorasyonunun yapılabildiği korunmasına ilişkin katı kurallardan sıyrılıp, yenilikçi, yaratıcı ve esnek bir koruma anlayışının benimsendiği görülmektedir. Bu sayede tescillenerek koruma altına alınmış tarihi yapıların, farklı işlevlere ve farklı uygulamalara karşı açık olabilecekleri anlayışının önünü

açmaktadır. Boğa arenasından alışveriş merkezine, kiliseden konuta, değirmenden ofis-eve, antrepodan birçok işlevi içinde barındıran(otel, konut, sağlık merkezi, kongre merkezi, müze, restoran, gece kulübü ve otopark) bir komplekse ve daha birçoğu, bu yapı grubu ile ilgili dikkate alınması gereken teknik bölümün yanı sıra ne derece sınırsız bir tasarım alanına sahip olduğunun da bir kanıtıdır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Tarihi ve kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden işlevlendirilmesi kapsamında seçilen geleneksel bir yapı örneği olan Kalcıoğlu Konağı bu bölümde ele alınmıştır. Bu bağlamda yapının tespitinden yeni işlevin yapıya adapte edilmesine kadar olan süreç Şekil 2.1 de ifade edilmiştir.

Şekil 2.1 Konağın yeniden kullanım- yeniden işlevlendirme süreci

Kalcıoğlu Konağının İşlevlendirme sürecinde ilk olarak teorik bölüm ele alınarak, yapı hakkında gerekli kurum ve kuruluşlarla görüşülmüş, yapının tescil durumu öğrenilmiştir. Yapı ve çevresini doğrudan ya da dolaylı olarak ele alan kaynaklar taranmış ve gerekli bilgilere ulaşılarak çalışmada bu konulara yer verilmiştir. Bu çalışmalar sonrasında, yapının tanımını ortaya koyacak olan ölçülendirme çalışmalarına başlanmıştır. Bu bağlamda; yapının kat planları, tavan planları, kesitleri, görünüşleri bilgisayar ortamında iki boyutlu olarak çizime aktarılmıştır. Yapının mevcut durumunu belgelemek için detaylı fotoğraf çekimi yapılmış ve bu bilgilere çalışmada yer verilmiştir.

Yeniden kullanım – yeniden işlevlendirme kapsamında yapının; inşasından bugüne kadar ki süreci, mekân kurgusu, strüktürü, malzemesi, çevresiyle olan iletişimi

değerlendirilerek bu veriler ışığında yapıya verilebilecek yeni işlevin neler olabileceği araştırılmış ve bu önerilerden yapıya en uygun olanı seçilmiştir.

Seçilen yeni işlevin yapıya uyarlanması konusunda ilk olarak yeni işlevin ihtiyaç duyduğu mekânlar belirlenmiş ve bu mekanların, mevcut mekanın hangi bölümlerinde yer alacağı yapının sirkülasyon alanları ve mekan kurgusu dikkate alınarak belirlenmiş ve gerekli mekan organizasyonları yapılmıştır. Yapılan bu organizasyonla yapı için ve yeni işlev için gerekli olan günün konfor koşullarını yansıtan; elektrik- aydınlatma, iklimlendirme, sıhhi tesisat sistemleri yapıya zarar vermeden ihtiyaç duyulan yerlere taşınması sağlanmıştır. Ayrıca bu kapsamda, yeni işlevin ihtiyaç listesinde yer alan ıslak hacim (mutfak, banyo, tuvalet) birimleri değişik formlarda, ölçülerde modüler şekilde tasarlanmış ve yapı için en uygun olanı yapıya yerleştirilmiştir. Son olarak yapı için tasarlanan serbest modüler eylem alanlarının, tesisat sistemleriyle bağlantısı yapılmıştır.

2.1. Kalcıoğlu Konağının Tespiti

Çalışma kapsamında ele alınan Kalcıoğlu Konağı, Trabzon'un Gülbahar Hatun Mahallesi Kalcıoğlu Sokağı üzerinde yer almaktadır (Şekil 2.2). Kalcıoğlu Konağı 18 Pafta, 65 Ada, 6 Parsel de, Trabzon 1 Nolu Kentsel Sit alanı içinde yer almaktadır

Şekil 2.2. Kalcıoğlu Konağı

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13/11/1980 gün ve A-2509 sayılı kararı gereği koruma altına alınmıştır. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Vakıfları Yüksek Kurulu'nun 04/09/1985 günü ve 1426 sayılı kararı ile de tescil kaydı devam eden bu yapı Osmanlı Dönemi sivil mimarlık örneklerindedir.

Kalcıoğlu Konağı'nın; doğusunda 1863 yılında yapılmış günümüzde Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü binası, batısında tarihi Trabzon Surları'nın hemen arkasında yer alan 1951-1965 yıllarında yapılmış tekel binası (günümüzde ise yeniden canlandırma projesi ile alışveriş merkezine dönüşen Varlıbaş AVM) ve güneyinde Osmanlı Devleti'nin 10. Padişahı olan Kanuni Sultan Süleyman'ın doğduğu ev (şimdi ise Kanuni Kültür Merkezi) yer almaktadır. Ayrıca 2006 yılında Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında ele alınan Zağnos Vadisi, konağın hemen doğu cephesinden görülmektedir, (Şekil 2.3, 2.4).

Şekil 2.3. Konaktan Zağnos Vadisi'ne bakış

Şekil 2.4. Zağnos Vadisi'nden konağa bakış

20 yy. başlarında yapıldığı bilinen yapının kesin tarihini, doğu cephesinden bahçeye açılan taç kapının üzerindeki yarısı parçalanmış olan orjinal yazıttan (Şekil 2.5) tespit etmekteyiz. Yazıtta 1320 H / 1902 M tarihi okunmaktadır. Konağın ilk sahibi Mehmet Bey'dir. Üçüncü kuşaktan Muammer Kalcıoğlu'nun ölümünden sonra konakta, Muammer Bey'in eşi Mine Hanım ve kiracıları yaşamaktadır.

Şekil 2.5. Taç kapısı üzerindeki akantüs motifi üzerindeki yapılaş tarihi

Yapı başlangıçta, tek bir aile için tasarlanmıştır. Fakat zamanla aile yapısındaki değişimin sonucu olarak; geniş aile yapısı yerini çekirdek aileye bırakmış ve dolayısıyla her bir çekirdek aile de kendilerine ait konutlarda yaşamaya başlamıştır. Bu süreçte, Kalcıoğlu Konağı'nın katları farklı ailelerin kullanımı için düzenlenmiş ve kiraya verilmiştir. Bu değişiklik sonucu kimi bölücüler eklenmiş, döşemeler yükseltilmiş, özel girişler açılmış, gerekli mekânlar kat içersinde oluşturulmuştur.

Konut olarak yapılan bu bina belli bir dönem askeriye'nin kiraladığı bir devlet dairesi, bir okul olarak kullanılmış sonraki dönemlerde ise her bir kat, hatta her bir odanın ailenin ya da çalışmaya, okumaya gelmiş bireylerin kiraladığı bir kompleks yapı haline gelmiştir.

Yapı günümüzde de halen Kalcıoğlu ailesine aittir. Zemin katın bir bölümü dükkân bir bölümü garaj olarak kullanılırken 1. Katta kiracı, 2. Katta yapının sahibi olan Mine Kalcıoğlu oturmaktadır, çatı katı ise kullanılmamaktadır.

2.1.1. Yapının Plan Özellikleri ve Mekân Tanımları

Kalcıoğlu Konağı; Trabzon ilinin Merkez ilçesinde, Gülbahar Hatun Mahallesi Kalcıoğlu Sokağı üzerinde bulunan 9-11 numaralı bir konaktır. Bulunduğu çevrenin en gösterişli yapılarından biridir.

Yapılışından günümüze kadar geçen sürede konutun plan şeması ve cephe özelliklerinin çok fazla değişmediği genel olarak özgün halini koruyabildiği tespit edilmiştir. Fakat yapıdaki malzeme bozulmaları, sonradan eklenen ve çıkarılan yapı elemanları, yapının geçirdiği küçük çaplı tamiratlar, zaman içinde uygun olmayan kullanımlar ve bakımsızlık birtakım bozulmalara neden olmuştur. Konak, çevre ölçeğinde değerlendirildiğinde tarihsel dokunun bir parçası olarak geleneksel mimariye katkıda bulunmaktadır.

Taban alanı 166 m² olan konak, zemin kat, birinci kat, ikinci kat ve çatı katı (köşk katı) olmak üzere toplam 4 kattan oluşmaktadır. Konağın planına baktığımızda:

Zemin kat; taşlık, mutfak, iki adet oda, merdiven holü, tuvalet (Z01, Z02, Z03, Z04, Z06, Z05) gibi mekânlardan oluşmuştur. Zemin kata orjinalinde; doğu, batı ve güney cepheleri olmak üzere 3 farklı yerden giriş yapılmaktadır. Ana girişi, doğu cephesindeki çift kanatlı dökme demir kapı oluşturur. Ana girişten iki basamak ile zemin kotundaki taşlığa ulaşılır (Z01). Taşlık zemin kata hâkim olan bir mekândır. Taşlığa, mutfak(Z02) ve merdiven holü açılır(Z06). Taşlık dikdörtgen formdadır ve batı ucunda bahçeye açılan bir kapı yer almaktadır. Mutfak taşlıkla doğrudan bağlantılı iken, Z03 nolu odadan taşlığa geçmek için mutfak kullanılır. Mutfağın güney duvarından bahçeye açılan bir kapı bulunmaktadır, (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. Ana giriş kapısı (solda), taşlıktan bahçeye açılan kapı (ortada) mutfaktan bahçeye açılan kapı (sağda)

Mutfağın batı duvarında; ocaklık ve sonradan kapatılmış bir pencere bulunmaktadır, ayrıca kuzey duvarın da sonradan kapatılan bir kapı bulunmaktadır, (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. Ocaklık ve kapatılan pencere (sağda), ve iptal edilen kapı (solda)

Taşlıktan ulaşılan merdiven holünde, elips formulu ahşap bir merdiven bulunmaktadır, (Şekil 2.8). Bu merdiven; birinci kata, ikinci kata ve köşk katına ulaşımı sağlar. Merdiven holünün kuzey duvarına bitişik olan tuvalet, köşk katı hariç her katta bulunmaktadır. Zamanla değişen ihtiyaçlara göre zemin kattaki tuvalet iptal edilmiş ve bu mekân mutfağa dönüştürülmüş ve Z05 nolu mekânla bağlantısı sağlanmıştır.

Şekil 2.8. Yapının merdiveninden görüşler

Taşlığın güney ve kuzey duvarlarına bitişik muhdes (Yapının özgün biçimlerine uygun olmayan sonradan yapılmış bölümler) mekânlar yapılmıştır(Z08, Z09). Bunlardan kuzey duvarındaki mekân depo olarak kullanılmıştır. Güney duvarındaki bölüm ise odunluk olarak kullanılmıştır, (Şekil 2.9).

Şekil 2.9. Z08 nolu depo (solda), Z09 nolu odunluk (sağda)

Zemin katta bulunan Z04 nolu oda ZK13 nolu kapıyla taşlığa açılmaktadır. Fakat ihtiyaçlar doğrultusunda bu odanın batı ve kuzey duvarına muhdes kapılar açılmıştır. Bunlardan batı

duvarına açılan kapı ile sonradan mutfağa çevrilen bölüme (Z05) ve kuzey duvarına açılan kapıyla da, bu bölümde sonradan oluşturulan banyoya girilmekteydi, (Şekil 2.10.).

Şekil 2.10. Z04 nolu mekandaki muhdes kapılar

Yine aynı şekilde oturma odası olarak kullanılan mekânın orjinalinde sokağa doğrudan açılan bir kapısı yokken günümüzde bu odanın doğu duvarı yıkılmış ve muhdes bir cephe yapılmış, sokağa buradan çıkış sağlanmıştır. Ayrıca yine zemin kotunda yapının sınırları içerisinde bir bahçe bulunmaktadır. Bu bahçeye giriş doğu cephesindeki taç kapıdan sağlanmaktadır. Bahçenin güney duvarına bitişik muhdes yapılar depo olarak kullanılmaktadır, (Şekil 2.11). Yine bahçe sınırları içerisinde konağın batı cephesinde mülk sahiplerine ait yeni dönem yapısı olarak dört katlı bir apartman bulunmaktadır.

Şekil 2.11. Z03 nolu odanın muhdes cephesi(solda), bahçeye açılan taç kapı (ortada) bahçede bulunan muhdes yapılar (sağda)

Birinci kat; üç oda, bir tuvaletten oluşmaktadır. Birinci kata merdiven holündeki ahşap merdiven kullanılarak ya da binanın batı cephesine sonradan eklenmiş olan beton merdiven kullanılarak ulaşılır, (Şekil 2.12). Konak içinde, dolaşımı sağlayan dikdörtgen formlu iç sofa(102 nolu + 105 nolu oda), aynı zamanda konağın önemli birimlerinden olan odaları birleştiren bağlayıcı bir konumdadır. Günümüzde sofanın batı duvarındaki pencere boşluğu büyütülerek kapıya çevrilmiştir, (1K9) (Şekil 2.13).

Şekil 2.12. Batı cephesindeki muhdes merdiven

Şekil 2.13. Birinci katta kapıya çevrilen pencere

Sofanın doğu duvarına yakın bir yerden ahşap panellerle bölünerek burada yeni bir oda oluşturulmuştur, (105 nolu oda). Belli bir dönemdeki ihtiyaçlara göre sofanın kuzey duvarına bir kapı açılmıştır (1K2) , (Şekil 2.14).

Şekil 2.14. Bölücü panellerle oluşturulan 105 nolu odadan (solda) ve birinci kata açılan muhdes kapıdan (sağda) görüşler

Sofanın güneyinde iki oda (103, 104), kuzeyinde bir oda(106) ve birde merdiven holü bulunur(101). Güney duvarındaki (104) odanın batı duvarında ahşap yüklük ve ona bitişik bir de hamamlık bulunmaktadır. Sofanın kuzeyindeki (106) odanın batı duvarına da ahşap yüklük ve ona bitişik hamamlık bulunurken, günümüzde bu bölümler iptal edilmiştir. Bu duvar yüzeyinde günümüzde ahşap panellerle sınırlandırılmış bir mutfak ve mutfaktan geçiş sağlanarak ulaşılan bir banyo mevcuttur (108,109), (Şekil 2.15). Tuvalet zemin katta olduğu gibi, burada da merdiven holüne açılmaktadır.

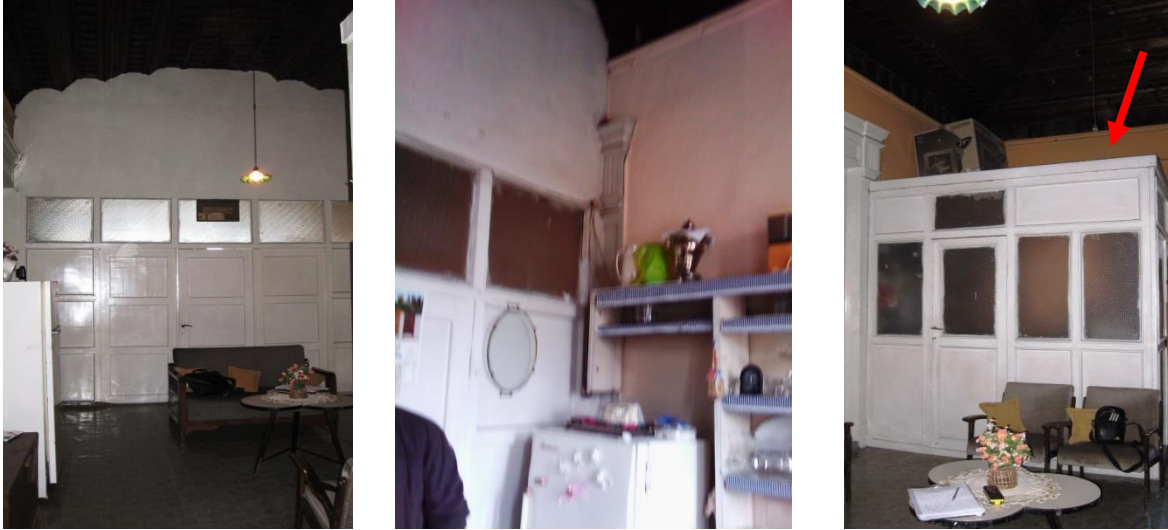
Şekil 2.15. 104 nolu odadaki hamam ve yüklük (solda), 106 nolu odadaki iptal edilen yüklük ve sonradan eklenen mutfak-tuvalet birimleri (sağda)

Konağın ikinci katı; birinci kat ile aynı kullanım alanına sahiptir. Dikdörtgen formlu iç sofaya açılan güneyde iki (204, 205), kuzeyde bir oda(207) ve merdiven holü(201) vardır. Yapının güney duvarındaki (205) odanın batı duvarında ahşap yüklük ve bu yüklüğün içinde yıkanmaya uygun bir de hamamlık yapılmıştır, fakat günümüzde yüklüğün kapak kısımları kaldırılmış, hamamlık iptal edilmiştir, (Şekil 2.16).

Şekil 2.16. 205 nolu odanın iptal edilen yüklüğü ve hamamlığı

Sofa birinci katta olduğu gibi bu katta da doğu duvarına yakın bir yerden ahşap panellerle bölünerek bu bölüm mutfak(206) olarak değerlendirilmiştir ve sofanın güney batı ucunda 2 m yüksekliğinde 253*234 boyutlarında bir mekân (203) oluşturulmuştur, (Şekil 2.17).

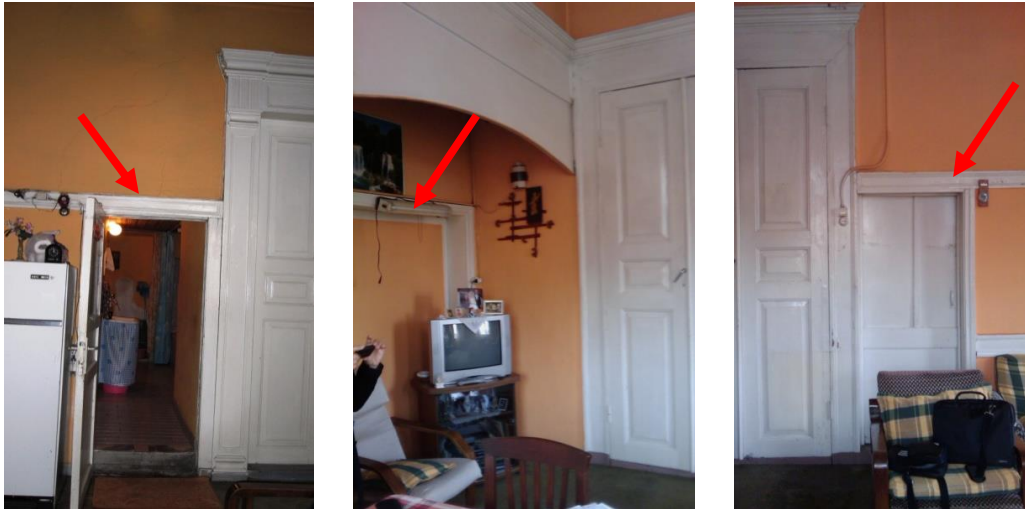
Şekil 2.17. Sofada sonradan oluşturulan 206 nolu oda (solda ve ortada) ile 203 nolu odanın görüşleri

207 nolu odanın günümüzde yüklüğü iptal edilmiş ve oda içine bir ek yapı yapılmıştır. Yapılan bu bölüm günümüzde banyo ve tuvalet (208) olarak kullanılmaktadır, (Şekil 2.18).

Şekil 2.18. 207 nolu oda içindeki muhdes yapı (solda), bu muhdes yapı içinde işlevlendirilen banyo-tuvalet birimleri (sağda)

208 nolu mekâna ulaşmak için sofanın kuzey duvarına kapı açılmıştır (2K3 nolu kapı). İkinci katta bazı ihtiyaçlar dâhilinde yeni dolaşım alanları yapılmıştır. Bu sirkülasyon; 204 nolu oda ile 205 nolu odanın arasına yapılan 2K8 kapısı ve 205 nolu oda ile 206 nolu odanın arasına yapılan 2K6 kapısıyla geçişler sağlanmıştır,(Şekil 2.19).

Şekil 2.19. Yapıda sonradan oluşturulan; 2 K3 nolu banyo kapısından(solda), 2K8 nolu kapıdan (ortada) ve 2K6 nolu kapıdan (sağda) görünüşler

Köşk katı; orjinalinde tek bir mekân iken belli bir dönemde bir ailenin kullanımına verilmiş ve sonrasında bu katta dört ayrı mekân oluşturulmuştur. Bunlar giriş holü, yatak odası, oturma odası, mutfak ve çatı altında oluşturulmuş bir tuvalettir, (Şekil 2.20).

Şekil 2.20. Giriş holü (solda), oturma odası(ortada) ve mutfaktan (sağda) görünüşler

Bu katın kuzeyinde bir, güneyinde bir, doğusunda iki, batısında iki pencere olmak üzere toplamında altı pencere bulunmaktadır, fakat batı bölümündeki pencerelerden biri kapıya çevrilerek (ÇK7 nolu kapı), bitişikteki apartmana geçiş sağlanmıştır, (Şekil 2.21).

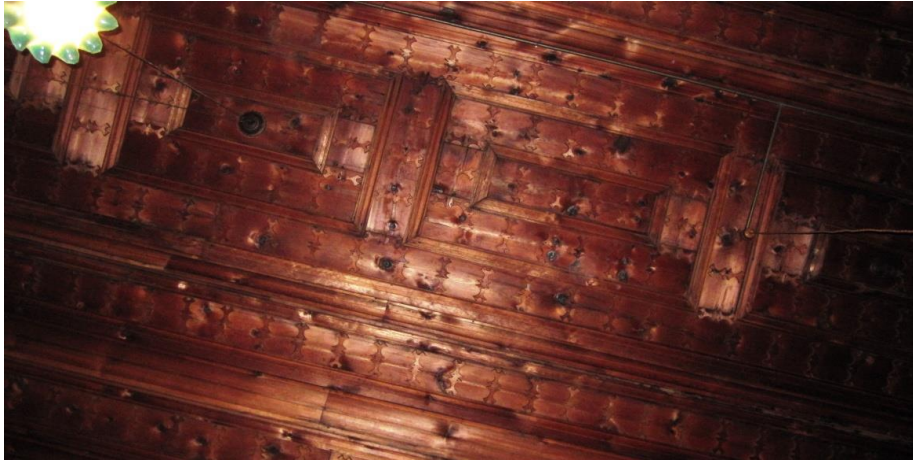
Şekil 2.21. Çatıdaki muhdes tuvalat, ÇK7 nolu pencere, batı cephesindeki muhdes köprü

Günümüzde beş pencereye sahip yapının çekilen fotoğraflarına dayanarak güney cephesindeki iki adet pencerenin kapatıldığını yüzey sıvasına bakarak söyleyebiliriz, (Şekil 2.22). Konağın özgün kullanımları ve zaman içinde değişen kullanımları hakkında sözlü bilgilerden faydalanılmıştır ve bu bilgiler dördüncü kuşaktan olan Mehmet Kalcıoğlu ve annesi Mine Kalcıoğlu ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Şekil 2.22. Çatı katının güney cephesine ait kapatılan pencereler

Konağın duvar yüzeylerinde tavana geçişte ahşap tavan kornişleri kullanılmış, tavan yüzeyi çitalarla çeşitli geometrik biçimlerde bölünmüş ve sofa bölümlerinde kademeli bir geçiş sağlanarak tavanda havuzlar oluşturulmuştur. Yapıda farklı niteliklerde çitalı tavan uygulamaları yer almaktadır. En gösterişli tavan İkinci katın sofasına aittir, (Şekil 2.23).

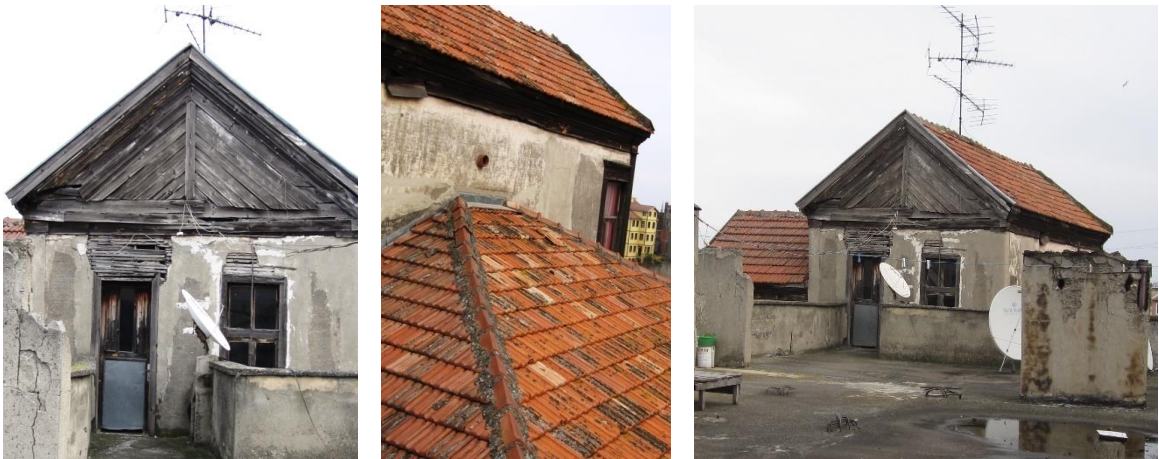
Şekil 2.23. İkinci katın sofasına ait tavan bezemesi

Kalcıoğlu Konağı'nın, cephesi simetrik olup odaların konumlanması cepheden rahatlıkla izlenebilmektedir. Bulunduğu parselin kuzey sınırına yakın yapıldığı için bu yönde cephesi bulunmamaktadır, (Şekil 2.24).

Şekil 2.24. Güney-batı cephesi ile sağır olan kuzey cephesinden görünüşler

Yapının çatı katı hariç kâgir sistemle inşa edilmiştir. Kâgir sistemde ana malzeme olarak kesme taş kullanılmıştır. Yığma taş duvar kalınlığı 55 cm dir. Çatı katı (köşk katı) ise ahşap taşıyıcı sistem üstüne bağdadi çıtaların yerleştirilip, üstlerinin sıvanması sonucu oluşturulmuştur. Çatı katında duvar kalınlığı 16 cm dir. Konağın çatı örtüsü, kırma çatıdır. Fakat köşk katında ve merdiven bölümünde beşik çatı uygulaması yapılmış ve üzeri marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır, (Şekil 2.25) . Çatı üzerinde kuzeyde(4), güneyde(2), doğuda(1) ve batıda(2) olmak üzere 9 adet baca bulunmaktadır.

Şekil 2.25. Yapının çatısından görünüşler

2.1.2. Yapının Rölövesi

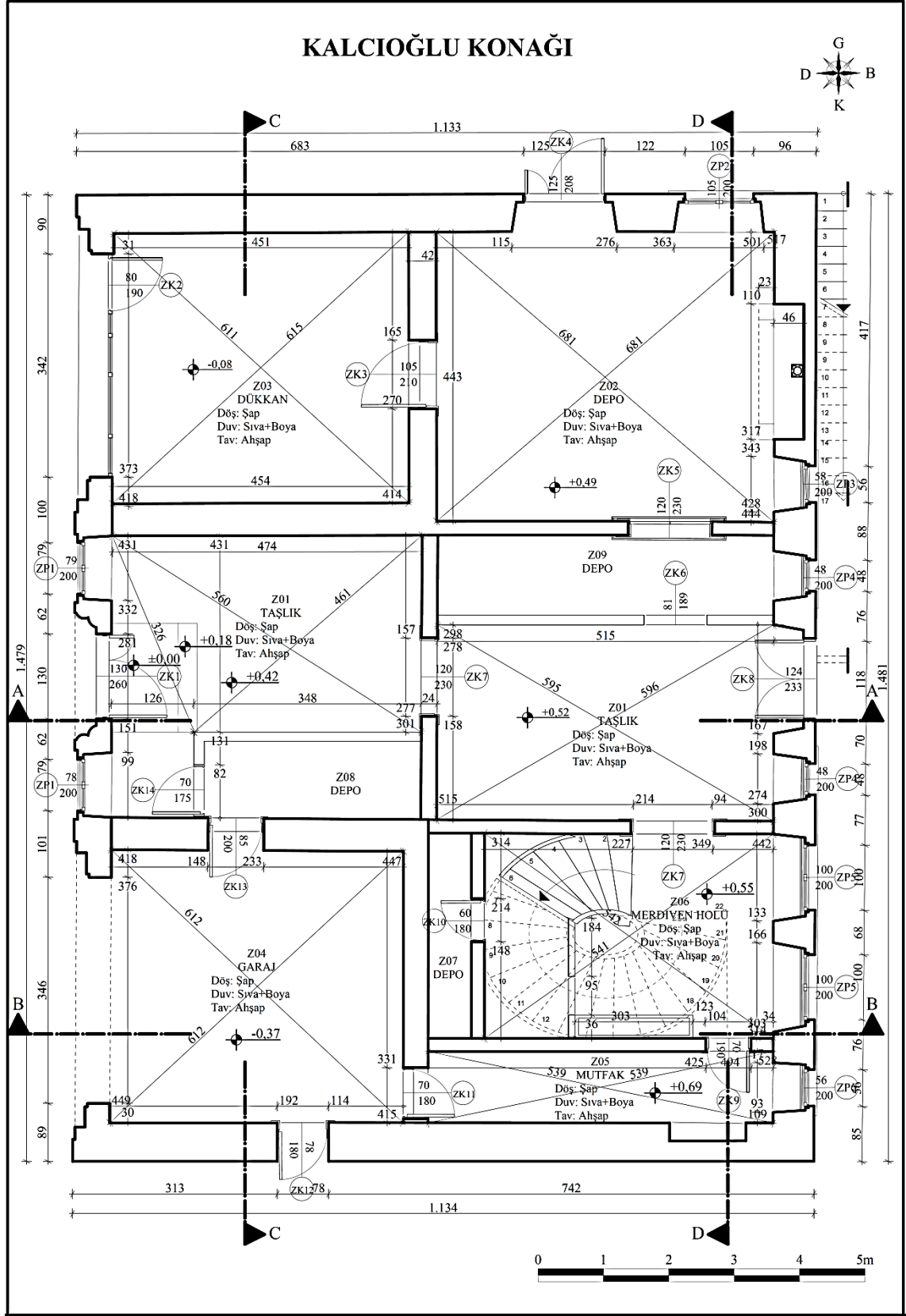
Çalışma kapsamında ele alınan yapının rölövesinin hazırlanmasına; plan, kesit, görünüş krokilerinin çizilmesi ve fotoğraf çekimi ile başlanmıştır.

İç mekân ölçüm işinde geleneksel üçgenleme metodu kullanılmış olup bir adet çelik metre, bir adet lazer metre ölçümde kullanılmıştır.

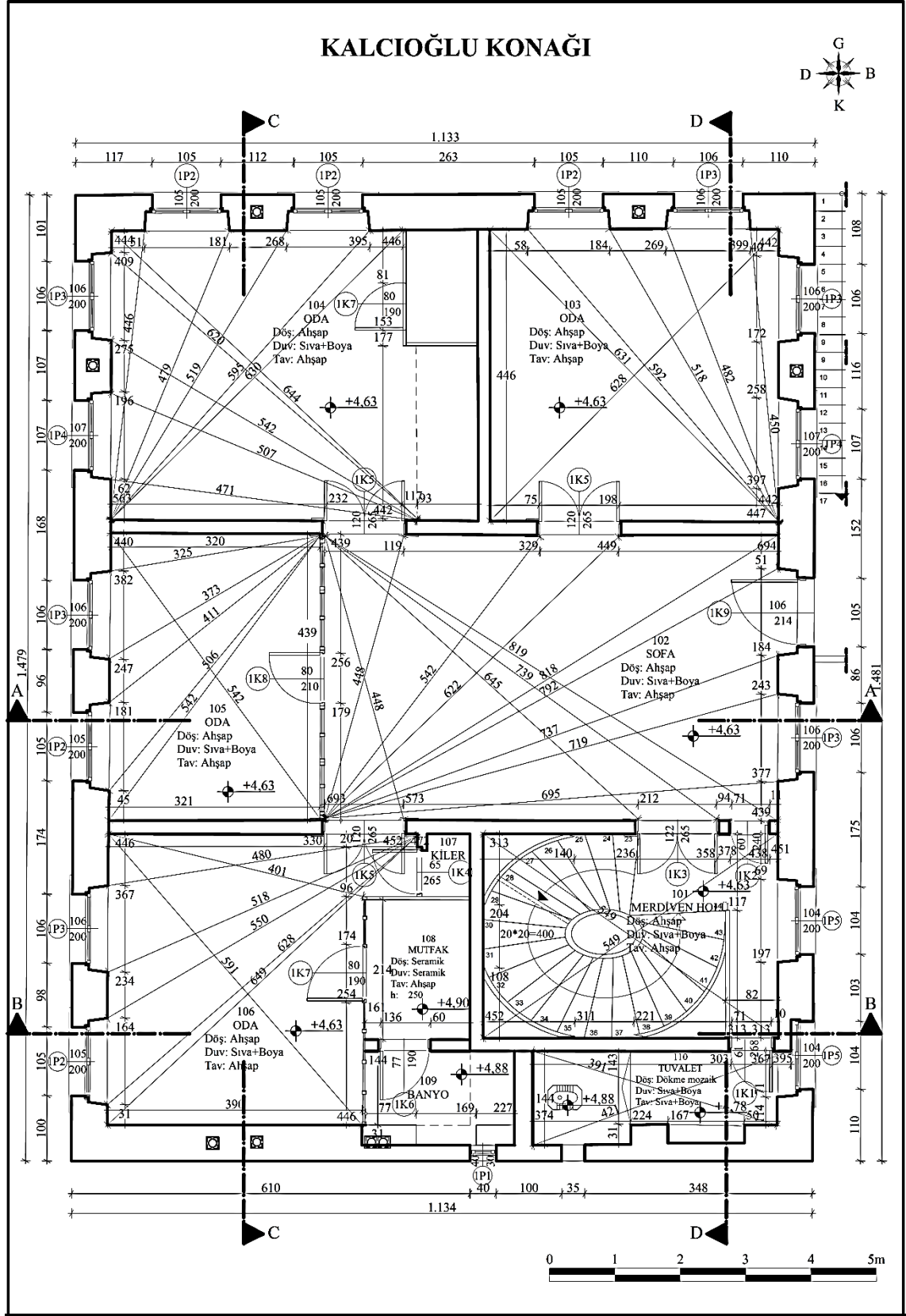
Fotoğraf makinesiyle tüm mekânların tavan, duvar, döşeme ve mimari detayları çekilmiş. Yapının giriş bölümüne $\pm 0,00$ kotu verilmiş, bu doğrultuda yapının zemindeki eğimi lazer metrenin su terazisi kullanılarak elde edilmiş ve tespit edilen bu kot binanın tüm mekânlarına taşınmıştır. Plan aşamasındaki bu ölçüler saat ibresi yönünde ve sürekli okuma şeklinde devam etmiştir Her mekânda en az iki köşegen alınmış ve sürekli üçgenler yardımıyla poligonlar kapatılmıştır.

Ayrıca kapı, penceresi dolap, ocak, yüklük gibi mimari yapı elemanları detaylı bir şekilde ölçülerek çizimleri yapılmıştır. Yapıda meydana gelen değişim ve bozulmalar çekilen fotoğraflardan destek alarak ifade edilmiştir.

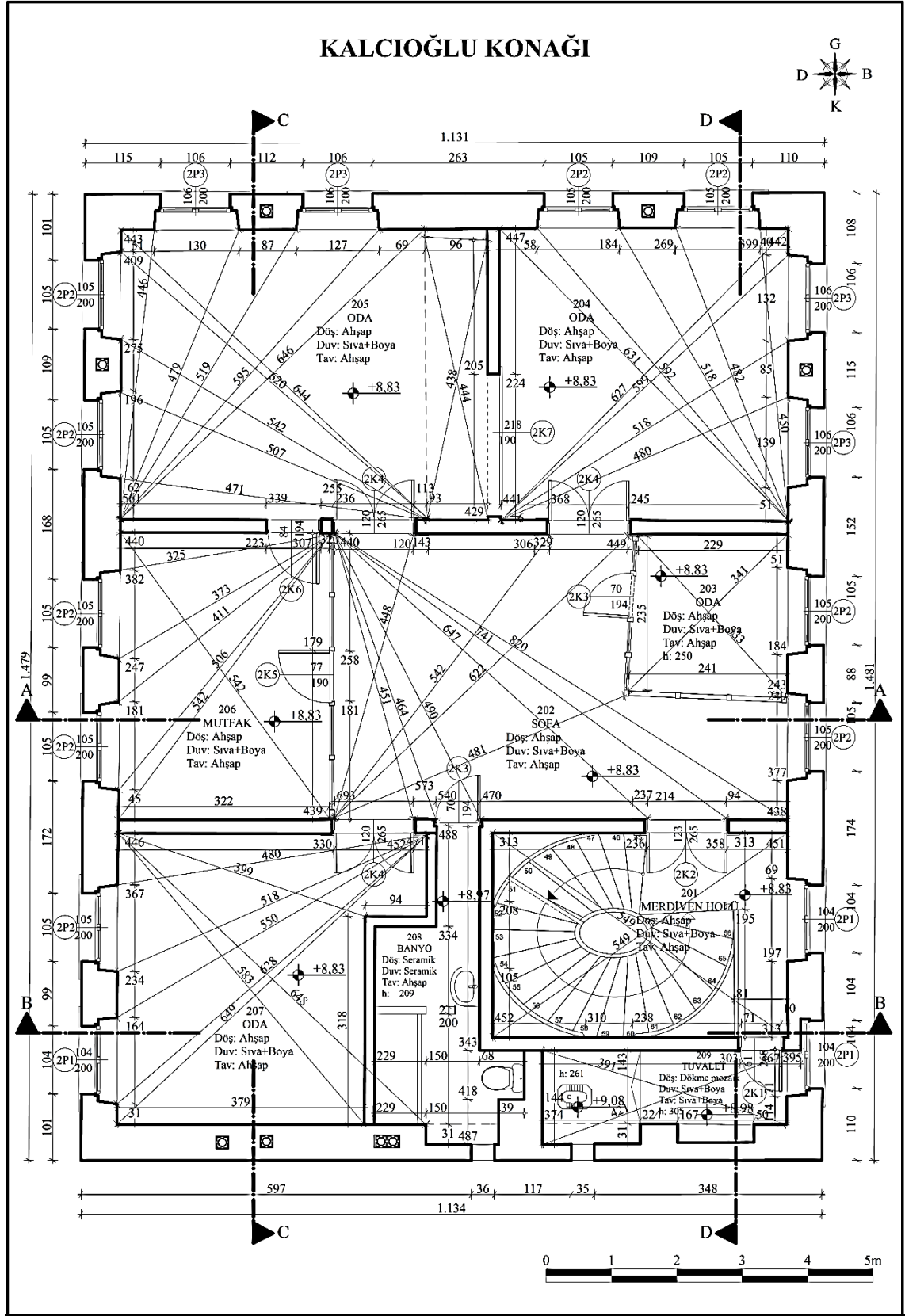
Yapının bugünkü durumunu gösteren rölöve çizimleri Archicad 15 programı kullanılarak; kat planları (zemin kat, 1.kat, 2. kat ve çatı katı), tavan planları (zemin kat, 1.kat, 2. kat ve çatı katı), kesitler ve cepheler çizimleri yapılmıştır. Kat planları ölçülendirmesi, saat yönünde yapılmış ve yapının rölöve projesi hazırlanmıştır.

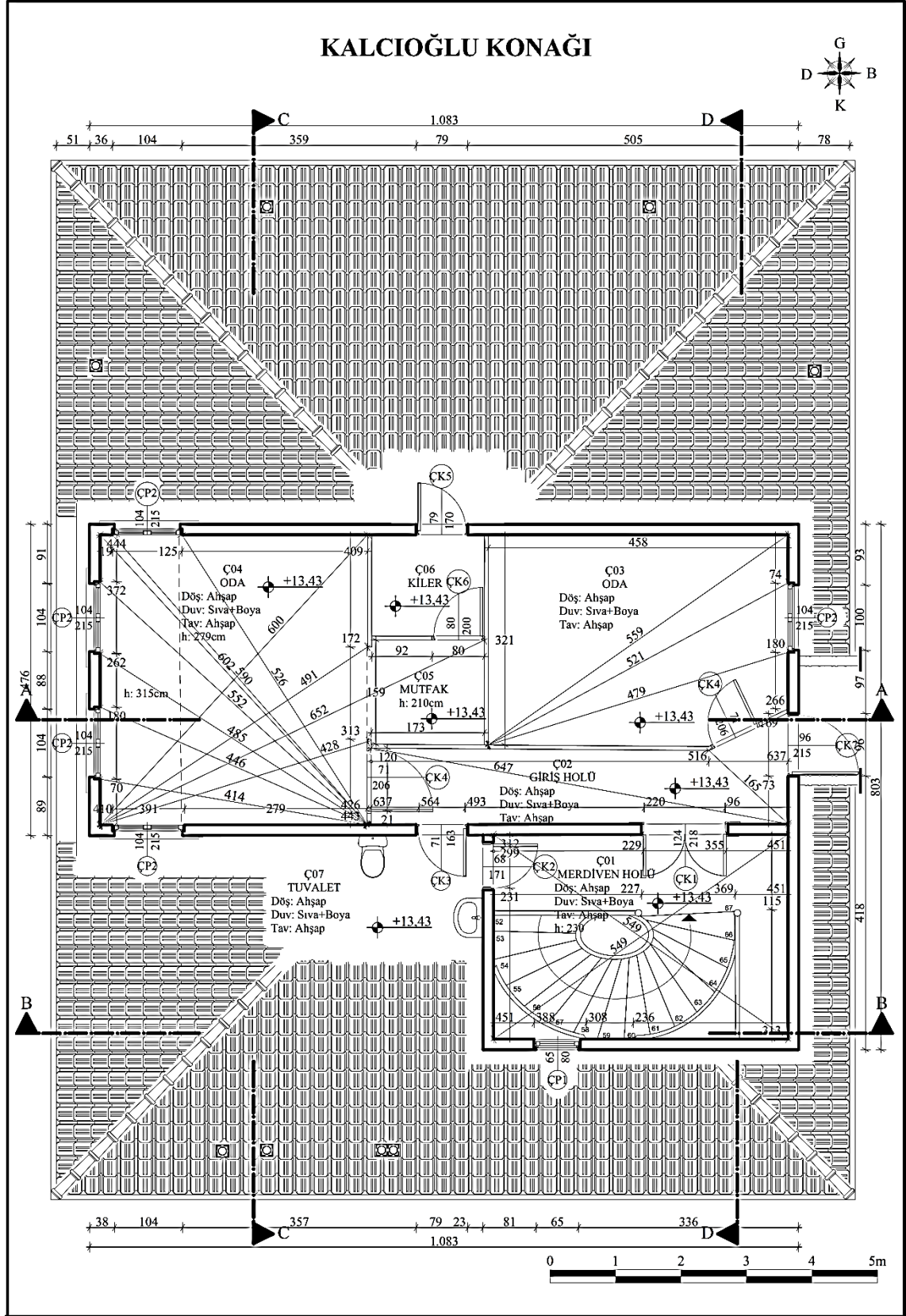
Şekil 2.26. Rölöve- Zemin Kat Planı (Turhan, 2013)

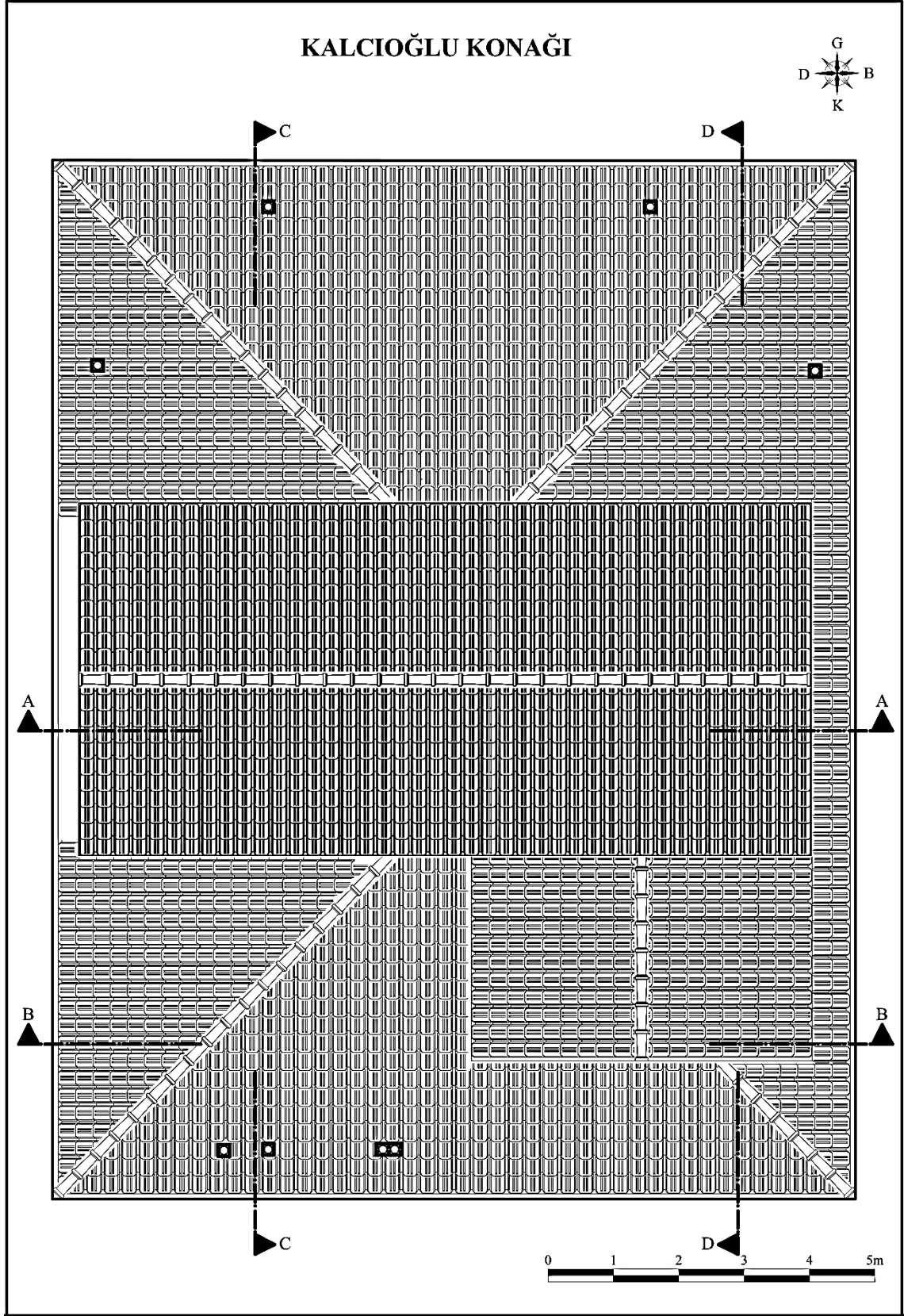
Şekil 2.27. Rölöve- 1. Kat Planı (Turhan, 2013)

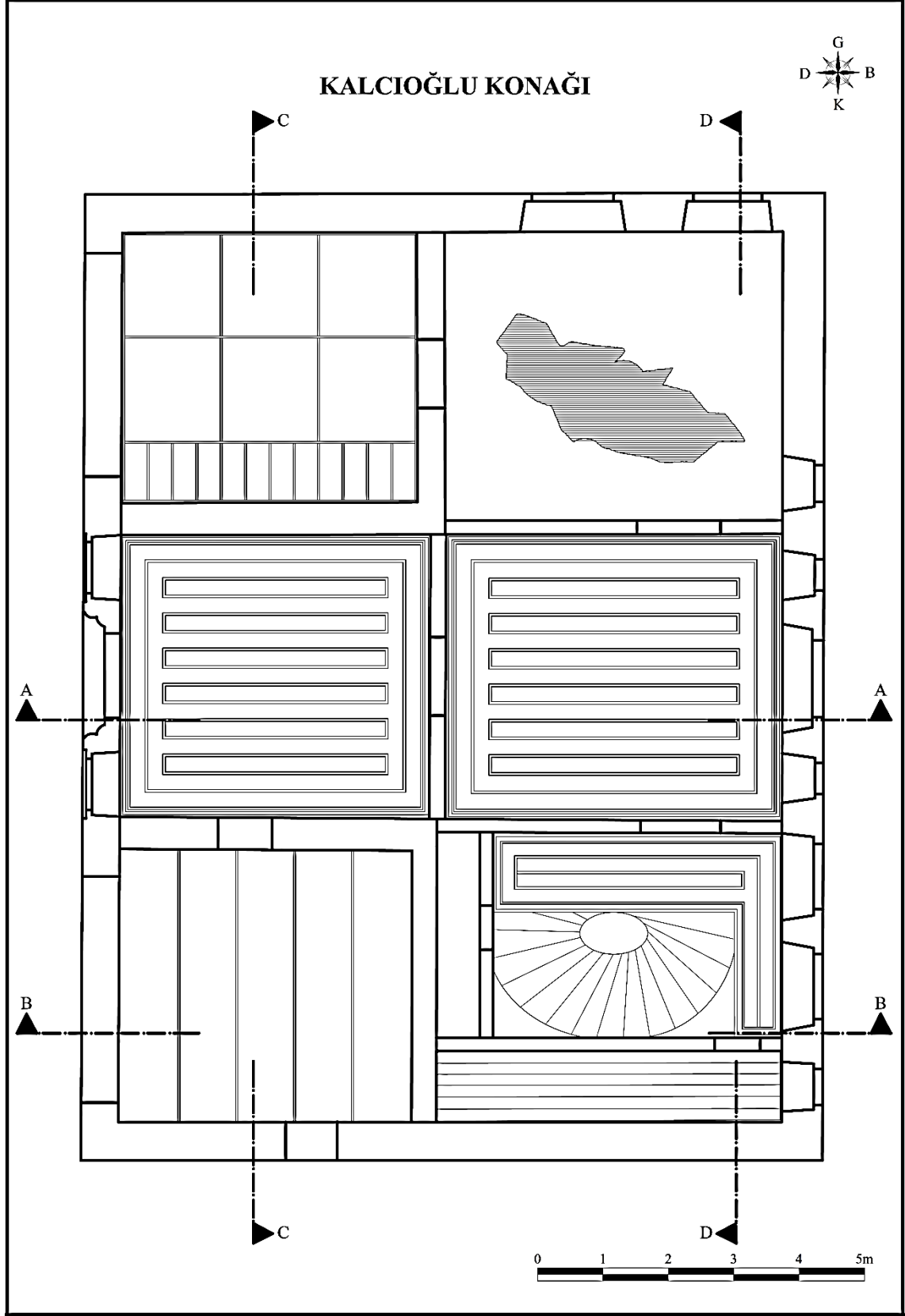
Şekil 2.28. Rölöve- 2. Kat Planı (Turhan, 2013)

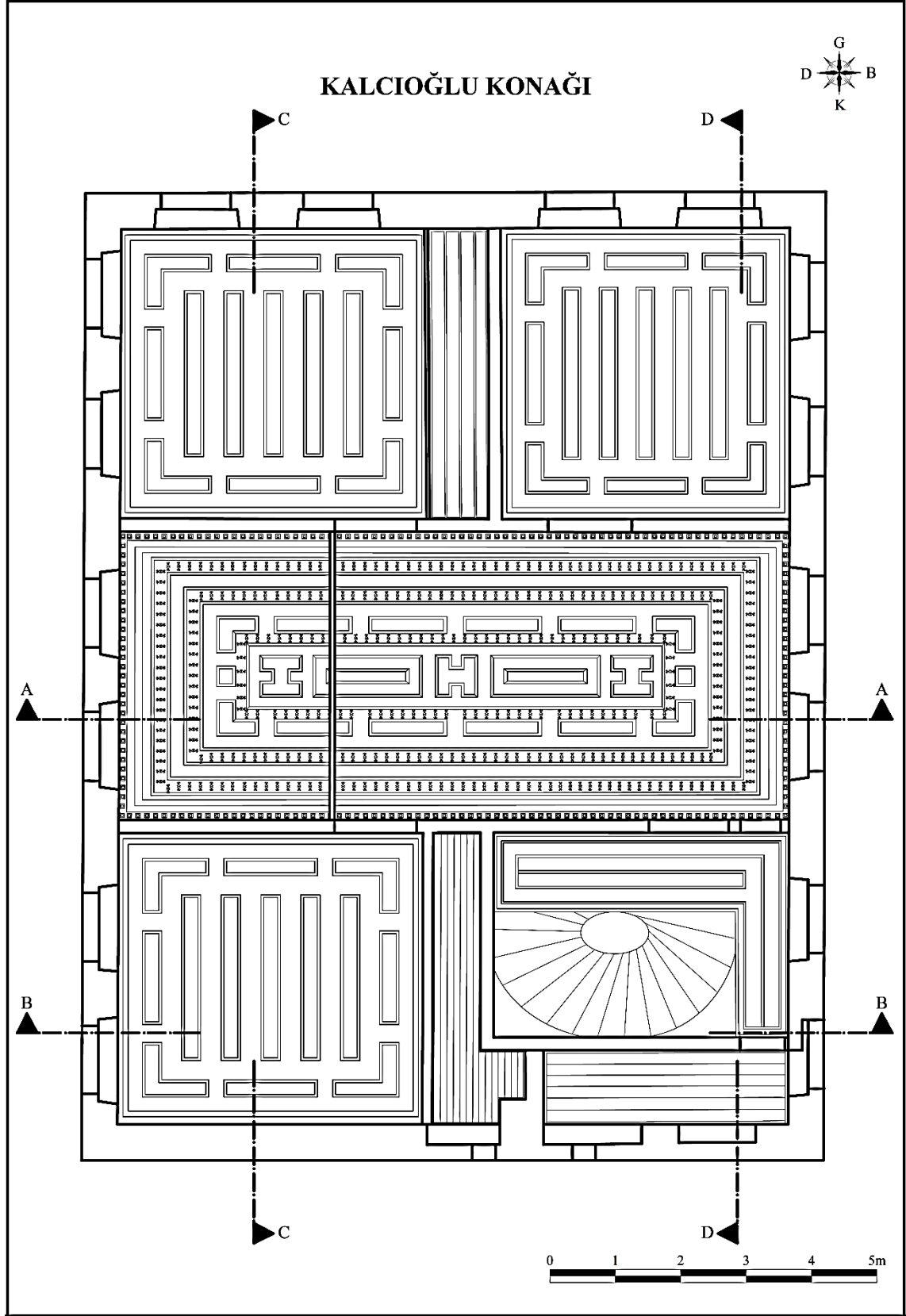
Şekil 2.29. Rölöve- Çatı Katı Planı (Turhan, 2013)

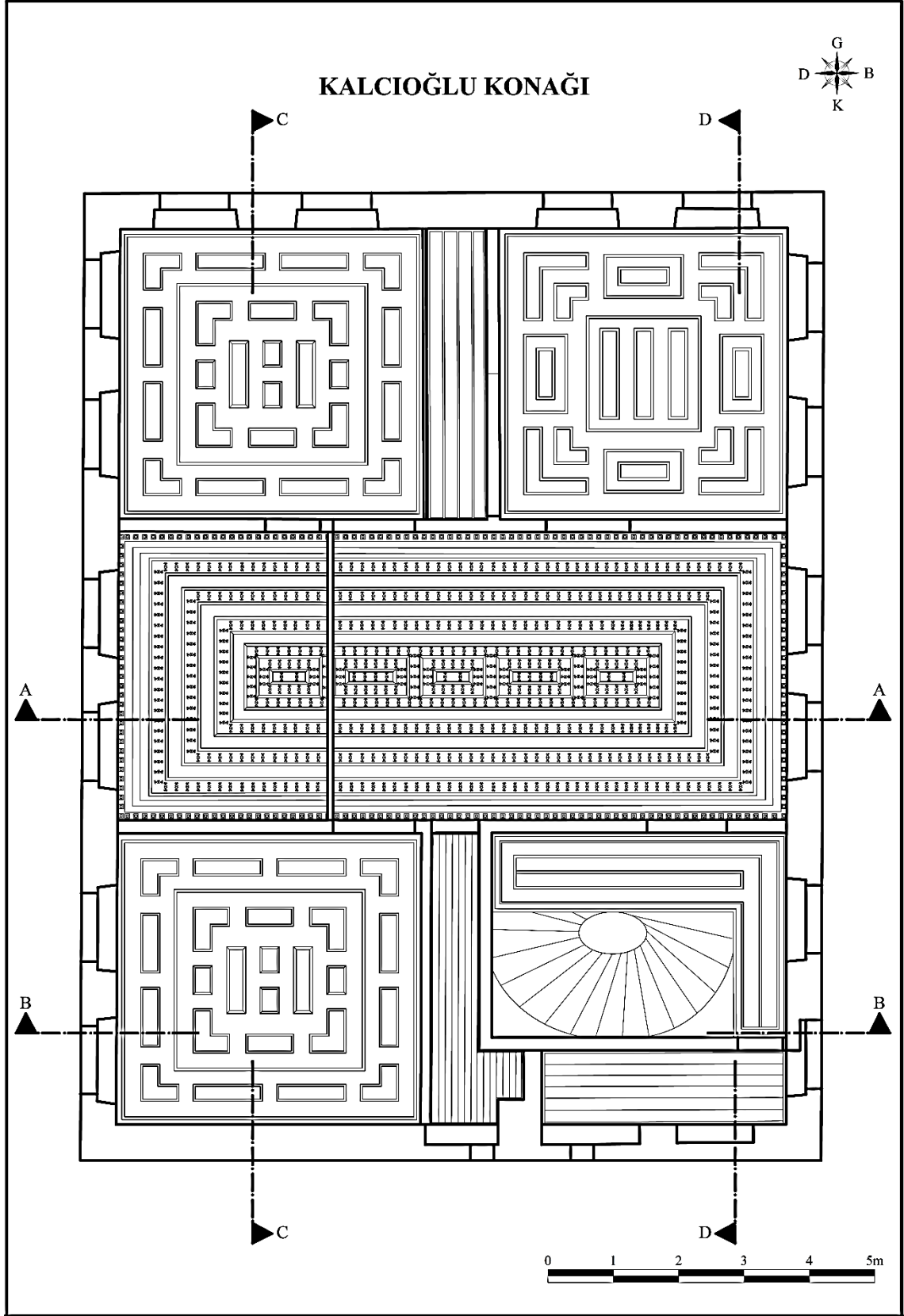
Şekil 2.30. Rölöve- Çatı Planı (Turhan, 2013)

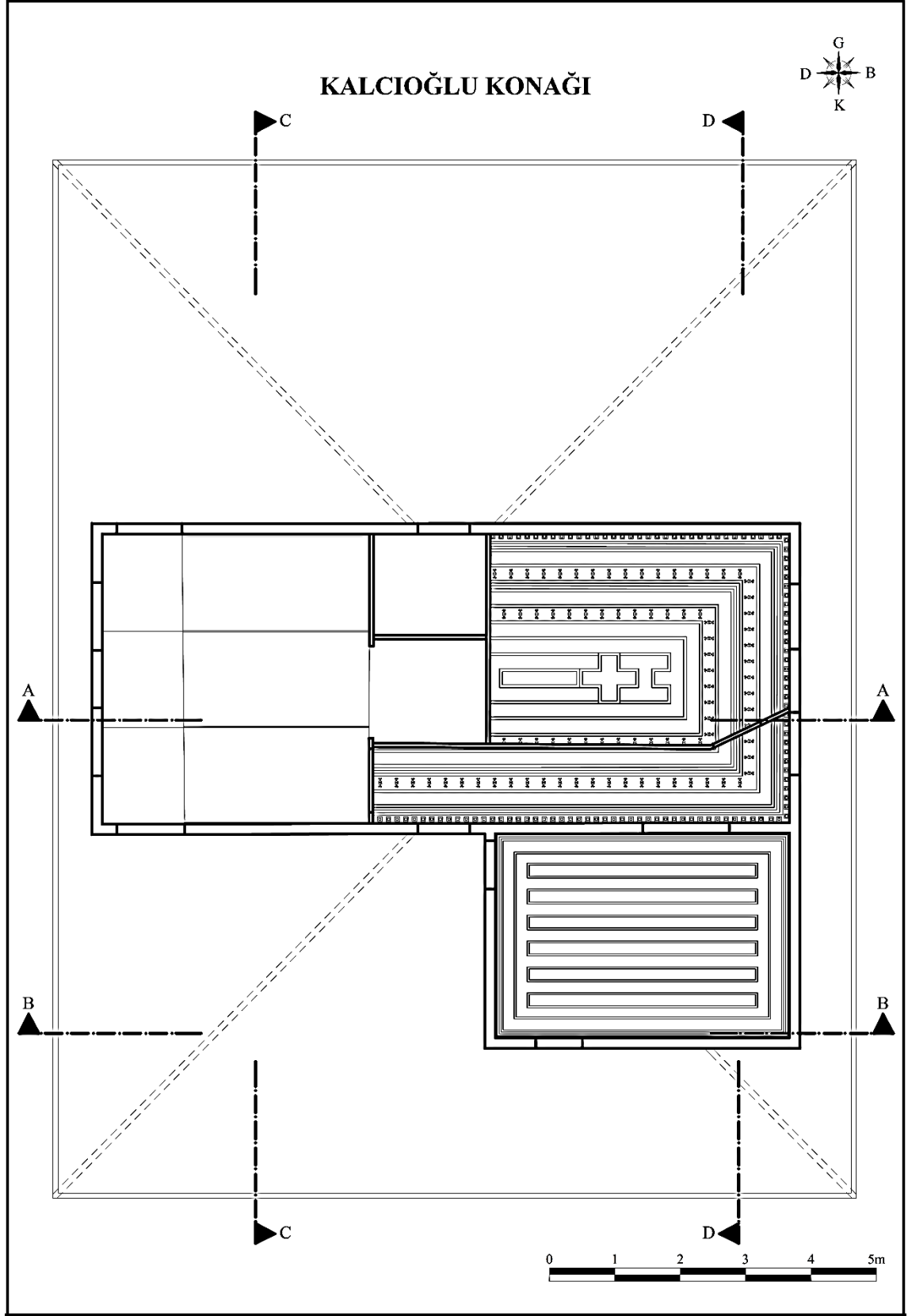
Şekil 2.31. Rölöve- Zemin Kat Tavan Planı (Turhan, 2013)

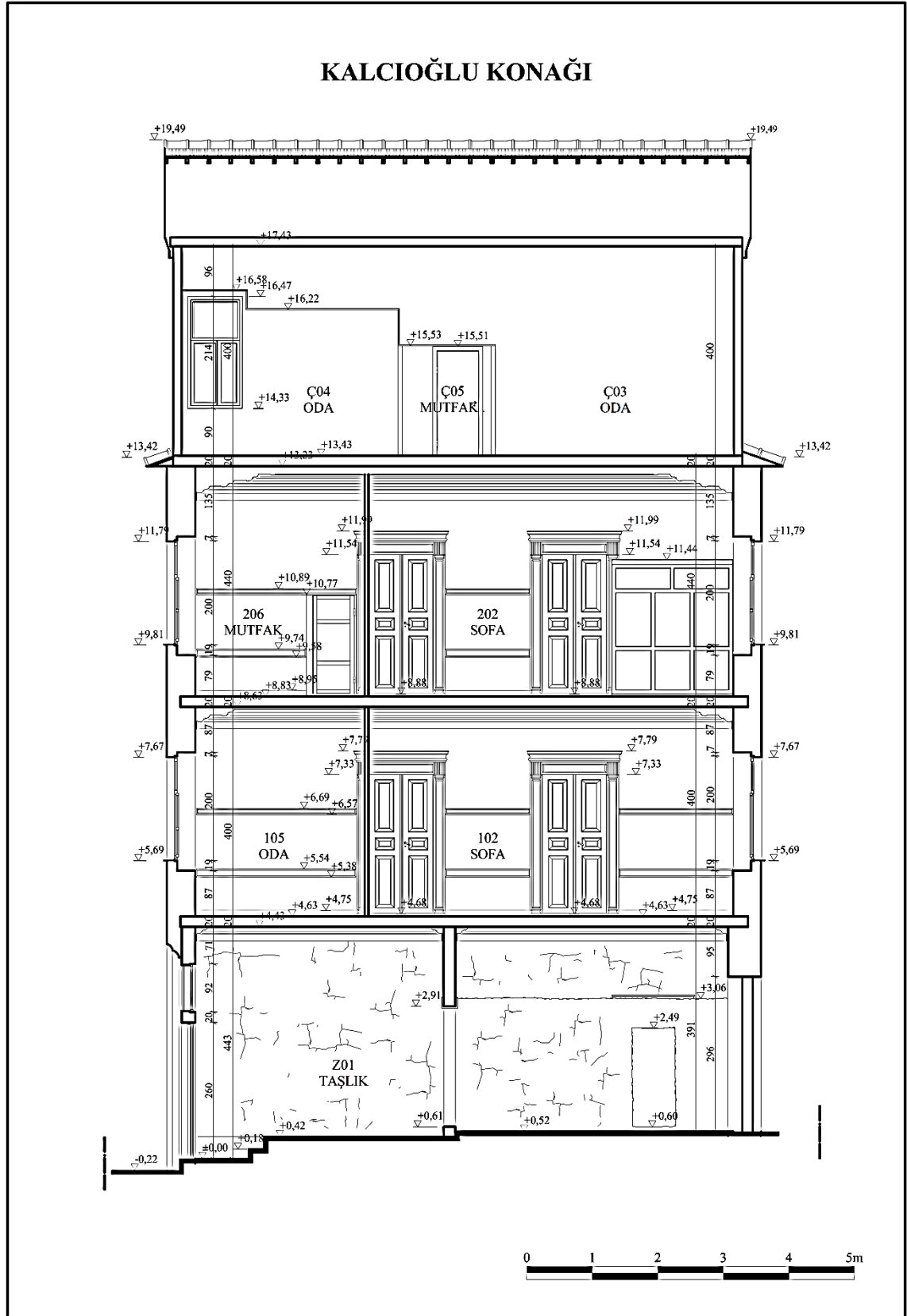
Şekil 2.32. Rölöve- 1. Kat Tavan Planı (Turhan, 2013)

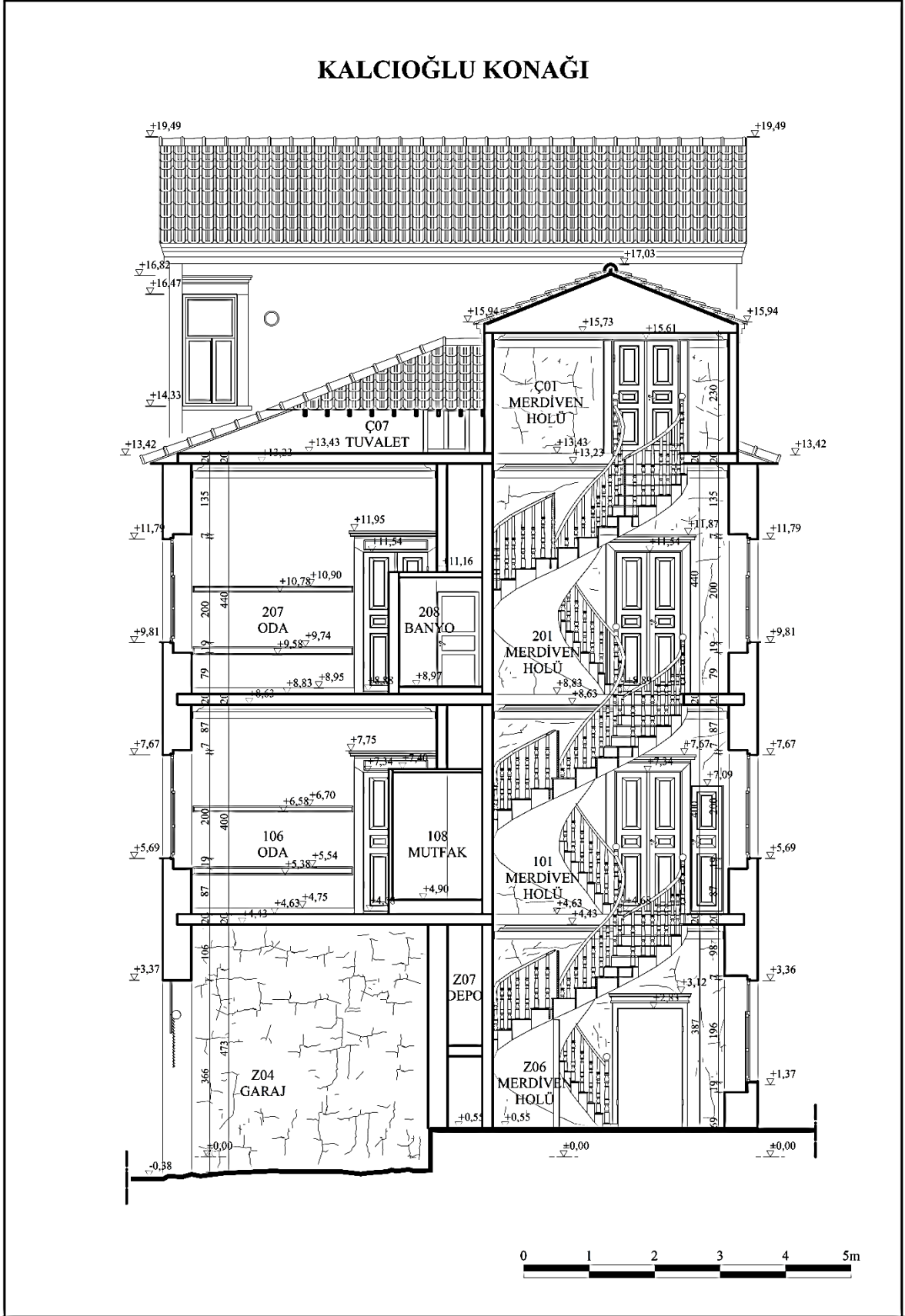
Şekil 2.33. Rölöve- 2. Kat Tavan Planı (Turhan, 2013)

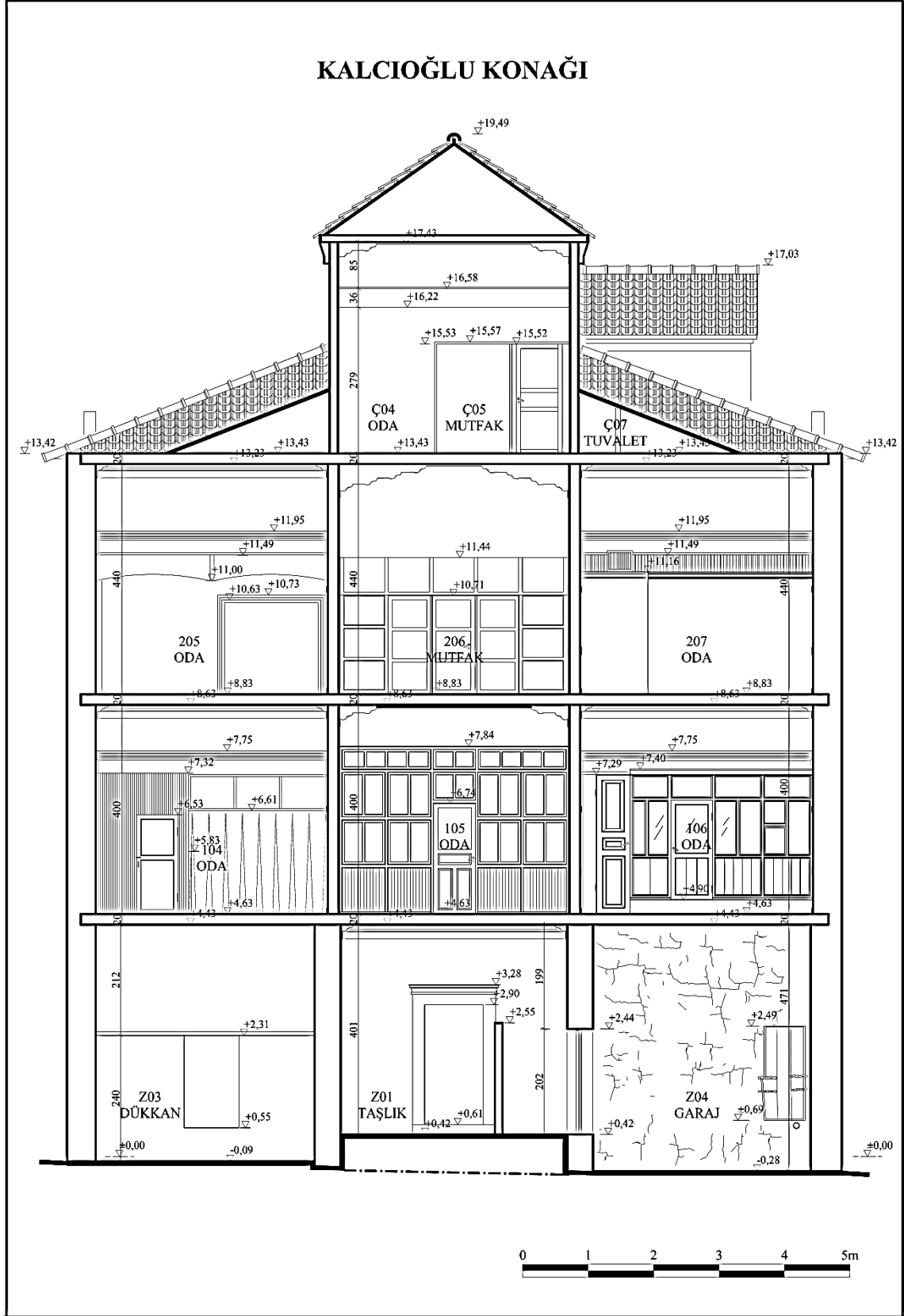
Şekil 2.34. Rölöve- Çatı Katı Tavan Planı (Turhan, 2013)

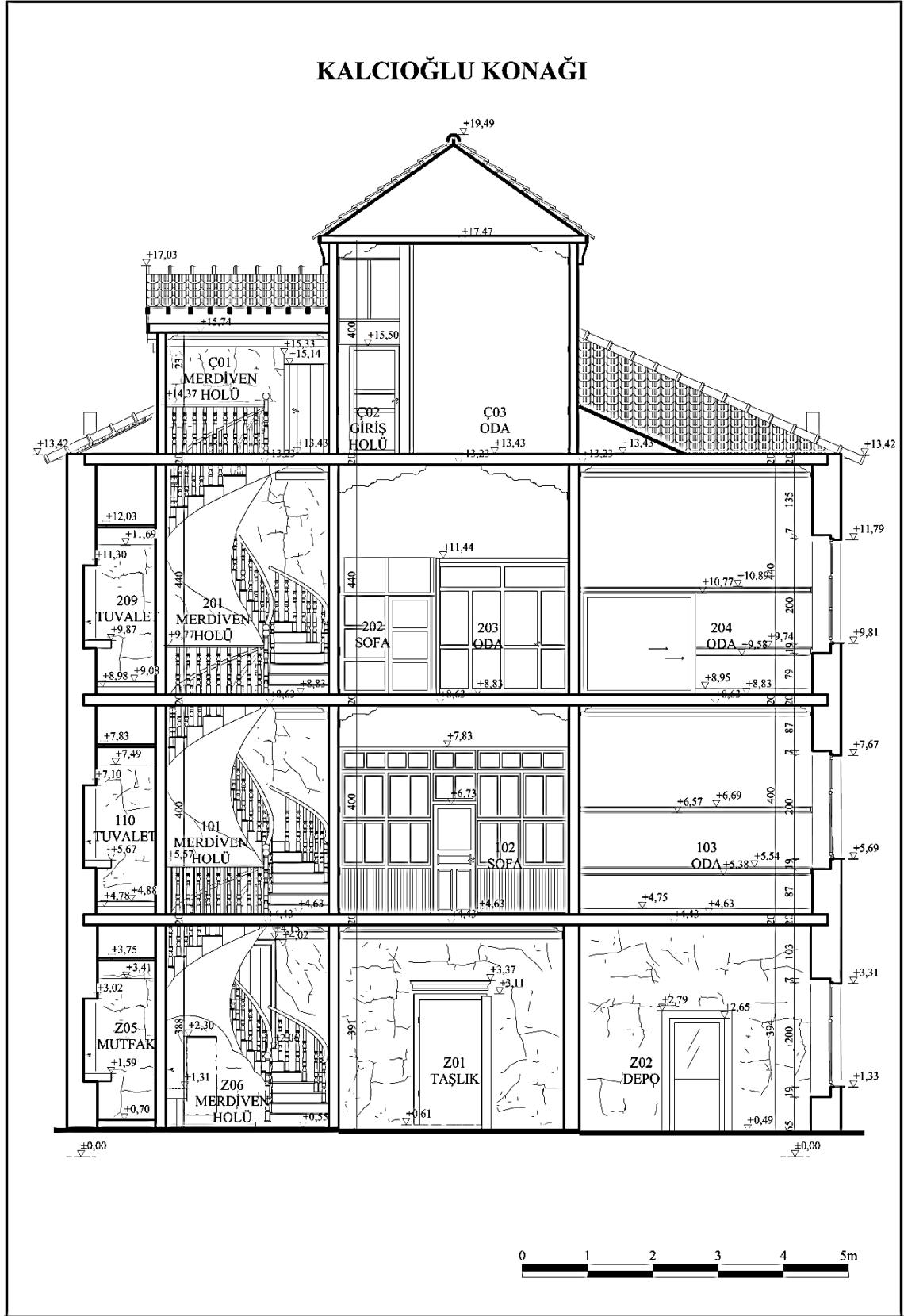
Şekil 2.35. Rölöve- A-A Kesiti (Turhan, 2013)

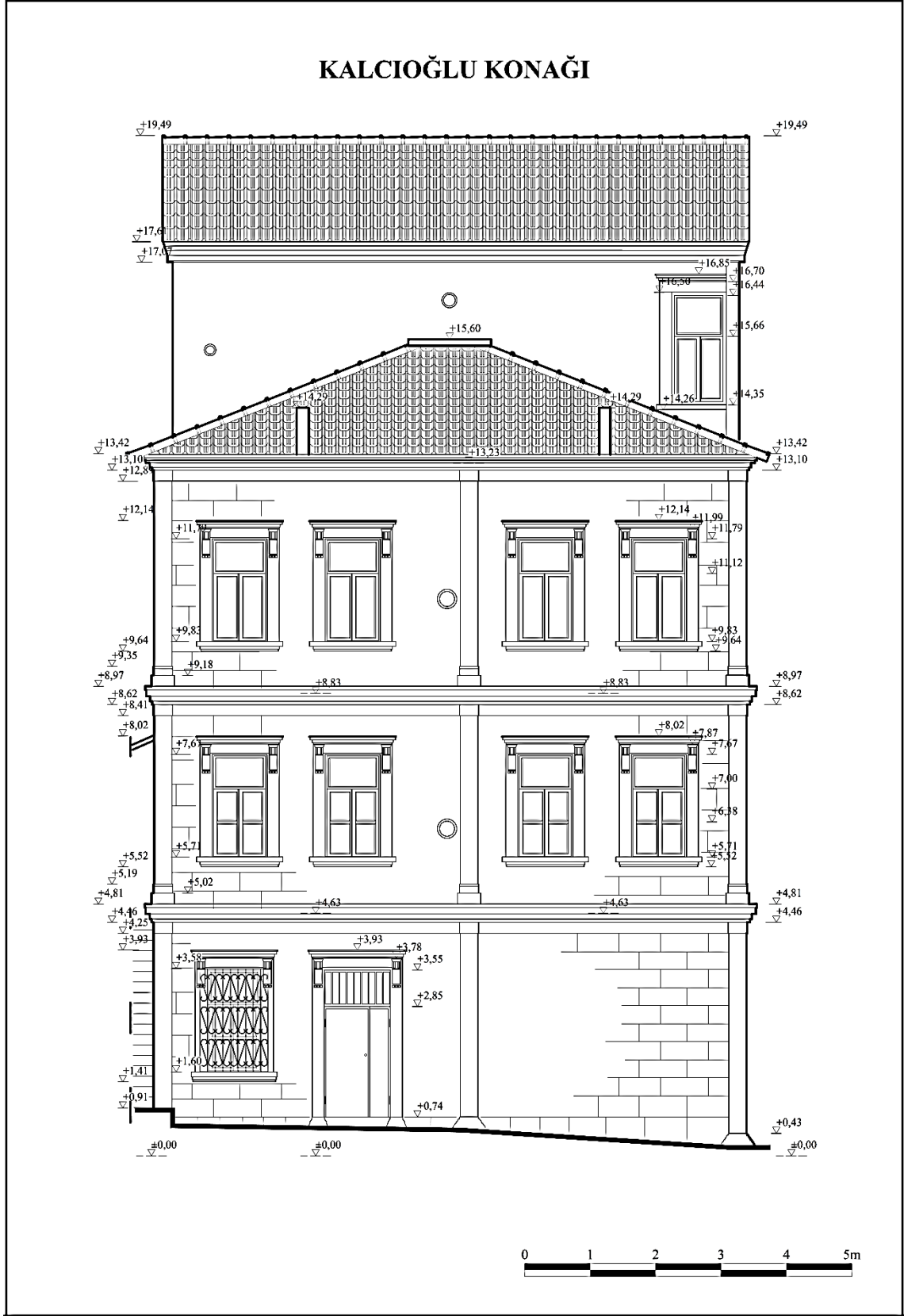
Şekil 2.36. Rölöve- B-B Kesiti (Turhan, 2013)

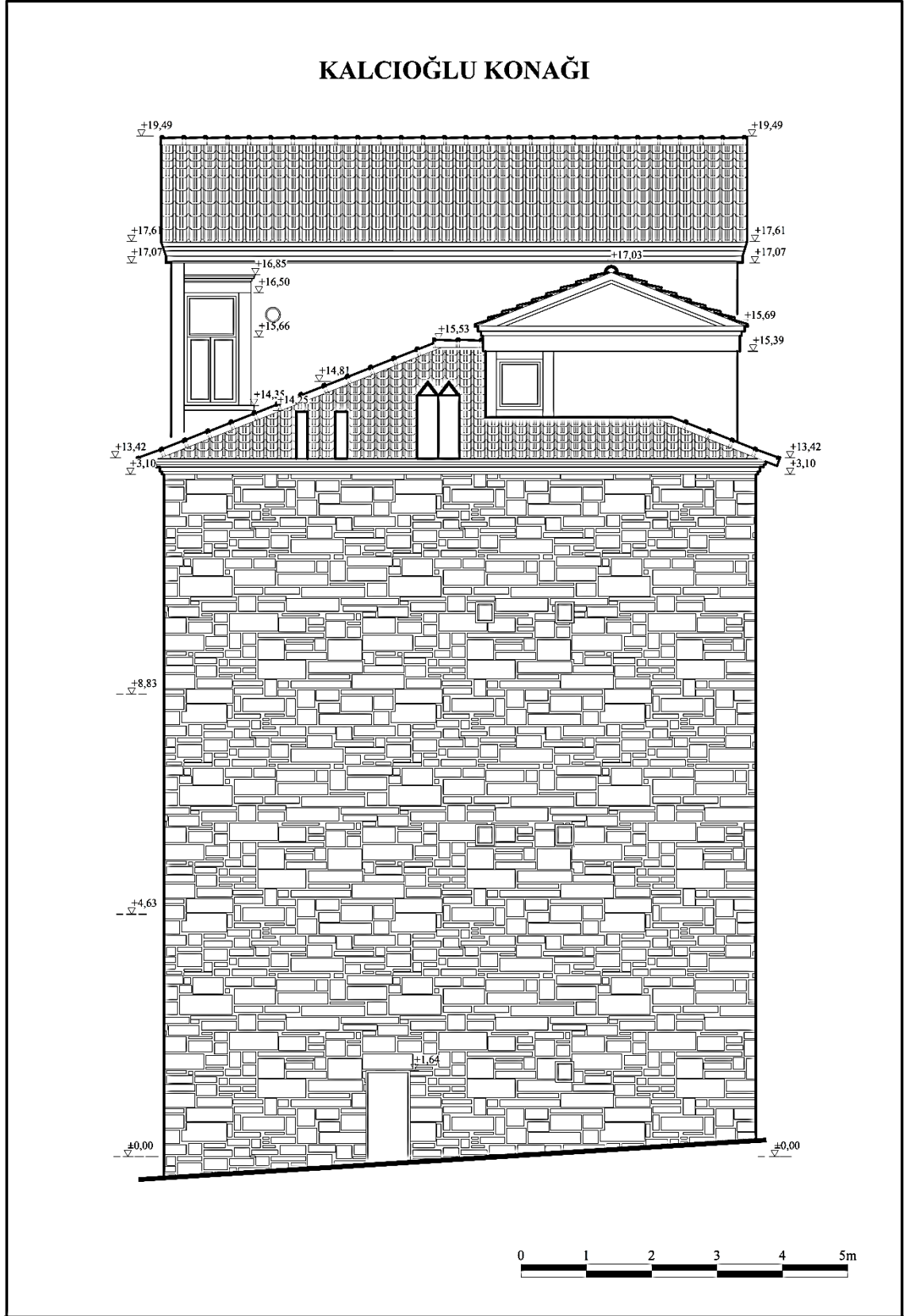
Şekil 2.37. Rölöve- C-C Kesiti (Turhan, 2013)

Şekil 2.38. Rölöve- D-D Kesiti (Turhan, 2013)

Şekil 2.39. Rölöve- Güney Cephesi (Turhan, 2013)

Şekil 2.40. Rölöve- Kuzey Cephesi (Turhan, 2013)

Şekil 2.41. Rölöve- Doğu Cephesi (Turhan, 2013)

Şekil 2.42. Rölöve- Batı Cephesi (Turhan, 2013)

2.2. Yapının Yeniden Kullanımına İlişkin Öneriler

İnsanlar için tasarlanmış yapılar ve mekânlar kullanıldıkça yaşarlar aksi halde, ilgisizlik ve bakımsızlıktan ötürü yok olur giderler. Kalcıoğlu Konağı'nı bu açıdan ele alırsak, yapının günümüzde büyük bir bölümü kullanılmamaktadır, (zemin kat, çatı katı). Kullanılan bölümleri ise günün konfor koşullarından yoksundur ve bundan dolayı kullanım şekilleri yapıyı zorlamakta ve zarar vermektedir. Yeni işlevin; yapının kullanım koşullarını iyileştirecek ve yaşam süresini artıracak nitelikte olması ve gerekli düzenlemelerin yapıya yük olmadan uygulanabilmesi, yeni işlevin seçim aralığını daraltmıştır.

Bu kararlar kapsamında, Konak için önerilebilecek olan yeni işlevler; yapının konumu, işlevsel kurgusu, kütle oranı, yapıya müdahale ölçütleri değerlendirilerek ve hangi mekânın hangi amaçla kullanılacağı, mekânın buna işlevsel ve boyutsal olarak cevap verip veremeyeceği konusunda incelenmiştir. Kalcıoğlu Konağı, özgün işlevine uygun bir plan şemasına ve mekânlar arasında doğal bir sirkülasyona sahiptir. Bu düzene aykırı olmayan, mekân kullanımları ve sirkülasyon alanları örtüşen yeni işlev olarak yapıya; kafe-restoran, büro, kurs, vakıf binası, halk kütüphanesi, konut, konaklama tesisi, gibi işlevlerin verilebileceği benzer yapı örneklerinden de faydalanarak seçilmiştir.

Bahsedilen bu önerilerde, yapılan müdahalelerin yapı için olumlu ve olumsuz tarafları bulunmaktadır. Sonuçta ataerkil bir ailenin yaşaması için planlanmış bir yapının farklı bir amaç için kullanımı söz konusudur. Bunun da bir takım sorunları beraberinde getirmesi doğaldır. Önemli olan kabul edilebilir sınırlar içerisinde, müdahalelerde bulunulması ve yapının insan kullanımına sunulmasıyla sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Şehir merkezine rahatça ulaşılabilir konumda olan, kentsel sit bölgesi içinde yer alan Kalcıoğlu Konağı, özgün kullanımı ve çevresel özellikleri göz önüne alınarak yapının eski işlevi ile pek çok açıdan paralellik gösteren; mekân kullanımı, mekân özellikleri ve işlev şeması korunarak butik otele dönüştürülmesi uygun görülmüştür. Bilindiği gibi butik oteller, mimarisi ve iç mekan organizasyonu ile bir konsept üzerine kurulmuş samimi, kişiye özel işletmelerdir. Bu tesisler, “özel tasarımlı oteller” veya “belli bir yaşam tarzını sembolize eden oteller” olarak nitelendirilmekte, ayrıca karakteristik özellikleri ve değişik tasarımlarıyla kişilere, birçok yaşam tarzını deneyimleme olanağını da sunmaktadır. Bu bağlamda Tarihi Kalcıoğlu Konağı'nın özgün dokusunun, malzemesinin, strüktürünün, süs ve bezeme unsurlarının yapıyı özgünleştiren öğeler olduğu belirlenmiş ve bu değerleri

taşıyan özgün yapının butik otel olarak yeniden kullanımının uygun bir öneri olacağı düşünülmüştür.

2.3. Yapının Butik Otel Olarak Yeniden İşlevlendirilmesi Önerisi

Kalcıoğlu Konağı, günümüzde özgün haliyle konut olarak kullanılmakta olup, rölöve çalışmasının ardından yeni bir işlev verilerek ele alınmıştır. Yeniden işlevlendirme sırasında yapıya verilecek olan fonksiyonun, konağa getireceği fazla yük, kapasite vb. gibi kriterler dikkate alınarak yapının orjinal kullanımına ters düşmeyecek şekilde yeni işlevi belirlenmiştir.

Kalcıoğlu Konağı geniş bir aileye hizmet etmek için yapılmıştır, şimdi ise seçilen yeni işlev ile birlikte birçok insanın ve ailenin gelip konaklayabilecekleri bir yapı haline getirilecek ve bu doğrultuda yeniden programlanacaktır. Bu konuda Gönül'ün (2010); “yeni işlevle kullanılan tarihi yapıların, özgün işlevle kullanılan yapılara göre, daha fazla müdahale gerektirerek, iç mekânda değer kaybetme riskinin artabileceği anlaşılmıştır.” bu tespiti, her ne kadar seçilen işlevi desteklemese de yapılan müdahaleler koruma ve yaşatma çerçevesinin ötesine geçmeyip yapıya zarar verecek her bir müdahaleden kaçınılacaktır.

Yapıya farklı bir işlev verilmiş olsa bile içerik olarak yapıdaki mekan kullanımları, mekanlar arasındaki orjinal sirkülasyon korunacak, orjinal olmayan ekler ve mekanlar yapıdan temizlenecek, yapı sahiplerinden öğrenilen bilgiler ışığında, konağın orjinal cephe düzeni ve mekan kurgusuna dönüşü sağlanacaktır. Bu bağlamda yapıda yeni işlev gereği yapılacak organizasyon; işlevin belirlenmesinden sonra çıkarılan ihtiyaç listesine göre hazırlanıp ele alınacaktır.

Çelik (2010) çalışmasında, butik otellerin başlıca üç ana mekân gurubundan oluştuğuna değinmiştir. Bu mekânları; ortak kullanım alanları, bireysel kullanım alanları ve servis mekânları olarak belirtmiştir.

- Ortak kullanım alanları; butik otel içerisindeki kullanıcıların bireysel ya da hep birlikte vakit geçirebildikleri alanlardır. Bu alanları; giriş-lobi mekanı, yemek yeme mekanı, kahvaltı salonu, çok amaçlı salon alanları ve rekreasyon alanları olarak gruplandırabiliriz.
- Bireysel kullanım alanları; butik otel ünitelerinde kişisel kullanılan mekânlardır. Yatma mekânları ve ıslak hacimler bireysel kullanım alanlarına girmektedir.

- Servis mekânları; butik otel içerisindeki kullanıcılara servis hizmeti yapan mekânlardır. Bu mekânlara mutfak mekânlarını, çamaşırhaneleri ve depoları alabiliriz (Çelik, 2010).

Bu açıklamalar ışığında butik otel olarak ele alınan Kalcıoğlu Konağı'nda ortak kullanım alanları; zemin katta, bireysel kullanım alanları; birinci kat, ikinci kat ve çatı katında, servis mekânları ise; zemin katta çözülecektir.

Zemin kat; yapının orjinal ana giriş kapısı olan ZK1, yeni işlevde de aynı amaçla kullanılarak yapıya girişi sağlamaktadır. Yapının taşlık bölümü (Z01); giriş ve resepsiyon, Z04 nolu oda; dinlenme, kitap okuma, TV izlem gibi birçok eylemi barındıran bir mekan, Z02 ve Z03 nolu oda; hazır gelen yiyecek ve içeceklerin servis ve sunumlarının yapıldığı bir mutfak ve kahvaltı salonu olarak kullanılacaktır. Depo olarak kullanılan Z07 nolu oda tesisat odası olarak kullanılacaktır. Orjinalinde tuvalet olarak tasarlanmış olan ve günümüzde bu işlevini kaybetmiş Z05 nolu oda ise; personele ait tuvalet olarak yine aynı işlevini sürdürecektir.

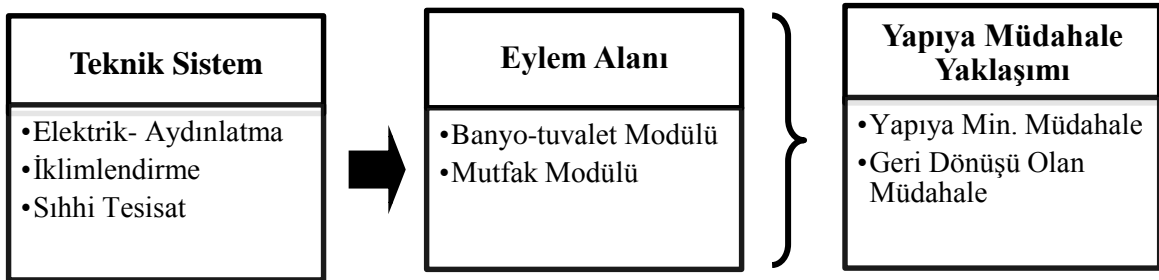
Birinci kat; orjinal plan kurgusuyla koruncak, sonradan oluşturulan 105 nolu oda kaldırılarak orjinal sofa kurgusu sağlanacaktır. Sofa; oturma- bekleme odası olarak kullanılırken, orjinalinde yatak odası olarak kullanılan üç oda yine aynı amaçla kullanılacaktır ve bu odalar için tasarlanan ıslak hacim modülleri ve mutfak modülleri uygun yerlere yerleştirilecektir. Bu katta yer alan 110 nolu oda ise; orjinal işlevini koruyarak yine tuvalet olarak değerlendirilecektir.

İkinci katta, birinci katla aynı palan kurgusuna sahip olduğu için burada yapılan mekân organizasyonu birinci katla benzerlik göstermektedir. Sofa; oturma- bekleme odası olarak kullanılacak geri kalan üç oda ise yatak odası olarak kullanılacaktır ayrıca 209 nolu odanın orjinal işlevi değişmeden yine tuvalet amaçlı yapıya hizmet edecektir.

Çatı katı dairesine ise ÇK1 kapısından giriş sağlanacaktır. Bu bölüm orjinalinde tek bir mekânken, ihtiyaçlar doğrultusunda bölünmüştür. Yeni işlev ile birlikte, ihtiyaçlar doğrultusunda bu mekân planlanacak, yeni işlevler için gerekli düzenlemeler (oturma odası, mutfak ve ıslak hacimler ile asma katında yatak odası) bu mekân bölünmeden organize edilecektir.

2.3.1. Yeni İşlevin Gerektirdiği Düzenlemelerin Belirlenmesi

Kalcıoğlu Konağı 20.yy başlarında yapılmış, yapıldığı dönemin yaşam tarzını ve teknolojisini yansıtmıştır. Fakat ilerleyen zamanlarda teknolojideki ve aile yapısındaki değişimler yapıyı da etkilemiş ve bu gelişmeler yapıya adapte edilmeye çalışılmıştır. Plan kurgusunda ilk olarak mekanların işlevlerinin değiştirilmesi, buna bağlı olarak; yeni birimlerin oluşturulmasına, yeni girişlerin açılmasına, sirkülasyon alanlarının değişmesine neden olmuştur. Yapının tesisat sisteminde ise, yapıldığı dönemde taşıma suyla ihtiyaçların giderildiği, gaz lambalarıyla aydınlatıldığı dönemden bu güne gelene kadar yapıya su ve elektrik tesisatı döşenmiştir. Fakat bu sistemler; elektrik kablolarının duvar ve tavan yüzeyinden açık bir şekilde geçirildiği, su borularının istenilen yere hiçbir estetik kaygı olmadan taşındığı bir düzenek içinde çözülmüştür. Doğal olarak bu müdahaleler yapıya geri dönüşü olmayan zararlar vermiştir.

Şekil 2.43. Özgün yapının yeniden kullanımı için gerekli sistem ve eylem alanlarının belirlenmesi ve bu sistemlerin yapıya adapte edilme kriterleri

Günümüzde bakımsızlık ve yapılan yanlış müdahaleler yüzünden iyi durumda olmayan Kalcıoğlu Konağı, “Butik Otel” işlevi ile değerlendirilecek, yeni işlevin programı, yapıda var olan mekânlarla örtüştürülecek ve yapıda mevcut olmayan ya da uygun koşullarda yerleştirilmemiş sistemlerin çözümüne yönelik çalışmalar bu bölümde gerçekleştirilecektir. Yapıdaki her bir mekânda ihtiyaç duyulan iklimlendirme, aydınlatma, elektrik sistemi sağlanacaktır. Ayrıca yatak odalarına ait ıslak hacimler, mutfak birimleri ve bunlara ait temiz su, pis su tesisatı projelendirilecek ve tüm bu tesisat sistemi korumacı bir yaklaşım ve belli bir sistem dâhilinde çözümlenip günün konfor koşulları yapıya adapte edilecektir, (Şekil 2.43). Geri dönüşümlü bir şekilde yapılması planlanan bu çalışmada

yapılacak olan müdahaleler; yapının plan şemasında ve tesisat sisteminde detaylı olarak ele alınacaktır.

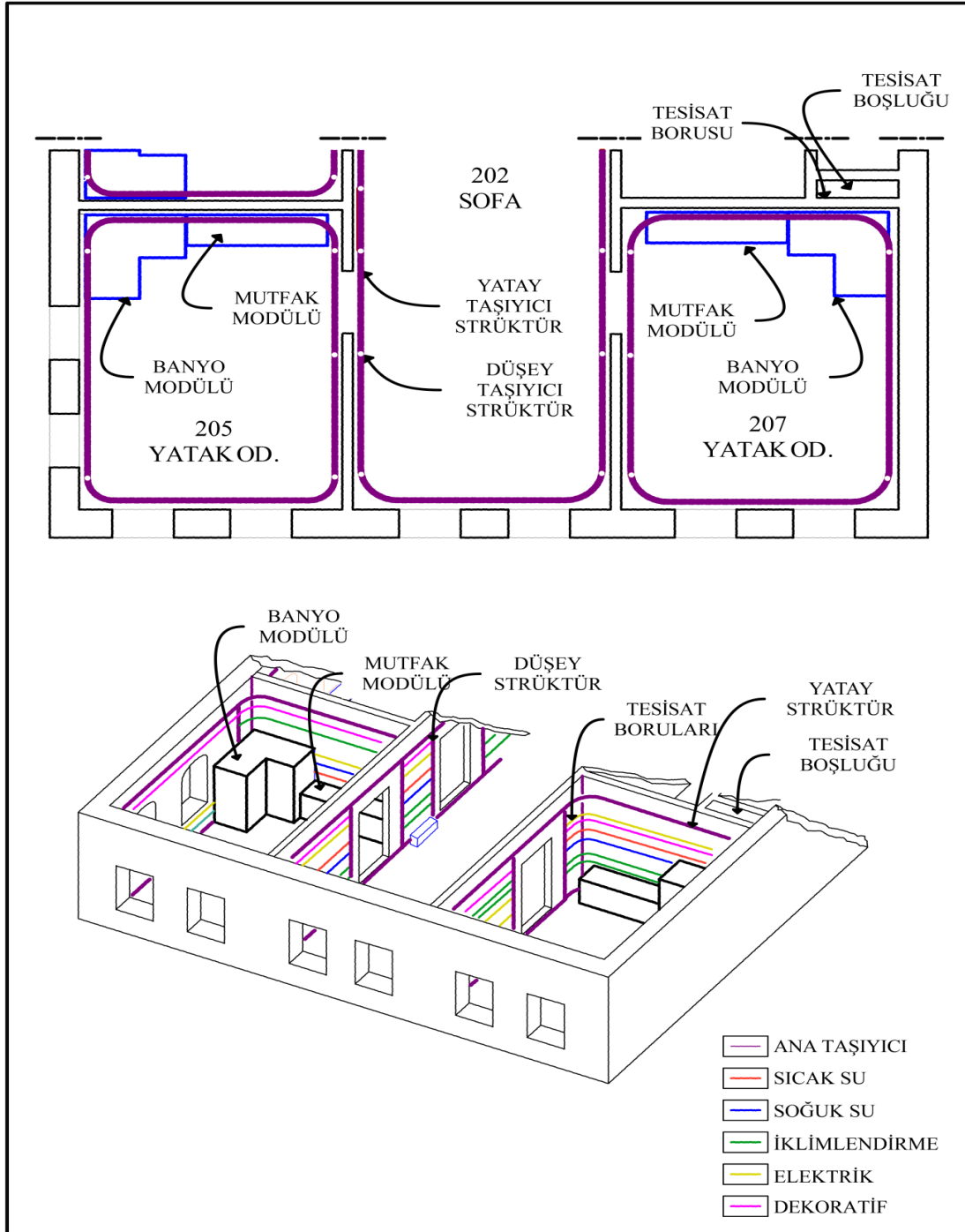
2.3.1.1.Plan Şemasında Yapılacak Düzenlemeler

Kalcioğlu Konağı'nın plan şeması, sirkülasyon alanları ve mekanların kullanım amaçları zamanla değişmiş ve değişen düzene göre bu mekanlar yeniden organize edilmiştir. Bazı katlara yeni bölücüler yerleştirilmiş (birinci kat ve ikinci katın sofa bölümlerine ayrıca çatı katına), bazı katlarda bölücü duvarlara boşluklar açılıp (ZK11,ZK12, 1K2, 2K3, 2K6, 2K8) yeni sirkülasyon alanları oluşturulmuş, bazı cephelerde ise var olan boşluklar büyütülerek (1K9,ÇK7) kapıya çevrilmiş, bazı katlara ulaşmak için düşey sirkülasyon alanları eklenmiş(batı cephesinde ki muhdes merdiven), bazı katlarda da mekan içinde mekan oluşturulmuştur (Z08, Z09, 105, 108, 109, 203,206, 208, Ç03, Ç04, Ç05, Ç06 nolu mekanlar). İhtiyaçlar dâhilinde zamanla oluşan bu değişiklikler yeni işlevin gerektirdiği düzene göre yapıdan temizlenecektir. Bu kararın alınmasındaki ölçütte; yapılan incelemeler ve analizler sonucunda, yapıya sonradan eklenen birimlerin görsel olarak ve estetik açıdan hiçbir nitelik taşımadığı, yalnızca ihtiyaçların karşılanmasına yönelik müdahaleler olduğu, yapıya hiçbir değer katmadığı yer almaktadır. Ayrıca yapıya sonradan kazandırılan mekânlar arasındaki geçişlerin, yeni işlevin işleyişine zarar verdiği için kapatılmasının ve yapının orijinal plan kurgusunun yeniden sağlanmasının daha sağlıklı olduğu düşünülmüştür. Fakat burada savunulan düşünce şu değildir, “her tarihi yapı, yapılan restitüsyon çalışmalarının ardından elde edilen bilgiler doğrultusunda, ilk yapıldığı plan kurgusuna, strüktürüne, malzemesine, teknolojisine dönüştürülsün”. Bu düşünce ve tavır zamana karşı gösterilen bir saygısızlıktır, amacımız zamanın izlerini silmek değil sadece nitelik yönünden değerlendirilip, yapının bütünlüğüne karakterine ters düşen, zarar veren izleri kaldırmaktır.

2.3.1.2.Tesisat Sisteminde Yapılacak Düzenlemeler

Yapıya yapılacak olan bu müdahaleler; elektrik tesisatı, ısıtma-havalandırma tesisatı, sıhhi tesisat sistemleri olarak ele alınmıştır . Ayrıca yeni işlevin ihtiyaç listesinde bulunan, ıslak hacim modülü ve mutfak modüllü de bu bölümde irdelenip

değerlendirilmiştir. Günün konfor koşullarını yapıya uygun bir şekilde adapte edebilmek için yapılan bu çalışmada, üretilen çözümler yapıya zarar vermeden, estetik bütünlük dikkate alınarak değerlendirilmiş ve gerekli detay çizimleriyle de konunun netleşmesi amaçlanmıştır, (Şekil 2.44).

— Elektrik ve Aydınlatma Tesisatı: Elektrik tesisatın uygulanmasında dikkat edilecek en önemli sorun, kabloların yerleştirilmesiyle ilgilidir. Yapının mevcut elektrik kabloları duvar ve tavan yüzeylerinden açık bir şekilde geçirilmiş ve belli noktalarda tavan yüzeyi delinerek aydınlatma elemanları bu bölümlerden sarkıtılmıştır (Şekil...). Yapılmış olan bu müdahaleler hem yapıya zarar vermekte hem de estetik olarak göze hoş gelmemektedir.

Yapı “Butik Otel” olarak değerlendirileceği için yapıdaki gereksinimlerde bu yeni işlev çerçevesinde şekillenmiştir. Yapıda bulunan ve ihtiyaçlar dâhilinde oluşturulan mekânlar (resepsiyon, çok amaçlı salon, mutfak, kahvaltı salonu, sofa, merdiven holü, yatak odaları, yatak odalarındaki ıslak hacimler, ortak kullanıma açık tuvaletler) için gerekli olan elektrik zemin kattaki Z07 nolu tesisat odası olarak kullanılan bölümden belli bir sistem dâhilinde gerekli yerlere taşınmıştır. Elektriğin taşınması konusunda tarihi yapıya yaklaşım; çalışmada belirlenen esaslar ışığında gerçekleştirilip yapının zemini, duvarı, tavanı; kırılmadan, oyulmadan kendi kendini taşıyan, yapıya zarar vermeyen istenildiği takdirde yapıdan uzaklaştırılması problem olmayan, yapı için özel tasarlanmış dekoratif sistem ile gerçekleştirilmiştir. Yatayda ve düşeydeki metal elemanların birleşmesiyle oluşan kendi kendini taşıyan bu sistem hem elektrik kablolarının mekânlara taşınmasını sağlamış hem de yapı için gerekli olan aydınlatma elemanlarını ve bunlara ait elektrik prizi, elektrik anahtarlarını bünyesinde barındırmıştır. Ayrıca aynı sistemin taşıyıcılığı ile bütün odalara telefon, TV gibi zayıf akım tesisatları da yerleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan yapının mevcut her bir mekânına ayrı bir elektrik kablosu çekilmiş, buna ek olarak yeni işlevle konsepti belirlenen yapının bir apart otel olarak da kullanılabilmesi için yatak odalarına, mini buzdolabı ve çamaşır makinesi de yerleştirilmiştir. Çamaşır makinesi ve buzdolabı güçlü bir akıma ihtiyaç duyduğu için bu elektronik aletlere ayrıca bir elektrik kablosu daha çekilmiştir. Mevcut düzende uygulanan aydınlatma elemanlarının tavan kompozisyonuna zarar verdiği düşüncesinde, bu uygulamada tavandan sarkan aydınlatılma elemanları kullanılmamıştır. Bunun yerine asıl aydınlatma, yapı için tasarlanan sürtüktür sistemine yerleştirilen spot aydınlatma elemanlarından sağlanmıştır. Dolayısıyla her bir duvar yüzeyinde kullanılacak olan spot aydınlatma için elektrik kablolarının da bu duvar yüzeylerinden dolanması gerekmiştir. Çalışmada, kabloları; duvar, tavan, zemin yüzeyine gizlemek yerine onları sergilemek düşüncesinde de etkilenerak, kablolar tasarlanan strüktürle bağlantılı olarak bu strüktürün yatayda ve düşeyde ana taşıyıcı iskeletten geçirilerek ya da sadece tek kablonun geçiş

yapabileceği yatay taşıyıcıya paralel ve sonunda düşey taşıyıcıyla birleştirilen bir kurguyla, mekânlar içinde dolaştırılması sağlanmıştır. İşte bu noktada dikkat edilen bu kabloların yalın olarak değil de daire çaplı metal elemanlardan geçirilerek estetik olarak göze hoş gelmesini sağlamaktır.

Sonuç olarak tavan yüzeyine zarar vermemek ve ayrıca görsel açıdan da kabloların tavandan geçmesi uygun olmayacağı için tavan tipi aydınlatmanı yapılmadığı bu uygulamada, tasarlanan dekoratif taşıyıcı sisteme yerleştirilen spot aydınlatmalar, belli yerlerde kullanılan lambaderler, ve abajurlar yapının aydınlatılmasında kullanılan elemanlar olmuştur.

— İklimlendirme: Kalcıoğlu Konağı yapıldığı dönemden bugüne kadar soba ile ısıtılmış, soğutma ve havalandırma için doğal yollar kullanılmıştır. Fakat seçilen yeni işlev ile birlikte bu düzeneğin yetersiz kaldığı, ihtiyaçlara cevap veremediği apaçık ortadadır. Var olan bu sistemin yerine günün konfor koşullarını yansıtan gerektiğinde ısıtan, soğutan, nemlendiren, taze havayla havalandıran ve her bir mekân için ayrı ayrı sıcaklıkların uygulanabildiği klima sisteminin yapıya yerleştirilmesi uygun bulunmuştur. Bu sistem hem seçilen işlev için avantajlıdır hem de yapının bölümleri gereksiz yere depo, kazan dairesi amacıyla kullanılmamış bu sayede kazanılan alanlar butik otelin farklı ihtiyaçları için değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda yapıda kullanılacak olan multi klima, tek bir dış ünite ve bu dış üniteye bağlanacak maksimum dokuz iç üniteden oluşmaktadır. Bu sayede dış ünitelerin yerleştirilmesinden doğacak yer sıkıntısı ve binanın dış yüzeyinde oluşacak görüntü kirliliği önlenmiş olacaktır. Her bir iç ünitenin birbirinden bağımsız olarak kontrol edilebildiği bu sistemin dış ünitesi yapının sağır olan kuzey cephesine uygun bir şekilde yerleştirilmiş ve sistemden çıkan borular yapı için tasarlanmış olan düzenekle birlikte istenilen yerlere taşınmıştır. Her mekân için boyutlar değerlendirilerek uygun güçteki klima seçilmiştir. Örneğin sofa bölümü 45m² olduğu için 18.000 btu, yatak odaları 25 m² olduğu içinde 12.000 btu ısıtma kapasiteli ürün seçilmiştir. Multi klimada iç ünite olarak zemin tipi klimanın kullanılması, duvar ve tavan yüzeyine yapılacak olan olumsuz müdahaleleri engellemiştir.

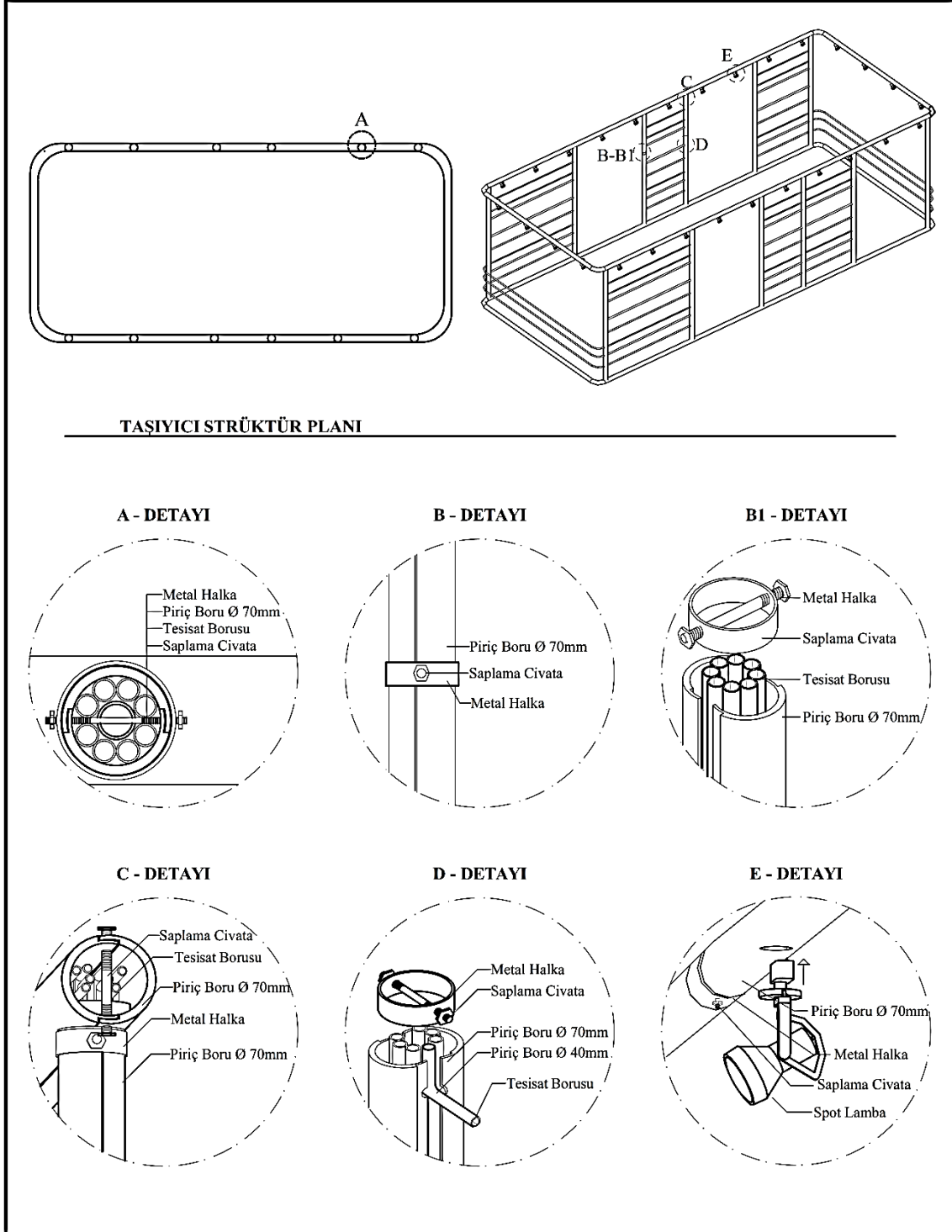
— Sıhhi tesisat: Kalcıoğlu Konağı eski işlevine yakın bir işlevle değerlendirilmiştir. Bu durumun avantajı, yapının sahip olduğu özelliklerin yeni işlevde de yine aynı amaç doğrultusunda kullanılabilmesidir. Yapı kalabalık bir aile için yapılmış ve bu ailenin her bir çekirdek ailesi için ayrı bir oda düşünülmüştür. Bu odalarda (104, 106, 205, 207)

kullanıcılara ait olan hamam bölümleri yer almaktadır. Yeni işlevde de odaların bu bölümleri yine aynı işlevle kullanılarak bu alanlar günün konfor koşullarına uygun olarak hazırlanan ve yeni işlevin ihtiyaç listesinde yer alan mutfak ve ıslak hacim birimleri ile organize edilmiş ve bu birimlere ait pis su gideri yapının orjinalindeki mevcut giderin iyileştirilmesiyle sağlanmıştır. Ayrıca klozete ait pis su boru çapını azaltmak ve tuvalet atıklarını kolayca kanalizasyona aktarabilmek amacıyla klozete bağlantılı öğütücü pompa kullanılmıştır. Yapıda gerekli görülen yerlere(yatak odalarına, mutfağa, yapıda mevcut bulunan tuvaletlere) temiz suyun taşınması ve dağılımı ise Z07 nolu mekândan sağlanmıştır. Z07 nolu mekânın bir bölümü çatı katına kadar boşaltılıp bu alan tesisat boşluğu olarak değerlendirilmiştir. Böylece yapının temiz-pis su kolonları ayrıca da diğer tesisat boruları ve kablolar da bu kanaldan, tesisat odası olarak işlevlendirilen bölüme taşınmıştır. Sıhhi tesisat sisteminde kullanılan boruların; ısı, ses ve su yalıtımını sağlamak ve bunun için uygun malzemeyi seçebilmek önem arz etmiştir. Bu sistemde kullanılacak malzemenin ve sistemin başta sızdırmazlık özelliğiyle birlikte, içilebilir su sistemlerine uygun olması, kimyasal olarak rezistanlı olması, nötr koku ve tat hissi bırakması, azaltılmış gürültü yayılımı ve su koç darbesine karşı mukavemetinin yüksek olması, yüksek ısı-stabilizasyonu sağlaması, korozyon kabuklanması ve yosunlamaya dayanıklı olması gibi özellikleri barındırması tercih edilmesini sağlamıştır. Belirtilen bu özelliklere sahip olan malzemenin, sıhhi tesisat sisteminin yapıya adapte edilmesi ve sonrasında sorunsuz bir süreklilik sağlaması yönünden olumlu katkıları olmuştur.

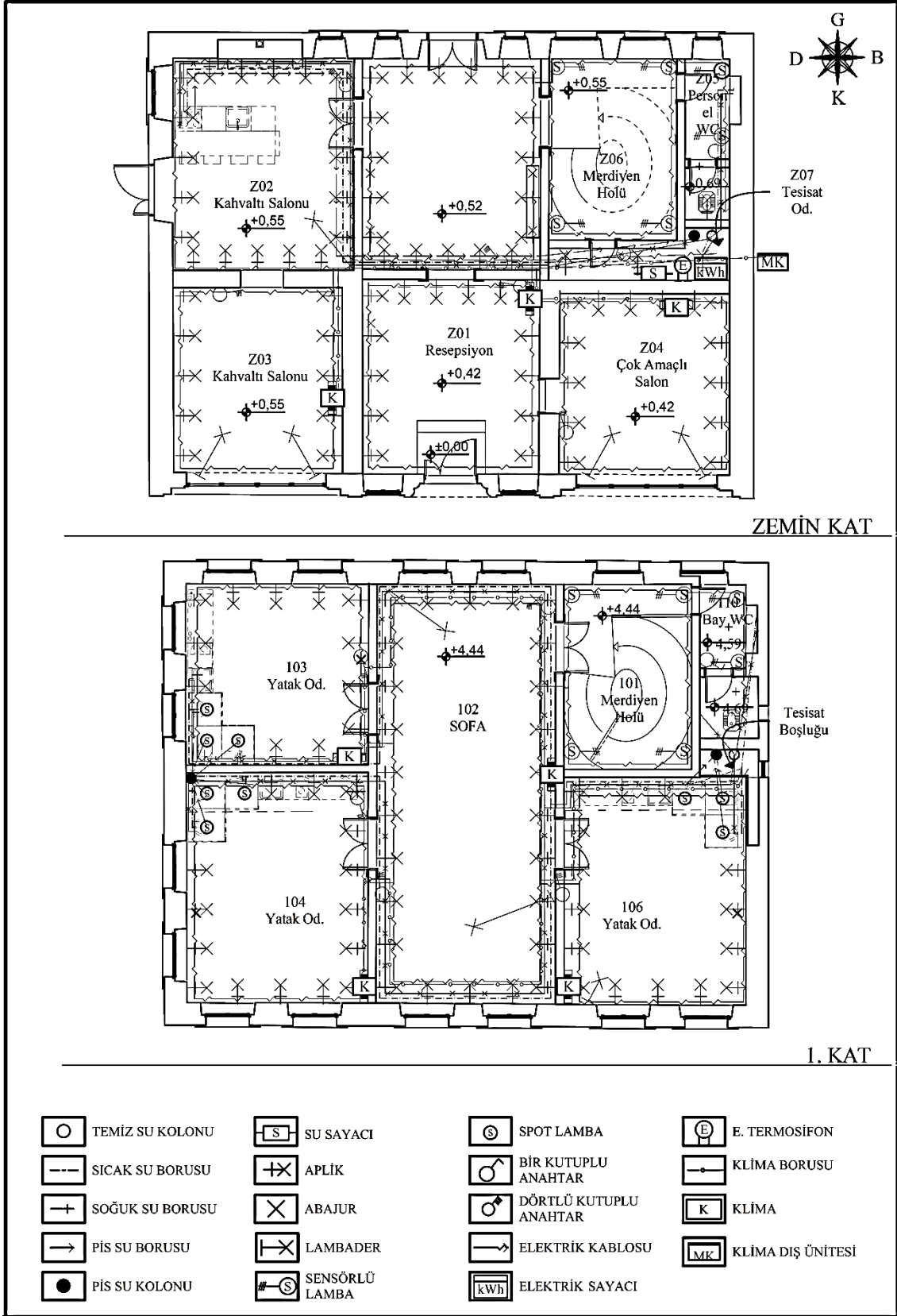
Sıhhi tesisat sisteminde, su borularının ihtiyaç duyulan yerlere taşınması, yapı için tasarlanan taşıyıcı strüktür sayesinde sağlanmıştır. Su boruları bazen taşıyıcı strüktürün yatay- düşey düzeneğinden geçerken bazen de yalnızca bu düzenek arasında kendine ait bir yolda devam ettirilmiş ve düşey sistemle bağlantısı sağlanmıştır. Konsept olarak tesisat borularının gizlenmesi tercih edilmemiştir. Bu sayede yapının var oluşundan bu yana geçen sürede teknolojiye ki ilerlemeyi ve gelişmeyi görebilme, anlayabilme olanağı sunulmuştur.

Çalışma kapsamında değerlendirilen yapıda bu taşıyıcı sistemin uygulaması, iki ve üç boyutlu anlatımlar yoluyla ifade edilmiştir. Öncelikle sistemin detay çizimleri yapılmış (Şekil 2.45) sonrasında bu sistemin katlardaki kurgusunu anlatmak için kat planları çizilmiştir, (Şekil 2.46 ve Şekil 2.47). Son olarak bu sistemin taşıdığı boru düzeneğini tamamen olmasa da belli bir ritimle yoğunluğunu azaltacak ya da belli bir sistemde yapının istenilen yerine ulaşmasını sağlayacak düzenlemelere yer verilmiştir (Şekil 2.48). Tüm bu çalışmada amaçlanan, işlevsel ve estetik çözümlere ulaşabilmektir. Öneriler halinde

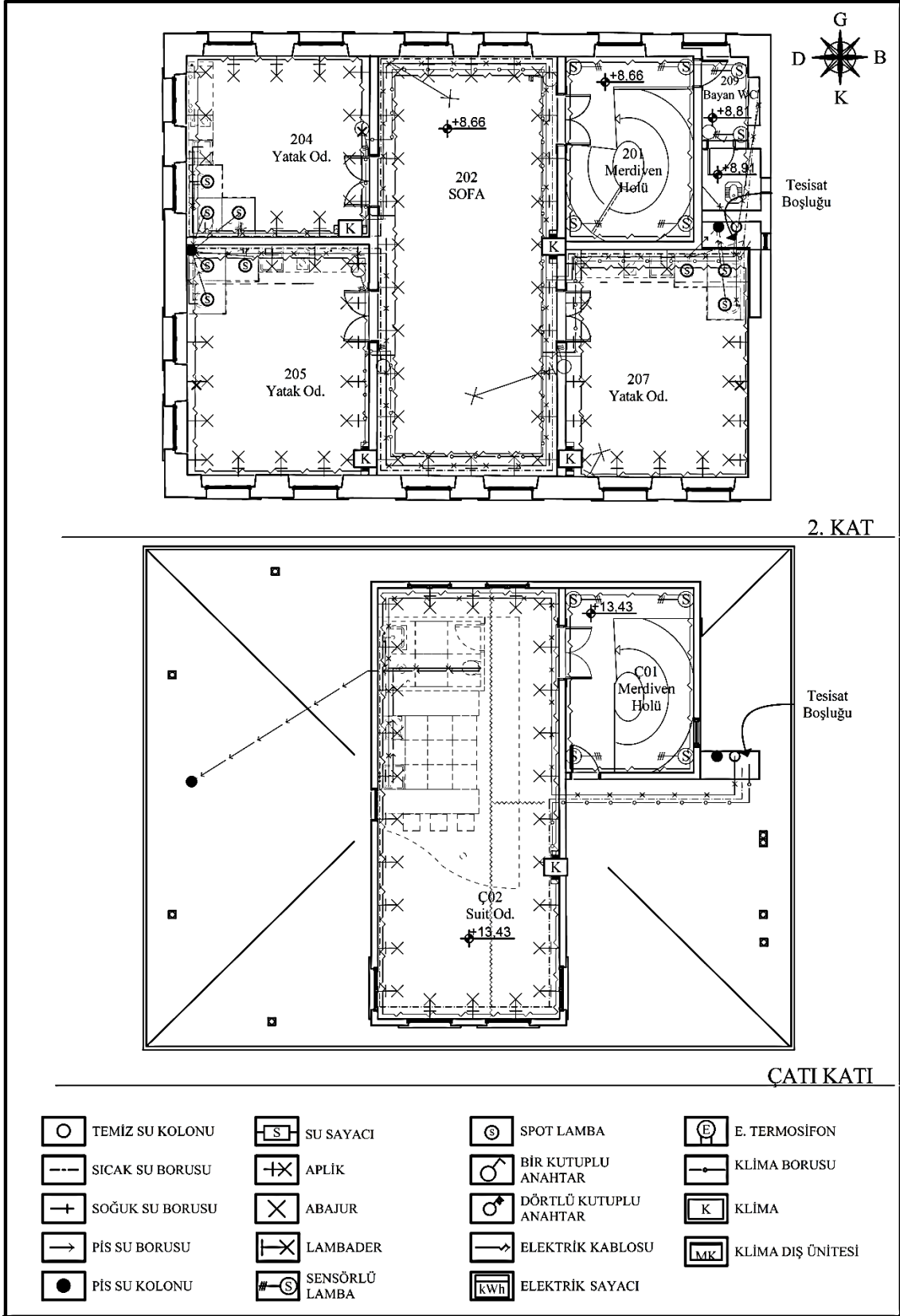
sunulmuş bu tasarımların; biçimiyle, formuyla, kullanılan malzemesiyle sayısı arttırılabilir. Bu bağlamda tasarlanan üç öneriden birinci öneri yapıda kullanılmıştır.

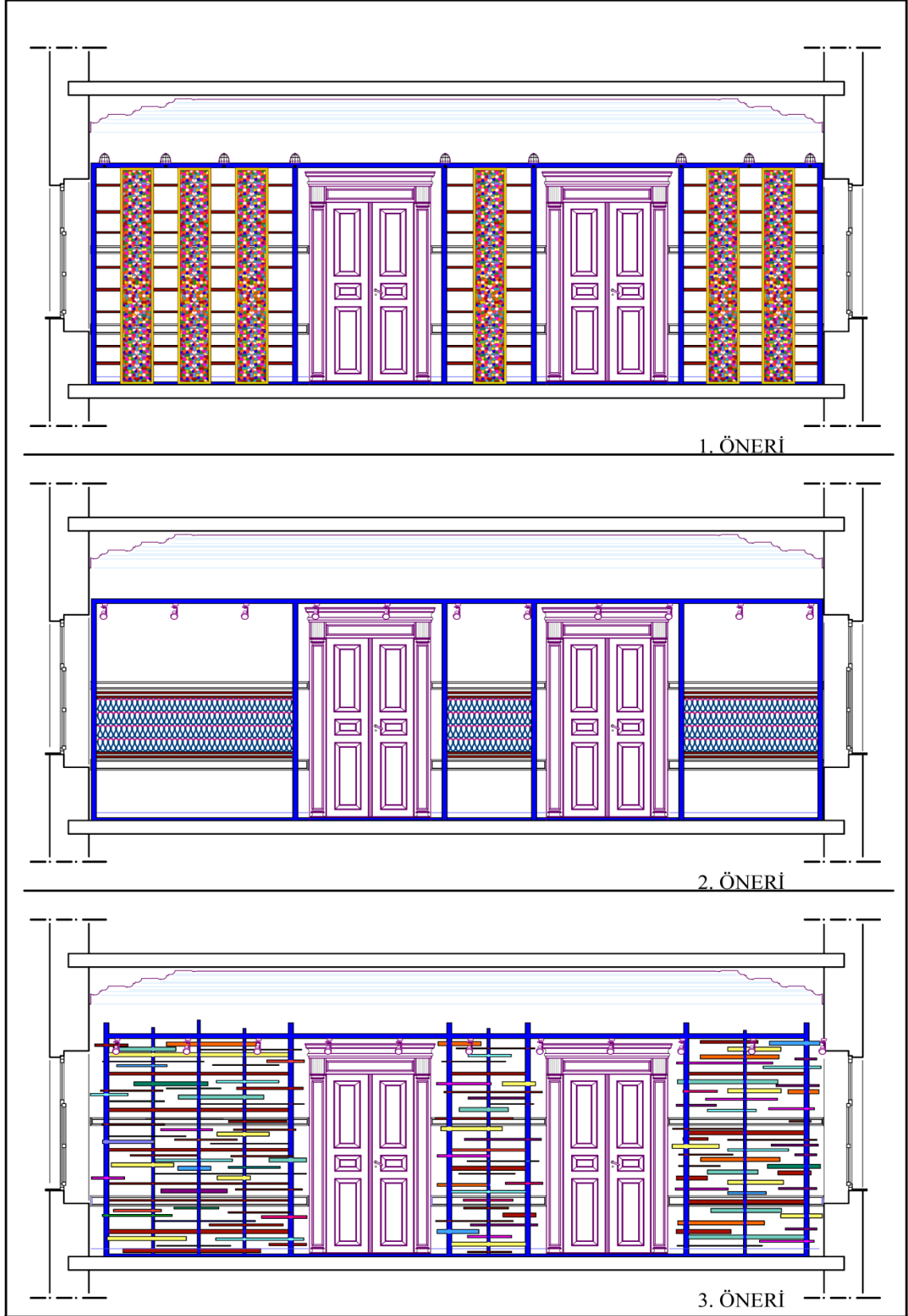
Şekil 2.45. Tesisat borularını taşıyıcı strüktür planı ve detay anlatımları (Turhan, 2013)

Şekil 2.46. Aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerinin katlara yerleştirilmesi, (Turhan, 2013)

Şekil 2.47. Aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerinin katlara yerleştirilmesi, (Turhan, 2013)

Şekil 2.48. Aydınlatma, sıhhi tesisat ve iklimlendirme sistemlerinin oluşturduğu ana taşıyıcı sistemin dekoratif bir pano/yüzey olarak ifadesi, (Turhan, 2013)

2.3.1.3. Modüler Eylem Alanları Oluşturma

Yeni işlevin belirlenmesiyle, yapıda yeni eylem alanlarına gereksinim doğmuştur. Butik otel işleviyle birlikte ihtiyaç listesinde; yatak odalarına ait banyo birimi ve aperiatif yiyeceklerin hazırlanmasına yönelik mutfak birimleri yer almaktadır. Çalışma kapsamında bu eylem alanları değerlendirilmiş, montajı sırasında yapıya zarar vermeyen, bütünlüğü ve formu ile özgün yapı ile bütünlük arz eden çözümlere gidilmiş ve yeni işlevin ihtiyaç duyduğu modüler eylem alanları tasarlanmıştır.

— Banyo Modülü: İnsanoğlunun varoluşundan bu yana, temizlik ihtiyacının karşılandığı yer olan banyolar, günümüze gelene kadar çeşitli evrelerden geçmiştir. Zaman içerisinde gelişen teknoloji, değişen hayat tarzları ve talepler doğrultusunda yapısal ve işlevsel olarak banyo mekânları de değişmiş ve yeni eylemleri bünyesinde toplamıştır. Her geçen gün farklı bir kimlik kazanan banyo mekânları, başlangıçta temizlik ihtiyacının karşılandığı mekân olarak tanımlanırken günümüzde; tuvalet, el-yüz yıkama, kişisel sağlık-bakım, çamaşır yıkama-kurutma vs. gibi eylemleri içine alan bir mekân haline gelmiştir. Bu düzen yeni yapılaşmada yerini bulurken, mevcut yapılarda bu düzenin sağlanabilmesi için bazı müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Bu müdahaleler, tarihi değeri olan yapılara yanlış uygulandığı takdirde geri dönüşü olmayan tahribatlara sebep olmaktadır.

Yapıldığı dönemin yaşam tarzına ve teknolojisine göre şekillenen tarihi yapılarda banyo mekânları; taşıma suyla ihtiyaçların görüldüğü, gaz lambalarıyla aydınlatıldığı basit bir tesisat sistemine sahipken, günün konfor koşullarının bu tip yapılara plansız, programsız bir şekilde yalnızca ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yapılması, yapıyı yalnızca fiziksel yönden etkilemez. Yapılan bu yanlış müdahaleler yapının kimliğine, karakterine kısacası tarihi değerine zarar verebilir.

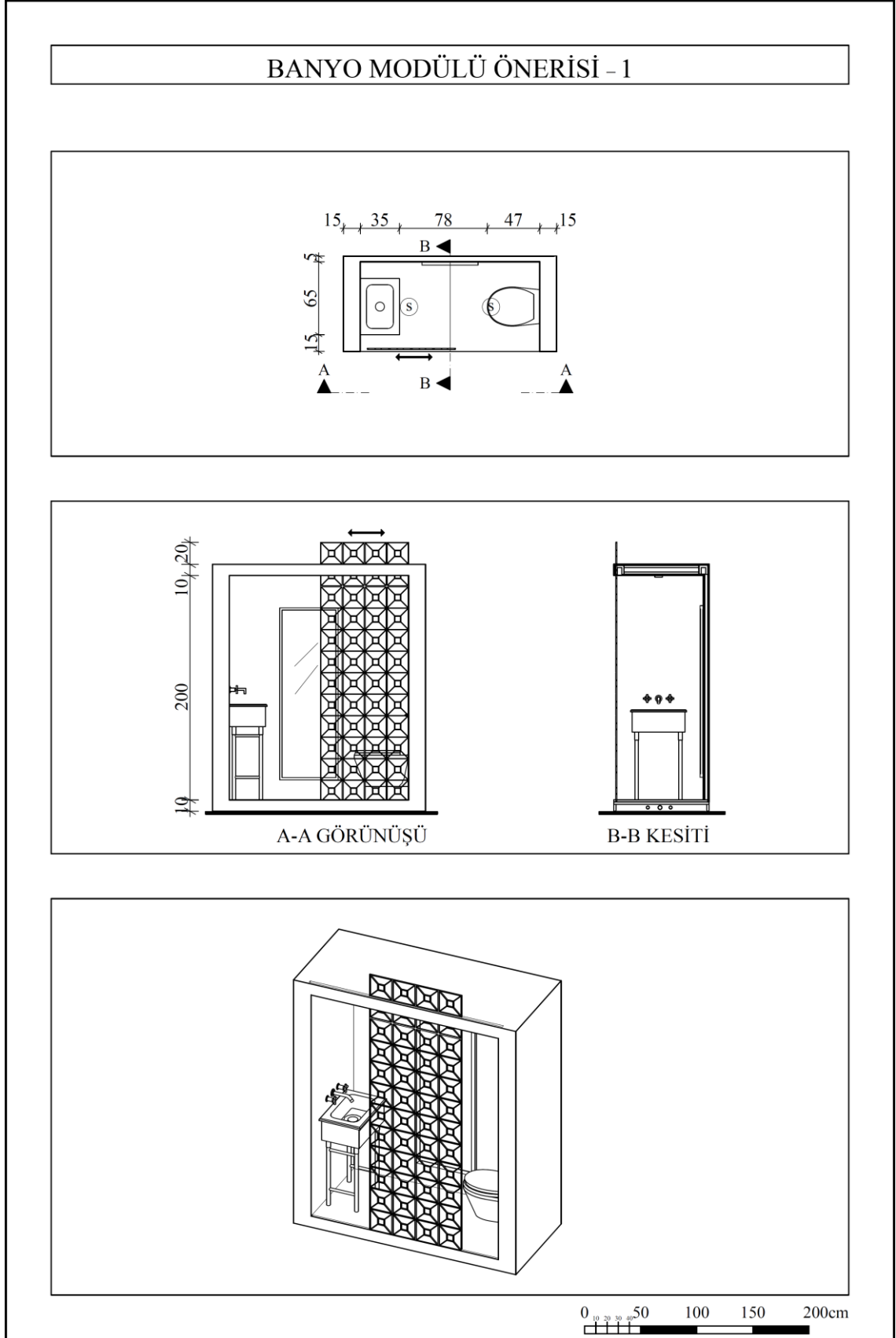
Yeniden kullanma ve yeniden işlevlendirme kapsamında ele alınan tarihi yapılar, hangi işlevle değerlendirilirse değerlendirilsin banyo ya da tuvalet mekânları bu yapılarda olması gereken birimlerdendir. Tarihi yapıda bu birimlerin mevcut olmasına rağmen, günün konfor koşullarını yansıtmaması durumunda bu mekânların teknik ve tesisat sisteminin iyileştirilmesine yönelik müdahalelerle bu problem çözülürken, yapının yeni işlevine göre yetersiz sayıda olması durumunda; yapıya nasıl yerleştirileceği, hangi tekniğin hangi malzemelerle kullanılacağı, tesisat probleminin nasıl çözüleceği gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

İşte bu noktada yapılan en büyük hata, bu birimlerin tarihi yapıya sabit bir bağlantıyla bağlanıp yapının bütünlüğüne zarar vermesi, ayrıca yapıdan uzaklaştırılırken de aynı derecede yapının zarar görmesidir. Tarihi değere sahip yapılarda gerçekleştirilen bu tip uygulamalar uluslararası kararlarda; yapılması gereken müdahalelerin geri dönüşümlü olması gerektiği belirtilmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen bu probleme, tasarlanan modüler banyo birimleriyle çözüm üretmek amaçlanmıştır.

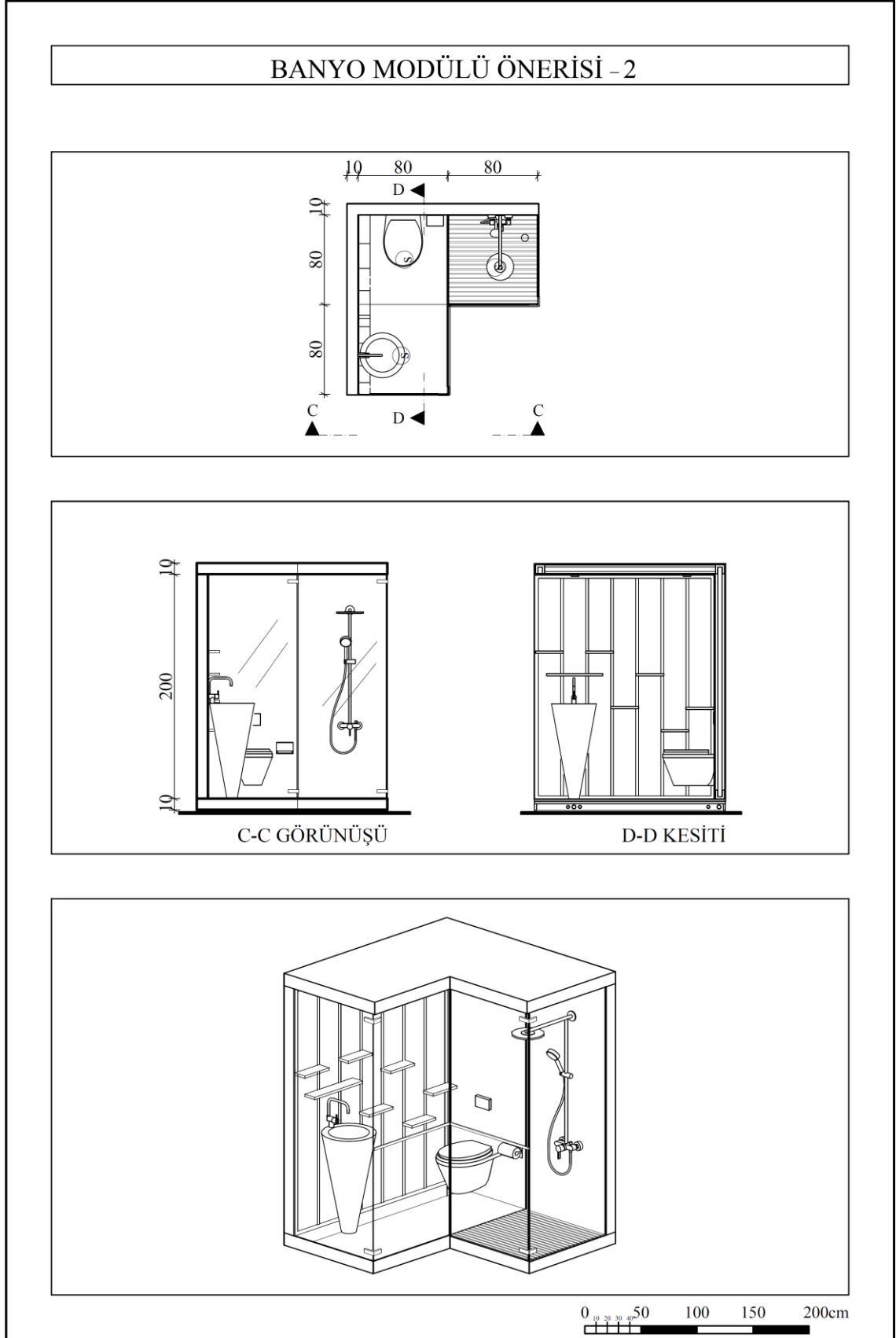
Bu amaç doğrultusunda değerlendirilen banyo birimi için öncelikle ihtiyaç listesi hazırlanmıştır. Kullanıcı istekleri ve ihtiyaçları dâhilinde zamanla banyolarda; duş teknesi, küvet, lavabo, klozet, bide, çamaşır yıkama-kurutma makinesi ve daha birçok banyo donatısının bu alanlarda yerini aldığı tespit edilmiştir. Bu donatıların minimum kullanım alanları değerlendirilerek en büyük ölçülere sahip donatının (duş teknesi=80×80) boyutlarıyla sistemin en küçük biriminin ölçüleri elde edilmiştir. Bu birimlerin birleştirilmesiyle de banyo modülü oluşturulmuştur.

Kullanıcı İsteklerine göre şekillenebilen bu modüler banyo sistemi, yalnızca bu donatıların yerleştirildiği bir alan değil ayrıca bu donatılara ait, temiz su, pis su tesisatını, ve her banyoda olması gereken havalandırma, aydınlatma tesisatını bünyesinde barındıran bir kompleks olarak tasarlanmıştır. Tasarlanan banyo modülünde tesisat sistemi, düşeyde ya da yatay düzlemde çözülmüştür.

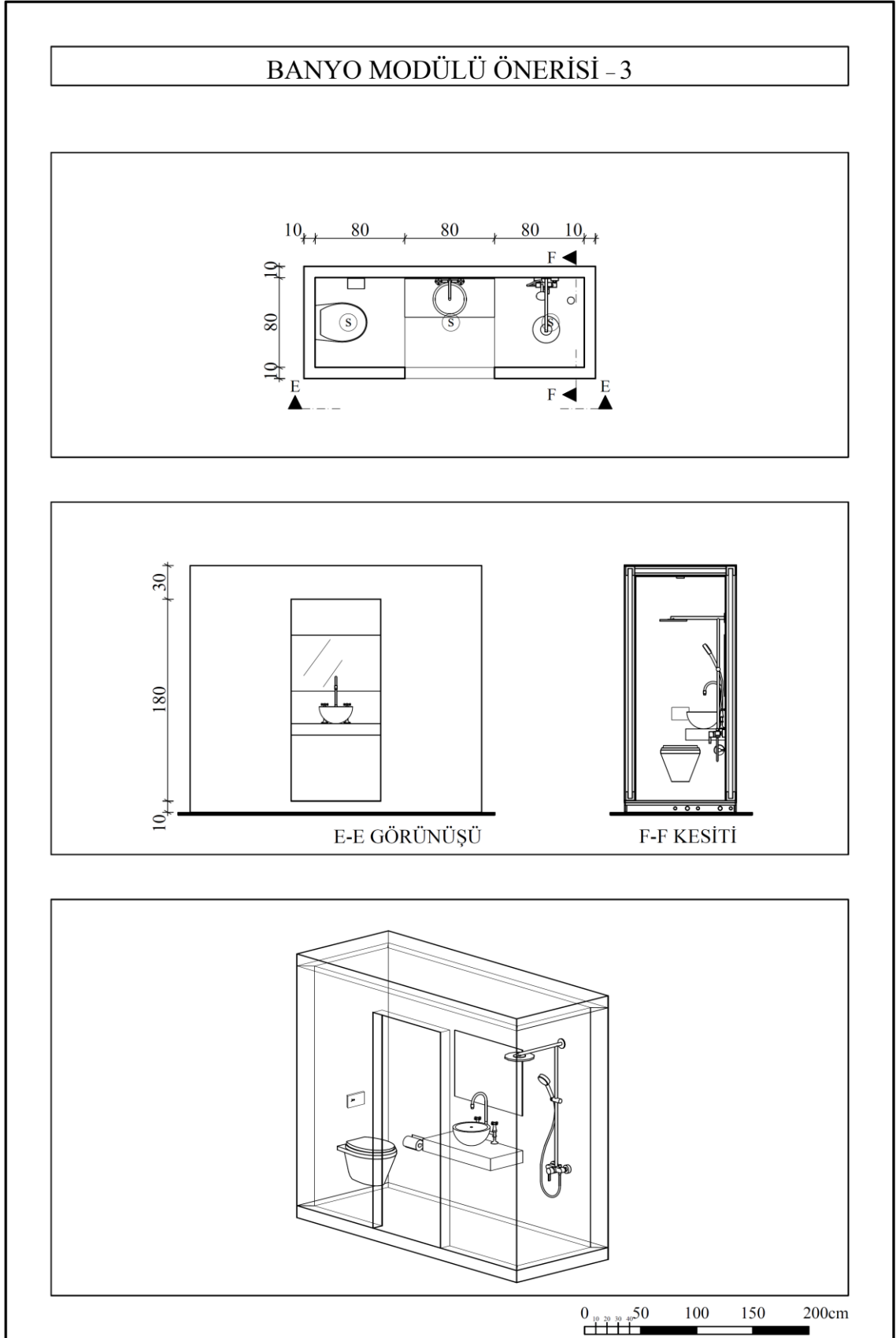
Çalışma kapsamında değerlendirilen yapının modüler banyo sistemini oluşturmak için, farklı işlevler (duş teknesi, küvet, lavabo, klozet, bide, çamaşır yıkama-kurutma makinesi, vs.), farklı konumlarda bir araya getirilmiş ve böylece birbirinden farklı boyuta ve formda alternatifler üretilmiştir. Ayrıca tasarlanan bu modüler banyo sistemi yalnızca ele alınan yapıda değil ihtiyaç duyulan diğer yapılarda da uygulanabilecek özelliklere sahiptir. Bu modüler sistemin tarihi yapıya sunacak olduğu en önemli avantajı, bu sistemin bir donatı niteliğinde olmasıdır. Konuya açıklık getirmek gerekirse bu sistem; bir sandalye, bir masa gibi hareket ettirilebilir, yapıdan kolayca uzaklaştırılabilir. Yapıyla olan tek bağlantı noktası sistemin ayaklarının zemine oturduğu alandır. Bu modüler sistem, yapının duvarından, tavanından bağımsızdır. Dolayısıyla tarihi yapıya zararı yoktur. Ayrıca bu banyo modülüne gelecek sıcak su, soğuk su, elektrik ve modülden ayrılacak olan pis su giderleri daha önceden bahsedilmiş olan, tesisatı taşıması için tasarlanan taşıyıcı yapı ile sağlanmıştır. Böylece yapının duvarı, zemini, tavanı da zarar görmemiş olacaktır. Tasarlanan bu modüler banyo birimlerine aşağıda yer verilmiştir, (Şekil 2.49'dan, Şekil 2.54'e)

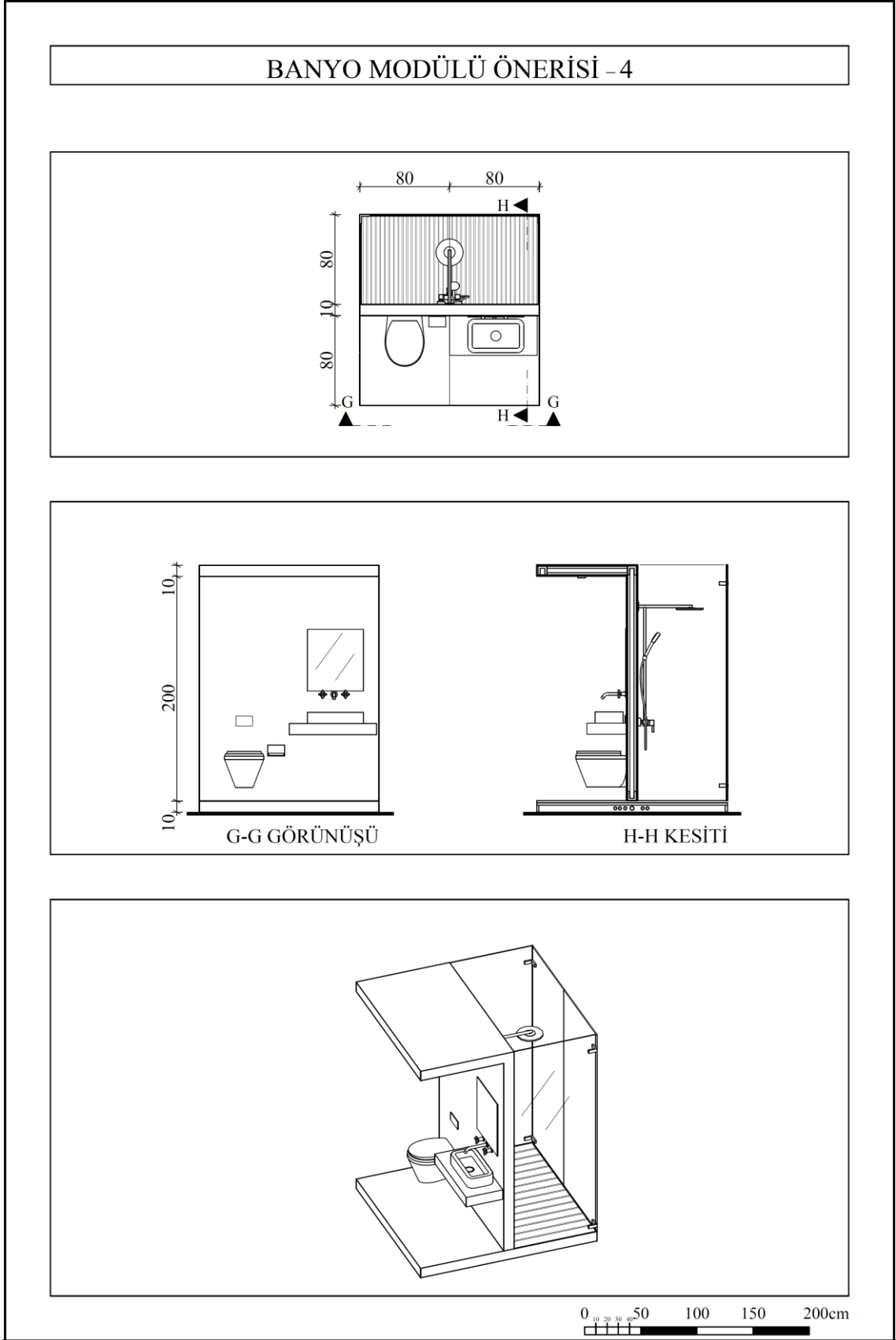
Şekil 2.49. Banyo modülü önerisi-1, (Turhan, 2013)

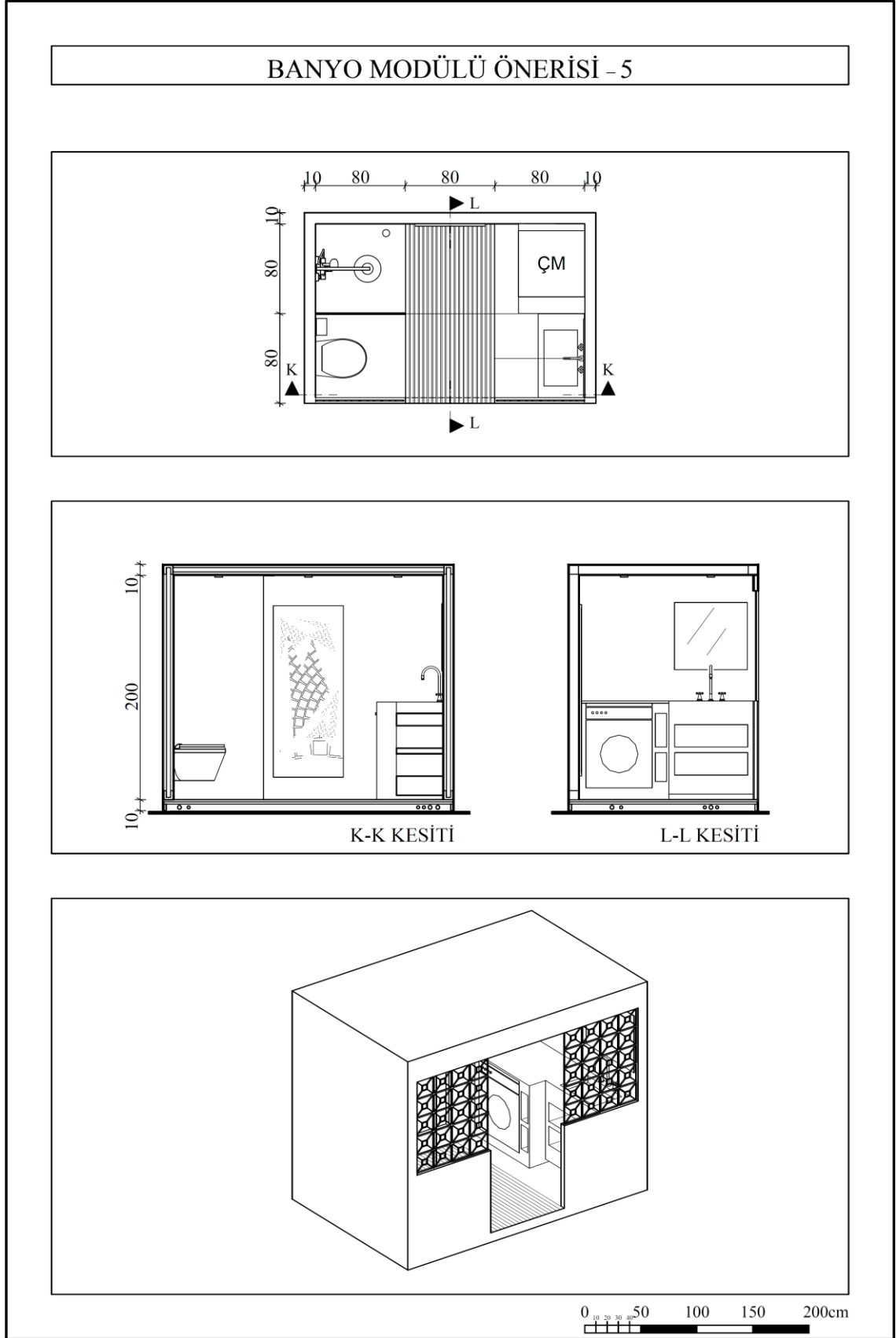
Şekil 2.50. Banyo modülü önerisi-2, (Turhan, 2013)

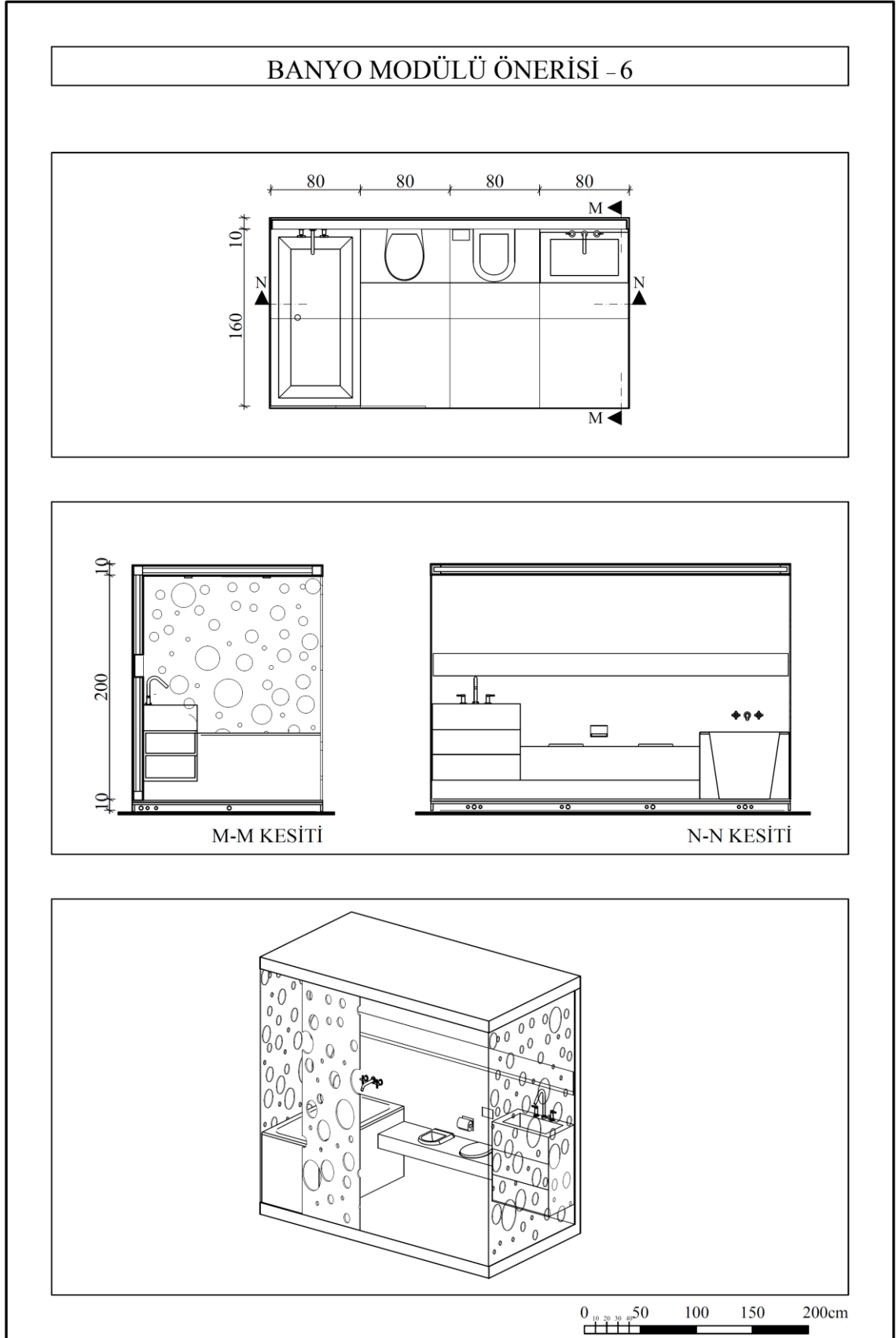
Şekil 2.51. Banyo modülü önerisi-3, (Turhan, 2013)

Şekil 2.52. Banyo modülü önerisi-4, (Turhan, 2013)

Şekil 2.53. Banyo modülü önerisi-5, (Turhan, 2013)

Şekil 2.54. Banyo modülü önerisi-6, (Turhan, 2013)

Oluşturulan bu modüler banyo sistemleriyle; rengin, malzemenin, dokunun ve de formun değişmesiyle sınırsız tasarımlar elde edilebilmektedir. Bu sistem de kullanılacak malzeme, ıslak hacimlere uygun olarak seçilmesinin yanında tarihi yapılarda kullanılması farklı değerlerinde düşünülmesini gerektirmektedir. Burada önemli olan tarihi yapıdan; farklı malzeme, doku, renk, biçim alternatifleriyle ayrılması fakat yapıda da üstünlük sağlayıp yapıyı pasifize etmemesidir.

Butik otel işleviyle değerlendirilen Kalcıoğlu konağı, zemin kat, 1. ve 2 kat olmak üzere toplam üç adet tuvalete sahipken zemin kattaki tuvaletin iptaliyle bu sayı ikiye düşmüştür. Ayrıca yapıda banyo olarak kullanılan özel birimler bulunmamaktadır onun yerine yükünün içinde yer alan basit bir akar sistemine sahip bir hamam bölümü bulunmaktadır. Bu birimler ise her odada bulunmamakla birlikte bazı odalardaki de (106, 205, 207 nolu odalar) iptal edilmiştir. Dolayısıyla yeni işlevin mekâna yerleşmesini sağlayan en önemli birimlerden olan banyoların bu mekânlara yerleştirilebilmesi için modüler banyo birimleri kullanılmıştır. Önerilen banyo modüllerinin tümü yapıda kullanılabilir fakat çalışmada; 1. ve 2. Kattaki yatak odalarında 2. öneri, çatı katında ise 5. önerinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Malzeme olarak modüler sistemde; pürüzsüz bir yüzey, değişik renk alternatifleri, montajda kolaylığı, kolay şekillendirilebilir olması, ek yerleri belli olmayacak şekilde birleşim sağlayan, malzeme seçilirken bu sistemde değişik şekillerdeki ferforje elemanlar ve şeffaflaştırılmış yüzeyler kullanılarak modüler sisteme hareket getirilmesi sağlanmıştır.

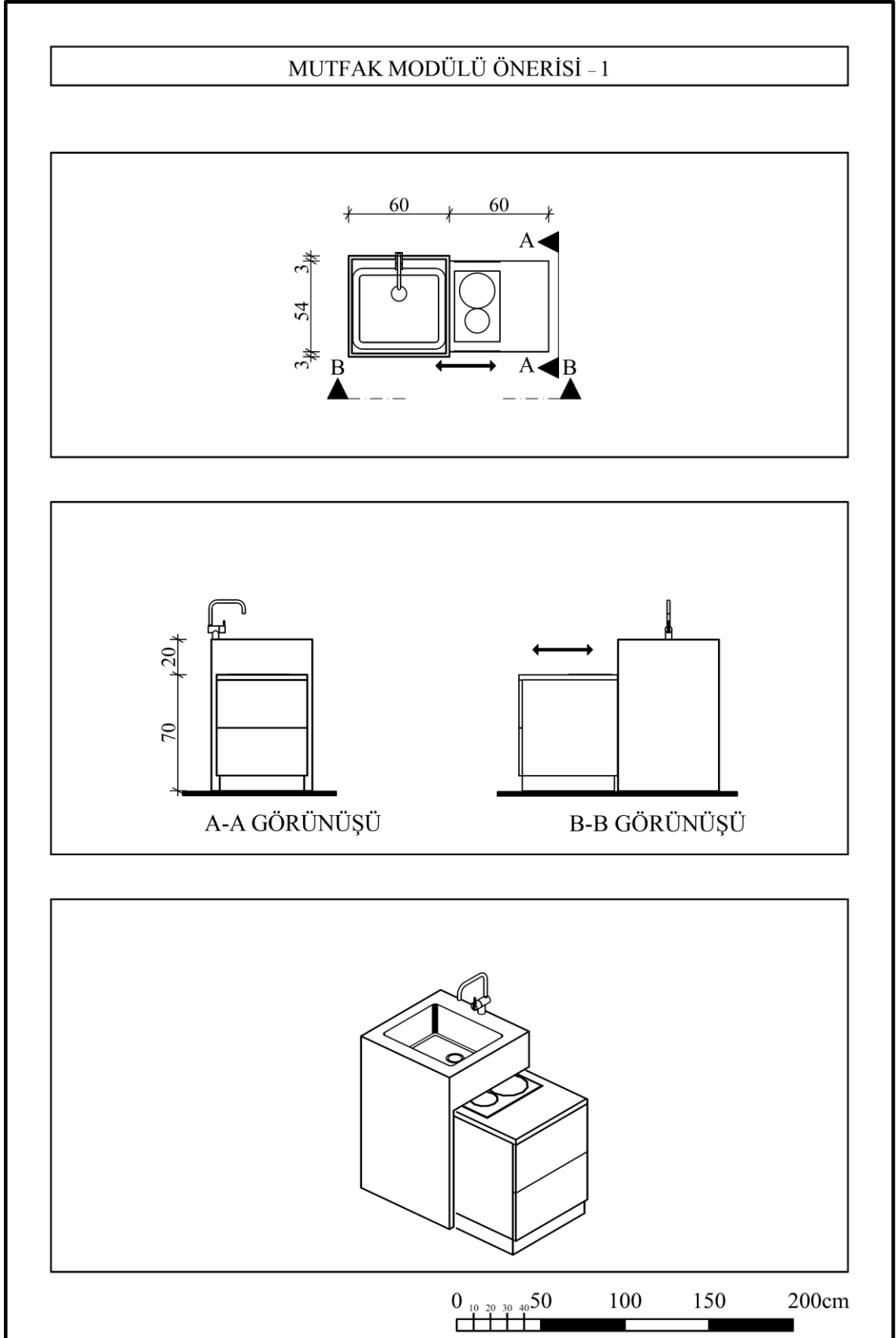
— Mutfak Modülü: Yaşadığımız mekânların önemli noktalarından biri olarak kabul edilen mutfaklar, asıl işlevi olan yemek yapmak ve yemenin dışında yaşam tarzına ve mekânın özelliklerine göre çok çeşitli amaçlarla da kullanılabilir. Hangi toplumda olursa olsun mutfak, toplumların istek ve ihtiyaçlarına göre şekillenmiş ve onların kültürlerini yansıtmıştır. Önceleri basit bir pişirme ünitesinden ibaret olan mutfaklar, gelişen teknoloji ve değişen sosyo-ekonomik düzeyle birlikte yeni tanımlar kazanmıştır. Teknolojinin gelişmesi, yeni teknolojik buluşlar, mutfakta gerçekleşen en radikal değişimlere olanak sağlamıştır. En başta mutfağa suyun ve elektriğin geldi zamandan günümüze kadar mutfak tasarımında yeni üsluplar ortaya çıkmış, amaç artık yemek yapmak ve yemenin dışında bu mekânların şık, işlevsel ve yaşamda pratiklik sağlayacak niteliklerde mutfak mekânları organize etmek olmuştur.

Çalışma kapsamında ele alınan Kalcıoğlu Konağı butik otel olarak yeniden işlevlendirilmiştir ve yeni işlev gereği yapıda mutfak- kahvaltı salonunun oluşturulması

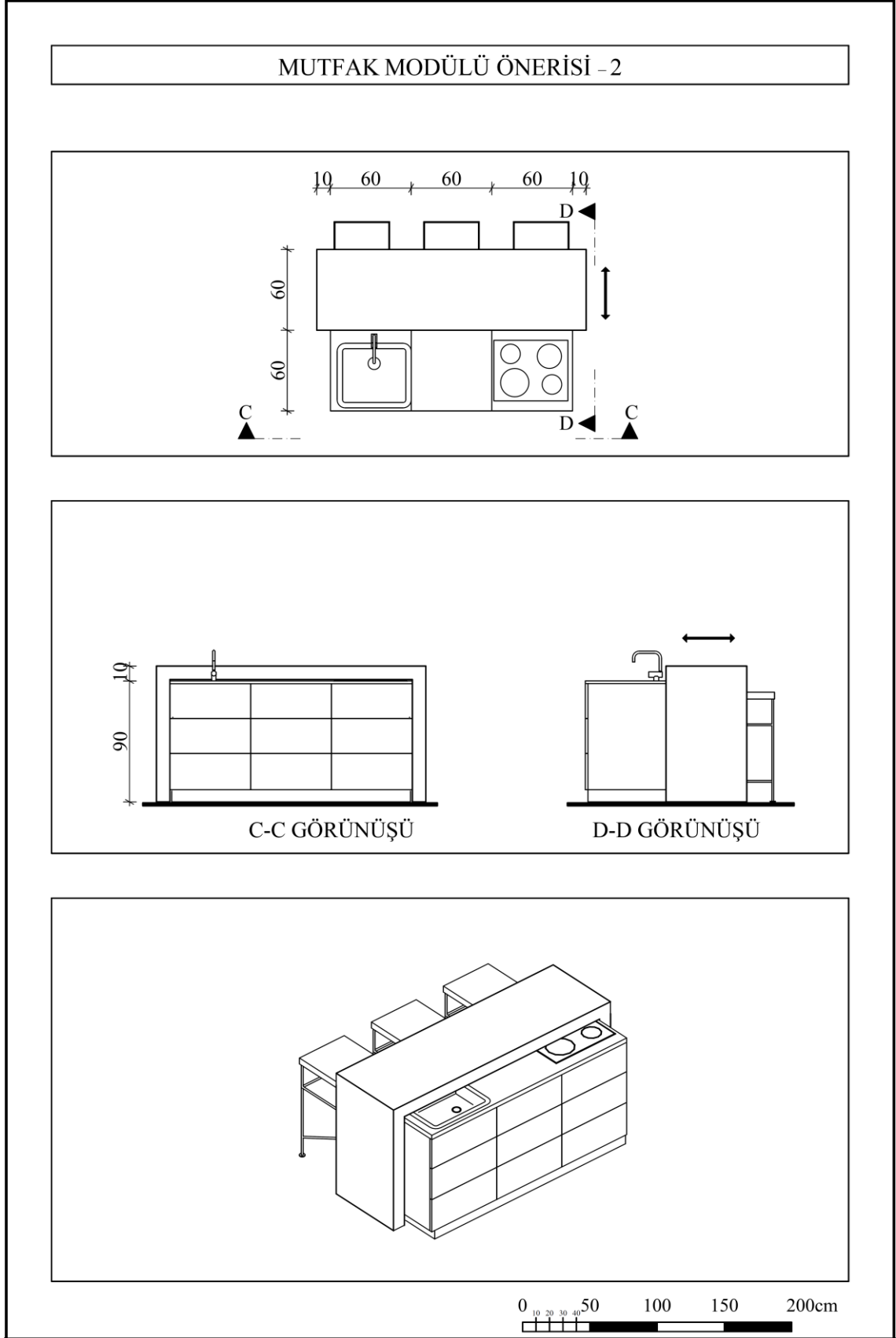
gerekmektedir. Orjinalinde mutfak olarak kullanılan, günümüzde depoya çevrilen Z02 nolu oda yeni işlevde de mutfak olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla yapıldığı dönemin teknolojisiyle inşa edilmiş, orjinalinde elektriği, suyu olamayan bu mekâna zamanla bu düzen adapte edilmeye çalışılmıştır. Mutfak işleviyle inşa edilen bu yapıda mutfak özelliklerini yansıtan tek alan ocaklık bölümüdür onun dışında bir tezgâh, bir lavabo bulunmamaktadır. Yapının mutfak bölümündeki bu eksiklik, hemen hemen bütün tarihi yapılarda rastlanan bir durumdur. İşte bu noktada bir sorun olarak tespit edilen bu duruma çözüm üretmek için, bu tip yapıların boş hacimlerinden yararlanılarak bu alanlara özel, mutfak birimleri tasarlanmış ve gerekli yerlere uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.

Bu bağlamda öncelikle ele alınan yapı için tasarlanan, fakat diğer bütün yapılarda da kullanılabilir nitelikte olan mutfak birimleri tasarlanmıştır. Tasarımda ergonomik faktörler dikkate alınarak oluşturulacak modüler sistemde en küçük birim olarak 60×60×90 ölçüleri kullanılmıştır. Birden çok birimin birleştirilmesiyle oluşturulacak modüler mutfak, kullanıcı istekleri ve kullanılacak malzemeye göre birçok alternatif sunabilmektedir. Bu doğrultuda tasarlanan mutfak modüllerinin formu plan bazında; I, I I, L, U şeklindedir. Tasarlanan bu modüler mutfak birimini tarihi yapıda yerleşmesini ve işlevini yerine getirmesini sağlamak amacıyla bu modül gerekli tesisat sistemini içinde barındırır bir şekilde tasarlanmıştır. Tek sorun bu modüle gelecek olan sıcak-soğuk suyun, elektriğin ve ayrıca pis su giderinin yapı içinden nasıl sağlanabileceğidir ki bu sorunda bu çalışmada tasarlanan tesisatı taşıyıcı strüktürle sağlanmıştır. Tasarlanan bazı modüllerde zemin kotu yükseltilmiş ve tesisat bu bölümlerden taşınmış bazılarında ise modül küçük boyutlarda olduğu için kotu yükseltme imkanı olamamıştır. Bundan dolayı bu sistemlerin tesisat sistemine yakın bir yerde konumlandırılmaları gerekmektedir.

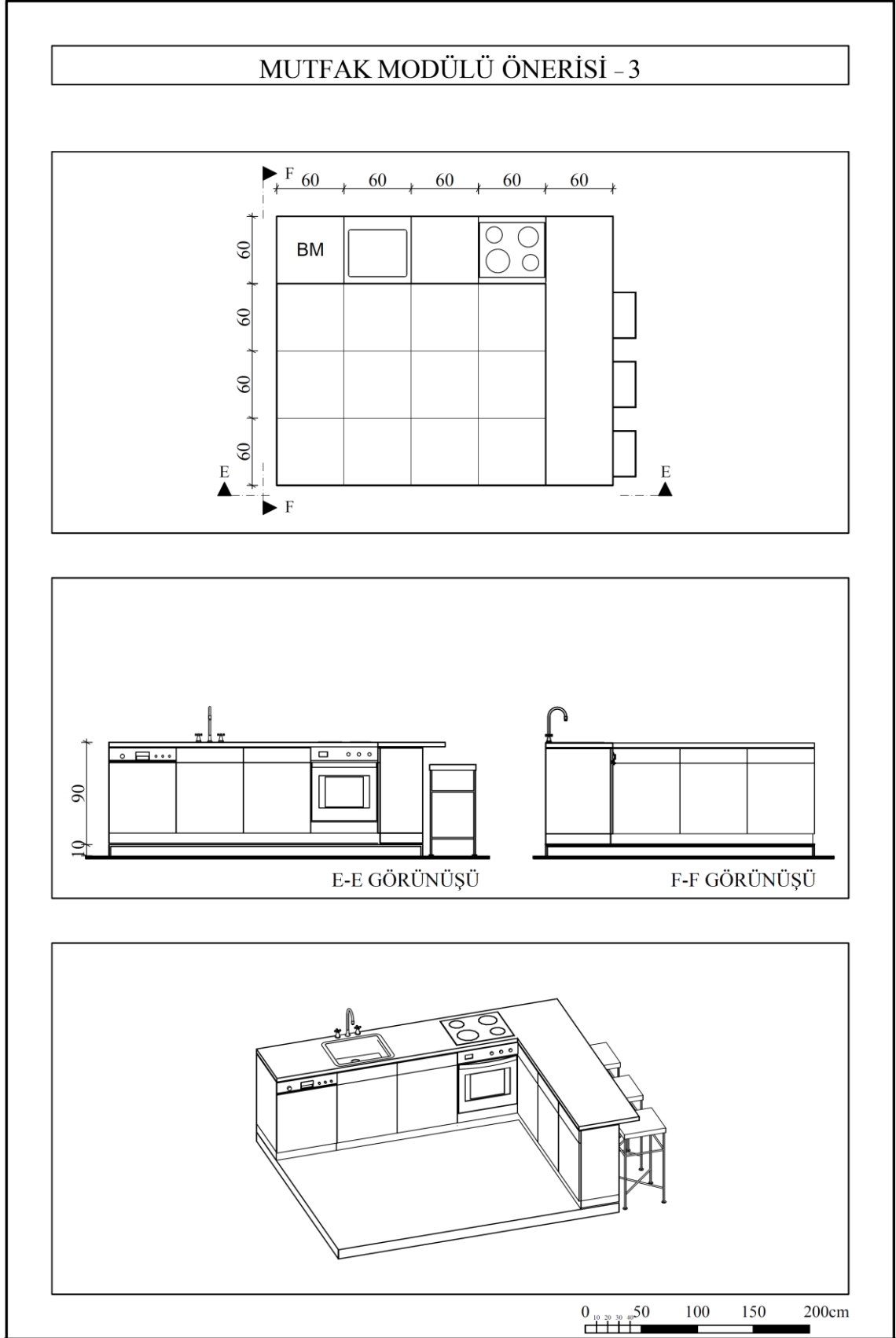
Tasarlanan bu modüllerin en önemli özellikleri tesisat borularını bünyelerinde barındırmanın yanında yapının hiçbir elemanına ankraj gereği duyulmadan yerleştirilebilmeleridir. Bu özellik tarihi yapılara büyük bir avantaj sağlamaktadır. Tasarlanan bu modüler mutfak birimlerine aşağıda yer verilmiştir, (Şekil 2.55'ten, Şekil 2.61'e).

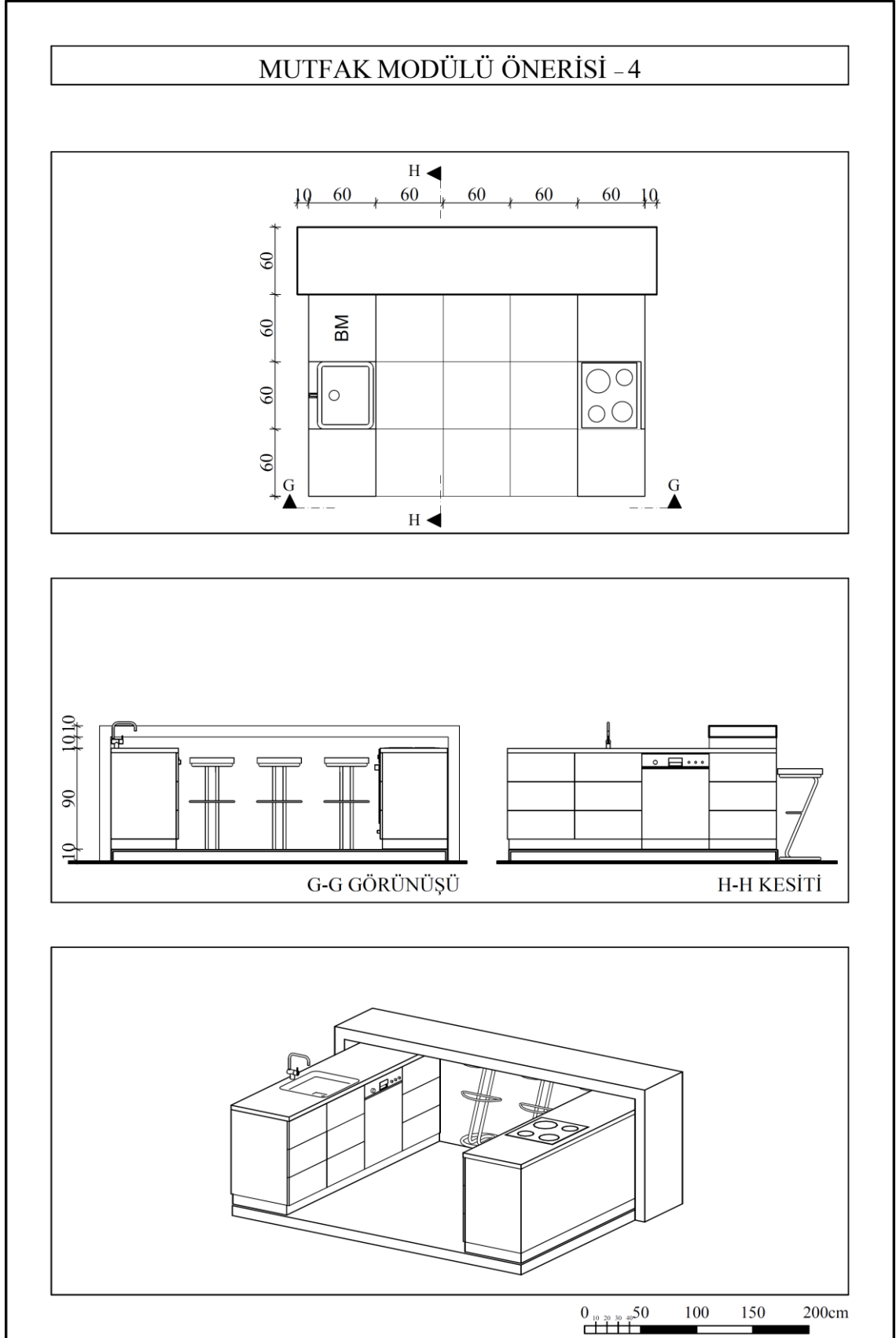
Şekil 2.55. Mutfak modülü önerisi-1, (Turhan, 2013)

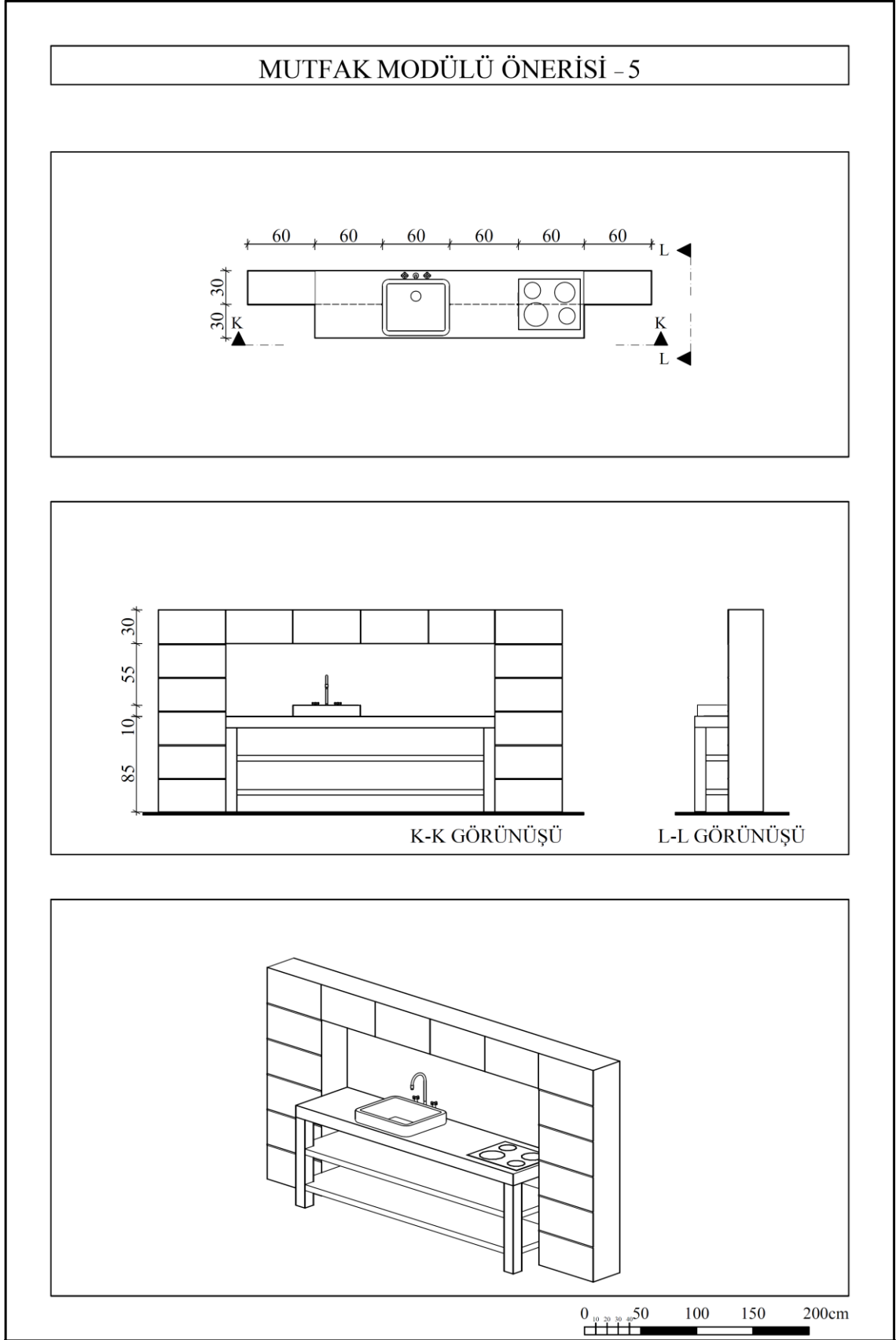
Şekil 2.56. Mutfak modülü önerisi-2, (Turhan, 2013)

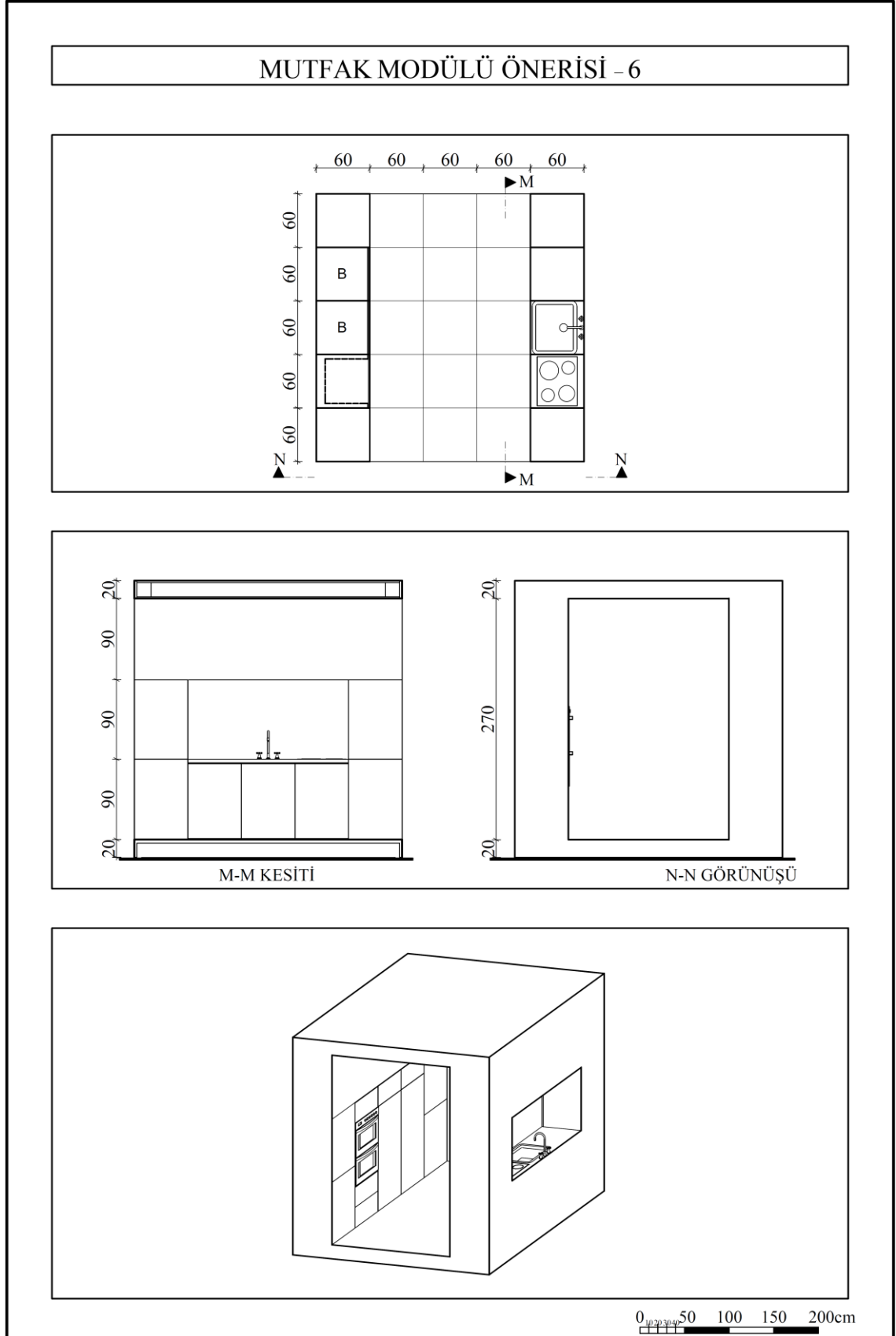
Şekil 2.57. Mutfak modülü önerisi-3, (Turhan, 2013)

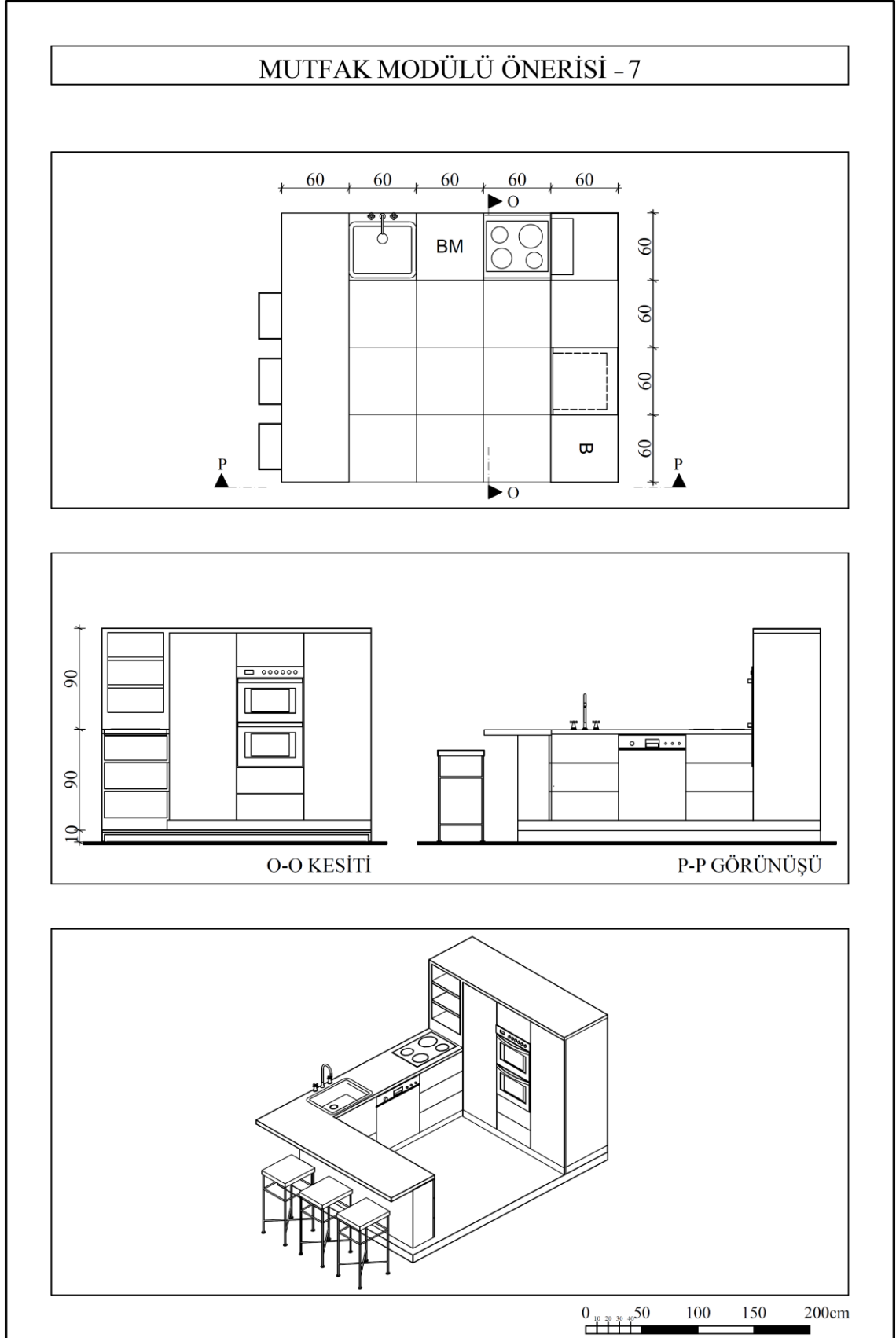
Şekil 2.58. Mutfak modülü önerisi-4, (Turhan, 2013)

Şekil 2.59. Mutfak modülü önerisi-5, (Turhan, 2013)

Şekil 2.60. Mutfak modülü önerisi-6, (Turhan, 2013)

Şekil 2.61. Mutfak modülü önerisi-7, (Turhan, 2013)

Tasarlanan bu mutfak modüllerinden, yapının yeni işlevine en uygun olanları belirlenmiştir. Belirleyicilikteki esas unsuru bu sistemlerin formları ve ölçüleri oluşturmuştur. Sınırlı bir alana sahip olduğu için zemin katta 2. öneri kullanılmış, 1. ve 2. katlarda 2. öneri üzerinde bazı düzenlemeler yapılarak kullanılmış, çatı katında 7. Öneri kullanılmıştır.

Bu bölümde sonuç olarak elektrik-aydınlatma, iklimlendirme, sıhhi tesisat sistemleri yapı için özel tasarlanmış düzeneklerle gerekli yerlere taşındığı ifade edilerek, belli bir ritim ve kompozisyon dâhilinde tasarlanan bu düzeneğin yapının; zeminine, duvarlarına, tavanına zarar vermeden kendi kendini taşıyan bir sistem olarak hazırlandığı belirtilmiştir. Yapının mekânları arasında tesisat sisteminin aktarımını, boruların modülün zemin döşemesi altından geçirilerek yatayda ya da düşeydeki ana taşıyıcı strüktürle birleştirilmesiyle sağlandığına değinilmiştir.

Tasarlanan bu sistemin malzemesinin, çalışma kapsamında değerlendirilen yapıda pirinç kaplamalı olarak uygulanmıştır. Fakat stabil durabilen her türlü malzeme alternatifi bu sistemde kullanılabilir ve böylece her yapıda, tasarımcıya sınırsız bir tasarım alanı kazandırabilir.

Tesisat sistemini taşıyıcı strüktürle bağlantılı olan, çalışma kapsamında tasarlanmış banyo ve mutfak modülleri ise kendi bünyelerinde tesisat boru düzeneğini barındıran ihtiyaçlar ve istekler doğrultusunda şekillenen bir donatı düzeneğinde kendi kendini taşıyan bir özelliğe sahiptir. Tasarlanan bu birimler (banyo modülü, mutfak modülü) genel olarak ıslak hacim mekânlarıdır ve dolayısıyla da seçilecek malzemenin suya ve neme dayanımının yanında; kir tutmaması, temizliğinin kolay olması, çizilmeye, çatlamaya, darbeye, kimyasal etkilere, ısıya dayanıklı oluşu ayrıca uzun ömürlü olması da gerekmektedir.

2.3.2. Yeni İşlev İçin Önerilen Düzenlemelerin Özgün Yapıya Uyarlanması

Yeni işleviyle birlikte ele alınan Kalcıoğlu Konağı'nın ihtiyaç duyduğu mekânların, mevcut mekanlarla örtüştürülmesi ve gerekli eylem alanlarının(mutfak, banyo-tuvalet) bu mekânlarda yerini alması sağlanmıştır. Yapılan bu düzenlemeler plan ve mekan perspektifleriyle bu bölümde ifade edilmiştir.

2.3.2.1. Zemin Kat İçin Önerilen Düzenlemeler

Z01 nolu (taşlık) mekâna sonradan eklenen Z08, Z09 nolu mekânlar yapıdan temizlenerek bu bölümdeki orijinal kurgu yakalanmaya çalışılmıştır. Taşlık mekânı olarak adlandırılan bu mekân, yeni işlevinde giriş holü ve resepsiyon olarak değerlendirilmiştir. Yeni işlevin gerektirdiği doğrultuda mekan organizasyonu yapılmış ve gelen konukları karşılamak amacıyla resepsiyon bankosu girişle karşılıklı olarak konumlandırılmıştır.

Z02 nolu mekân, orijinal kullanımında mutfak olarak işlevlendirilmiştir. Yeni işlevle birlikte orijinal işlevini koruyarak, dışarıdan hazır getirilen yiyeceklerin sunum ve servisinin yapıldığı bir mekân olarak düzenlenmiştir. Bu işlevle birlikte Z02 nolu odanın sonradan kapatılan ZP3 nolu penceresi ile ZK5 nolu kapısı açılmıştır. Ayrıca yeni işlevin ihtiyaç duyduğu mutfak bölümü, yapı için özel tasarlanmıştır ve 2. öneri olarak sunulan birim kullanılmıştır.

Z03 nolu mekân, kahvaltı salonu olarak işlevlendirilmiş ve bu işleve göre organize edilmiştir. Yeni işlevle birlikte -0,08 kotunda olan bu mekân +0,55 kotuna çıkartılmış, ayrıca Z03 nolu mekânın sonradan yapılan cephe elemanı yapıdan temizlenerek modern çizgilere sahip, metal profilli bir cephe elemanı yapıya yerleştirilmiştir (Şekil 2.64).

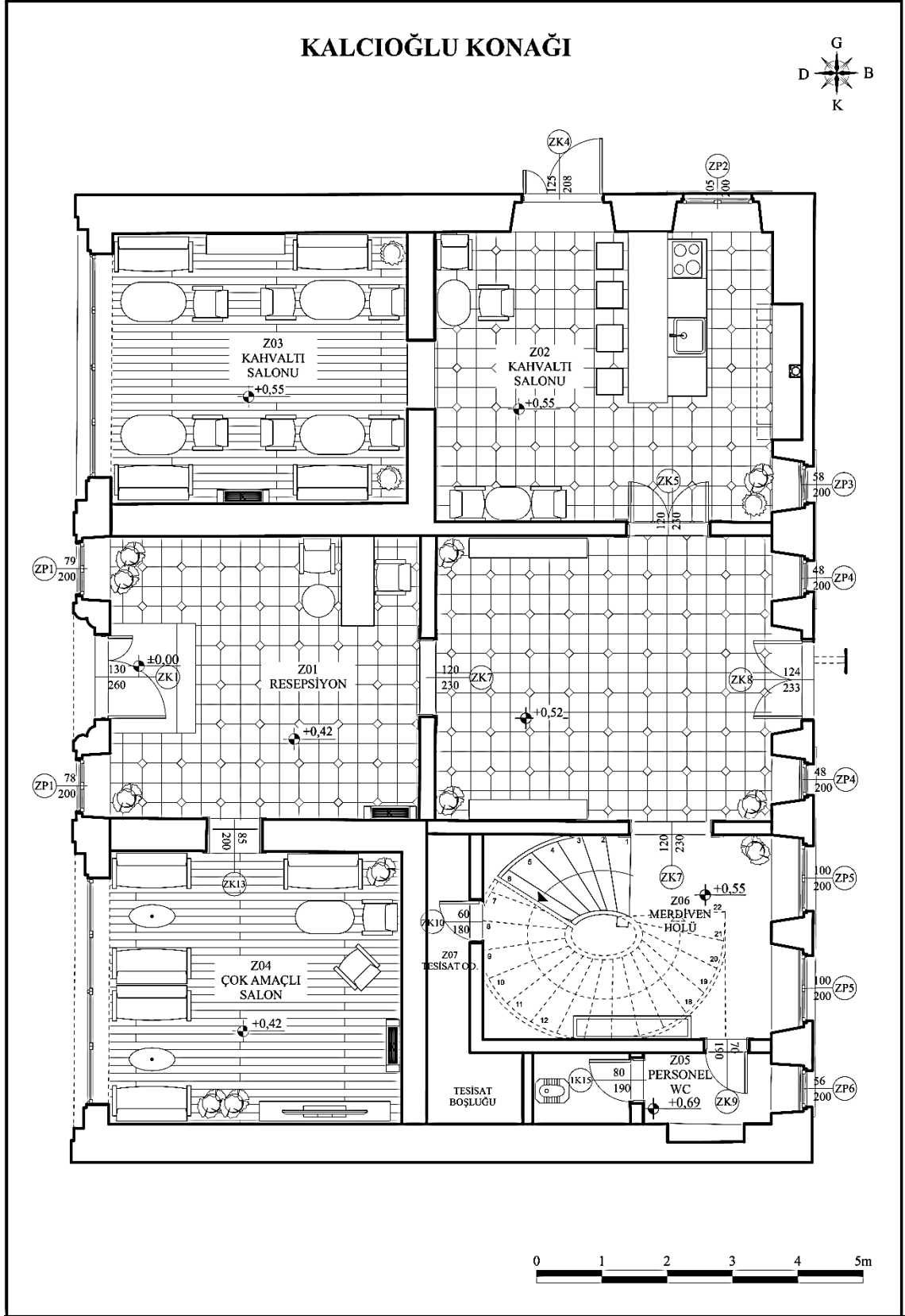
Z04 nolu mekân, dinlenme, kitap okuma, TV izlem gibi birçok eylemi barındıran bir mekân olarak organize edilmiştir. Bu mekâna sonradan yapılan ZK11, ZK12 nolu kapıları iptal edilmiş ve -0,37 kotuna sahip bu mekân +0,42 kotuna yükseltilmiştir. Z04 nolu mekânın doğu duvarında mevcut olan kepenk kaldırılarak Z03 nolu mekâna yapılan cephe düzeni aynı şekilde bu mekâna da uygulanmıştır.

Z05 nolu mekân, orijinal işlevi ile tuvalet olarak değerlendirilmişti daha sonra tuvalet iptal edilip mutfak mekânı olarak kullanılmıştı yeni işlevi ile birlikte Z05 nolu mekân orijinal işlevine kavuşarak personele ait bir tuvalet olarak işlevlendirilmiş ve bu bölüm ikiye ayrılarak; birinci bölüm lavabo ikinci bölüm ise tuvalete olarak düzenlenmiştir

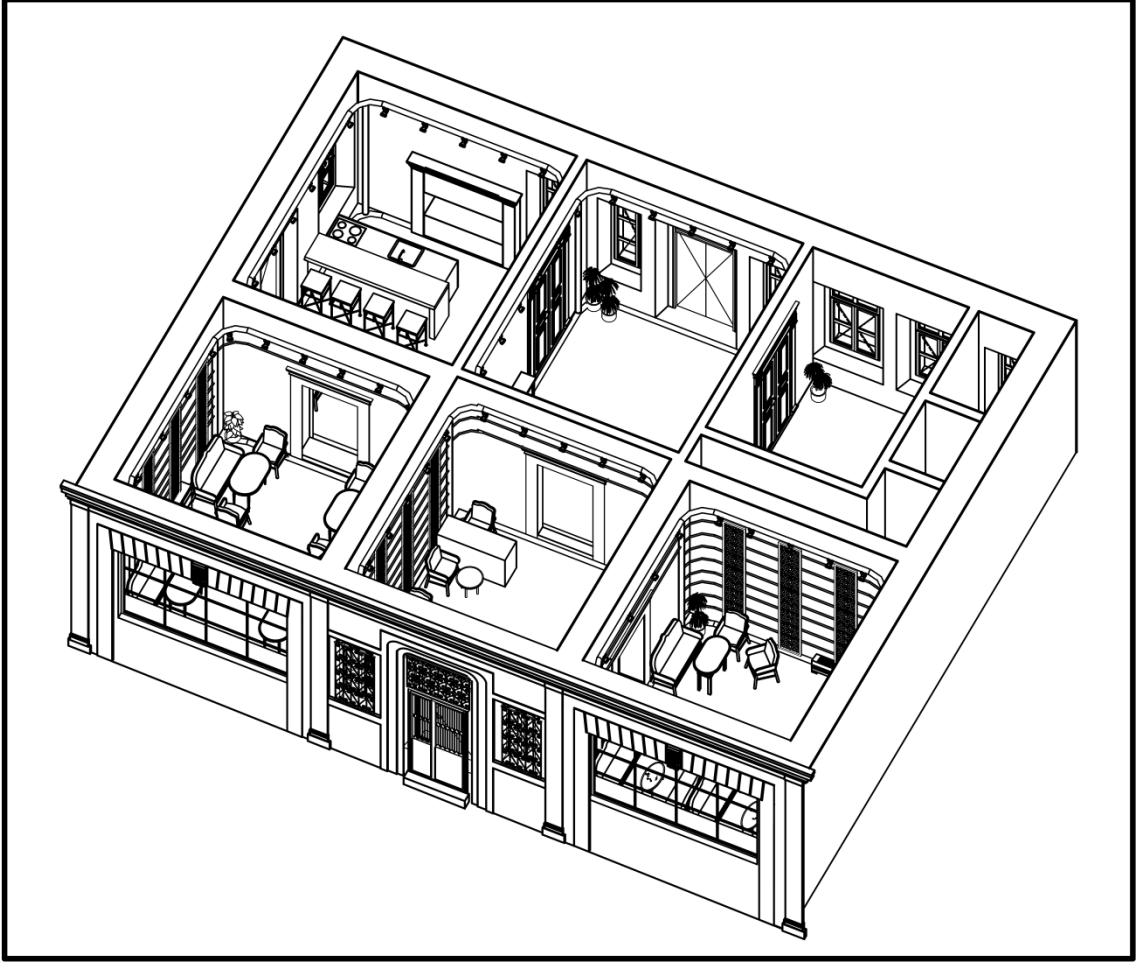
Z06 nolu mekân, merdiven holü olarak kullanılmaktadır burada yapılan düzenleme ise merdivenin altına sonradan yapılan, depo işlevi gören bölümün merdivenden temizlenerek merdivenin bütünlüğü sağlanmıştır.

Z07 nolu mekân, depo olarak kullanılmakta iken yeni işlevle birlikte yapının tesisat odası olarak değerlendirilmiştir. Yapının tesisatına ait; su sayacı, elektrik sayacı, elektrikli termosifon, klima dış ünitesi bu bölümde konumlandırılmıştır.

Yapılan bu düzenlemelerle yeni işlev yapıya yerleştirilmiştir, (Şekil 2.62, Şekil 2.63).

Şekil 2.62. Yeni işlev doğrultusunda zemin katta yapılan düzenlemeler, (Turhan, 2013)

Şekil 2.63. Zemin kattın üç boyutlu görseli, (Turhan, 2013)

Şekil 2.64. Doğu cephesi görünüşü, (Turhan, 2013)

2.3.2.2. Birinci Kat İçin Önerilen Düzenlemeler

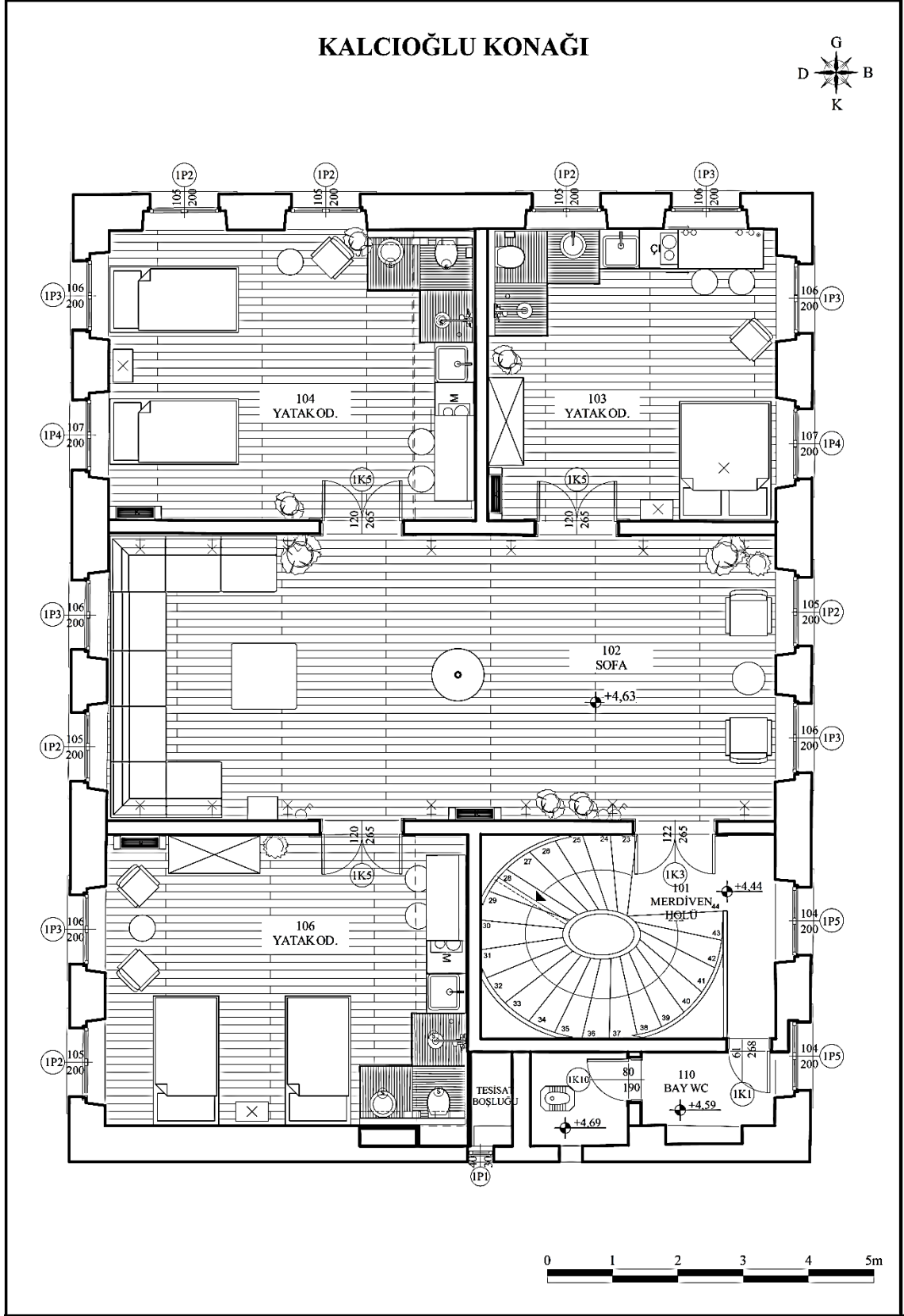
Bu kattaki 102 ve 105 nolu mekânlar arasındaki bölücüler kaldırılarak bu alan eski bütünlüğüne kavuşturulmuş ve konukların; oturma, bekleme, dinlenme gibi eylemlerini gerçekleştirecekleri bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca sofanın batı duvarındaki muhdes merdiven yapıdan temizlenirken 1K9 nolu kapıda orijinal işlevine yani pencereye dönüştürülmüştür. Sofa bölümüne sonradan açılan 1K2 kapısı nitelik açısından yapıya bir değer katmadığı gibi yeni işlev içinde uygun değildir bundan dolayı kaldırılıp yapının orijinal sirkülasyonu sağlanmaya çalışılmıştır, (Şekil 2.67).

103, 104 ve 106 nolu mekânlar, konuklara ait yatak odaları olarak düzenlenmiştir. 104, 106 nolu odalarda yer alan günümüzde işlevini kaybetmiş yüklük ve hamam bölümleri yerine banyo ve mutfak birimleri yerleştirilmiştir. 103 nolu mekân da böyle bir bölüm olmadığı için banyo ve mutfak birimi farklı düzenlerde yerleştirilmiştir. Bu odalarda(103, 104 ve 106) kullanılacak banyo modülünde, sunulan önerilerden 2.si kullanılmıştır. Mutfak modülünde ise 2.öneri üzerinde bazı değişiklikler yapılarak banyo modülüne yakın bir yerde konumlandırılmıştır. Bu odalarda (104, 106) hamam bölümüne ait akar sistemi yeni yerleştirilen modüler birimlerin de akar sistemini oluşturmuştur. 103 nolu mekânda bu akar kısmı olmamasına rağmen 104 nolu mekânın akar sistemi ile bağlantısı sağlanıp bu şekilde problem çözülmüştür.

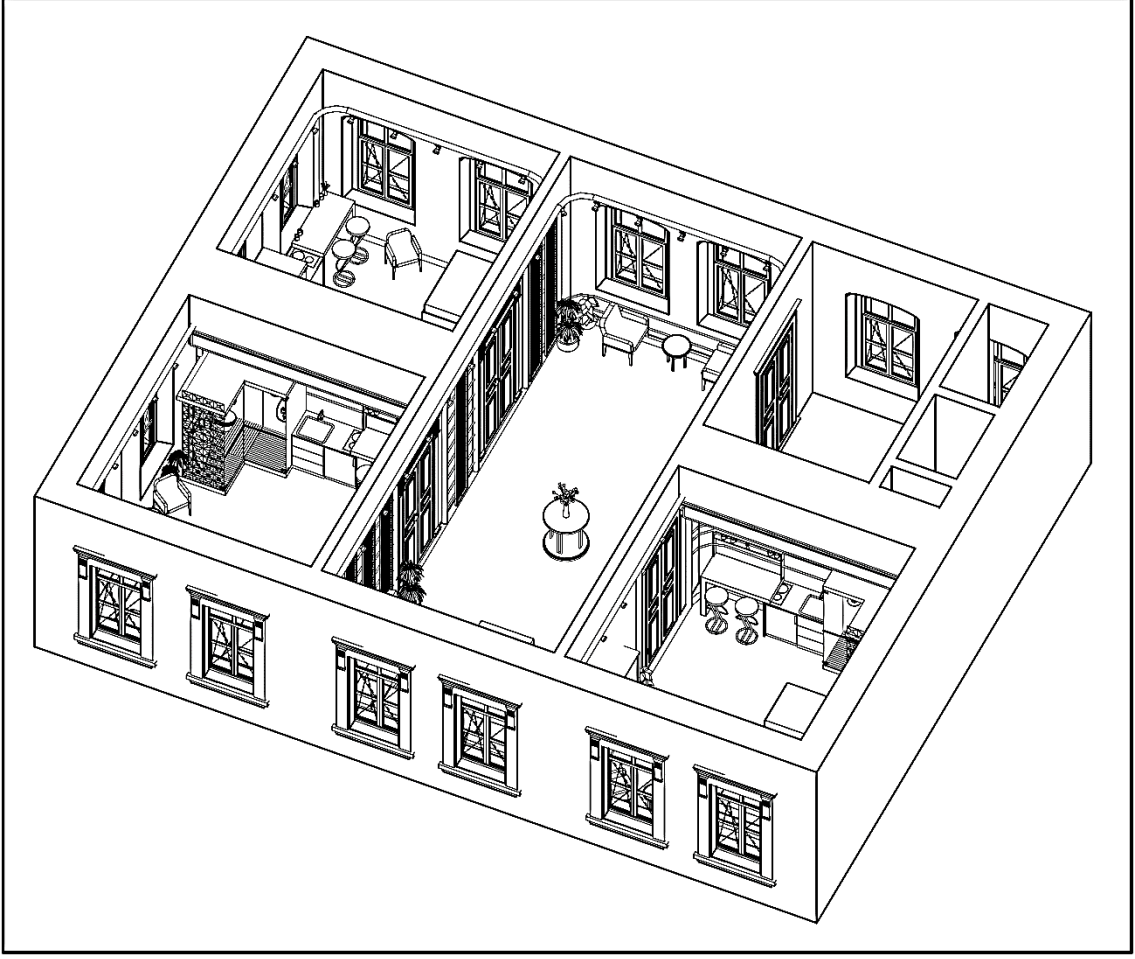
110 nolu mekân, orijinal işleviyle korunup, bu bölüm ikiye ayrılarak; birinci bölüm lavabo ikinci bölüm ise tuvalete (Bay Wc) olarak düzenlenmiştir.

Bu katta aydınlatma, elektrik, havalandırma sistemleri ve sıhhi tesisat sistemleri 106 nolu odadaki tesisat boşluğundan alınarak yapının tesisatını taşıması için tasarlanan taşıyıcı strüktür sayesinde ihtiyaç duyulan yerlere taşınmıştır. Ayrıca bu sisteme aydınlatma elemanları da monte edilerek yapıya uygulanacak müdahale miktarı azaltılmıştır.

Sonuç olarak ihtiyaçlarla şekillenen yapı yeni bütünlüğüne kavuşturulmuştur, (Şekil 2.65, Şekil 2.66)

Şekil 2.65. Yeni işlev doğrultusunda birinci katta yapılan düzenlemeler, (Turhan, 2013)

Şekil 2.66. Birinci kattın üç boyutlu görseli, (Turhan, 2013)

Şekil 2.67. Sofanın kavuştuğu yeni bütünlük, (Turhan, 2013)

2.3.2.3. İkinci Kat İçin Önerilen Düzenlemeler

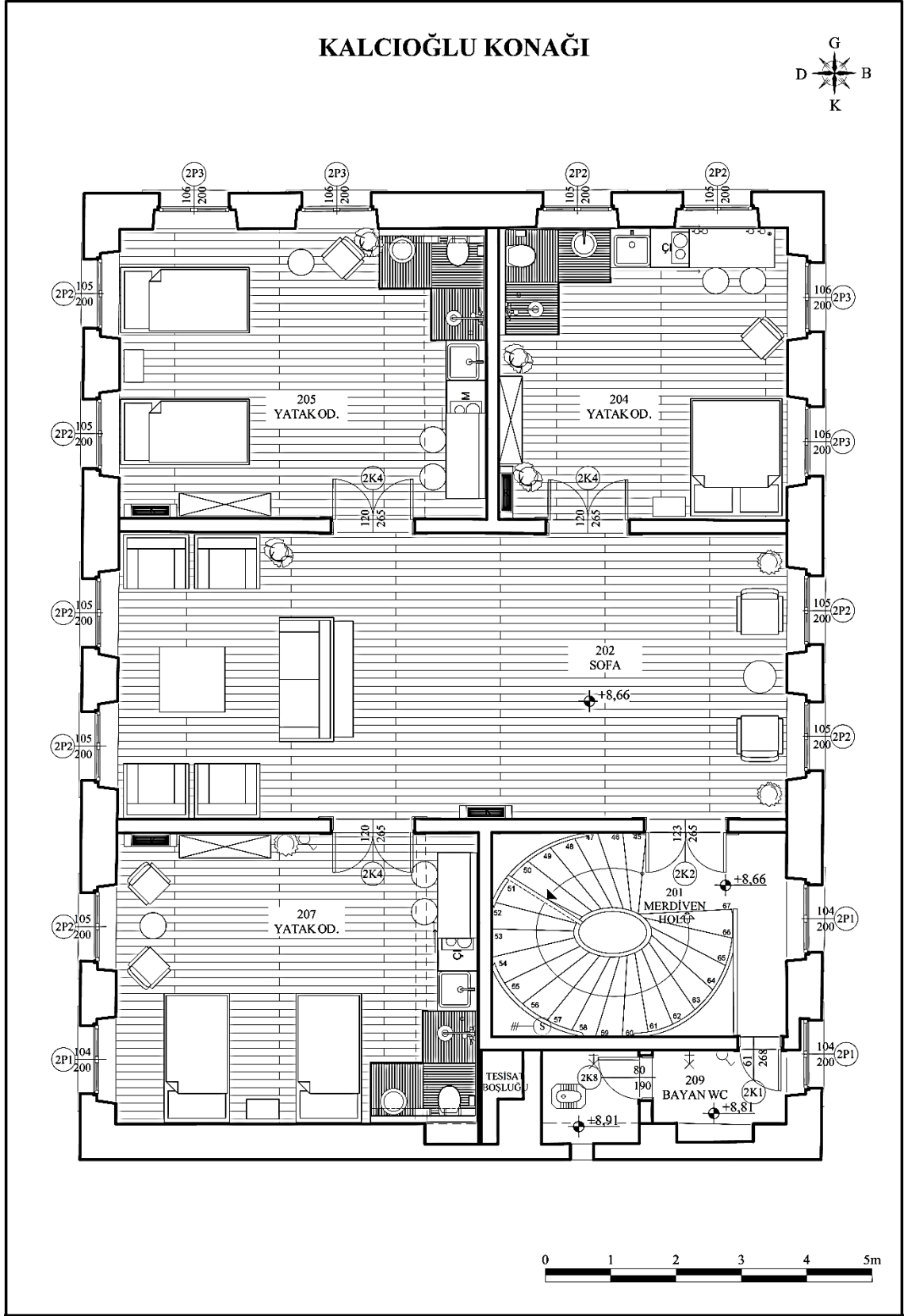
202, 203 ve 206 nolu mekânlar arasındaki bölücüler kaldırılarak bu mekân konukların; oturma, bekleme, dinlenme gibi eylemlerini gerçekleştirecekleri bir şekilde düzenlenmiştir. Sofa bölümüne sonradan açılan 2K3 kapısı iptal edilerek bu mekân orjinal kimliğine kavuşturulmaya çalışılmıştır.

204, 205 ve 207 nolu mekânlar, konuklara ait yatak odaları olarak düzenlenmiştir. 207 nolu mekân içinde oluşturulmuş 208 nolu mekânın duvarları iptal edilerek iki mekan birleştirilmiş ve orijinal kinliğine dönüştürülmüştür. 204, 205 ve 207 nolu mekânlara yeni işlevin ihtiyaç listesinde olan banyo ve mutfak birimleri yerleştirilmiştir. Çalışma kapsamında tasarlanan mutfak birimlerinden, 2. öneri seçilmiş banyo birimlerinden ise, 2. öneri seçilerek üzerinde bazı değişiklikler yapılmıştır, (Şekil 2.69, Şekil 2.70, Şekil 2.71). Bu modüler sistemlere ait pis su çıkışı; 205 ve 207 nolu mekânlarda bulunan hamam kısmının akarı kullanılarak çözülmüştür. 204 nolu mekânın akarı ise 205 nolu odanın akarı ile birleştirilmiştir.

209 nolu mekân, orijinal işleviyle korunup, bu bölüm ikiye ayrılarak; birinci bölüm lavabo ikinci bölüm ise tuvalete (Bayan Wc) olarak düzenlenmiştir

Bu katta aydınlatma, elektrik, havalandırma sistemleri ve sıhhi tesisat sistemleri 207 nolu odadaki tesisat boşluğundan alınarak yapının tesisatını taşıması için tasarlanan taşıyıcı yapı sayesinde ihtiyaç duyulan yerlere taşınmıştır. Ayrıca bu sisteme aydınlatma elemanları da monte edilerek yapıya uygulanacak müdahale miktarı azaltılmıştır.

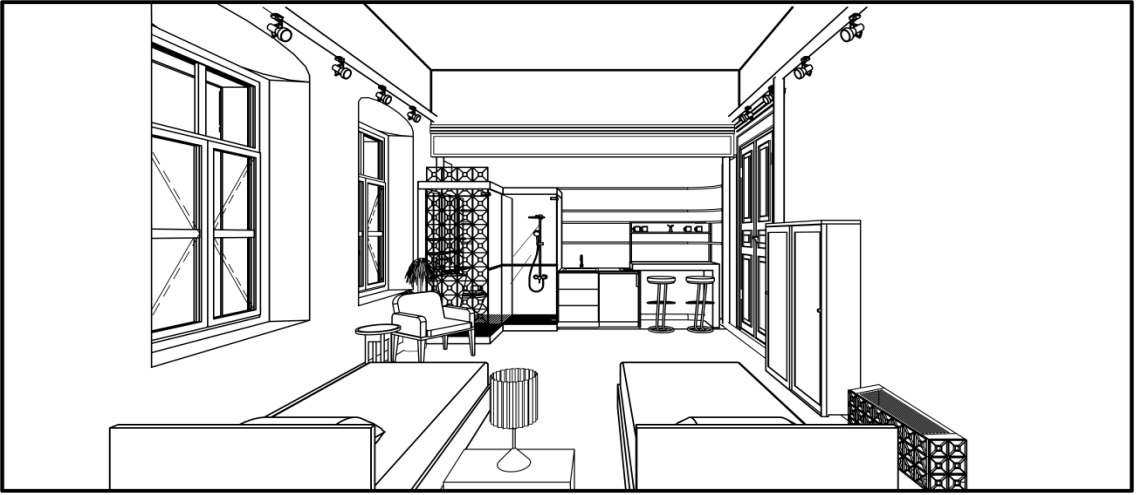
Sonuç olarak yapılan bu değişikliklerle yeni bütünlüğüne kavuşan ikinci kat, aslında orijinal plan kurgusuna kavuşturulmuştur fakat yeni sistemler ve yeni donatılarla yeni bir kimlikte kazanmıştır (Şekil 2.68)

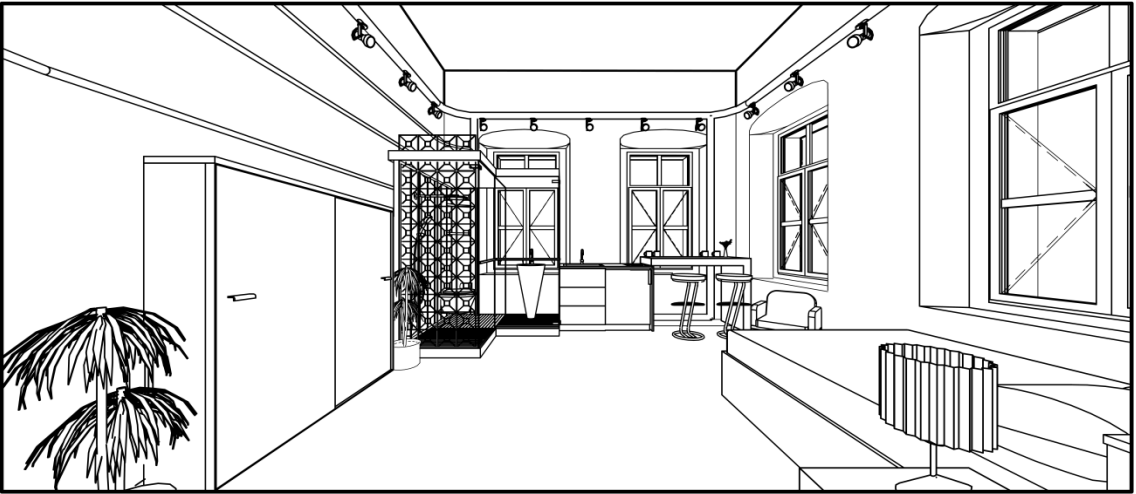
Şekil 2.68. Yeni işlev doğrultusunda ikinci katta yapılan düzenlemeler, (Turhan, 2013)

Şekil 2.69. 205 nolu odanın yeni bütünlüğü, (Turhan, 2013)

Şekil 2.70. 205 nolu odadan görünüş, (Turhan, 2013)

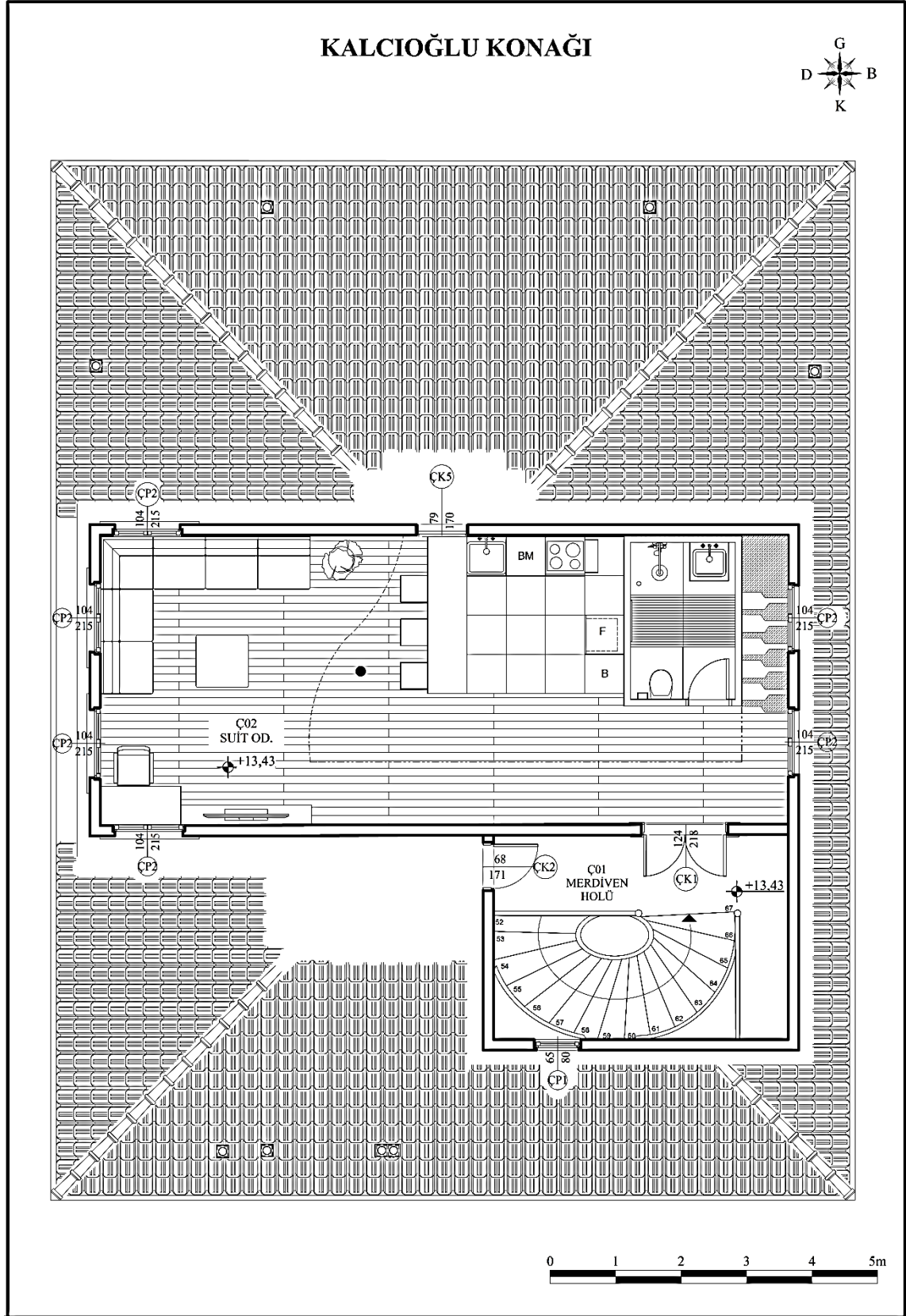
Şekil 2.71. 204 nolu odadan görünüş, (Turhan, 2013)

2.3.2.4. Çatı Katı İçin Önerilen Düzenlemeler

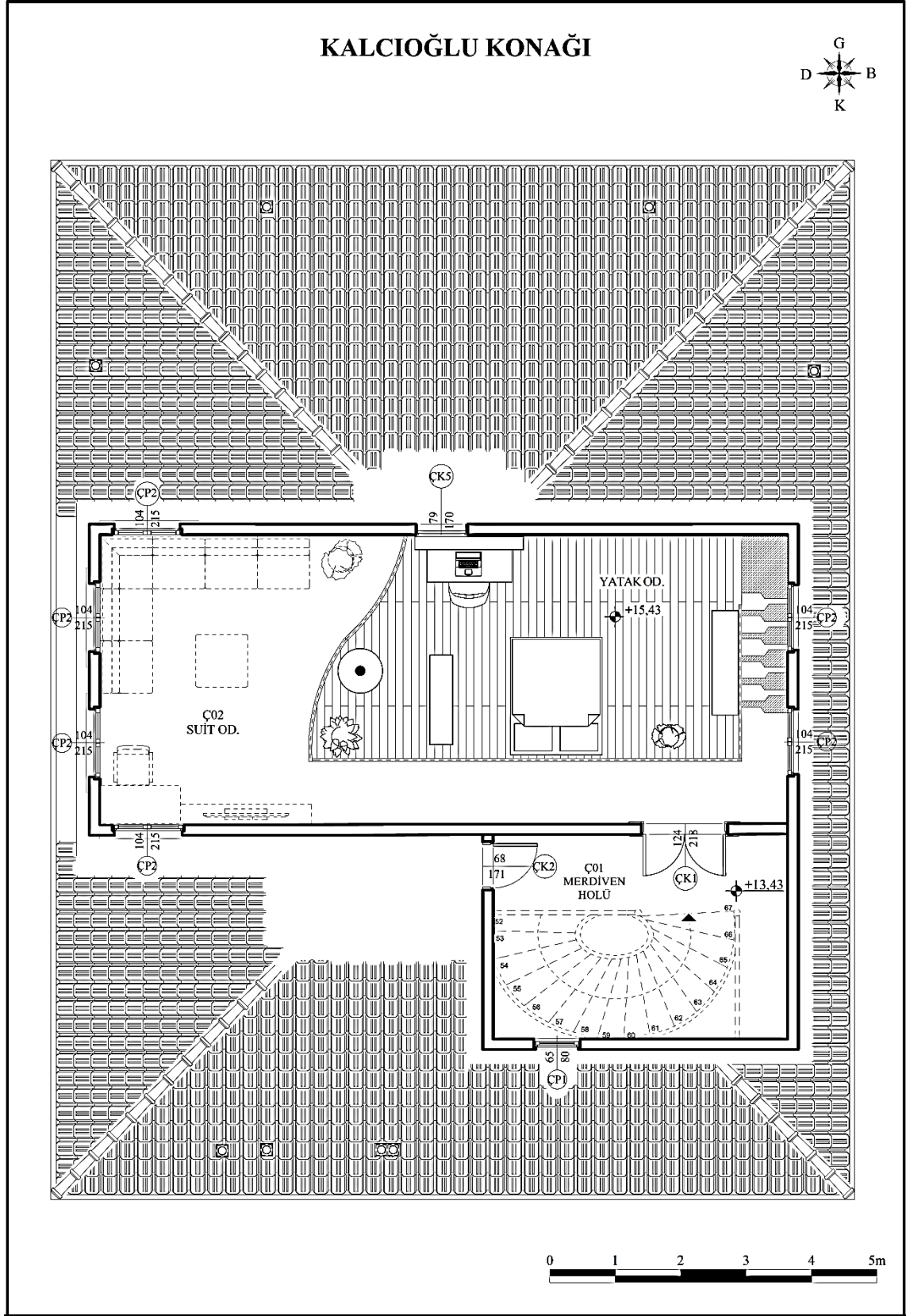
Ç02, Ç03, Ç04, Ç05 ve Ç06 nolu mekânlar arasındaki bölücüler kaldırılmıştır. ÇK7 kapısı, orjinal işlevine yani pencereye dönüştürülmüş, ÇK3 kapısı iptal edilmiş ve tavan kotunu düşüren ahşap panel mekândan temizlenmiştir. Bu mekân 1. ve 2. kattaki yatak odalarından daha geniş olduğu için yapılacak düzenlemelerde bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Bu kat butik otelin suit odası olarak değerlendirilmiştir. Yeni işlev için gerekli olan mutfak birimi, sunulan öneriler içinden 7. si seçilerek yapıya yerleştirilmiştir, banyo biriminde ise 5. öneri seçilerek üzerinde bazı değişiklikler yapılmış ve mutfak modülüne yakın olarak konumlandırılmıştır. Bunlara ek olarak bu katta asma kat oluşturulmuştur , (Şekil 2.74) ve böylece kullanılacak alan arttırılmıştır. Ana katta; mutfak, banyo, oturma, dinlenme, çalışma mekânları organize edilirken asma katta da yatak odası için bir düzenleme yapılmıştır , (Şekil 2.75). Bu katta oluşturulan asma katın taşıyıcılığını metal profilli ayaklar sağlamakta ve böylece de duvara müdahale engellenmektedir.

Bu katta aydınlatma, elektrik, havalandırma sistemleri ve sıhhi tesisat sistemleri 207 nolu odadaki tesisat boşluğundan alınarak yapının tesisatını taşıması için tasarlanan taşıyıcı strüktür sayesinde ihtiyaç duyulan yerlere taşınmıştır, aydınlatma elemanları da bu sisteme monte edilerek yapıya uygulanacak müdahale miktarı azaltılmıştır. Islak hacimlere ait pis su gideri ise çatı arasından dolandırılarak 205 nolu odanın pis su gideriyle birleştirilmiştir.

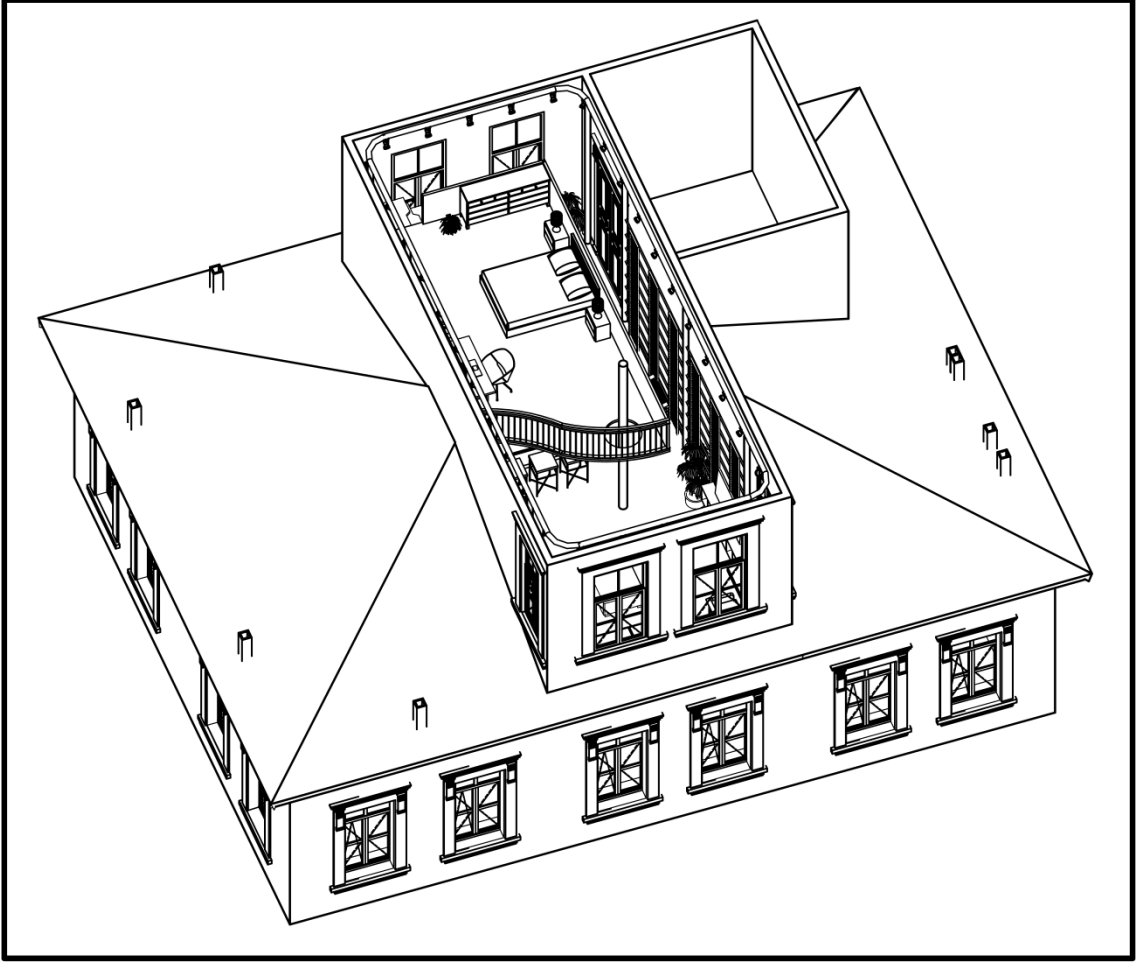
Yapılan bu düzenlemelerle yeni bütünlüğüne kavuşturulan çatı katı; hacim olarak aynı kalırken, kullanılan alan, kat yüksekliğin verimli bir şekilde kullanılması ile arttırılmıştır, (Şekil 2.72, Şekil 2.73).

Şekil 2.72. Yeni işlev doğrultusunda çatı katta yapılan düzenlemeler, (Turhan, 2013)

Şekil 2.73. Yeni işlev doğrultusunda çatı katında oluşturulan ara katta yapılan düzenlemeler, (Turhan, 2013)

Şekil 2.74. Çatı katının üç boyutlu görseli, (Turhan, 2013)

Şekil 2.75. Ç02 nolu odadan görünüş, (Turhan, 2013)

3. BULGULAR

Evrensel, Ulusal değerlendirme ölçütlerine göre, “Korunması Gerekli Kültür Varlığı” ya da “Kültürel Miras / Mimari Miras” olarak nitelendirilen yapıların korunması, onarılması ve değerlendirilmesi çalışmaları Türkiye’de de yürütölmekte olan bir uygulamadır. Sürekli değişim ve gelişim içerisinde olan toplumsal yapının, yeni biçim ve düzenlemeleri izlemesi, tarihi ve kültürel sürecin bir parçası olan yapıları da etkilemektedir. Yapıldığı dönemin yaşam tarzına ve teknolojisine göre şekillenen tarihi yapıların yeni ve çağdaş işlevlerle kullanılması için yeni düzenlemelerin yapılması bu durumda kaçınılmazdır. Orijinal işlevini kaybeden ya da işlevsel olarak eskiyen tarihi yapılara hiçbir işlevsel müdahale yapmadan, çağdaş yaşam içinde onları değerlendirmek neredeyse imkânsızdır. Bunun en geçerli örneği, geleneksel konutlarda görölmektedir. Barınmak ve korunmak için yapılan konutlar günümüzde; çağın teknolojisini, kullanıcı isteklerini ve fizyolojik gereksinimleri karşılayamaz durumdadırlar. Bu durumda tarihi yapılardaki, konfor koşullarının (wc, banyo, mutfak, ısıtma, aydınlatma, elektrik, havalandırma) iyileştirilmesi ve kimi hallerde yeniden oluşturulması için gerekli müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Tarihi yapılardaki orijinal işlevin güncelleştirilmesi ya da yapıya yeni işlev verilmesi durumunda uygulanan müdahalelerin yapı için olumlu yanları olduğu kadar olumsuz yanları da bulunmaktadır. Burada önemli olan nokta, tarihi yapıları yaşatmak için onları kullanmak gerektiği, dolayısıyla da gerekli müdahalelerin yapılması olduğudur, fakat bu müdahalelerin ICOMOS’ da 1995 yılında aldığı kararlar doğrultusunda; yapılması düşünölen müdahalelerin geri dönüşümlü olması, yapının ve çevresinin bütönlüğüne, estetik, tarihsel, fiziksel özgönlüğüne saygılı olması gerektiği doğrultuda gerçekleştirilmelidir.

Tarihi yapıların özelliklerinin korunarak günümüz gereksinimlerine cevap verecek şekilde organize edilmesi, yeni işlevle yaşamına devam etmesi, tarihi birikimin korunması ve doğru yansıtılması; mimari mirasın korunması kadar kentin kültürel önemini ve yaşam kalitesini yükseltmek açısından da önemli bir konudur. Bu doğrultuda kültürel anlamda bir birikimin gelecek kuşaklara aktarılması toplumsal bir sorumluluk ve ilerleme için atılan gerekli bir adım olarak benimsenmektedir.

Bu düşünceden yola çıkarak çalışma kapsamında ele alınan Trabzon 1 Nolu Kentsel Sit Bölgesi Gülbahar Hatun Mahallesi Kalcıoğlu Sokağı üzerinde yer alan, Osmanlı

Dönemi geleneksel konut örneğini sergileyen Kalcioğlu Konağı, koruma ve yeniden kullanım kapsamında değerlendirilmiştir. Kalcioğlu Konağı ile ilgili yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

— Yapının Çevresine İlişkin Bulgular: Trabzon Kenti' nini en eski yerleşmelerinden biri olan 1 Nolu kentsel Sit Alanı çoğunlukla sivil mimarlık örneklerinden oluşan tarihi bir dokuya sahiptir. Bu yapılar Doğu Karadeniz Rum ve Osmanlı Üsluplarında; zemin + bir, zemin + iki katlı olmak üzere tasarlanmışlardır (Candaş, 2002). Kalcioğlu Konağının bulunduğu alan hakkında, Kâhya' nın (2002) çalışmasında ki gözlemlerinden; canlılığın sürdüğü, zamanla artan nüfusun getirdiği yeni yapılaşmaların neredeyse boş parsel kalmayacak biçimde devam ettiği, eski yapıların zamana ayak uydurma çabaları yanında bu duruma direnemeyen yapıların kalıntıları ya da yerine yapılan yenileri gibi olumlu, olumsuz gelişmelerle tarihi sürecin devam ettiğini belirtmiştir.

Günümüzde Kalcioğlu Konağı'nın bulunduğu alanda büyük değişimler yaşanmakta; iyileştirme çalışmaları ve kentsel dönüşüm projeleri uygulanmaktadır. Zağnos Vadisi'nde başlanan (2006) dönüşüm projesi ile birlikte yürütülen rekreasyon düzenlemeleri bu alanlarda sosyal ve kültürel içerikli etkinliklerin düzenlenmesine olanak sağlanmıştır. Bu çalışmalar halkın buraya olan ilgisini artırmış, vadi artık yaşayan ve yaşanılan bir ortam haline gelmiştir. Zağnos vadisindeki dönüşüm devam ederken, Atapark'ta bulunan tarihi Tekel eski binasında da yeniden işlevlendirme çalışmaları başlamış ve bina 2010 yılında belediye hizmet binası ile alışveriş merkezi olarak hizmete açılmıştır. Böylelikle hem alışveriş merkezinin, hem belediye binasının burada olması ticari ve ekonomik faaliyetleri canlandırmış ve buranın stratejik konumunu arttırmıştır.

Kalcioğlu Konağı'nın doğu cephesinden görülen Zağnos Vadisi'nde 3. etap çalışmaları devam ederken, bu alanda gerçekleştirilen dönüşüm projesi sayesinde konağın önünde bulunan harabe halindeki yapılar temizlenmiş ve konağın önü açılmıştır. Böylece sokak daha nezih bir hale gelirken vadiye yapılan rekreasyon düzenlemeleriyle alan içinde bulunan kafeterya ve butik oteller bu bölgenin çehresini değiştirerek çevreye canlılık getirmiştir.

Kalcioğlu konağı çevresinde gerçekleşen dönüşüm uygulamaları, yapının konumunu değerli kılarken yeniden değerlendirilmesi düşüncesini de arttırmaktadır. Ayrıca yapının konum avantajı sayesinde yapıya önerilebilecek yeni işlevler artarken mal sahipleri içinde seçicilik özelliği artmaktadır.

— Yapının Mimari Özelliklerine İlişkin Bulgular: Kalcıoğlu Konağı; Trabzon ilinin Merkez ilçesinde Gülbahar Hatun Mahallesi Kalcıoğlu Sokağı üzerinde bulunan, 9-11 numaralı bir konaktır. Bulunduğu çevrenin en gösterişli yapılarından biridir. 1902 tarihli yapı rum ustalar tarafından inşa edilmiştir.

Taban alanı 166 m² olan konak, zemin kat, birinci kat, ikinci kat ve çatı katı (köşk katı) olmak üzere toplam 4 kattan olarak inşa edilmiştir. Zemin kat; taşlık, mutfak, iki adet oda, merdiven holü, tuvalet gibi mekânlardan oluşmuştur. Konağa 3 farklı yerden giriş verilmiştir. Ana girişi, doğu cephesinde olup sokağa açılmaktadır. Ana girişten iki basamak ile zemin kotundaki taşlığa ulaşılır. Taşlık zemin kata hâkim olan bir mekândır. Taşlığa, mutfak ve merdiven holü açılır. Taşlık dikdörtgen formdadır, batı ucunda bahçeye açılan bir kapı yer almaktadır. Mutfağın güney duvarından bahçeye açılan bir kapı, bir ocaklık ve birde pencere bulunmaktadır. Taşlıktan ulaşılan merdiven holünde, elips formlu ahşap bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven; birinci kata, ikinci kata ve köşk katına ulaşımı sağlar. Merdiven holünün kuzey duvarına bitişik olan tuvalet, köşk katı hariç her katta bulunmaktadır.

Birinci kat; üç oda, bir tuvaletten oluşmaktadır. Konak içinde dolaşımı sağlayan dikdörtgen formlu iç sofa, aynı zamanda konağın önemli birimlerinden olan odaları birleştiren bağlayıcı bir konumdadır. Sofanın güney tarafında iki oda kuzey tarafında bir oda ve merdiven holü bulunur. Sofa etrafında toplanan odalar kareye yakın dikdörtgen formdadır. Güneydoğu duvarındaki odanın batı duvarında ahşap yüklük ve bu yüklüğün içinde yıkanmaya uygun bir de hamamlık bulunmaktadır. Onun yanındaki odada yüklük ve hamamlık bulunmamaktadır. Sofanın kuzey duvarına bitişik olan odanın ise batı duvarında ahşap yüklük ve ona bitişik hamamlık bulunur.

Konağın ikinci katı, birinci katı ile aynı kullanım alanına sahiptir. Dikdörtgen formlu iç sofaya açılan güneyde iki, kuzeyde bir oda ve merdiven holü vardır. Güneydoğu duvarındaki odanın batı duvarında ahşap yüklük ve bu yüklüğün içinde yıkanmaya uygun bir de hamamlık bulunmaktadır. Onun yanındaki odada yüklük ve hamamlık bulunmamaktadır. Sofanın kuzey duvarına bitişik olan odanın ise batı duvarında ahşap yüklük ve ona bitişik hamamlık bulunur.

Çatı katı dikdörtgen formlu tek mekândan oluşur, bu mekânın çatı arasına açılan güney duvarlarında ve merdiven holünün doğu tarafında olmak üzere iki tane kapı yer almaktadır.

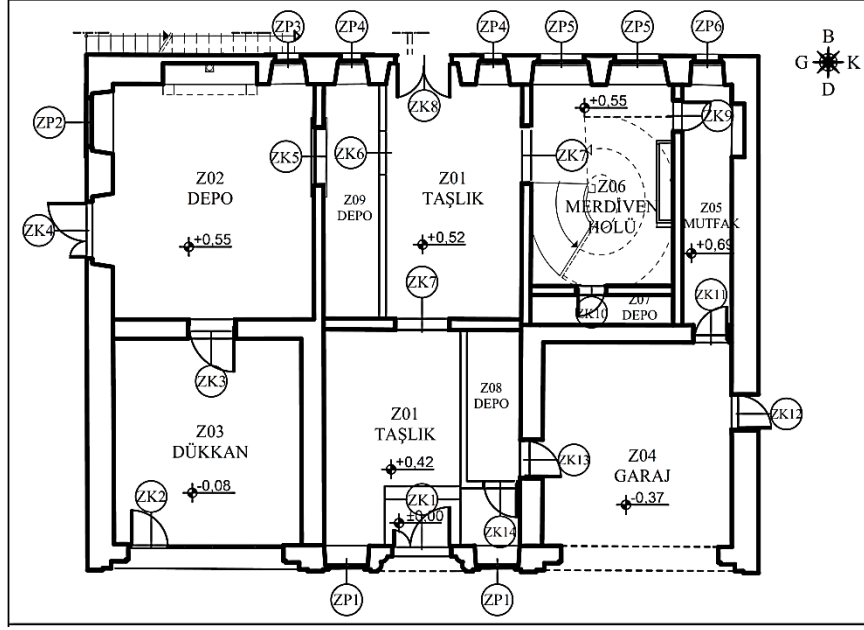
Konağın döşeme kaplaması zeminde taş iken diğer katlarda ahşap kullanılmıştır, duvarlar ise sıva üzeri boyadır. Duvar yüzeylerinden tavana geçişte ahşap tavan kornişleri kullanılmış, tavan yüzeyi çıtalarla çeşitli geometrik biçimlerde bölünmüştür. Sofa bölümünde ise kademeli bir geçiş sağlanarak tavanda havuzlar oluşturulmuştur. Yapıda farklı niteliklerde çıtalı tavan uygulamaları yer almaktadır. En gösterişli tavan İkinci katın sofasına aittir. Birinci katın sofası, ikinci katın sofası ve çatı katı bölümlerinin tavanlarında uygulanan süslemeler birbirine benzer özellik göstermektedir.

Kalcıoğlu Konağı'nın, cephesi simetrik olup odaların konumlanması cepheden rahatlıkla izlenebilmektedir. Sade bir görüntü sergileyen cephelerde; doğu cephesinde kademeli geçişi sağlayan kemerli kapı, pencerelerin çevresindeki söveler, kat silmeleri ve zemin katta pencerelerin önünde bulunan demir ferforjeler cephedeki süs unsurlarını oluşturmaktadır. Konak bulunduğu parselin kuzey sınırına yakın yapıldığı için bu yönde cephesi bulunmamaktadır.

Yapının çatı katı hariç yarı kâgir sistemle inşa edilmiştir. Kâgir sistemde ana malzeme olarak kesme taş kullanılmıştır yalnızca sağır olan kuzey cephesinde moloz taş kullanılmıştır. Yığma taş duvar kalınlığı 55 cm dir. Çatı katı (köşk katı) ise ahşap taşıyıcı sistem üstüne bağdadi çıtaların yerleştirilip, üstlerinin sıvanması sonucu oluşturulmuştur. Çatı katında duvar kalınlığı 16 cm dir. Konağın çatı örtüsü, köşk katında beşik çatı, güney ve kuzey bölümde ise kırma çatılıdır ve üzeri marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır. Çatı üzerinde kuzeyde(4), güneyde(2), doğuda(1) ve batıda(2) olmak üzere 9 adet baca bulunmaktadır.

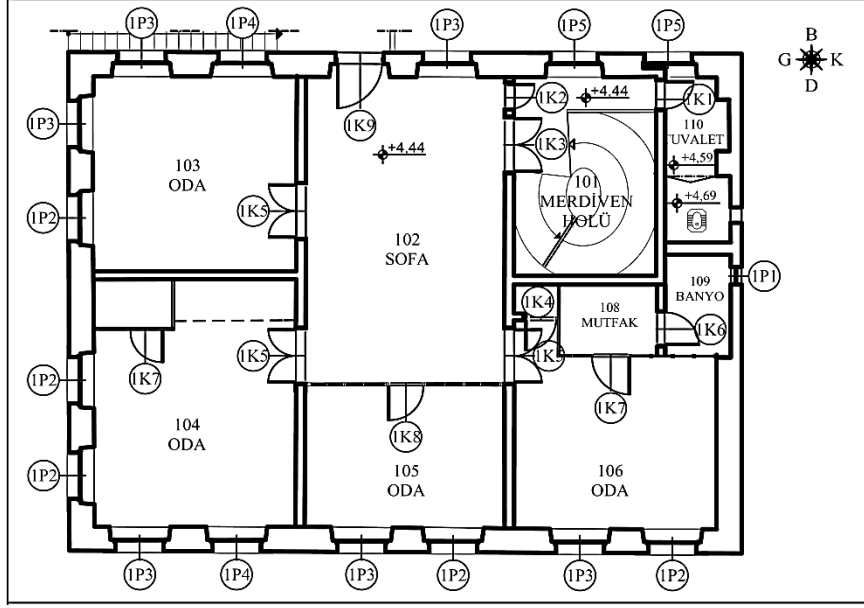
Yapıldığı dönemdeki insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa edilmiş olan konak yine ihtiyaçlar dâhilinde bazı müdahalelere maruz kalmıştır. Bunun sonucunda yapının belli bölümlerinde; döşemeler yükseltilmiş, özel girişler açılmış, bölücüler eklenmiş, gerekli mekânlar kat içerisinde oluşturulmuştur.

— Yapının Günümüzdeki Durumuna İlişkin Bulgular: 20.yy başlarında geniş bir aileye hizmet etmek için yapılan Kalcıoğlu Konağı, yapıldığı dönemin yaşam tarzına ve teknolojisine göre şekillenmiştir. Fakat ilerleyen zamanlarda teknolojiye ve aile yapısındaki değişimler yapıyı da etkilemiştir. Farklı ailelerin yaşaması için düzenlenen konakta ilk olarak mekanların işlevlerinin değiştirilmesi, buna bağlı olarak; yeni birimlerin oluşturulması, yeni girişlerin açılması, sirkülasyon alanlarının değişmesi gibi birbirini takip eden müdahaleler yapının günümüzdeki şeklini almasına sebep olmuştur.

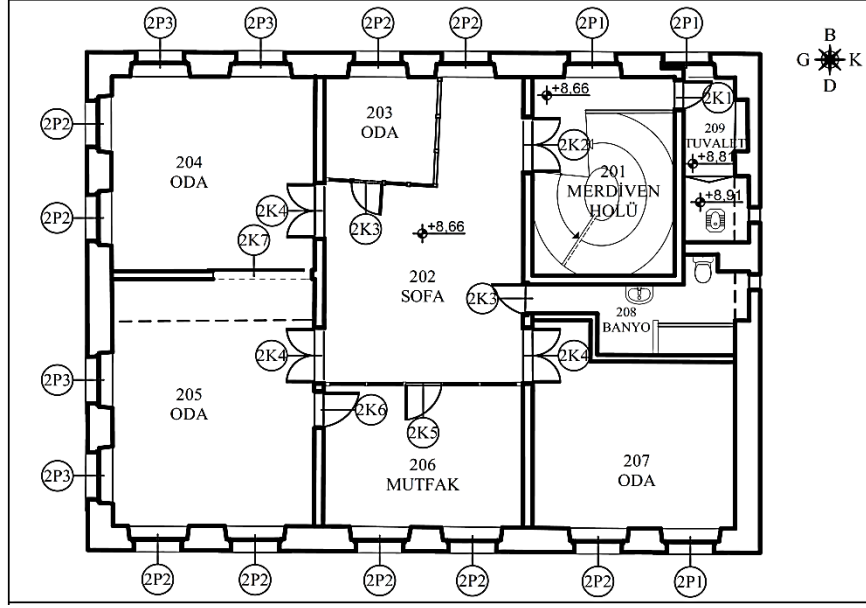
Şekil 3.1. Eski işlev, zemin kat planı, (Turhan, 2013)

Zemin kat (Şekil 3.1); yapının geri dönüşümü olmayan müdahalelerin yaşandığı bir bölümdür (Şekil 2.67). Yapıldığı dönemden günümüze gelene kadar farklı amaçlar için kullanılmış ve kullanış amacına göre şekillenmiş bu bölümünde ilk dikkati çeken kısım, doğu cephesindeki boşluklardır. Farklı işlevlere adapte edilmek için yapının Z03 nolu odası ile Z04 nolu odasının yıkılan doğu duvarı yapıya ağır bir tahribat vermiştir. Yapının Z04 nolu odasının; kuzey ve batı duvarlarına muhdes kapılar açılmıştır(ZK11, ZK12). İhtiyaçlara göre şekillenen yapının taşlık bölümünde, iki farklı mekân oluşturulmuştur, (Z08,Z09). Bunlardan bir tanesi taşlığın kuzey duvarına diğeri güney duvarına bitişik bir şekilde yapılmıştır. Yapıldığı dönemde Z02 nolu odaya geçişi sağlayan ZK5 nolu kapı tuğla ile örülüp iptal edilmiş ayrıca yine Z02 nolu odaya ait olan ZP3 nolu pencere, yapının batı cephesinde 1. Kata çıkmak için sonradan yapılan merdivenden dolayı iptal edilmiştir. Konağın zemin katında bulunan Z05 nolu oda yapıldığı dönemde tuvalet olarak kullanılırken belli bir dönem mutfak mekânına dönüştürülmüş ve yeni işlevine göre düzenlenmiştir. Yapının organik formlu ahşap merdivenin bir bölümü bu katta kapatılarak depoya dönüştürülmüş, ayrıca merdiven holüne açılan kapının ahşap kapı kanatları çıkartılarak duvar yüzeyi boşluklu bir yapıya sahip olmuştur.

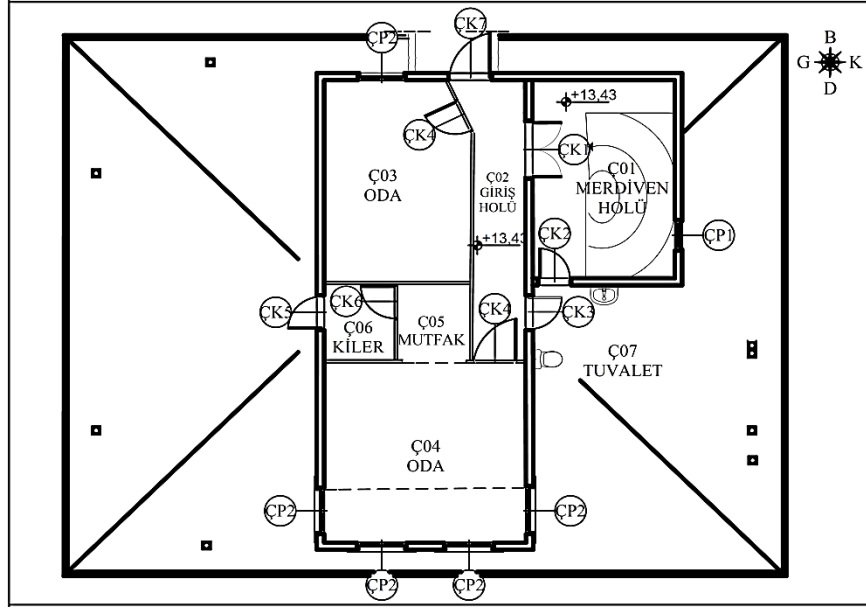
Şekil 3.2. Eski işlev, birinci kat planı, (Turhan, 2013)

Birinci kat; bu katta en büyük değişiklikler sofa bölümünde gerçekleştirilmiştir, (Şekil 3.2). Bu değişikliklerden birincisi, sofanın batı duvarındaki pencere günümüzde 1K9 nolu kapıya çevrilmiş ve bu kata giriş çıkışlar günümüzde de 1K9 nolu muhdes kapıdan sağlanmaktadır. Sofada gerçekleştirilen ikinci değişiklik ise; sofanın kuzey duvarına, 1K2 nolu kapının açılmasıdır. Bu kapının açılış amacı belli bir dönem 1K3 nolu kapının iptal edilmiş olmasıdır. 1K3 nolu kapının iptal sebebi ise mahremiyettir, 110 nolu mekâna giden koridor bölücü panellerle bölünüp ve bu kısım artık merdiven holünden ayrı, birinci kata özel bir mekân haline getirilmiş dolayısıyla bu bölüme ulaşmak için 1K2 nolu kapının açılması zorunlu olmuştur. Sofada yapılan son değişiklik ise, sofanın doğu duvarına yakın bir bölümden ahşap panellerle bölünerek bu alanda yeni bir mekân oluşturulmasıdır. Günümüzde 106 nolu oda oturma odası olarak kullanılmakta ve bu odanın orijinalinde yüklük olan bölümü iptal edilmiş ve bu alan ahşap panellerle genişletilerek mutfak ve banyo işlevlerini yerine getirmek üzere yeniden düzenlenmiştir. Bu katta yine benzer şekilde 104 nolu odanın yüklüğüne ait kapaklar iptal edilmiş, yüklüğün içinde bulunan hamam bölümü ahşap panellerle genişletilmiştir.

Şekil 3.3. Eski işlev, ikinci kat planı, (Turhan, 2013)

İkinci kat (Şekil 3.3); bu katta da 1.katta olduğu gibi sofa bölümü diğer odalara oranla daha fazla müdahaleye maruz kalmıştır, (Şekil 2.69). Sofa bölümü farklı kullanımlar için bölünmüş ve bu alanlar farklı işlevlere hizmet etmek için yeniden düzenlenmiştir. Sofadaki yeni mekânlardan birincisi, bu kata girildiğinde hemen karşıda duran ahşap panellerden yapılmış kare formuna yakın olan birimdir bu alan belli bir dönem yatak odası olarak kullanılmıştır. Sofada oluşturulan ikinci mekân ise, 1. katta olduğu gibi bu katta da sofanın doğu duvarına yakın bir bölümden ahşap panellerle bölünerek bu alanda mutfak mekânı oluşturulmuştur. Bu mekânın ihtiyaçlarına göre yeni düzenlemeler yapılmış; temiz su, pis su tesisatı bu alanda çözülmüştür. Değişen ihtiyaçlara bağlı olarak 207 nolu odanın yüklük kısmı 1. Katta olduğu gibi iptal edilmiş ve zamanla bu bölüm büyütülerek banyo, tuvalet mekânları bu alanda çözülmüştür dolayısıyla bu ıslak hacimlerin bulunduğu alana girebilmek içinde sofanın kuzey duvarına 2K3 nolu kapı açılmıştır. 2. katta ihtiyaçlardan dolayı birçok mekân yeni açılan kapılar ile birbiri ile ilişkilendirilmiştir. Bunlardan birincisi; 204 nolu oda ile 205 nolu oda arasında açılan 2K8 kapısıdır. Bu kapının açılmasıyla 205 nolu odanın yüklüğü iptal edilmiş dolayısıyla yüklükte bulunun hamam bölümüne ait olan güney duvarındaki daire görünüşlü boşlukta kapatılmıştır. İkinci kapı ise; 205 nolu oda ile sonradan oluşturulan 206 nolu odanın arasında açılan 2K6 kapısıdır.

Şekil 3.4. Eski işlev, çatı katı planı, (Turhan, 2013)

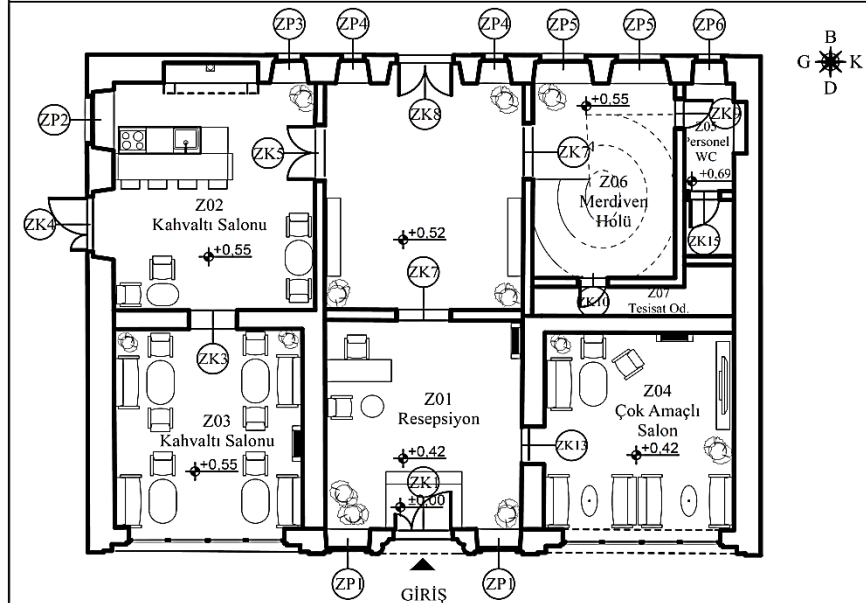
Çatı katı (Şekil 3.4); bu katta zemin katta olduğu gibi geri dönüşü olmayan müdahalelere maruz kalmıştır , (Şekil 2.70). Çatı katı bölümü dikdörtgen formlu tek mekândan oluşmuştur. Fakat zamanla bu bölüm bir ailenin kullanımına verildiği için, bu oda da yeni işlevin ihtiyaçları dâhilinde organize edilmiştir. Tek mekândan oluşan alan ahşap paneller kullanılarak bir koridor (Ç02), yatak odası(Ç03), oturma odası(Ç04), mutfak(Ç05), ve tuvalet(Ç07), mekânları oluşturulmuştur. Ç02 nolu bölümün kuzey duvarlarına bir kapı açılarak(ÇK3) bu kapıdan çatı arasında oluşturulan tuvalete (Ç07) ulaşım sağlanmıştır.

Bu katın duvar kalınlığı 16 cm ve yüksekliği 400 cm dir dolayısıyla muhafazalı bir yer değildir. Bundan dolayı yapının duvarları ahşap panellerle kaplanmıştır. Ayrıca Ç04 nolu odanın tavan yüksekliği doğu duvarından başlayarak; 315 cm, 279 cm ve mutfak bölümü de 210 cm olacak şekilde tavanın üstü ahşap panellerle kapatılarak yapının kolay ısınması ve ısınıpı muhafaza etmesi sağlanmıştır. Aynı amaç doğrultusunda güney duvarındaki iki pencerenin de sonradan kapatıldığı, Mine Kalcıoğlu'nun anlatımlarından ve çekilen resimlerden de yararlanarak söylenebilir. Konağın sahiplerinin, konağın güney yönünde ki yapılarına, bu kattan ulaşabilmek için, güney cephesinde ki pencereyi ÇK7nolu kapıya çevirmişler ve iki bina arasına betonarme bir köprü yapmışlardır. Bu katta ısınabilmek için kurulan sobaya; güney duvarında iki, kuzey duvarında bir tane baca deliği açılmıştır.

— Yeni İşlevin Özgün Mekânlara Yerleşmesine İlişkin Bulgular: Eskiyen, yok olan işlevlerine rağmen, yapısal ömürlerini tamamlamamış tarihi yapılar “koruma” kapsamında değerlendirildiğinde; onlara yeni işlev vererek çağdaş kullanımlar kazandırmak, sonunda toplumun ve çevrenin onlardan yararlanmasını sağlamak, aslında onların yaşatılması ve sürekliliklerinin sağlanması için kullanılan bir yöntemdir.

Tarihi yapılarda yeniden kullanım kavramı incelendiğinde bir çok yapı; eski kullanımların çağdaşlaştırılmasıyla (hanların otele dönüştürülmesi) ya da orijinal yapının; mekan, hacim ve sirkülasyon alanlarının örtüştüğü yeni işlevlerle (sarayların müzeye dönüştürülmesi) yaşatılmaktadır. Bu işlevler orijinal yapının kimliğine, algısına fazla zarar vermeden yüklenirken bazı durumlarda da yalnızca dış kabuk korunarak iç mekânda çok alternatifli yeni işlevler uygulanmaktadır (arenanın alışveriş merkezine dönüştürülmesi).

Çalışma kapsamında seçilen örneklerin incelenmesi ve gözlenen “koruma- yaşatma” olgularının ardından, Kalcıoğlu Konağı'nın; yasal durumu, kat planları, mekan boyutları, sirkülasyon şeması, yapının çevresiyle olan ilişkisi bu bağlamda irdelenmiş ve “Butik Otel” olarak değerlendirilmesi uygun bulunmuştur. Bu aşamadan sonra yeni işlevin gerektirdiği organizasyonların, var olan mekânlarda yeniden örgütlenmesiyle ve orijinal kimliği korumayla, çalışma anlam kazanmıştır.

Şekil 3.5. Yeni işlev, zemin kat planı, (Turhan, 2013)

Zemin Kat (Şekil 3.5); Z01 nolu (taşlık) mekâna sonradan eklenen Z08, Z09 nolu mekânlar yapıdan temizlenerek bu bölümdeki orijinal kurgu yakalanmaya çalışılmıştır. Taşlık mekânı olarak adlandırılan bu mekân, yeni işlevinde giriş holü ve resepsiyon olarak değerlendirilmiştir.

Z02 nolu mekân, orijinal kullanımında mutfak olarak işlevlendirilmiştir. Yeni işlevle birlikte orijinal işlevini koruyarak, dışarıdan hazır getirilen yiyeceklerin sunum ve servisinin yapıldığı bir mekân olarak değerlendirilmiştir. Bu işlevle birlikte Z02 nolu odanın sonradan kapatılan ZP3 nolu penceresi ile ZK5 nolu kapısı açılmıştır.

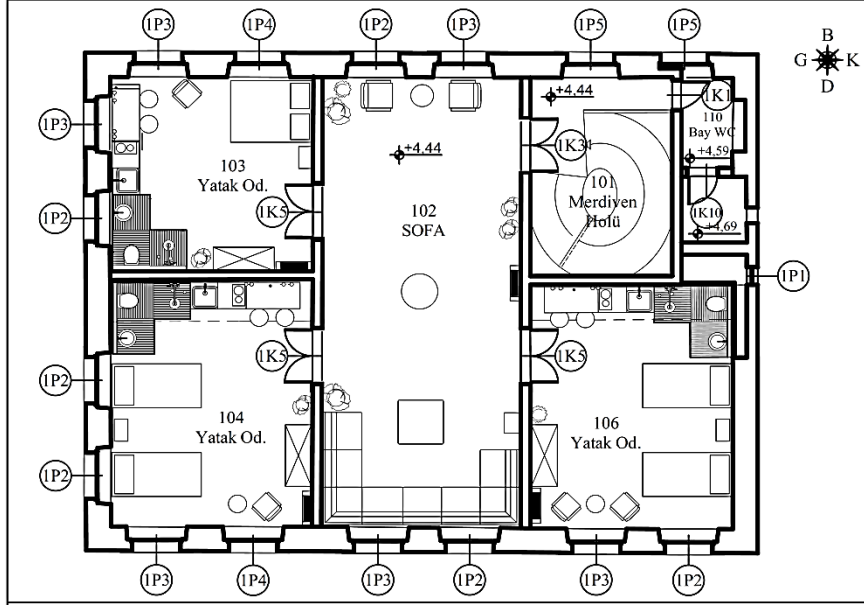
Z03 nolu mekân, konukların yemek yeme yeri olarak işlevlendirilmiş ve bu işleve uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni işlevle birlikte -0,08 kotunda olan bu mekân +0,55 kotuna çıkartılmış, ayrıca Z03 nolu mekânın sonradan yapılan cephe elemanı yapıdan temizlenerek modern çizgilere sahip, metal profilli bir cephe elemanı yapıya yerleştirilmiştir.

Z04 nolu mekân, dinlenme, kitap okuma, TV izlem gibi birçok eylemi barındıran bir mekân olarak organize edilmiştir. Bu mekâna sonradan yapılan ZK11, ZK12 nolu kapıları iptal edilmiş ve -0,37 kotuna sahip bu mekân +0,42 kotuna yükseltilmiştir. Z04 nolu mekânın doğu duvarında mevcut olan kepenk kaldırılarak Z03 nolu mekâna yapılan cephe düzeni aynı şekilde bu mekâna da uygulanmıştır.

Z05 nolu mekân, orijinal işlevi ile tuvalet olarak değerlendirilmişti daha sonra tuvalet iptal edilip mutfak mekânı olarak kullanılmıştı yeni işlevi ile birlikte Z05 nolu mekân orijinal işlevine kavuşarak personele ait bir tuvalet olarak işlevlendirilmiş, bu yönde düzenlemeler yapılmıştır.

Z06 nolu mekân, merdiven holü olarak kullanılmaktadır burada yapılan düzenleme ise merdivenin altına sonradan yapılan, depo işlevi gören bölümün merdivenden temizlenmesi işlemidir.

Z07 nolu mekân, depo olarak kullanılmakta iken yeni işlevle birlikte yapının tesisat odası olarak değerlendirilmiştir.

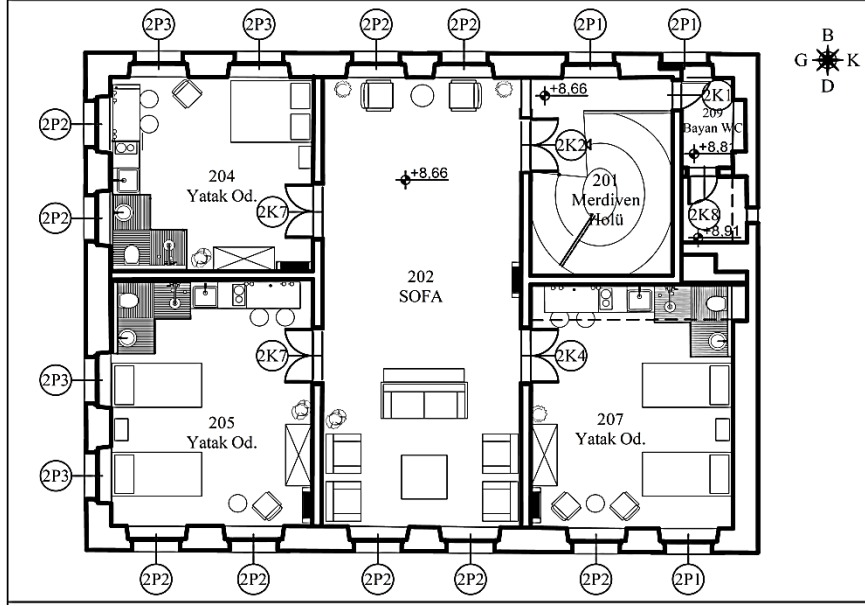

Şekil 3.6. Yeni işlev, birinci kat planı, (Turhan, 2013)

Birinci kat (Şekil 3.6); 102 ve 105 nolu mekânlar arasındaki bölücüler kaldırılarak bu mekân konukların; oturma, bekleme, dinlenme gibi eylemlerini gerçekleştirecekleri bir şekilde düzenlenmiştir. Bu mekânda yer alan 1K9 nolu kapı, orijinal işlevine yani pencereye dönüştürülmüş ayrıca bu kata çıkan batı cephesindeki muhdes merdiven yapıdan temizlenmiştir. Sofa bölümüne sonradan açılan 1K2 kapısı iptal edilerek mekân orijinal yapısına kavuşturulmaya çalışılmıştır.

103, 104 ve 106 nolu mekânlar, konuklara ait yatak odaları olarak düzenlenmiştir. 104, 106 nolu odalarda yer alan günümüzde işlevini kaybetmiş yüklük ve hamam bölümleri yerine yapı için tasarlanan ıslak hacim (banyo, mutfak) modülleri yerleştirilmiştir. Bu odalarda hamam için kullanılan akar sistemi yeni yerleştirilen modüllerin de akar sistemi olarak değerlendirilmiştir. 103 nolu mekânda bu akar kısmı olmamasına rağmen 104 nolu mekânın akar sistemi ile bağlantı sağlanıp bu şekilde problem çözülmüştür.

110 nolu mekân, orijinal işleviyle korunup, konukların kullanımına yönelik (Bay Wc) düzenlenmiştir.

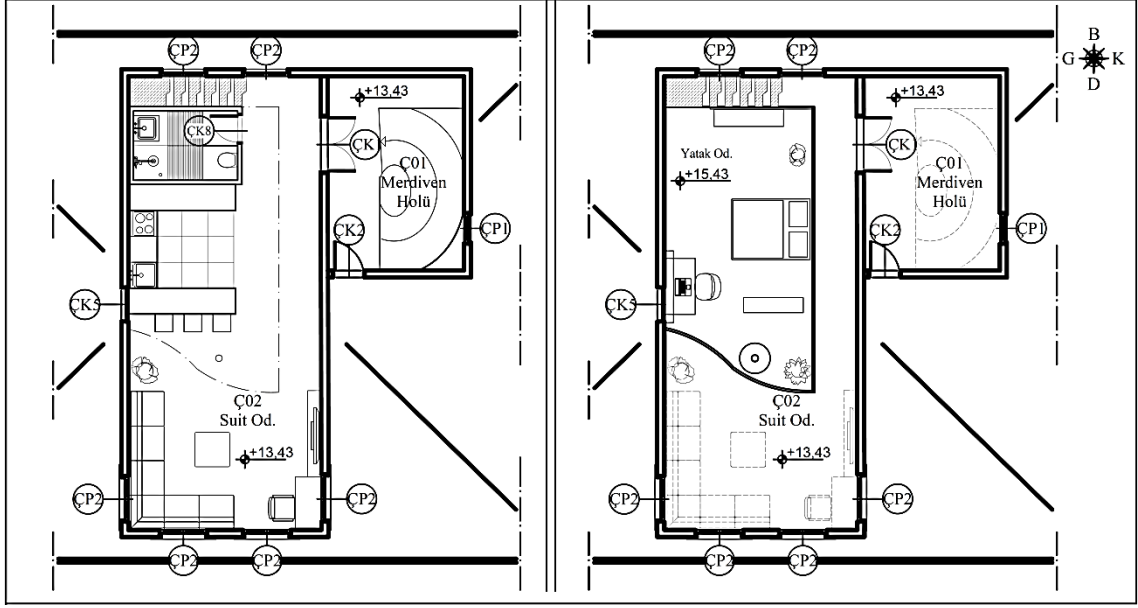

Şekil 3.7. Yeni işlev, ikinci kat planı, (Turhan, 2013)

İkinci kat (Şekil 3.7); 202,203 ve 206 nolu mekânlar arasındaki bölücüler kaldırılarak bu mekân konukların; oturma, bekleme, dinlenme gibi eylemlerini gerçekleştirecekleri bir şekilde düzenlenmiştir. Sofa bölümüne sonradan açılan 2K3 kapısı iptal edilerek bu mekân orijinal kimliğine kavuşturulmaya çalışılmıştır.

204, 205 ve 207 nolu mekânlar, konuklara ait yatak odaları olarak düzenlenmiştir. 207 nolu mekâna sonradan eklenen muhdes duvarlar yapıdan temizlenmiştir. 204, 205 ve 207 nolu mekânlara yeni işlev gereği ıslak hacim (banyo, mutfak) modülleri yerleştirilmiş ve bu sistemlere ait pis su çıkışı; 205 ve 207 nolu mekânlarda bulunan hamam kısmının akarı kullanılarak çözülmüştür. 204 nolu mekânın akarı ise 205 nolu odanın akarı ile birleştirilmiştir.

209 nolu mekân, orijinal işleviyle korunup, konukların (Bayan Wc) kullanması için yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Şekil 3.8. Yeni işlev, çatı katı planı, (Turhan, 2013)

Çatı katı (Şekil 3.8); Ç02, Ç03, Ç04, Ç05 ve Ç06 nolu mekânlar arasındaki bölücüler kaldırılmıştır. ÇK7 kapısı, orjinal işlevine yani pencereye dönüştürülmüş, ÇK3 kapısı iptal edilmiş ve tavan kotunu düşüren ahşap panel mekândan temizlenmiştir. Bu mekân diğer yatak odalarından daha geniş olduğu için yapılacak düzenlemelerde bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Çatı katına da, her oda gibi ıslak hacim (banyo, mutfak) modülleri yerleştirilmiştir bunlara ek olarak bu katta asma kat oluşturularak yatak birimi üst bölüme taşınmış, alt bölümde ise; ıslak hacimler, oturma, dinlenme, ve çalışma mekânları organize edilmiştir.

— Yeni İşlevin, Yapıdaki Adaptasyonuna İlişkin Bulgular: Günümüzde bakımsızlıktan ve yapılan yanlış müdahalelerden dolayı kötü durumda olan Kalcıoğlu Konağı, “Butik Otel” olarak değerlendirilmiş, verilen yeni işlevle birlikte oluşturulan ihtiyaç listesindeki programlar, yapıda var olan mekânlarla örtüştürülmesi değerlendirilmiş ve aşağıdaki bulgular tespit edilmiştir.

Yeni işlevin avantajlarına ilişkin; yapılan mekân analizleriyle elde edilen sonuçlar ışığında özgün yapının “butik otel” olarak yeniden işlevlendirilmesi önerisi uygun bulunmuştur. Bu işlevi seçerken, mekânlara verilecek olan işlevlerin yapıdaki uyumu, organizasyonu ve yapının minimum müdahale ile yeni işleve adapte olabilmesi düşüncesi ağırlık kazanmıştır. Kısacası, “işlev formu takip eder” düşüncesi Kalcıoğlu Konağı’nın

işlevlendirilmesinde izlenen bir yöntem olmuştur. Fakat bu davranış biçimi, özgürce eylem alanları tasarlanmasına engel olmamıştır.

Kalcıoğlu Konağı'nın yeniden kullanılmasındaki avantajlar; tarihsel ve kültürel sürekliliği sağlama, ekonomik olma, enerji yerine emek yoğun bir süreci yaşatma, çevresel anlamda enerji tüketimini azaltma gibi avantajlarından söz edilebilirken, konağa verilen "Butik Otel" işlevinin yapıdan sağladığı avantajlar ise;

– Tarihi, tarihi bir alanda ve tarihi bir yapıda yaşayarak öğrenmek çoğu turistin bu yapıları tercih sebebidir. Tarihi bir çevre içinde yer alan, Kalcıoğlu Konağı da bu özelliklere sahip, yeni işleviyle uyum sağlayabilecek bir niteliktedir.

– Kalcıoğlu Konağı sahip olduğu konum sayesinde cazibe noktalarına yakınlığı (rekreasyonel alanları, moda, alışveriş merkezleri, eğlence alanları) sayesinde talep oranı artmaktadır.

– Konağın sahip olduğu manzara (Karadeniz, Boztepe, Zağnos Vadisi, tarihi yapılar) yeni işlev için olumlu bir niteliktir.

– Konak merkeze ve anayollara yakıdır, trafik ve gürültüden uzaktır.

Kalcıoğlu Konağı'nın bu özellikleri yeni işlevin yapıda yaşamasını ve sürekliliğini sağlamak adına önemli niteliklerdir.

Yeni işlevin dezavantajları; Kalcıoğlu Konağı 'nda bu işlevle birlikte yapının çağdaş konfor koşulları içerisinde hizmet sunabilmesi için yapıya bazı teknik servislerin eklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu müdahaleler sonucunda yapının az da olsa olumsuz etkilenmesi doğaldır. Yapıya kazandırılan yeni işlev sonucu yapılan müdahalelerin dışında yapının "Butik Otel" işlevine karşı gösterdiği dezavantajlar şunlardır;

– Konakta, yürüme engelli olan konukları için uygun koşulların sağlanamaması (üst katlara ulaşmak için yapıya asansör eklenememiş).

– Konağa, şehir dışından özel araçlarıyla gelen konuklara ait yapının otopark hizmeti sunamaması.

– Konağın günümüzde kendine özel yeşil alana sahip olmaması.

– Konağın sahip olduğu mekânların kısıtlı olmasından dolayı, yeni işlevi için gerekli olabilecek; yönetici odası, restoran, toplantı salonu gibi mekânların mevcut yapıda yer alamaması.

Bu gibi durumlar yeni işlev verilen birçok tarihi yapıda karşılaşılan sorunlardandır. Yaşatmanın amaç, kullanmanın araç olduğu yaklaşımda bu gibi eksikliklerin göz ardı edilmesi doğal bir sonuçtur.

4.İRDELEME

Yapıldıkları dönemin; sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerini, yaşam biçimlerini, mimari ve teknik konularını ve daha pek çok veriyi üzerinde barındıran ve bu özellikleriyle eşsizleşen, geçmişin tanıkları olarak gösterebileceğimiz tarihi yapılar; geçmişi öğrenmeyi, geçmiş deneyimlerden faydalanmayı, gelecek için örnek almayı kısacası, geçmişin geleceği yaratma konusundaki en önemli kaynakları olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat sürekli değişim ve gelişim içerisinde olan toplumsal yapının, yeni biçim ve düzenlemeleri izlemesi, zamanla bu yapılarda işlevsel kayıplara hatta işlevin yok olmasına kadar gidebilen bir sürece neden olmaktadır. Bu süreçte kullanımı sona eren yapının; devamında bakımsızlıktan ötürü mekânsal ve görsel açıdan niteliğini kaybetmesi, çöküntü haline gelen bir görüntünün ortaya çıkması durumuna sebep olmaktadır.

Kültürel mirasımızın bir ürünü olarak korumakla yükümlü olduğumuz tarihi yapıların, gelecek kuşaklara aktarılması onların yaşatılması ve sürekliliklerinin sağlanması ile mümkündür. Bu bağlamda yapıyı yaşatmak adına gerçekleştirilen uygulama, yapının yeniden yararlı ve faydalı kılınmasıyla sağlanmaktadır. İşte bu noktada insanların kullanımı için tasarlanmış yapıları yine insanların kullanımına sokarak onları yaşatmak bu uygulamada kullanılmış ve kullanılan bir formül olmuştur.

İlk günkü yapılış amacını yitirmiş tarihi ve kültürel miras kapsamında ki yapıların korunması ve yaşatılması adına onlara, anlamsal ve işlevsel açıdan karakterleriyle uyum sağlayacak yeni işlevler vererek çağdaş yaşam içerisinde verimli bir şekilde yer almalarını sağlamak ve bu doğrultuda yapılacak uygulamaları belirlemek yapı adına alınması gereken önemli bir karardır. Ancak bu uygulamada Tunçoku'nun (2004) da değindiği gibi yapılara; yeni işlev vermek, yeniden kullanmak onları; “tepeden-tırnağa” yenilemek, “tepe-tepe” kullanmak, “eti-kemiği” sorgulanmadan, onları restorasyon ya da koruma adı altında; bazen kolunu-kanadını kırmak bazen de kendisinin olmayan yeni giysiler ve kaldıramayacağı yeni görevler yüklemek anlamına gelmez. Yeniden işlevlendirme konusunda tarihi yapıya yaklaşabilmek; onu tanımak, anlamak, geçmişini ve geçirdiği evreleri öğrenmek ve bu verilerle birlikte geleceği hakkında yorum yapabilmekle sağlanan bir durumdur. Bu konuya Fred Scott çalışmasında şu şekilde değinmiştir, “Tarihî bir yapıyı yeniden işlevlendirmek, tarihî bir edebiyat yapıtını günümüz diline çevirmeye, uyarlamaya benzer. Yapıyı bir devirden diğerine, geçmişten geleceğe taşırken güncel olarak okunabilir

olmasını sağlamak gereklidir” Bu tercüme yapıldığında anıtın tarihî ruhunu ve ötekiliğini korumaya yeterince hassasiyet gösterilmezse, bu bir tercüme değil, yeniden yazma olmuş olur, (Pekol, 2010) .

Yeniden işlevlendirme konusunda Louis Kahn şöyle bir soru sormaktadır " yapı ne olmak ister" işte bu nokta da yapının sahip olduğu; anıt özelliği, mekânsal oluşumu, hacim boyutu, kütleli oranı, işlevsel kurgusu, konumu gibi durumlarıyla bu soruya cevap vermekte ve hangi işlevlere uygun olduğunu anlatmaktadır. Buna dayanarak şunu söyleyebiliriz ki tarihi yapılarda yeni işlevin adını “biçim” koyar. Bu anlayış her ne kadar mimariye uyarladığı işlevcilik akımıyla tanınana Louis Sullivan’ın ortaya koyduğu “form follows function” (biçim işlevi izler) düşüncesine karşı çıksa da, toplumun kültürel kimliğini oluşturan tarihi yapı ancak kendine has nitelikleriyle korunması ve bu şekilde yaşatılmasıyla kazandığı anlamı ve değeri kaybetmemiş olur. Bu düşünceyi de yapının mevcut formunun belirlediği işlevin hayata geçirilip yapının tekrar kullanıma sunulmasıyla gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte tarihi yapılarda Sullivan’ın sloganına karşılık, “işlev biçimi izler” görüşü yeni işlevin seçim yönünü de ortaya çıkartmaktadır.

Korumanın yolu olarak gösterilen tarihi yapıları yeniden kullanma önerisi, yapı için bazı önemli kararların alınmasıyla uygulamaya konmaktadır. Tarihi yapının karakterini, estetik ve belgesel niteliklerini koruyarak yaşatmanın yapı için en ideal yolu, tasarlandığı gün ki fonksiyonuyla yaşatılmasıdır, fakat bunun mümkün olmadığı durumlarda ise ilk işlevine yakın ve ona uygun yeni bir işlevin belirlenip hayata geçirilmesiyle sağlanmaktadır. Bu doğrultu da eski işlevin güncellenmesi ya da yeni işlevin yapıda yerini alması gibi durumlarda yapılara bazı müdahalelerin yapılması kaçınılmazdır. Bu duruma müzeler güzel bir örnektir. Sahip olduğu orijinal dokusuyla, kimliğiyle, karakteriyle, donatılarıyla yalnızca kendini sergileyen müzeler için kullanılan; mumyalamak, dondurmak, olduğu gibi kullanmak gibi kavramlar sanki onlara hiçbir müdahalenin yapılmadığını, yapılmayacağını akıllara getirirse de aslında öyle değildir. Müzeler için bile gerekli düzenlemelerin yapılmaması onların işleyişini ve korunma olgusunu zedelemiş olur. Müze işleviyle hayatına devam eden tarihi yapıların orijinalinde olmayan; ısınma, havalandırma, elektrik, aydınlanma sistemleri ayrıca güvenliği için yapıda bulunması gereken; güvenlik kontrol ve alarm sistemleri, yangın söndürme sistemleri bu tip yapıların bünyesinde olması gereken düzeneklerdir. Yapının korunması ve verimli bir şekilde işlevini sürdürmesi için gerekli bu sistemlerin; yapının kimliğine, strüktürüne, yapı elemanlarına, zarar vermeden yapı içine adapte edilmesi önemle üzerinde durulması

gereken bir iştir. Yapılacak müdahalelerin çağdaş tekniğin akılcı çözümlerini ve koruma yöntemlerini esas alan, kendi alanlarında uzmanlaşmış kişiler ve bunların oluşturulduğu ekipler tarafından titizlikle yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda tüm bu sistemlerin yapıya kattığı yeni estetik bütünlük göz ardı edilmemelidir.

Sonuç olarak çalışma kapsamında irdelenen, tarihi yapıları korumak ve onların sürekliliğini sağlamak adına ne yapılabilir sorusuna cevap olarak “Onları insan kullanımına sokmak” verilebilir. Fakat yapıldığı dönemin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen bu yapılar, günümüzde insanlar tarafından nasıl kullanılabilir? Bu soru, yapılan araştırmalardan ve incelenen örneklerden sonra şu şekilde yanıtlanabilir; bu tip yapıları yaşatmak için kullanmak, kullanmak için de öncelikle yapıya; yapının kimliğiyle, karakteriyle uyum sağlayan yeni bir işlev vermek sonrasında ise yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda günün konfor koşullarını yansıtan sistemleri yapıya adapte etmek gerekir. İşte bu noktada dikkat edilmesi gereken, yapıya yüklenen sistemlerin; rengi, dokusu, malzemesi ve daha da önemlisi bu sistemlerin yapıya uygulanış şeklinin yapı üzerinde bıraktığı ve beklide geri dönüşü olmayan izlerin kalmasına sebep olan uygulamaların bilinçsiz ve plansız bir şekilde gerçekleştirilerek tarihi yapıya ağır hasarlar vermesidir. Örneğin, mekânı ısınmak için kullanılan kalorifer sistemine ait tesisat borularının tavan örüntüsünü delerek üst katlara taşınması, yapıda kullanılan klima ünitelerinin yapının cephe bütünlüğünü zedelemesi ya da gerekli ıslak hacimlerin binaya sabit bir şekilde yapılması tarihi yapıya zarar veren özgünlüğünün, kimliğinin yok olmasına sebep olan uygulama şekilleridir ve bu tutum yapıyı “korumak için kullanmak” tezine ters düşmektedir. Elbette yapıda; ısıtma, havalandırma, aydınlatma gibi teknik sistemler ve ayrıca yapı içinde olması gereken eylem alanları oluşturulmalıdır fakat bu şekilde olmamalıdır. Eğer amaç korumaksa bu teknik sistemlerde korumacı bir yaklaşımla yapıya adapte edilmelidir.

5. SONUÇLAR

Tarihi yapılar inşa edildikleri dönemin; sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerini, yaşam biçimlerini, dönemin mimari ve teknik konularını ve daha pek çok veriyi üzerlerinde barındıran özel nesnelere. Zaman içerisinde değişen hayat tarzları ve talepler doğrultusunda yapısal ve işlevsel olarak orijinal kurgusunu, önemini, değerini ve işlevini yitirmiş olan tarihi yapılar, önlem alınmadığı takdirde ilgisizlik ve bakımsızlıktan ötürü yok olmaktadır. Ayrıca şu da bilinen bir gerçektir ki tarihi yapıları korumak adına gerçekleştirilen, envanter oluşturma ve tescilleme işlemleri, bu yapıları çürümekten kurtarmaya ve onların ömürlerini uzatmaya yetmemektedir. Yapıların onarım, bakım ve yeniden kullanımı, onları geleceğe ulaştırmanın bir yöntemidir. Bu bağlamda, özgün işlevlerin güncellenmesi ya da özgün işlevinin dışında tarihi yapılara farklı işlevler vererek bu yapıları değiştirmeye, müdahale etmeye, onarmaya ve yeniden hayata döndürmeye yönelik bir uygulama olan yeniden kullanma, tarihi yapıların korunması başta olmak üzere yapı stokunun da değerlendirilmesi konusunda da avantajları olan bir uygulamadır.

Tarihi yapılarının işlevlendirilerek yeniden kullanımı, bu yapıların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından olduğu kadar kentin ekonomik, sosyal ve fiziksel alanda da gelişimi açısından da olumlu sonuçlar doğurduğu saptanmıştır. Terk edilmiş ve yıkık görünümüyle kentte ve kentin kullanıcıları üzerinde olumsuz etkiler oluşturan, buldukları bölgelerin çöküntü alanları ve suç bölgelerine dönüşmesine sebep olan ve bu durumlarıyla kentin imajına gölge düşüren tarihi yapıların oluşturduğu yapı stoku, koruma ve yaşatma konsepti bağlamında gerçekleştirilen güncel projelerle yeni bir çehre kazanmaktadır. Gerçekleştirilen bu projeler sayesinde yeniden işlevlendirilen ve kullanılabilir hale getirilen tarihi yapılar, yüklendikleri yeni misyonlarıyla; toplumsal, çevresel, kültürel, ekonomik ve hatta turistik açıdan da çevrelerine bir canlılık getirmektedir.

Kültürel bir kimlik tanımlama ögesi olarak, farklı dönemlerle ilgili somut verileri üzerinde barındıran tarihsel belge niteliğindeki mimari yapıtların korunması üzerinde önemle durulan evrensel bir konudur. Bu konu çalışma kapsamında ele alınarak, ilk olarak yeniden kullanım tanımı ortaya konmuş, yeniden kullanılmasına karar verilen yapıların mekân tasarımları, kullanım yönetimleri, işletimi, yasal ve yönetsel şartları koruma kavramı içerisinde araştırılmıştır. Sonrasında mimarlık literatürüne giren, işlev dönüşümünü

tamamlamış yapılardan; yeniden kullanım sürecinde karşılaşılan problemlere, mekânsal gerekliliklere, yapıya müdahale şeklinde getirilen çözümlere kadar birçok tespit ve analiz çalışması yapılmıştır. Bu yapılan çalışmalar sonucunda, tarihi yapılardaki işlevsel dönüşüm gözlenmiş ve korumak için kullanmak, kullanmak için gerekli düzenlemeleri yapmak ve bu müdahaleler sayesinde de onların sürekliliklerini sağlamak bağlamında bir döngünün olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında incelenen örneklerde, geleneksel anlamıyla tarihi yapının, restorasyonunun yapıp korunmasına ilişkin katı kurallardan sıyrılıp, yenilikçi, yaratıcı ve esnek bir koruma anlayışının benimsendiği görülmektedir. Bu sayede de tescillenerek koruma altına alınmış tarihi yapıların farklı fonksiyonlara dönüşümünün mümkün kılındığı saptanmıştır.

Tarihi yapıların kullanım dışı kalmaları, terk edilmeleri; çağın teknolojisini, kullanıcı isteklerini ve fizyolojik gereksinimleri karşılayamaz halde olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu durumda tarihi yapılardaki, konfor koşullarının iyileştirilmesi ve kimi hallerde de yeniden oluşturulması için gerekli müdahalelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda yapıların yeniden kullanılması, en başta çağdaş kullanım koşullarının özgün yapıya adapte edilmesi probleminin çözümü ile ele alınmıştır. Bu noktada günün konfor koşullarının ihtiyaçları dâhilinde; iklimlendirme, aydınlatma, elektrik ve tesisat sistemlerini ayrıca modern mutfak, banyo ve tuvalet gibi üniteleri yapıya minimum müdahale ile yerleştirmek için bir sistem önerisi hazırlanmıştır. Bu sistem, Osmanlı Dönemi geleneksel konut örneği olan Kalcıoğlu Konağı ele alınarak uygulaması yapılmıştır. Koruma ve yeniden kullanıma kapsamında değerlendirilen Kalcıoğlu Konağı'nın ilk olarak genel tarihi araştırılmıştır. Sonrasında rölöve ve restitüsyon çalışmaları yapılarak, konumsal ilişkisi ve işlevsel kurgusu, mimari dili, yapısal elemanları, hacimsel iç mekan düzeni, dolaşım elemanları ve iç mekan atmosferi analiz edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar ve edinilen veriler Kalcıoğlu Konağı'nın "butik otel olarak" değerlendirilmesini desteklenmiştir. Sonrasında yapının yeni işlevi için mekân organizasyonları yapılarak işlevin ihtiyaç duyduğu sistemlerin ve modüler eylem alanlarının yapı içinde yerini alması sağlanmıştır.

Seçilen örnek yapı üzerinde uygulaması yapılan, tesisatı taşıyan donatının tarihi yapıdan bağımsız, kendini taşıyan bir özelliğe sahip olması, ayrıca elektrik, havalandırma, aydınlatma ve diğer tesisat borularının taşıyıcılığını üstlenen ve bu işlevi gerçekleştirirken de yapının; duvarına, tavanına, zeminine yapılacak olan müdahaleleri en aza indirgeyerek bir iskelet sistemi olarak tasarlanması çalışma da istenilen amaca ulaşmayı sağlamıştır.

Ayrıca tarihi yapılara minimum müdahale ile yaklaşma konseptinde başlayan ve çalışma kapsamının çıkış noktasını oluşturan bu düşünceyle tasarlanan banyo-tuvalet ve mutfak modüllerinin, duvarla ve tavanla bağlantısı olmadan gerekli tesisat sistemlerini (elektrik, havalandırma, temiz su, pis su) kendi bünyesinde barındıran, zemine olan bağlantısı ise bir donatı şeklinde (hareketli) sağlanan bu sistemlerin yapıya yerleştirilmesi ve gerekli görüldüğünde de yapıdan uzaklaştırılması kolaylıkla sağlan bir şekilde tasarlanmıştır.

Kültürel miras kapsamındaki yapıların yeniden işlevlendirilmesinde karşılaşılan iç mekân sorunlarına çözüm üretmek için çalışma kapsamında tasarlanan; mutfak, banyo, tuvalet gibi “modüler eylem” alanları ve tesisat taşıyıcı sistemi tarihi yapılarda fonksiyon çeşitliliği sunması, yapıda özgür yerleşimlere izin vermesi konularına bir çözüm olarak geliştirilmiştir. Ayrıca geliştirilen bu sistemlerin kolaylıkla uygulanabilir olması, uygulama esnasında yapıya zarar vermemesi, gereksinim ortadan kalktığında yine yapıya zarar vermeden sökülebilmesi çalışmanın elverişli yanlarını oluşturmuştur. Bütün bunlara ek olarak, örnek yapı için geliştirilen sistemlerin, kültürel miras kapsamındaki diğer yapıların yeniden kullanılması sırasında yaşanan iç mekân sorunlarına büyük ölçüde çözüm getirmesi ve gelecekte de bu alanda yapılacak çalışmalara yeni açılımlar sağlaması açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir.

6. ÖNERİLER

Tarihi ve kültürel mirasın bir belgesi niteliğinde olan, yapıldıkları dönemin özelliklerini taşıyan, zamanla değişim ve gelişim olgularından; fiziksel ve ayrıca da işlevsel olarak olumsuz etkilenen tarihi yapılar, zamanın yıkıcı darbeleriyle sahip oldukları değerlerle birlikte bu sahnedan silinmektedir. Oysaki bizden önceki nesillerin yaşam biçimleri, estetik anlayışları, yapı ve süsleme sanatında ulaştıkları düzey gibi pek çok veriyi üzerlerinde barındıran tarihi yapılar; geçmişi öğrenmeyi, geçmiş deneyimlerden faydalanmayı ve sonuç olarak da bu günümüzü oluşturmayı sağlayan bizim için önemli ve değerli nesnelere. Dolayısıyla işlevsel eskimeye uğrayan ya da işlevsel kayıpların yaşandığı sonrasında da varlıkları sona eren tarihi yapıları, bu aşamaya gelmeden önce sahip oldukları değerlerle birlikte korumak ve sürekliliklerini sağlamak adına çözüm yolları üretmek bu bağlamda üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Tarihi yapılar yalnızca buldukları kentin, ülkenin değil bütün insanlığın ortak geçmişi bu yüzden onları korumak ve yaşatmak evrensel bir boyut taşımaktadır. Bundan dolayı bu konu birçok araştırmacı ve bilim adamı tarafından irdelenmiş, ulusal ve uluslararası yapılan toplantı ve görüşmelerde tarihi ve kültürel değere sahip yapıları korumak adına kanun ve yönetmelikler oluşturulmuştur. Oluşturulan bu yasal düzenlemeler ışığında yeniden kullanma, yeniden işlevlendirme ile ilgili öneriler genişletilerek, gerek seminer ve toplantılarda gerekse de yazılı kaynaklarda (makaleler, kitaplar) yerini almıştır. Bu önerilerin hepsinde ki ortak düşünce aşağıda belirtilmiştir.

–Tarihi yapıları korumak adına pek çok uzman “yaşatmak için kullan” görüşü etrafında toplanmıştır. Sonuçta insanlar için tasarlanmış yapılar insanlarla birlikte hayatlarına devam etmektedirler aksi halde, insanlardan soyutlanan yapılar toprağından koparılan ağaçlar gibi kuruyup gitmektedirler. Dolayısıyla korumak için kullanmak, kullanmak için insan kullanımına tekrar sokmak ve bunlar yapılırken de, amacın korumak olduğu kullanmanın araç olduğu unutulmaması gereken bir gerçektir.

–Tarihi yapıların yaşam süresini uzatmak ve sahip olduğu değerlerle birlikte var olmasını sağlamak adına bu yapıları yeniden kullanıma kazandırmak; bazen mevcut işlevin korunarak günün konfor koşullarının yapıya adapte edilmesiyle sağlanabilirken, bazı durumlarda da işlevini kaybeden yapıya yeni bir işlev vermek ve bu doğrultuda yeni işlevin ihtiyaçlarının yapıya yüklenmesiyle sağlanabilmektedir. Söz konusu tarihi ve

kültürel değere sahip yapıları kullanmak ve yeniden işlevlendirmek olduğunda, öncelikle bu alanda ulusal ve uluslararası kanun ve yönetmeliklere dikkat edilmesi gerekmektedir.

– Tarihi yapıların yeniden kullanımında, yeni işlev tespit edilirken, işlev doğrultusunda şekillenecek mekânsal düzenin, yapının mevcut hacimsel düzen ile aynı izdüşümde olması, mekânın karakterinin daha verimli olarak bugüne yansıtılmasında önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Ayrıca bu doğrultuda yapının yeni işlevle bütünleşmesi daha kolay olurken yapıya uygulanacak müdahale ölçüsü azalacak ve bu doğrultuda yapının doğal plan şeması korunmuş olacaktır.

– Tarihi yapının yeniden kullanılması bağlamında oluşturulacak yeni mekânlarda dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biride, yapıya zarar vermeden mevcut hacimlerden yararlanılarak çözümler üretilmesidir. Unutulmamalıdır ki yapı için en ideal olanı tasarlandığı gün ki işleviyle yaşatılmasıdır, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise ilk işlevine yakın ve ona uygun bir uygulama seçilmesidir.

– Tarihi yapıların her birinin sahip olduğu; plan kurgusu, işlevsel kurgu, hacimsel boyutu, yapım tekniği, mimari üslubu, yansıttığı dönem, çevresiyle olan etkileşimi gibi özellikler birbirinden farklıdır. Dolayısıyla bu yapıları korumak adına yeniden işlevlendirmek ve bu bağlamda da yapılacak müdahaleleri genel kurallara bağlamak imkânsızdır. Bundan dolayı her biri birbirlerinden bağımsız olarak koruma, projelendirme ve yeniden değerlendirme ışığında her yapı için farklı ve özel çözüm önerileri oluşturulmalıdır.

– Tarihi yapıları yeniden kullanma ve gerektiğinde yeni bir işlev vererek anlamlandırma, titiz bir ön araştırma ve belgeleme süreciyle birlikte yapının kompozisyonunu, bütünlüğünü göz önünde tutularak sahip olduğu özgün dokusuna, malzemesine, strüktürüne, süs ve bezeme unsurlarına kısacası yapıyı özgünleştiren, nitelikli yapan kimliğine ve karakterine zarar vermeyecek müdahalelerde bulunmak gerekir. Bu doğrultuda yeni bir işlev vermek gerekirse de eski işleviyle uyumlu, kullanım yoğunluğu bakımından yapıyı zorlamayan alternatiflere gidilmelidir.

– Yeniden kullanımda yapıya verilecek olan yeni işlevin var olan koşullarla ve yapının bulunduğu çevreyle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Çevresinden ayrı düşünülerek yapılan uygulamaların o yapıyı onarmaktan öteye götürmediği ortadadır. Dolayısıyla yapıya verilecek işlev çevrenin ihtiyaçları doğrultusunda değerlendirilmelidir. Bu konuya örnek vermek gerekirse, ticaret potansiyeline sahip bölgelerde ticari işleve

yönelik, turizm potansiyeline sahip bölgelerde konaklama, alışveriş, kültür-sanat gibi işlevlere yönelik kullanımlarla bu tip yapılar değerlendirilmelidir.

–Yeni işlevin kente; kültürel, sosyal, ekonomik, anlamda fayda sağlaması, ayrıca yeni işlevin esnek kullanımlara olanak vermesi, ilerleyen zamanlara da farklı işlevleri bünyesinde barındırabilecek düzeyde olması yeni işlevin güncelliği ve ileriye dönüklüğüyle ilgilidir. Burada önemli olan nokta yapıya yalnızca güncel değil aynı zamanda geleceği olan bir işlevle onu tanımlı kılmaktır.

–Tarihi yapıya uygun işlevin seçiminden sonra, yapının sahip olduğu potansiyel ile ihtiyaç programının örtüştürülmesi sürecinde; yapının mekân kurgusuna, yapısal sistemine, tesisat sistemlerine, cephe düzenine ya da yakın çevresine müdahaleler yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla yapıya yüklenen her yeni işlev aynı zamanda yeni bir müdahale anlamına gelmektedir. Bu durumda problem, yeni işlevin mekânsal ve eylemsel gerekliliklerinin saptanması ve var olan mekânların gereksinimlere yanıt verme düzeyinde yapılması gerekli müdahaleleri yapıya zarar vermeden gerçekleştirmektir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki değişim geçmişten günümüze kadar sürekli varlığını hissettiren ve hissettirmeye de devam edecek olan bir olgudur. Dolayısıyla değişimden etkilenen ve bu bağlamda günün konfor koşullarını adapte etmeye çalıştığımız tarihi yapılar, yarın farklı gereksinimler, farklı işlev ve farklı ihtiyaçlarla karşımıza çıkacaktır. İşte bu noktada günümüzde yapılması düşünülen müdahalelerin, geri dönüşümlü olması tercih edilmelidir. Yapının ihtiyaç duyduğu gereksinimler minimum müdahale ile yapıya adapte edilmeye çalışılırken aynı şekilde zamanı geldiğinde bunların yapıdan uzaklaştırılması da yapı için bir sorun oluşturmamalı aksine basit ve kolay bir biçimde yapıdan temizlenebilmelidir.

–Tarihi yapılarda ki müdahaleler, eski ile yeni farkını tamamen ortaya koyacak biçimde yapılmalı, orijinali taklit eden malzeme, doku, renk, biçim arayışlarına gidilmemelidir. Aksi takdirde tarihi yapıda hangi işlemin ne zaman yapıldığı ya da yapının orijinalinde bu düzenlemelerin olup olmadığı gibi belirsiz durumlar ortaya çıkacak ve yapıda anlam ve zaman karmaşası yaşanacaktır. Dolayısıyla gerçekleştirilecek müdahaleler de dürüst olup yapıları gizlemek yerine onu açık bir şekilde sergilemek ve yapının zaman yolculuğunda aldığı izleri vurgulamak gerekmektedir. Böylece tarihi yapıdan edinilen karşılaştırmalı sonuçlarla; zamandan, gelişimden, değişimden, teknolojiyen ve dolayısıyla da şu anda gelinen noktadan söz edebilir ve bu süreç algılanabilir.

–Tarihi yapının korunması dolayısıyla kullanılması bu doğrultu da yeni işlevini verimli bir şekilde üstlenmesi için gerekli sistemlerin (ısıtma, havalandırma, yangın

güvenliği, aydınlatma ve su tesisatı); yapının kimliğine, strüktürüne, yapı elemanlarına, zarar vermeden yapı içine adapte edilmesi önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Yapılacak müdahalelerin çağdaş tekniğin akılcı çözümlerini ve koruma yöntemlerini esas alan, kendi alanlarında uzmanlaşmış kişiler ve bunların oluşturulduğu ekipler tarafından titizlikle yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda tüm bu sistemlerin yapıya kattığı yeni estetik bütünlük göz ardı edilmemelidir.

Bu öneriler genel hatlarıyla tarihi yapıların yeniden kullanılması bağlamında dikkate alınması gereken konulardır.

Genel olarak belirlenen bu önerilere ek olarak çalışma kapsamında, değişim ve gelişim olgularından etkilenen tarihi yapıların; bazı durumlarda işlevsel eskimeye uğradıkları, bazı durumlarda ise işlevsel kayıpların yaşandığı ve sonrasında kullanım dışı kaldıkları çalışma kapsamında tespit edilmiştir. Burada önemli olan nokta yapıların hangi nedenlerle kullanım dışı kalmalarıdır. Bu sorunun cevabıyla ulaşılabilecek olan çözüm yolu, bu tip yapıları yok olma kaderinden kurtaracaktır.

Bu bağlamda teknolojik gelişmeler ve insan ihtiyaçlarındaki değişimlere bakıldığında mevcut yapılar bu düzene ayak uyduramadığı takdirde ya bilinçsiz müdahalelerle sahip olduğu değerler zedelenmekte ya da yapı terk edilerek kaderine bırakılmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak insan ihtiyaçlarını ve teknolojik gelişmeleri yapıya adapte edebilmek ve sahip oldukları değerlere de zarar vermeden bunu gerçekleştirmek problemin çözümüdür. Bu doğrultuda günün konfor koşullarını yansıtan teknik gereksinimleri (ısıtma, havalandırma, yangın güvenliği, aydınlatma ve su tesisatı) yapıya yüklemek ve yapının mevcut mekânlarının yetersiz kaldığı durumlarda, yapıda özgür düzenlemelere izin verecek esnek, modüller eylem alanları tasarlamak ve bunları minimum müdahaleyle gerçekleştirerek işlev değişimini ya da gelişimini sağlamak adına çözüm önerileri üretilmiştir.

Bu noktada öncelikle yapının varoluşundan bugüne kadar ki değişimi anlamak için bir karşılaştırma yapmak ve yapıya yapılacak olan müdahaleleri ve gereklilik durumlarını ifade ederek bu müdahalelerin hangi sistemle yapılacağına değinmekte fayda vardır.

Yapılar inşa edildikleri dönemin teknolojiyle ve insan ihtiyaçlarına göre oluşturulurlar. Dolayısıyla zaman değişmekte, yaşamdaki birçok olgu farklılaşmakta, dün ile bugün arasında bile farklılıkların yaşandığı hayatımızda bugün ile yüz yıl öncesi arasında uçurumlar vardır. Örnek vermek gerekirse 100 yıl önce evlerde aydınlatma gaz lambalarıyla, ısınma soba ya da ocak bölümünde yakılan ateşle, su ise çeşmelerden

taşınarak sağlanmaktaydı. Bugün ise aydınlanma bazen tek bir parmağın tek hareketiyle bazen de sesle verilen bir komutla sağlanmakta, ısınmak için kullanılan sistemler yalnızca yapıyı soğuk günlerde ısıtmak için değil sıcak günlerde soğutmak ve ortama temiz hava verebilme gibi konfor koşullarına sahiptir, su artık çeşmelerden taşınmadığı gibi kat yüksekliği önemsenmeden yapının istenilen her yerine sıcak- soğuk şekilde verilebilme lüksüne sahiptir. İşte yıllar öncesi ile bugünün arasındaki farkın kısaca açıklaması budur.

Sonuç olarak tarihi ve yaşanmış kültürü anlatan yapılar bugünün konfor koşullarını sunamadıklarından dolayı niteliklerinin kaybolmasına neden olan bazı müdahalelere maruz kalmaktadırlar. Elektriği olmayan yapının buna sahip olabilmesi için duvarları oyulması ya da kablolar hiçbir estetik değer taşımaksızın duvar bezemelerinin, tavan süslemelerinin üstünden geçirilmesi ve dolayısıyla yapının görselliğinin ve malzeme bütünlüğünün zedelenmesi karşılaşılan bir durumdur. Bu işlemler yine aynı şekilde ısınmak için yapıya yerleştirilen kalorifer, doğalgaz sistemlerinde ya da yapıya suyun taşınmasında da duvarlar oyulup, tavanlar delinmektedir. Elbette yapılan bu müdahaleler yapının kullanıcıları için gereklidir. Fakat burada söz konusu olan tarihi ve kültürel değere sahip olan bir yapıdır. İncinmesi, zarar görmesi o kadar kolaydır ki çünkü çok görmüş çok yaşamış ve dolayısıyla çok yıpranmıştır. Beklide gücü kalmamıştır bu yeniliklere. Gücü kalmış olsa bile nereye kadar dayanabilir ki, her geçen gün yeni gelişmelerin olduğu yeni ihtiyaçların doğduğu bu dünyada.

Bu bilgiler ışığında, değer verdiğimiz, korumakla yükümlü olduğumuz ve korumak için kullanma alternatifini seçtiğimiz bu alternatif için yapıya uyguladığımız müdahaleler yalnızca bulunduğumuz zamana dilimine ait olmamalı, bu müdahalelerin geleceğe yönelikte düşünülmesi de gerekmektedir. Bugünün ihtiyaçları dâhilinde yapının duvarını oymak, zeminini kırmak sonrasında gerekli teknik sistemleri bu bölümlerden geçirmek bu gün için yeterli olabilir peki ya sonrası için? Bu müdahalelerin sonrası yapıyı başladığımız noktaya “sahip olduğu tüm değerlerle birlikte yavaş yavaş yok etmeye” götürmektedir. Bu sonu engellemek adına yapıyı taşıyan ayakta tutan kolon, giriş sistemi gibi yapının ihtiyaç duyduğu teknik sistemlerin de taşınmasını sağlayan bir sistemin oluşturulması gerekmektedir. Bu sistem yapıya ait bugün elektrik kablolarını, ısıtma-havalandırma borularını, sıcak-soğuk su borularını taşıırken, yarın için ihtiyaç duyulan farklı teknik sistemleri taşıyabilme özelliğine sahip olmalıdır. Ayrıca bu sistemin gözle görülür ve elle tutulabilir bir şekilde oluşturulması hem teknik problemlerde müdahale kolaylığı sağlarken hem de bu işlem yapıya dokunmadan gerçekleştirilebilmelidir.

Çalışma kapsamında bu değerler dikkate alınarak, yataydaki ve düşeydeki sistem elemanlarının birleştirilmesiyle kendini ve tesisatı taşıyan kafes formunda bir kompleks tasarlanmıştır. Bu kafeste bazen yatay elemanlarla bazen de düşey elemanlarla bağlantılı tesisat boruları yer almaktadır. Tasarım yaklaşımına göre bu tesisat boruları; doğrudan algılanabilir, bölücü paneller eşliğinde ara ara algılanabilir ya da bu sistemin yüksekliği belli ölçülerde düşürülerek zeminde bir kod farkı oluşturularak bu oluşumun içine yerleştirilebilir, gizlenebilir. Bu tercih yapının sahip olduğu değerlere ve tasarım konseptine göre şekillendirilebilir.

Bu tesisat sistemleriyle bağlantılı olan, yapıldığı çağdan bu yana önemli gelişmeler sergileyen ve hemen hemen her yapıda bulunan ıslak hacimler (mutfak, banyo tuvalet) teknolojinin etkisi ve her geçen gün piyasaya sunulan yeni malzeme ve bu alanlara ait yeni donatılarla, yeni eylemlerle birlikte kompleks alanlar haline gelmiştir. Dolayısıyla gelinen bu noktada mevcut yapılar haliyle bu özelliklere sahip değildir. Fakat sahip olabilmek adına, maddi olanaklar elverdiğince bunlar yapılara adapte edilmeye çalışılmakta ya da bu birimlerin yapıda yetersiz sayıda görüldüğünde yapının farklı bölümlerinde yapı ile sabit bağlantılı bir şekilde inşa edilmektedir. Özellikle tarihi bir eğitim yapısının otele dönüştürülmesinde ya da sanayi yapılarının eğitim ya da alışveriş komplekslerine dönüştürülmesinde, ıslak hacimler sayıca ve taşıdıkları teknik sistemler bakımından yetersiz kalmakta ve tasarımcının ya da kullanıcının isteklerine göre bu birimler yapıya eklenmektedir. Dolayısıyla yapı içinde mekan, mekan içinde mekan yapma gibi bir durum sergilenmektedir. Bu durumu, yapı için artıları olan bir düzeneğe çevirmenin yolu; yapılacak olan bu eylem alanlarını; kendini taşıyıcı bir sistem dâhilinde, yapıdan ayrı tasarlanmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu eylem alanları mekânlarda hareket özgürlüğü, kullanım esnekliği sağlayan birimler halinde tasarlanıp, gerekli teknik sistemleri (aydınlatmayı, havalandırmayı, elektriği, sıhhi tesisatı) bünyesinde barındırması onların yapıya katacağı ayrı bir avantajdır.

Değerlendirilen bu bilgilerle çalışma kapsamında; minimum müdahale ile yapıya yerleştirilecek olan, banyo, tuvalet ve mutfak modülleri tasarlanmıştır. Bu tasarlanan birimler duvarla ve tavanla bağlantısı olmayan, gerekli tesisat sistemlerini (elektrik, havalandırma, temiz su, pis su) kendi bünyesinde barındıran, zemine olan bağlantısı ise bir donatı şeklinde (hareketli) sağlanan bir sistem dâhilinde çözülmüştür. Bu sistemini en önemli ayrıcalığı yapıya yerleştirilmesi kadar zamanı geldiğinde yapıdan uzaklaştırılmasının da bir o kadar kolay olmasıdır.

Sonuç olarak yapılan bu çalışmayla; teknolojinin, gelişimin, değişimin tarihi yapıları yok olmaya iten sebepler olmadığı görülmekte, istenildiği takdirde yapıya zarar vermeden de bu teknik sistemlerin ve gerekli eylem alanlarının yapıya adapte edilerek kullanıcı ihtiyaçlarını karşılaması sağlanabilmektedir. Yapıyı daha uzun süre yaşatmak için yapılan tüm bu müdahaleler, yapıyı korumak için bir anahtardır.

6.KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., 2009. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 5. Baskı, YEM Yayınları, İstanbul.
- Altınoluk, Ü., 1998. Binaların Yeniden Kullanımı, Y.E.M. Yayınları, İstanbul.
- Aksulu, I. ve Urak, G., 1988. Koruma Etkinlikleri I. Tokat, T.M.M.O.B. Ankara Şubesi Bülteni, 12, 24-27.
- Arıksöy, E., 1991. Tarihi Mekanlarda Meydanlar ve Bunların Çağdaş Fonksiyonlara Dönüştürülmesi, Sultanahmet Meydanı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Asiliskender, B., Balcı, H. ve G., Yılmaz, N., 2005. Anıt Kavramı, Kimliğin Sürekliliği ve Değişim: Gevher Nesibe Medresesi Deneyimi, Mimarlık, 322, 55-59.
- Bektaş, C., 2001. Koruma Onarım, Literatür Yayınları , İstanbul.
- Bilgin, N., 1990. Fiziksel Mekandan İnsani ya da İnsanlı Mekana, Mimarlık, 241, 62-65.
- Candaş, K., N., 2007. Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitlerinde Koruma Sürecinin Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Candaş, K., N., 2011. Tarihi ve Kültürel Miras Kapsamına Giren Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi Konusunun Bir Tasarım Problemi Olarak Ele Alınması, Çevre-Tasarım Kongresi, Aralık, İstanbul, Bildiriler Kitabı:77-88
- Canpolat, N., 1986. Eski Han Yapılarının Konaklama Amacıyla Yeniden Kullanıma İlişkin Tasarım Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Coşut, Y., 2005. Kültür Süreci Olarak Küreselleşmenin Mekansal Dönüşüme Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik E., 2010. Butik Otellerin Alaçatı Örnekleri Üzerine Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Dağistan Ö., M., Z., 2005. Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış, Planlama Dergisi, 31, 20-25.

- Dinçer, K.,1988. Belgeli Konaklama Tesisi Gereksiniminin Karşılanmasında Otel Olarak Yeniden Kullanılacak Eski Yapıların Seçimi İçin Bir Yöntem Önerisi, Doktora Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gezer H., 2008. Mekan ve Mekanın Algılanması, Mimarlıkta Malzeme, 7, 33-43.
- Gönül, B., 2010. Tarihi Yapıları İç Mekanı Koruyarak Kullanmak, Tasarımda Genç Bakışlar” Ulusal Sempozyumu, Ekim, İstanbul, Bildiriler Kitabı: 33-44.
- Hançerlioğlu, O., 1983. Düşünce Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Hasol, D., 1976. Bir Eski Eserin Öyküsü, Yapı Dergisi, 17, 51-53.
- Hasol, D., 2010. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 11. Baskı, YEM Yayınları, İstanbul.
- Hisarlıgil, B.,B., 2008. Martin Heidegger’de “Mekan” Düşüncesi: Hermeneutik-Fenomenolojik Bir Yaklaşım, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25, 23-34.
- İlhan, N., 2004. Tarihi Çevre ve Kültürel Varlıklarımız, Temsilciliği İstanbul, 39-42.
- Kahvecioğlu, H., L., 1998. Mimarlıkta İmaj: Mekansal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Augé, M., 1995. *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, (Çev. J. Howe,), Verso, Londra.
- Kejanlı, D.T., Akın, C.T. ve Yılmaz, A., 2007. Türkiye’de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme , Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6, 19,179-196.
- Kersting J., M., 2006. Integrating Past And Present -The Story of A Building Through Adaptive Reuse, Yüksek Lisans Tezi, Cincinnati Üniversitesi, Ohio, ABD.
- Kıraç, A.B., 2001. Türkiye’deki Tarihi Sanayi Yapılarının Günümüz Koşullarına Göre Yeniden Değerlendirilmeleri Konusunda Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- T.C. Resmi Gazete, Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Hizmetleri Şartnamesi. (40/17), 22.12.2006, 7.
- T.C. Resmi Gazete, Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Hizmetleri Şartnamesi. (42/31), 20.12.2011, 9.
- Kuban, D., 2000. Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kuram ve Uygulama, 1. Baskı, YEM Yayınları, İstanbul.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Ankara, 1996.

- Madran, E., 2002. Tanzimat'tan Cumhuriyete Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler:1800-1950, ODTÜ Yayını, Ankara.
- Öter, A.,H., 1996. Kullanım Dışı Kalmış Binaların Dönüştürülmesi Sorununa İlişkin Bir Deneme, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, B., 1979. Konservasyon, Restorasyon ve Rvilatizasyon Sergisi, Yapı Dergisi, 31, 24-25.
- Pekol, B., 2010. İstanbul'da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların slup Sorunsalı, Doktora Tezi, İ.T.., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Rasmussen, S.,E., Çeviri; Erduran, ., 1994. Yaşanan Mimari, 1. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Sarıcı, S., 1990. Yapılarda Fonksiyonel Eskimeye Bağlı İşlev Değişmeleri, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taşdemir, A., 2005. İstanbul'da Kent Oteline Dönüştürülmüş Tarihi Yapıların, rnekler üzerinden Uygunluklarının İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tayla, H., 1988. İşlevlendirme Koruma Karşıtlığı, Yapı Dergisi, 84,35.
- Tunçoku, S., S., 2004. Günümüzde Koruma/ Restorasyon Çıkmazı, Mimarlık, 315, 56-59.
- Turhan, S., 2013. Kişisel Arşivinden
- URL-1, <http://en.wikipedia.org/wiki/Gravensteen>, 25 Nisan 2011.
- URL-2, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ta%C5%9Fk%C4%B1%C5%9Fla>, 25 Nisan 2011.
- URL-3, <http://www.kizkulesi.com.tr/Default2.asp>, 25 Nisan 2011.
- URL-4, http://www.mimarlikmuzesi.org/Collection/Detail_ince-minareli-medrese_10025.html, 25 Nisan 2011.
- URL-5, <http://www.edirnevdb.gov.tr/kultur/hanlar.html>, 28 Nisan 2011.
- URL-6, http://www.radikal.com.tr/kultur/mimarlik_kucuk_projelerden_dogar-928938, 14 Ocak 2012.
- URL-7, <http://www.mimaristil.com/cevher-soyutlamalari.html>, 5 Nisan 2012.
- URL-8, <http://www.aff-architekten.com/story/09/2309.html>, 5 Nisan 2012.
- URL-9, <http://www.herzogdemeuron.com/index/projects/complete-works/201-225/201-caixaforum-madrid/IMAGE.html>, 5 Nisan 2012.

- URL-10, <http://es.detail-online.com/arquitectura/temas/navegando-entre-el-pasado-y-el-futuro-la-reutilizacion-de-edificios-industriales-020502.html>, 5 Nisan 2012.
- URL-11, <http://www.arcspace.com/features/herzog--de-meuron/caixa-forum/>, 5 Nisan 2012.
- URL-12, <http://www.flickr.com/photos/89707735@N00/3254289960/in/photostream/>, 5 Nisan 2012.
- URL-13, <http://www.archdaily.com/142776/young-centre-for-the-performing-arts-kpmb-architects/>, 10 Ocak 2012.
- URL-14, http://www.yapi.com.tr/Haberler/norman-foster-hearst-tower-ile-new-yorkta-gerceklestirdigi-ilk-eserinin-keyfini-cikariyor_46214.html, 12 Ocak 2012.
- URL-15, <http://tmagazine.blogs.nytimes.com/author/michael-wang/>, 12 Ocak 2012.
- URL-16, <http://adaptivereuse.net/2008/02/13/architecture-jocks/>, 12 Ocak 2012.
- URL-17, <http://www.flickr.com/photos/tarkio11/262628943/in/faves-29997762@N05/>, 12 Ocak 2012.
- URL-18, <http://www.archdaily.com/search/?q=HERST%20TOWER>, 12 Ocak 2012.
- URL-19, http://images.businessweek.com/ss/07/11/1130_bwar_hearst/source/3.htm, 12 Ocak 2012.
- URL-20, <http://www.mimdap.org/?p=59488>, 13 Ocak 2012.
- URL-21, http://www.nytimes.com/slideshow/2008/09/04/garden/20080904-MINN_index.html, 13 Ocak 2012.
- URL-22, <http://www.dezeen.com/2011/05/27/las-arenas-by-rogers-stirk-harbour-partners/>, 20 Şubat 2012.
- URL-23, <http://www.barcelonayellow.com/bcn-photos/418-pictures-las-arenas>, 20 Şubat 2012.
- URL-24, <http://inhabitat.com/architect-richard-rogers-transforms-barcelonas-las-arenas-bullfighting-ring-into-epic-shopping-center/>, 20 Şubat 2012.
- URL-25, <http://www.etraveltrips.com/blog/las-arenas-barcelonas-bullring-mall/#sthash.1A73C7Nf.dpbs>, 20 Şubat 2012.
- URL-26, <http://www.architecturetoday.co.uk/?p=16055>, 20 Şubat 2012.
- URL-27, http://www.e-architect.co.uk/barcelona/las_arenas.htm, 20 Şubat 2012.
- URL-28, <http://www.elbphilharmonie-erleben.de/en/project/>, 20 Şubat 2012.

- URL-29, <http://www.rege-hamburg.de/projekte/elbphilharmonie-hamburg/das-projekt-elbphilharmonie/>, 8 Mayıs 2012.
- URL- 30, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kaispeicher_A.jpg, 8 Mayıs 2012.
- URL-31, <http://www.dezeen.com/2010/05/28/elbphilharmonie-by-herzog-de-meuron/>, 8 Mayıs 2012.
- URL-32, <http://inhabitat.com/construction-crawls-ahead-on-herzog-de-meurons-elbphilharmonie-in-hamburg/elbphilharmonie-hamburg-germany-by-herzog-de-meuron16/?extend=1>, 12 Mayıs 2012.
- URL-33, <http://www.homedsgn.com/2011/05/30/residential-church-xl-by-zecc-architects/>, 7 Ocak 2012.
- URL-34, <http://www.archdaily.com/122043/cannon-design-regional-offices-cannon-design/>, 2 Mayıs 2012.
- URL-35, <http://modernmidwest.com/places/cannon-designs-st-louis-office-makes-old-meet-new>, 2 Mayıs 2012.
- URL-36, <http://www.cannondesign.com/projects/project-catalog/regional-offices-power-house-restoration-renovatio/#overview>, 2 Mayıs 2012.
- URL-37, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KKOp9yzAQg0J:vhd.heritage.vic.gov.au/reports/report_place/768+Victorian+Heritage+Database+Report+COOPS+SHOT+TOWER+AND+FLANKING+BUILDING&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, 14 Şubat 2013.
- URL-38, <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1469201>, 15 Şubat 2013.
- URL-39, <http://www.gracieopulanza.com/melbourne-central-a-fabulous-shopping-mall-experience/>, 15 Şubat 2013.
- URL-40, <http://kacedesign.com/architect>, 15 Şubat 2013.
- URL-41, <http://www.redbubble.com/people/scs72/works/5986194-coops-shot-tower-melbourne-central>, 15 Şubat 2013.
- URL-42, http://en.wikipedia.org/wiki/Melbourne_Central_Shopping_Centre, 15 Şubat 2011
- URL-43, <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=787240&page=2>, 26 Mart 2013
- URL-44, <http://facadesconfidential.blogspot.com/2011/10/louvre-pyramids-revisited.html> 26 Mart 2013

URL-45, http://www.toshiba.co.jp/about/press/2010_06/pr3001.htm 26 Mart 2013

URL-46, <http://markcz.com/photos/paris-inside-louvre-pyramid/> 26 Mart 2013

Velioğlu, A., 1992. Tarihi evre İçinde Mimari Tasarım ve Sureci zerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, K.T.., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Yaldız, E., 2003. Konya'daki Medrese Yapılarının Yeniden Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yedekci, A., Aygün, M., 2011. Banka Şubesi rneğinde Kurala Dayalı Yapı Tadilat Projesi Hazırlama Yöntemi, itüdergisi/a, 10,1, 95-104.

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Trabzon'da doğdu. Sırasıyla Cudibey İlköğretim Okulu, Kanuni Ortaokulu ve Trabzon Lisesi'nde mezun oldu. 2002 yılında başladığı K.T.Ü. Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümündeki öğrenimini 2006 yılında tamamladı. 2008 yılında K.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Mimarlık Anabilim Dalı'nda yüksek lisan eğitimine başladı. Orta derecede İngilizce ve Fransızca bilmektedir.